

JATKOVÄYLÄLLÄ

Yhteistyöllä ammatillisesta koulutuksesta
ammattikorkeakouluun

Piia-Elina Ikonen & Kaisa Voutila (toim.)

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Piia-Elina Ikonen & Kaisa Voutila (toim.)

JATKOVÄYLÄLLÄ

Yhteistyöllä ammatillisesta koulutuksesta
ammattikorkeakouluun

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun hallinnoimaa JATKOVÄYLÄ
-sujuvasti ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun -hanketta
rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Euroopan sosiaalirahastosta.

JATKOVÄYLÄ

XAMK KEHITTÄÄ 55

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2018

© Tekijät ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kannen kuvat: Jatkoväylä-hanke.

Julkaisun kuvat: tekijät ja Jukka Turunen ellei toisin mainita.

Taitto- ja paino: Grano Oy

ISBN: 978-952-344-109-5 (nid.)

ISBN: 978-952-344-110-1 (PDF)

ISSN: 2489-2467

ISSN: 2489-3102 (verkkójulkaisu)

julkaisut@xamk.fi

LUKIJALLE

JATKOVÄYLÄÄ YHTEISKEHITTÄMÄSSÄ

Tässä kirjassa kuvataan Jatkoväylä-hankkeen tuloksina ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyönä syntyneitä rakenteita, kokemuksia ja toimintamalleja jatkoväyläopinnoista ja -ohjauksesta. Nämä tiivistyvät kirjan lopussa valtakunnallisiksi suosituksiksi jatkoväyläopintojen ja -ohjauksen järjestämisestä ammatillisen toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä.

Valtakunnallisesti jatkoväyläopinnoilla ja -ohjauksella tarkoitetaan ammatillisen toisen asteen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun välisiä siirtymävaihetta tukevia opintoja ja ohjausta. Käytössä on myös väyläopinnot ja -ohjaus -käsite, jota käytetään paikallisesti eri koulutusorganisaatioissa kuvaamaan jatkoväyläopintoja ja -ohjausta. Kirjan artikkeleissa käytetään molempia käsitteitä koulutusorganisaatiosta riippuen. Jatkoväyläopinnot ovat avoimen ammattikorkeakoulun opintoja, joita suorittavat ammatillisen toisen asteen opiskelijat. Jatkoväyläopintoja ja -ohjausta suunnitellaan ja toteutetaan ammatillisen toisen asteen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä.

Jatkoväylä-hanke on onnistunut toimenpiteillään osoittamaan, että ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyöllä suunnitellut ja toteutetut jatkoväyläopinnot voivat lyhentää opiskelijan kokonaisopiskeluaikaa opintopolulla, joka koostuu ammatillisesta toisen asteen tutkinnosta ja ammattikorkeakoulututkinnosta. Lisäksi opiskelijoiden ja koulutusorganisaatioiden palautteiden perusteella voidaan todeta, että jatkoväyläopinnot vaikuttavat myönteisesti ammatillisen toisen asteen koulutuksen vetovoimaan. Jatkoväyläopinnot ja erillishaku antavat ammatillisen koulutuksen opiskelijalle yhteishaun lisäksi lisäväylän hakeutua tutkinto-opiskelijaksi ammattikorkeakouluun. On kuitenkin syytä korostaa, että vetovoiman lisääntymiseen ja opiskelijoiden jatkoväyläopintoihin ohjautumiseen, kiinnittymiseen sekä ammattikorkeakouluun tutkinto-opiskelijaksi siirtymiseen on edellytyksenä laadukas ohjaustyö kaikissa jatkoväyläprosessin vaiheissa. Opintoja nopeuttavia toimintamalleja, rakenteita ja ohjauksen kysymyksiä kuvataan tarkemmin tämän kirjan artikkeleissa.

Jatkoväylä-hankkeen kehittämistyöhön ovat osallistuneet seitsemän ammatillisen koulutuksen järjestäjä: Etelä-Savon ammattiopisto Esedu, Hyria Koulutus Oy, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä Jedu, Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä Kpedu, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria ja Savonlinnan ammattiopisto Samiedu. Ammattikorkeakouluista mukana hankkeessa on ollut neljä ammattikorkeakoulua: Centria-ammattikorkeakoulu, Haaga-Helian ammatillinen opettajakorkeakoulu, Karelia-ammattikorkeakoulu ja Kaakkois-Suomen ammattikorke-

koulu. Jatkoväylä-hanketta rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus. Jatkoväylä-hankkeen toteutusaika on 1.10.2016 – 31.12.2018.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu on vastannut Jatkoväylä-hankkeen hallinnoinnista ja koordinoimisesta. Yhteistyökumppaneina on ollut kymmenen koulutusorganisaatiota ympäri Suomea ja tietysti opiskelijat. Parasta Jatkoväylä-hankkeessa on ollut erilaiset asiantuntijuudet, niiden rajapinnat ja yhteistyö. Tämä kirja on yksi osoitus niistä. Lämpimät kiitokset hankkeessa mukana oleville - opiskelijoille, opettajille, opinto-ohjaajille ja muille koulutuksen kehittäjille ja asiantuntijoille. Erityiskiitokset teemakoordinaattoreille Päivi-Katriina Juutilaiselle, Mervi Lättille ja Eine Paldanille, Jatkoväylän ohjausryhmälle, työelämäedustajille sekä kaikille kehittämistyötämme sparranneille tahoille.

Yhteistyöllä eteenpäin,

Piia-Elina Ikonen, Jatkoväylä-hankkeen projektipäällikkö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Eeva Kuoppala, opetuksen hallintojohtaja, Jatkoväylä-hankkeen ohjausryhmän jäsen, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Mikkeli 11.10.2018

SISÄLLYS

LUKIJALLE	3
Piia-Elina Ikonen ja Eeva Kuoppala	

SISÄLLYS	5
-----------------------	---

ESIPUHEET

JATKOVÄYLÄLTÄ PARASTA OSAAMISTA	9
Hannu Laurila	
AMMATILLISEN JATKOVÄYLÄN SUURET MAHDOLLISUUDET	11
Teemu Kokko	

OSA I

TOIMINTAMALLIT JATKOVÄYLÄOPINNOISSA

OSAJOHDANTO I.....	13
--------------------	----

SIIRTYMÄÄ NOPEUTTAMASSA

KOKEMUKSIA SUJUVAN VÄYLÄN JA VÄYLÄOPINTOJEN KEHITTÄMISESTÄ POHJOIS-KARJALASSA – YKSITTÄISISTÄ OPINNOISTA VUODEN VÄYLÄOPINTOIHIIN	15
Mervi Lätti & Eine Paldan	
AMMATILLISESTA KOULUTUKSESTA HAKEUTUMINEN JA OPINTOJEN ALOITTAMINEN KARELIASSA TILASTOJEN VALOSSA.....	22
Katariina Kaskes	

PEDAGOGISIA RATKAISUJA

SUJUVASTI VERKKO-OPINTOJEN AVULLA KOHTI AMMATTIKORKEAKOULUA.....	30
Tuula Hohenthal, Terhi Petäjä, Ritva Saviluoto & Anne Kaartinen	
OPISKELIJA JA OPETTAJA YHDESSÄ OPINTOJAKSOA SUUNNITTELEMASSA.....	35
Tarja Pesonen-Sivonen & Roosa Ikonen	
YHTEISOPETTAJUUS – HERKKU VAI MYRKKY? Ajatuksia ja kokemuksia yhteisopettajuudesta matkailukoulutuksessa ammattillisen toisen asteen opiskelijoiden ja ammattikorke- kouluopiskelijoiden parissa	39
Tuula Höglund & Niina Liukkonen	

MATEMATIIKAN OPETTAJAN NÄKÖKULMA JATKOVÄYLÄOPINTOIHIIN.....	44
Pia Valtonen	
PROSESSITEKNIikka TUTUKSI JA JATKOVÄYLÄOPINNOT ALULLE.....	46
Ritva Käyhkö	
KYMENLAAKSON ALUEKOKEILUSTA POTKUA TEKNIIKAN YHTEISOPETTAJUUTEEN.....	51
Vesa Kankkunen	

OPINTOPOLKUJA

KEUDAN KOSMETOLOGIOPISELIJOIDEN YRITTÄJYYDEN VÄYLÄOPINNOT HAAGA-HELIAN STARTUP SCHOOLISSA	55
Outi Kari, Tiina Myrsky & Tiina Rytkölä	
KOKEMUKSIA MATKAILU- RAVITSEMIS- JA TALOUSALAN VÄYLÄ- OPINNOISTA KARELIASSA JA RIVERIASSA.....	61
Mikko Lahti	
MATKA LIIKETALouden AMMATTILAISEKSI VÄYLÄOPINNOILLA	67
Pilvi Purmonen & Daniel Bågeberg	
AMMATILLISESTA KOULUTUKSESTA BIOTUOTETEKNIIKAN INSINÖÖRIKSI.....	71
Jarkko Männynsalo	
OPISKELIJAN KOKEMUKSIA TEKNIKAN JATKOVÄYLÄOPINNOISTA XAMKISSA.....	76
Hannele Kojo	
TEKNIKAN JATKOVÄYLÄÄ TESTAAMASSA.....	78
Petteri Järvelä	

OPPIMISYMPÄRISTÖJÄ JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖTÄ

PROJEKTITOIMISTOSTA IKKUNA AMMATTIKORKEA- KOULUOPINTOIHIIN	84
Taru Potinkara	
JATKOVÄYLÄOPISKELIJAN HARJOITTELU BIOSAMMOSSA	91
Vesa Kankkunen	
YRITTÄJYYSLEIRI YHTEISENÄ OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ	92
Tiina Rytkölä, Anne Miettinen & Marja Brandtberg	

OSA II

JATKOVÄYLÄOPISKELIJOIDEN OHJAUS

OSAJOHDANTO II	101
----------------------	-----

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA

”MÄ OON VAAN HALUNNU OLLA SIINÄ KAMPAAJAKUPLASSA” Opintopolku amiksesta korkeakouluun – opiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta ja opinnoista	103
---	-----

Päivi-Katriina Juutilainen & Nina Mäkelä

LÄHIHOITAJAOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA VÄYLÄOPINNOISTA KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULUSSA	124
---	-----

Riitta Muhonen & Minna Turunen

JATKOVÄYLÄOPISKELIJOITA OHJAAMASSA

VÄYLÄOPINTOJEN OHJAUS POHJOIS-KARJALASSA	129
--	-----

Eine Paldan & Mervi Lätti

TEKNIIKAN OPETTAJIEN AJATUKSIA JATKOVÄYLÄOPISKELIJOIDEN OHJAUKSESTA AMMATTIOPISTO SAMIEDUSSA	138
---	-----

Hannele Kojo

OIKEA-AIKAISILLA OHJAUKSELLA KOHTI JATKO-OPINTOJA	139
---	-----

Soili Autti, Helinä Moilanen & Virpi Niku

YHDESSÄ OHJATEN – SOSIONOMIOPINTOJA NUORISO- JA VAPAA-AJAN OHJAUKSEN OPISKELIJOILLE	142
--	-----

Päivi Putkuri

OHJAUKSEN YKKÖSKETJU – JATKOVÄYLÄLLÄ AMIKSESTA AMKIIN	147
--	-----

Mari Hämäläinen

LÄHIHOITAJAOPISKELIJOIDEN OHJAUS VÄYLÄOPINTOJEN AIKANA	157
---	-----

Riitta Muhonen, Kaisa Sissonen, Minna Turunen & Eine Väyrynen

OHJAUKSEN YHTEISTYÖTÄ KEHITTÄMÄSSÄ

”OHJAUKSEN YHTEISTYÖ ON OPISKELIJAN ETU” Jatkoväyläopiskelijan ohjaaminen amiksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä	163
--	-----

Piia-Elina Ikonen

OSA III

VALTAKUNNALLISET SUOSITUKSET

OSAJOHDANTO III.....	173
JATKOVÄYLÄOPINNOT JA -OHJAUS.....	175
KIRJOITTAJAT	181

JATKOVÄYLÄLTÄ PARASTA OSAAMISTA

Paljon puhutussa työn murroksessa on kyse pitkään jatkuneesta prosessista ja kehityksestä, joka johtaa kohti entistä moninaisempaa ja monipuolisempaa työn maailmaa. Kyse ei siis välttämättä ole nopeasta, yhtäkkisestä jonkun työn sukupuutosta tai hypystä yhdestä tavasta tehdä töitä johonkin toiseen tapaan.

Työn murroksen myötä toimiala- ja tehtävärakenteissa tapahtuu kuitenkin valtavia muutoksia muun muassa teknologisen kehityksen, digitalisaation, robotisaation sekä tekoälyn vuoksi. Tämänkaltainen työ- ja elinkeinoelämän nopea ja laajamittainen muutos vaatii myös uudenlaista osaamista ja näin ollen koulutusta. On selvää, että tarve jatkuvalle osaamisen uudistamiselle ja kehittämiselle kasvaa.

Työpaikkojen häviämisestä on myös kirjoitettu paljon. Lähes joka viikko saa lukea milloin minkäkin ammatin katoamisesta. En olisi tästä huolissani, sillä näin on ollut aina. Töitä katoaa, mutta uusia syntyy tilalle. Emme tarkasti pysty ennustamaan yksittäisten ammattien tulevaisuutta. Yksittäisten ammattien sijaan on oleellisempaa miettiä, mitä osaamista tulevaisuudessa tarvitaan ja mistä osaajat saadaan. Emme voi tarkasti tietää, mitä osaamista tai ammatillisia taitoja tarvitaan. Varmaa on vain se, että tarvitaan kykyä hallita muutosta ja mielestäni myös kykyä kestää keskeneräisyyttä. Muuttuvassa maailmassa keskeneräisyyden sietokyvyn merkitys nousee erityisesti niin sanotun korkeamman koulutustason ammateissa.

Tulevaisuudessa yksilön osaamisen tulisi myös olla mahdollisimman laaja-alaista. Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keudan strategiavideossa puhutaankin jo oivalta-vasti kokki-mekaanikosta. Tulevaisuuden työ muodostuu hyvin todennäköisesti erilaisten ammattien yhdistelmistä.

Vuoden 2018 alusta voimaan tullut ammatillisen koulutuksen reformi antaa hyvät eväät tähän uudenaiseen toimintaan. Uuden ammatillisen koulutuksen avainsanoja ovat osaamisperusteisuus, joustavat polut, eri oppimisympäristöjen monipuolinen hyödyntäminen sekä työelämälähtöisyys. Onnistumisen edellytys myös on, että koulutuksen järjestäjät onnistuvat mahdollisimman konkreettisesti vastaamaan oman alueensa yritysten käytännön tarpeisiin. Käytännön tarpeet voivat liittyä esimerkiksi yrityksen henkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseen, osaamisen uudistamiseen tai rekrytointitarpeeseen.

Toimiva yhteistyö vaatii jatkuvaa vuoropuhelua ja niin sanottua iholla olemista sekä kykyä kuunnella asiakasta ja ymmärtää asiakkaan tarpeita. Tosiasia on, että palveluja ei voida

kehittää ilman asiakasvuorovaikutusta. Vuoropuhelu on tärkeää myös siksi, että sen avulla osaamme suunnata koulutuksemme siten, että se parhaiten vastaa yritysten osaamistarpeeseen.

Mitä työelämä sitten meiltä ja koulutukselta odottaa? Olemme tätä kysyneet eri yhteyksissä työelämäkumppaneiltamme ja vastaukset ovat aina hyvin saman suuntaisia. Meiltä odotetaan muun muassa, että opiskelijoillemme on opetettu oikeaa asennetta, yhdessä tekemisen taitoa ja työelämän pelisääntöjen noudattamista. Oppilaitoksen näkökulmasta on tietysti hieman ongelmallista, että ammatin osaaminen tai substanssitaidot eivät nouse kärkikolmikkoon. Tosiasia kuitenkin on, että tulevaisuuden työelämässä ei voi pärjätä ilman jonkun alan osaamista ja osaamisen päivittämistä.

Aalto-yliopiston professorin Kristiina Mäkelän mukaan oman tarvittavan tulevaisuuden osaamisen voi kuvitella T-kirjaimeksi. Pystypalkki on se kapea ala, jossa tienaa leivän valmistuttuaan. Vaakapalkki tarkoittaa yleisempää osaamista, kuten vuorovaikutustaitoja, kielitaitoa, ongelmanratkaisutaitoja ja kriittisen ajattelun taitoa. Näiden avulla selviää muutoksesta, vaikka oma ala mullistuisi ja työnkuvat vaihtuisivat. Mäkelän mukaan kannattaa myös rohkeasti yhdistellä aivan eri alojen opintoja. Tulevaisuuden työ voi löytyä jostain kahden alan risteyskohdasta. (SK, Terhi Hautamäki 23.11.2017.)

Niin ammatillisen koulutuksen kuin ammattikorkeakoulutuksenkin tärkein tehtävä on tuottaa osaavaa työvoimaa työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Kouluttautuminen ja osaamisen hankkiminen on tärkeää, tähtäsi sitten kädentaitajaksi tai tietotyöläiseksi. Ammatillinen tutkinto ja sen jälkeinen ammattikorkeakoulututkinto tuottavat yhdessä sellaista erityisosaamista, jota ei jokaisella ole – siis juuri sitä osaamista, jota tarvitaan myös muuttuvassa työelämässä.

Mitä me koulutuksen järjestäjät voimme tehdä tulevaisuuden moniosaajien kouluttamiseksi? Yksi käytännön esimerkki on Jatkoväylä-hankkeessa luodut valtakunnalliset suositukset jatkoväyläopinnoista ja -ohjauksesta (ks. sivu 173). Yhtenä tavoitteena on kokonaisopiskeluajan lyheneminen. Vähintäänkin yhtä tärkeää on synnyttää sellaista yhdistelmäosaamista, jolla tuotetaan kilpailuetua Suomelle ja suomalaisille.

Väylä on auki, ja yhdessä tekemällä koulutamme tulevaisuuden moniosaajia!

Hannu Laurila

Kuntayhtymän johtaja

Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda

AMMATILLISEN JATKOVÄYLÄN SUURET MAHDOLLISUUDET

Sekä Suomessa että kansainvälisesti perinteisin väylä korkeakouluun kulkee lukion kautta. Tälle löytyy monta perustetta. Yksi suurimmista on lukio-opintojen korkeakouluopintoihin valmistava luonne. Monien aineiden kohdalla korkeakouluissa ikään kuin jatketaan lukiossa alkanutta osaamisuraa. Näin varmasti olikin ainakin siihen saakka, kunnes 1990-luvun alussa Suomeen luotiin yliopistopilarin rinnalle korkeakoulujärjestelmän toinen pilari, ammattikorkeakoulut. Tilanne on siis muuttunut.

Ammattikorkeakouluissa teoria ja käytäntö sulautuvat yhteen, kaikki tutkimus on soveltavaa ja useimmat asiat tehdään vahvassa yhteistyössä työelämän kanssa. Vaikka yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen muodostamat kaksi pilaria ovat vuosien mittaan lähentyneet toisiaan, niiden välillä on myös selkeitä eroja. Yhteiskuntamme tarvitsee molempia pilareita ja niissä tilanteissa, joissa esimerkiksi sama omistaja hallinnoi molempia pilareita, kriittisin kysymys liittyy korkea-asteen ammatilliseen koulutukseen. Sille löytyy selkeä tilaus yhteiskunnassamme, ja ammattikorkeakouluista valmistuvat opiskelijat työllistyvät suhteellisen hyvin. Ammattikorkeakoulut ovat näin lunastaneet paikkansa yhteiskunnassamme.

Suomalaista ammattikorkeakoulujärjestelmää on ulkopuolisen kansainvälisen arviointiryhmän sanoin kuvattu *menestystarinaksi*. Toisissa yhteyksissä vastaavasti suomalaista ammatillista toisen asteen koulutusta on kuvattu *maailman tarkimmin varjelluksi salaisuudeksi*. Näiden kahden olisi syytä iskeä kättä yhä enemmän. Yhteinen nimittäjä on ammatillisuus, jolle tunnetusti työelämässä on erittäin kovaa kysyntää.

Haaga-Helian kokemukset ammatillista väylää tulevien opiskelijoiden opintomenestyksestä ovat varsin myönteisiä. Jos haasteita on, ne liittyvät lähinnä matematiikkaan ja kieliin. Toisaalta ammatillinen osaaminen ja sitoutuminen ovat huippuluokkaa.

Kokemukset ammattikorkeakoulun järjestämistä kurkistuskursseista ja AMK-opintojen esittelystä jo ammatillisen toisen asteen opintojen alkuvaiheessa sekä yhteisistä hankkeista ovat olleet erittäin rohkaisevia. Jatkoväylä-hankkeessa olemme kehittäneet opiskelijoiden opintopolkua yhteistyössä toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa. Yrittäjyyttä tukeva Haaga-Helian Start Up School sekä ammatillinen opettajakorkeakoulu ovat olleet tässä vahvoja toimijoita. Syksyllä 2017 Haaga-Helia sai yhdessä Business College Helsingin kanssa Helsingin seudun kauppakamarilta miljoonan euron lahjoituksen Yritystä Uralle! -hankkeeseen, jossa myös edistetään edellä mainittuja toimintoja.

Suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta ammatilliselta toiselta asteelta valmistuvat opiskelijat ovat erittäin potentiaalisia korkeakouluopiskelijoita. Heitä myös ehdottomasti tarvitaan, jos kansallisena tavoitteena on nostaa korkeakoulutettujen osuus työikäisten joukossa nykyisestä noin 42 prosenttiin tasosta 50 prosenttiin tasolle vuoteen 2030 mennessä. Kaikkia tarvitaan yhteiskunnan yleisen koulutustason nostotalkoissa. Juuri nyt opiskelijavalintojen pääpaino on ylioppilastodistuksissa, mikä koulutuspoliittisesti on perusteltua. On kuitenkin tärkeää pitää ammatillinen toinen aste mielessä ja taata sen jälkeinen jatkoväylä korkeakoulutukseen.

Menestyvällä ammattikorkeakoululla on toimivat ja aktiiviset työelämäsuhteet. Se tekee hyvää yhteistyötä sekä ammattikorkeakoulujen että yliopistojen kanssa. Sen opiskelijat tulevat sekä lukioista että ammatilliselta toiselta asteelta. Lisäksi menestyvä ammattikorkeakoulu on aktiivinen avoimessa ammattikorkeakoulutoiminnassa, jonka kautta potentiaaliset opiskelijat voivat omilla opinnollisilla työnäytöillään järjestää itselleen opiskelupaikan korkeakoulussa. Mahdollistava koulutuspolitiikka on aina hyvää koulutuspolitiikkaa.

Koulutuksen viennissä ammatillinen toinen aste on myös herättänyt paljon kansainvälistä huomiota. Haaga-Helien kokemukset yhteistyöstä tälläkin saralla ovat olleet erittäin myönteisiä. Pienessä maassa yhteistyö on ainoa rationaalinen mahdollisuus, ja omassa ajattelussamme meidän tulisi välttää turhia koulutusastepohjaisia rajoitteita. Uudella tasolle nouseminen tässäkin asiassa edellyttää vahvaa yhdessä tekemistä.

Toivotan kaikille lukijoille antoisia hetkiä tämän julkaisun parissa. Ammatillinen väylä tarjoaa paljon mahdollisuuksia, joista vielä vain pientä osaa hyödynnetään. Rohkeille avauksille ja kokeiluille löytyy runsaasti pelitilaa.

Teemu Kokko

Rehtori

Haaga-Helia

OSA I

TOIMINTAMALLIT JATKOVÄYLÄ- OPINNOISSA

Jatkoväylä-hankkeen yhtenä päämääränä on yhtenäistää toimintatapoja, joilla ammatillisen toisen asteen koulutuksesta ammattikorkeakouluun siirtyvä opiskelija voi lyhentää opiskeluaikaansa jopa vuodella. Jatkoväyläopintojen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menetelmiä kehitetään ja otetaan käyttöön niin, että suoritettut opinnot voidaan hyväksyä osaksi ammattikorkeakoulututkintoa.

Neljä ammattikorkeakoulua ja seitsemän ammatillista oppilaitosta toteuttivat aluekokeiluja Jatkoväylä-hankkeen aikana eri koulutusaloilla Etelä-Savossa, Kymenlaaksossa, Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa ja Uudellamaalla. Aluekokeiluissa toteutettiin ja kehitettiin muun muassa työssäoppimista, yhteisiä oppimisympäristöjä, osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menetelmiä, yrittäjyysosaamista ja verkko-opintoja.

Kirjan ensimmäisessä osassa *Toimintamallit jatkoväyläopinnoissa* kuvataan jatkoväyläopintoihin liittyviä toimintamalleja eri koulutusorganisaatioiden näkökulmista. Kirjan ensimmäisessä ja toisessa luvussa on artikkeleita, case-kuvauksia ja näkökulmia Jatkoväylä-hankkeen tuloksista. Kirjan teksteihin äänensä ovat antaneet ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opiskelijat, opettajat, opinto-ohjaajat ja muut koulutuksen asiantuntijat. Muun muassa Lähti & Paldan kuvaavat artikkelissaan kehittämistyön taustaa, opiskelijan kokonaisopiskeluajan nopeuttamiseen tähtääviä malleja sekä opiskelijan osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kehittämistyötä. Ensimmäisessä osassa kuvataan lisäksi jatkoväyläopintoihin liittyviä pedagogisia ratkaisuja, kuten verkko-opintoja (Hohenthal ym.), yhteisopettajuutta (mm. Höglund & Liukkonen ja Kankkunen) ja opettajien kokemusten näkökulmia (mm. Valtonen ja Kojo). Eri koulutusalojen ja -organisaatioiden malleja jatkoväyläopintopolkujen toteuttamisesta esittelevät artikkelissaan muun muassa Kari ym. ja Lahti. Lopuksi esitellään oppimisympäristöjä ja työelämäyhteistyötä (esim. Potinkara ja Rytkölä ym.) jatkoväyläopintojen näkökulmasta.

SIIRTYMÄÄ NOPEUTTAMASSA

"Minulla on ollut yläasteelta asti toiveena päästä opiskelemaan ja valmistua rakennusinsinööriksi, joten ajattelin että moista mahdollisuutta kokeilla kykyjä ei tule hetkessä. Sekä pidän pienistä haasteista."

jatkoväyläopiskelija

KOKEMUKSIA SUJUVAN VÄYLÄN JA VÄYLÄOPINTOJEN KEHITTÄMISESTÄ POHJOIS-KARJALASSA – YKSITTÄISISTÄ OPINTOJAKSOISTA VUODEN VÄYLÄOPINTOIHIN

Mervi Lätti & Eine Paldan

Tarkastelemme tässä artikkelissa erilaisia väyläopintojen järjestämisen ja toteuttamisen tapoja Pohjois-Karjalassa. Tämän julkaisun muissa Pohjois-Karjalan aluekokeiluun liittyvissä artikkeleissa ja case-kuvauksissa syvennetään ja kuvataan tarkemmin väyläopinnoista saatuja kokemuksia.

KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA

Pohjois-Karjalassa on ennakkoluulottomasti kehitetty sujuvaa väylää ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun jo vuodesta 2013 alkaen, jolloin Pohjois-Karjalan koulutus- kuntayhtymän ja Karelia-ammattikorkeakoulun ensimmäinen yhteinen kehittämisprojekti alkoi. Yhteisissä projekteissa (muun muassa Sujuva väylä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun) lukuvuosina 2013–2015 etsittiin, kokeiltiin ja kehitettiin erilaisia sujuvan väylän muotoja. Tavoitteena oli tarjota ammatillisen koulutuksen opiskelijoille mahdollisuus tutustua ammattikorkeakouluopintoihin ja -opiskeluun osana ammatillista perustutkintoa.

Kokemuksia saatiin muun muassa valmentavien opintojen järjestämisestä yhteistyönä, yksittäisistä opintopaketeista ammattikorkeakouluopintoihin tutustuttaessa sekä lähihoitajaopiskelijoille sairaanhoitajakoulutukseen luodusta 16 opintopisteen laajuisesta kokonaisuudesta. Lisäksi luotiin käytänteitä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen osaamisen näytöillä eli AMK+-näytöillä. Projektin aikana yhteistyöhön vakiintui termi *väyläopinnot* kuvaamaan sujuvaa siirtymää tukevia opintoja – olipa kyseessä osallistuminen opintopaketojen opetukseen ammattikorkeakoulussa tai vaadittavan osaamisen osoittaminen AMK+-näytöllä. Projektissa luotiin väyläopiskelijoiden ohjauksen toimintamalli sosiaali- ja terveysalalle sekä perusta valmentaville opinnoille, joita järjestettiin ja järjestetään edelleen kieli- ja matematiikan opinnoissa sekä ammatillisessa koulutuksessa että ammattikorkeakoulussa. Ammatillisen koulutuksen järjestämät valmentavat opinnot vahvistavat opiskeluvalmiuksia. Karelia puolestaan tarjoaa ammattikorkeakoulutasoisia

valmentavia opintoja, jotka hyväksytään osaksi ammattikorkeakoulututkintoa. (Aalto & Varis 2015; Turunen, Ruokonen & Öhman 2015.)

Kokemukset yhteistyöstä olivat hyviä, ja syksyllä 2015 laadittiin koulutusorganisaatioiden välinen sujuvan väylän vakiinnuttamissopimus. Sopimus osoitti molempien organisaatioiden tahtotilan ja sitoutumisen sujuvan väylän luomiseen. Se oli myös luonteva osa strategisten kumppaneiden yhteistyötä. Sopimukseen kirjattiin esimerkiksi seuraavat asiat: opinnot ovat maksuttomia opiskelijalle, ammattikorkeakoulu vastaa opetuksesta aiheutuvista kustannuksista, opiskelijat ja suoritettavat opinnot kirjataan avoimeen ammattikorkeakouluun ja väyläopintojen yhteistyöstä vastaamaan nimettiin molempiin organisaatioihin koordinaattorit.

Lukuvuoden 2015–2016 aikana väyläopintoja kehitettiin muun muassa siten, että laajennettiin yksittäisten opintojaksojen tarjoamista yhä useampien alojen väyläopinnoina, vahvistettiin tiedottamista opiskelijoille ja opinto-ohjaajille tekemällä väyläopinnoille omat nettisivut, laadittiin yhteinen vuosikello jäsentämään yhteistyötä ja perustettiin väyläopintojen ohjausryhmä tukemaan koordinaattoreiden työtä. Vuosikellossa määriteltiin mm. tiedottamiseen liittyen infojen ajankohdat, tavoiteaikataulu nettisivujen päivittämiselle, lukukausittain kerättävä palaute väyläopiskelijoilta sekä ohjausryhmän kokoontumisajat.

TAVOITTEENA KOKONAI SOPISKELUAJAN LYHENEMINEN

Keskeinen tavoite Pohjois-Karjalan aluekokeilussa Jatkoväylä-hankkeessa on ollut tehdä todeksi kokonaisopiskeluajan lyheneminen jopa vuodella. Kehittämistyötä on tehty kokeilemalla erilaisia toimintamalleja ja -tapoja. Lisäksi tavoitteena on ollut laajentaa väyläopintoja kattamaan mahdollisimman moni koulutusala ja näin mahdollistaa väyläopinnot yhä useamman ammatillisen perustutkinnon opiskelijalle.

Väyläopintojen koordinaattoreina meillä on ollut kehittämistyön vetovastuu. Lähtökohdistaan kehittämiselle on ollut molempien organisaatioiden opettajien ja opinto-ohjaajien sekä heidän lähiesimiensä sitoutuminen yhteiseen tavoitteeseen. Tämä ei ole ollut aina itsestään selvää ja se on vaatinut lukuisia yhteisiä kokouksia, vanhojen toimintatapojen kyseenalaistamista, uskon vahvistamista mahdolltomalta tuntuvan tehtävän edessä – myös silloin kun opetussuunnitelmat ovat muuttuneet tai ovat muuttumassa ja kun organisaatio ja organisaation rakenteet ovat muotoutuneet uudelleen. Isoja toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia ovat olleet esimerkiksi ammatillisen koulutuksen reformi, korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus sekä Pohjois-Karjalan ammattiopistojen ja aikuisopiston yhdistyminen yhdeksi oppilaitokseksi, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveriaksi.

Ala- tai tutkintokohtaisissa tiimeissä olemme käynnistäneet ja pitäneet säännöllisesti yllä yhteistä keskustelua väyläopinnoista, käyneet tarvittaessa läpi uudelleen opetussuunnitelmia ja miettineet vaihtoehtoja väyläopintojen rakentumiselle sekä kokeilleet ja koonneet

kokeiluissa saatuja havaintoja uusiksi toimintamalleiksi. Tiimeissä on myös käsitelty opiskelijoilta kerättyä palautetta väyläopinnoista sekä näkemyksiä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun siirtymisestä. Pohjois-Karjalan aluekokeilussa on ollut mukana yli viisikymmentä opinto-ohjaaja- tai opettajakkehittäjää!

KOHTI UUDENLAISIA TOIMINTAMALLEJA

Yksi keskeisistä toimintamallien kehittämiseen liittyvistä kysymyksistä on ollut, miten ammatillisen koulutuksen opiskelija voi oikeasti osallistua ammattikorkeakouluopintoihin ja miten on mahdollista lyhentää kokonaisopiskeluaikaa jopa vuodella. Tyypillisesti on ajateltu, että väyläopiskelija opiskelee ammatillisessa koulutuksessa ja osallistuu sieltä käsin amk-opintoihin. Tämä onnistuu silloin, kun oppilaitosten välillä ei ole pitkiä välimatkoja ja opiskelija osallistuu lähinnä vain yksittäisille opintojaksoille, joiden toteutusajankohta on sovittu yhteisesti.

Väyläopiskelijoilta kerätyissä palautteissa opintojen keskeyttämisen yleisin syy on ollut opintojen päällekkäiset aikataulut ja tästä aiheutuva vaikeus kiinnittyä ja sitoutua amk-opintoihin. Myös opintojen vaatimustaso on yllättänyt ja johtanut keskeyttämiin. Joustavasti toteutettavien verkko-opintojen tarjoaminen on yksi tapa mahdollistaa opiskelu ilman päällekkäin meneviä aikatauluja, mutta verkko-opinnot soveltuvat vain rajoitetusti eri tutkintojen suorittamiseen. Pohjois-Karjalan aluekokeilussa väyläopintojen yksi lähtökohta on ollut se, että opinnot ovat pääsääntöisesti ensimmäisen lukuvuoden opintoja. Kareliassa on rajalliset mahdollisuudet opiskella ensimmäisen lukuvuoden opintoja verkko-opintoina, koska ajatellaan, että ensimmäisen vuoden opiskelijan on tarkoituksenmukaista kiinnittyä opiskelijayhteisöön ja siksi opinnot pääasiassa järjestetään lähiopetuksena.

Opintoihin osallistumisen lisäksi yksittäisiin ammattikorkeakoulun opintojaksoihin liittyvän osaamisen osoittaminen AMK+-näytöillä on osoittautunut hyväksi ja toimivaksi käytänteeksi, joka tuo joustavuutta opintojen suorittamiseen. AMK+-näytöissä ammattikorkeakoulun opettaja määrittelee näytön antamisen tavan (esimerkiksi portfolion kokoaminen, tentti, keskustelu) sekä näyttöön valmistautumista tukevan aineiston ja lisämateriaalin. Hän myös arvioi, vastaako näytössä annettava osaaminen opintojaksolla vaadittavaa osaamista. Lähtökohtana on ajatus, että AMK+-näytössä ammatillisessa koulutuksessa oleva opiskelija osoittaa osaamisensa olevan ammattikorkeakouluopinnoissa vaadittavalla tasolla.

Käänteentekevä havainto väyläopintojen kehittämisessä oli osaamisen osoittamiseen liittyvän ajattelutavan muuttuminen. Pohdimme, mitä tapahtuisi, jos väyläopiskelija osallistuu ammattikorkeakouluopintoihin ja hakee suorituksilla osaamisen tunnustamista ammatilliseen perustutkintoonsa. Tästä ajatuksesta päädyttiin kokeilemaan toimintamallia, jossa väyläopiskelija suorittaa 60 opintopistettä amk-opintoja opiskelemalla koko ensimmäisen lukuvuoden ammattikorkeakoulussa. Kareliassa nämä väyläopiskelijat rinnastetaan avoimen

ammattikorkeakoulun polkuopiskelijoiksi, jotka myös opiskelevat ensimmäisen vuoden opinnot tutkinto-opiskelijoiden ryhmissä. Käytäntönä on nyt, että vuosittain päätettävistä polkuopiskelupaikoista varataan sovittu määrä paikkoja väyläopiskelijoille.

Mallia kokeiltiin ensin menestyksekkäästi medianomiopinnoissa, ja lukuvuonna 2017–2018 se vakiintui saatujen onnistumis-kokemusten ansiosta. Seuraavaksi mallia kokeiltiin restonomiopinnoissa, ja vuoden väylä jatkuu myös siellä. Lukuvuoden 2018–2019 aikana pilotoidaan vastaavaa mallia rakennus- ja talotekniikan insinööriväylissä sekä tietojenkäsittelyn tradenomiväylässä. Vuoden väyläopintomahdollisuus on olemassa myös kone- ja tuotantotekniikan opiskelijoille.

Metsätalousinsinöörin väyläopintoihin on myös rakennettu vuoden väylä niin, että ensimmäisen lukukauden opinnot on mahdollista opiskella verkko-opintoina ja toiseksi lukukaudeksi opiskelija siirtyy opiskelemaan ammattikorkeakouluun. Tämä toimintamalli mahdollistaa yhteistyön, vaikka välimatkaa Riverian Valtimolla sijaitsevan toimipaikan ja Karelian välillä on lähes 150 kilometriä. Onnistuakseen vuoden väylä vaatii hyvää yhteistyötä opetussuunnitelmien sisältöjen avaamisessa sekä sen mallintamista, mihin ammatillisen tutkinnon osiin opinnot sisällytetään (katso artikkelimme ohjauksesta tässä julkaisussa).

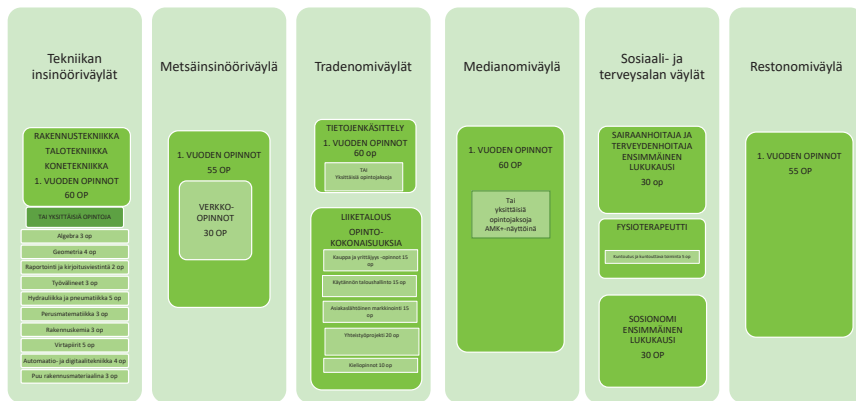
Samalla ajatuksella luotiin puolen vuoden eli 30 opintopisteen väylä sosionomiopintoihin. Tutkintoon johtava sosionomikoulutus alkaa kaksi kertaa vuodessa Kareliassa, ja siksi sujuva siirtyminen ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun on ollut mahdollista puolen vuoden eli ensimmäisen lukukauden amk-opinnoilla. Sosionomiväylän aloittaneilta opiskelijoilta on vaadittu hyväksytysti suoritettu soveltuvuuskoee ennen väyläopintojen aloittamista. Hyväksytysti suoritettu soveltuvuuskoee ennen väyläopintoja takaa opintojen jatkumisen tutkinto-opiskelijana.

Liiketalouden tradenomien väyläopinnot muodostuvat 10–15 opintopisteen opintokokonaisuuksista, jotka kuuluvat tutkinnon täydentäviin (vapaasti valittaviin) opintoihin. Osa opintokokonaisuuksista on verkkototeutuksia. Ensimmäisen lukukauden opintoja voi väyläopintoina suorittaa 20 opintopistettä joko osallistumalla opetukseen tai osoittamalla osaamisen AMK+-näytöillä. Opintokokonaisuuksista kokoamalla on mahdollista opiskella vuoden väyläopinnot. Poiketen muista vuoden väylästä liiketalouden tradenomien väyläopinnot lyhentävät opintoaika erityisesti opintojen keskivaiheelta, jolloin opetussuunnitelman mukaan opiskellaan täydentäviä (vapaasti valittavia) opintoja. Liiketalouden väyläopinnoissa on tavoitteena rakentaa tulevaisuudessa myös yhtenäinen vuoden väylä, jossa suoritetaan ensimmäisen vuoden liiketalouden opinnot.

Sosiaali- ja terveysalalla järjestettiin 16 opintopisteen opintokokonaisuus monimuoto-opintoina ja erillistoteutuksena vuosina 2014–2018. Alussa opintokokonaisuuden toteuttaminen oli menestys, mutta kahtena viimeisenä vuotena saatujen kokemusten perusteella väyläopin-

tojen toteuttamista arvioitiin uudelleen ja toimintamallia päätettiin muuttaa. Lukuvuonna 2018-2019 pilotoidaan sairaanhoitajakoulutuksessa 30 opintopisteen väylää.

Alla olevaan kuvaan (kuva 1) on koottu väyläopintojen erilaiset toteutusmallit. Vuoden tai puolen vuoden väylien lisäksi on edelleen mahdollista opiskella myös yksittäisiä opintojaksoja ja hakea tuntumaa ammattikorkeakouluopintoihin. Lisäksi valmentavia opintoja voi opiskella Riveriassa: ennen vuotta 2018 voimaantulleet opetussuunnitelmat 4 osaamispistettä ja vuonna 2018 voimaantulleet opetussuunnitelmat 6 osaamispistettä. Kareliassa valmentavia opintoja voi opiskella yhdeksän opintopisteen verran ja lisäksi on mahdollista osallistua opintojaksolle, joka perustuu oman ura- ja opiskelutavoitteen selventämiseen.

Kuva 1. Erilaiset tavat järjestää ja toteuttaa väyläopintoja Pohjois-Karjalassa

Väyläopintojen järjestämisen toimintamallien rinnalla Pohjois-Karjalassa on kehitetty väyläopiskelijoiden ohjausta, sillä se kuuluu olennaisena osana väyläopintojen toteuttamiseen ja opiskelun onnistumiseen.

TULOKSIA JA VAIKUTTAVUUTTA

Yksi merkittävimmistä Jatkoväylä-projektin Pohjois-Karjalan aluekokeilun tuloksista on, että yhteistyö on entisestään syventynyt ja laajentunut koulutusasteet ylittäen eri koulutusaloilla ja eri toimijoiden välillä. Tämä puolestaan on mahdollistanut uusien väyläopintojen syntymisen sekä toimintamallien kokeilemisen ja vakiintumisen.

Väyläopinnoissa on siirrytty yksittäisistä opintojaksoista tai opintokokonaisuuksista laajempiin ja pidempiin väyliin, mikä mahdollistaa kokonaisopiskeluajan lyhenemisen useissa tutkinnoissa jopa vuodella. Voidaan sanoa, että väyläopiskelijan hyöty on saada ”kaksi kärpästä yhdellä iskulla” eli vuoden amk-opinnot ammatin päälle.

Väyläopintoihin osallistuneiden opiskelijoiden ja opintosuoritusten määrät ovat myös kasvaneet (taulukko 1). Suurin osa opiskelijoista on ilmoittautunut yksittäisille opintojaksoille, ja useilla heistä opinnot ovat jääneet kesken. Suoritusten määrä useimmiten lisääntyy, mikäli opiskelija ilmoittautuu pidemmälle väylälle tai laajempaan opintokokonaisuuteen. Todennäköisyys onnistumiselle on suuri, kun väyläopiskelijoiden opiskeluvalmiuksien kehittymisen tukemiseen ja jatko-opintoihin ohjaukseen kiinnitetään erityistä huomiota. Väyläopiskelijoilta lukukausittain kerättävä palaute tuo esiin opiskelijoiden kokemia kipukohtia ja onnistumisia. Osa opiskelijoista on pitänyt ammattikorkeakouluopintoja vaikeampina kuin he etukäteen olettivat, opiskelutavat ovat olleet erilaisia kuin ammatillisessa koulutuksessa ja vastuuta on joutunut kantamaan opinnoista aikaisempaa enemmän, sillä itsenäisen työn määrä on ollut suurempi. Onnistumisen kokemuksia on tullut silloin, kun uudenlaiseen opiskelutapaan on päässyt sisälle ja opinnot ovat lähteneet etenemään. Uuden oppiminen on koettu mielekkääksi ja kokemus siitä, että väyläopiskelija on osa ammattikorkeakouluopiskelijoiden ryhmää, on ollut merkittävä. Kiitosta saa erityisesti kokonaisopiskeluajan lyhentymisen.

Taulukko 1. Väyläopiskelijoiden ja suoritettujen opintopisteiden määrät vuosina 2015–2017

	Vuosi 2015	Vuosi 2016	Vuosi 2017
Väyläopiskelijoiden lukumäärä	45	54	92
Suoritettut opintopisteet	262	403	810

Tarkkaa seuranta väyläopiskelijoiden hakeutumisesta tutkinto-opiskelijoiksi ei ole tehty. Tutkinto-opinnot ammattikorkeakoulussa aloittaneet ovat poikkeuksetta jatkaneet samalla alalla kuin ammatillisessa koulutuksessa.

Mietimme, millaiseksi tavaramerkiksi haluaisimme Pohjois-Karjalassa toteutettavat väyläopinnot rakentaa. Tätä kuvaamme alla olevassa kuvassa (kuva 2).

Kuva 2. Väyläopinnot Pohjois-Karjalassa

Lupauksena on jopa vuosi amk-opintoja osana ammatillista tutkintoa. Näin hyötynä on ”mona kärpästä yhdellä iskulla”. Visioksi muodostuu unelmien nopeuttaminen ja sujuva siirtyminen Riveriasta Kareliaan. Tehtävänä on saada työelämässä tarvittavia osaajia nopeammin koko maakunnan alueelle. Toimintaa ohjaavat arvot ovat taustaorganisaatioiden arvojen mukaisesti vastuullisuus, vaikuttavuus, edelläkävijyys ja asiakaslähtöisyys. Olipa kyseessä väyläopiskelija tai väyläopintojen kehittämisessä mukana oleva henkilö, niin onnistumiseen vaaditaan joustavuutta, ennakkoluulottomuutta ja sinnikkyyttä!

LÄHTEET

Aalto, A. & Varis, K. (toim.) 2015. Sujuva väylä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun. Joensuu: Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C: 26.

Turunen, M., Ruokonen, T. & Öhman, M. 2015. Väyläopiskelijoiden ohjaus. Teoksessa Kurula, M. (toim.) Sujuva ohjaus – tyytyväinen opiskelija. Joensuu: Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B: 43, 23–29.

AMMATILLISESTA KOULUTUKSESTA HAKEUTUMINEN JA OPINTOJEN ALOITTAMINEN KARELIASSA TILASTOJEN VALOSSA

Katariina Kaskes

Yleisenä trendinä on, että ammatillisesta koulutuksesta hakeudutaan yhä useammin ammattikorkeakouluopintoihin (Raudasoja 2017). Myös Karelia-ammattikorkeakouluun ammatillisen koulutuksen tutkinnolla hakeneiden osuus kaikista ensisijaisista hakijoista on kasvanut kolme prosenttiyksikköä 56,9 prosentista 59,9 prosenttiin vuosina 2015–2017 (taulukko 1). Myös hakijoiden lukumäärä on lisääntynyt, mikä on linjassa yleisen tilanteen kanssa Suomessa (Raudasoja 2017). Esimerkiksi vuonna 2017 alkaviin koulutuksiin oli 2 106 ensisijaista hakijaa, joista 1 262 haki joko ammatillisella perustutkinnolla, ammatti- tai erikoisammattitutkinnolla tai kaksoistutkinnolla, kun vastaavasti vuonna 2015 ensisijaisia hakijoita ammatillisella pohjakoulutuksella oli 1 074.

Taulukko 1. Ensisijaiset hakijat Kareliaan

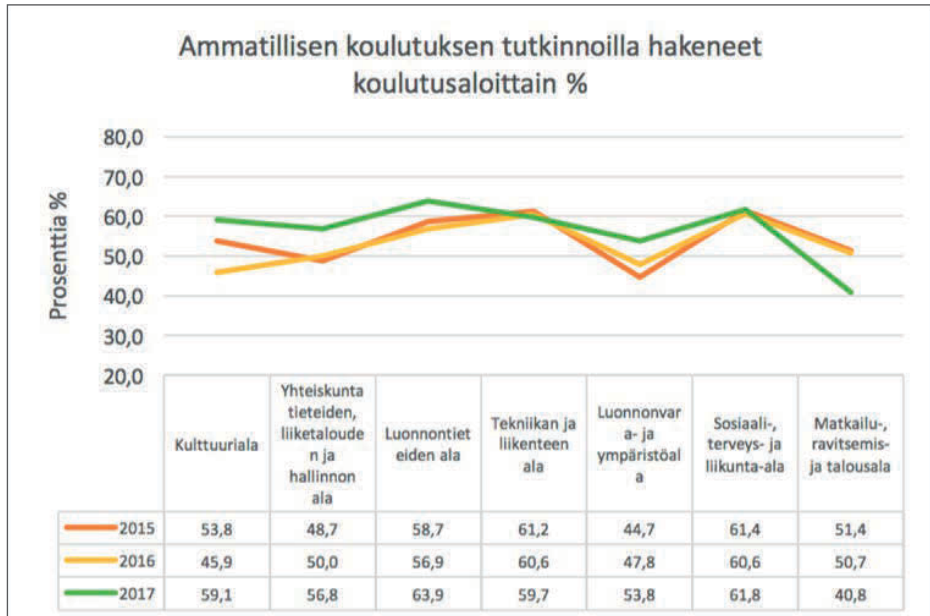
Vuosi	Kaikki ensisijaiset hakijat	Ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla hakeneet*	Ammatillisen koulutuksen tutkinnolla hakeneet %
2015	1 889	1 074	56,9 %
2016	2 162	1 242	57,5 %
2017	2 106	1 262	59,9 %

*Ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla tarkoitetaan ammatillista perustutkintoa, kaksoistutkintoa tai ammatti- tai erikoisammattitutkintoa. (Vipunen 2018.)

HAKIJAT, KOULUTUSALAT JA HAKUKOhteet

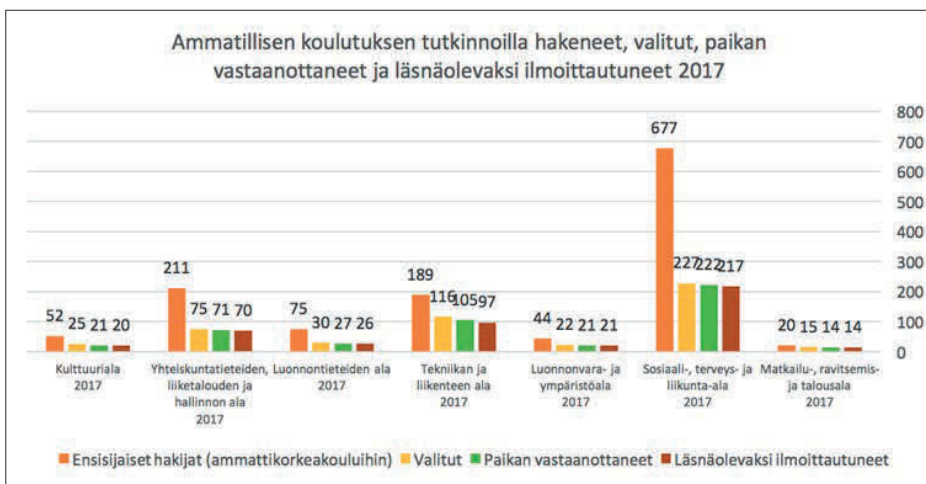
Kaikista ensisijaisista hakijoista vuosina 2015–2017 hieman alle 60 prosenttia haki opiskelemaan Kareliaan ammatillisella pohjakoulutuksella. Neljä viidesosaa (80 %) näistä hakijoista tuli Pohjois-Karjalasta, ja tämä oli hiukan suurempi osuus kuin Pohjois-Karjalassa asuvien osuus koko hakijajoukosta (75 prosenttia). Suhteessa eniten ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla haettiin vuosina 2015–2017 luonnontieteiden alalle, tekniikan ja liikenteen alalle sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalle (kuva 1). Näillä aloilla suosio tarkasteluvälillä oli tasaista, ja hakijoiden osuus kaikista ensisijaisista hakijoista oli jokaisella koulutusallalla noin 60 prosenttia. Ammatillisella pohjakoulutuksella hakeneiden määrän kasvu vuosina

2015–2017 oli puolestaan suurinta yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla sekä luonnonvara- ja ympäristöalalla. Molemmilla koulutusaloilla hakijoiden määrä lisääntyi tarkasteluvälillä 8–9 prosenttiyksikköä.

Kuva 1. Ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla hakeneet prosentteina koulutusaloittain (Vipunen 2018)

Määrällisesti tarkasteltuna eniten hakijoita oli tarkasteluvälillä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalle, jossa esimerkiksi vuonna 2017 hakijamäärä oli noin kolminkertainen verrattuna seuraavaksi suosituimpaan yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alaan (kuva 2). Kolmanneksi suosituin ala määrällisesti tarkasteltuna oli vuonna 2017 tekniikan ja liikenteen ala.

Kuva 2. Ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla hakeneet, valitut, paikan vastaanottaneet ja läsnäolevaksi ilmoittautuneet koulutusaloittain vuonna 2017 (Vipunen 2018)

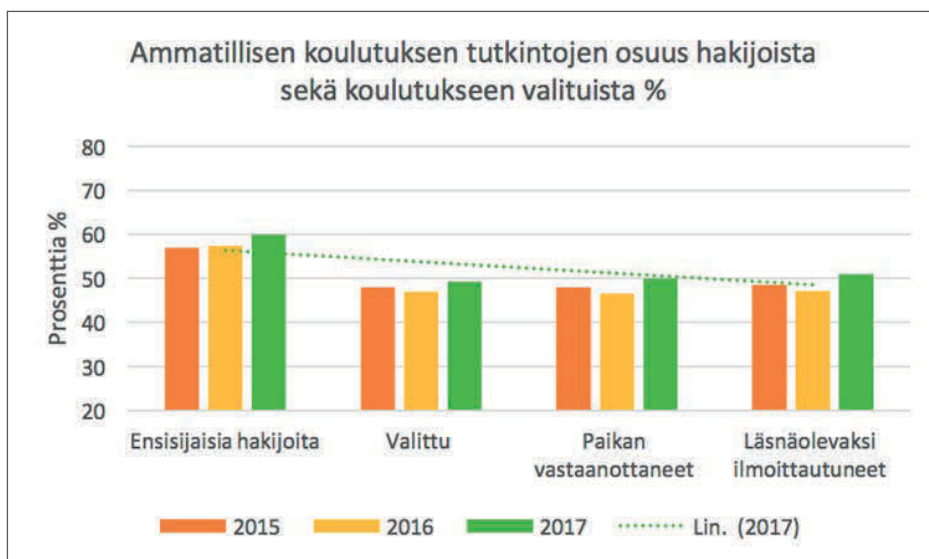
Hakukohteittain tarkasteltuna prosentuaalisesti eniten ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla hakeneita oli vuosina 2015 ja 2016 sairaanhoitajan monimuotokoulutukseen (87 %) ja vuonna 2017 sosionomin monimuotokoulutukseen (84 %). Muiden suosituimpien haku-kohteiden joukossa olivat liiketalouden tradenomi monimuotototeutuksena sekä tekniikan alalta konetekniikan, talotekniikan sekä rakennustekniikan koulutukset päivätoteutuksena, joissa hakijaosuudet vaihtelivat 66 ja 84 prosentin välillä.

VALITUT JA KOULUTUKSEN ALOITTANEET

Vuosina 2015–2017 Kareliassa aloittaneista opiskelijoista noin puolella oli pohjakoulutuksena ammatillisen koulutuksen tutkinto (taulukko 2). Huomion arvoista on, että ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla hakeneita oli suhteessa enemmän kuin niitä, jotka hakivat ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla ja tulivat valituiksi, ottivat opiskelupaikan vastaan ja ilmoittautuivat läsnäoleviksi. Erot osuuksissa ovat lähes kymmenen prosenttiyksikköä.

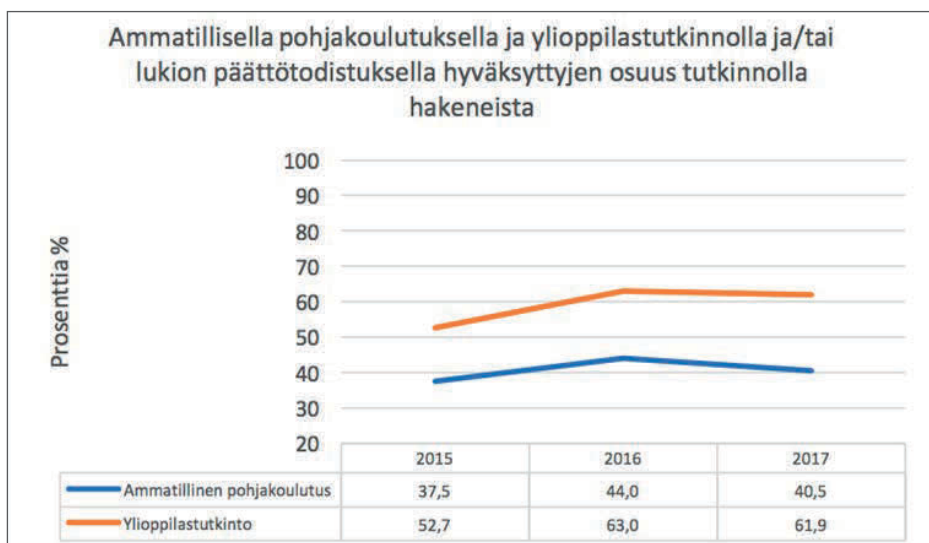
Taulukko 2. Ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla hakeneet, valitut, paikan vastaanottaneet ja läsnäolevaksi ilmoittautuneet suhteessa kaikkiin hakeneisiin, valittuihin, paikan vastaanottaneisiin ja läsnäolevaksi ilmoittautuneisiin (Vipunen 2018)

Vuosi	Ensisijaisia hakijoita	Valittu	Paikan vastaanottaneet	Läsnäolevaksi ilmoittautuneet
2015	56,9	47,9	48,0	48,6
2016	57,4	47,0	46,6	47,1
2017	59,9	49,2	49,9	51,0

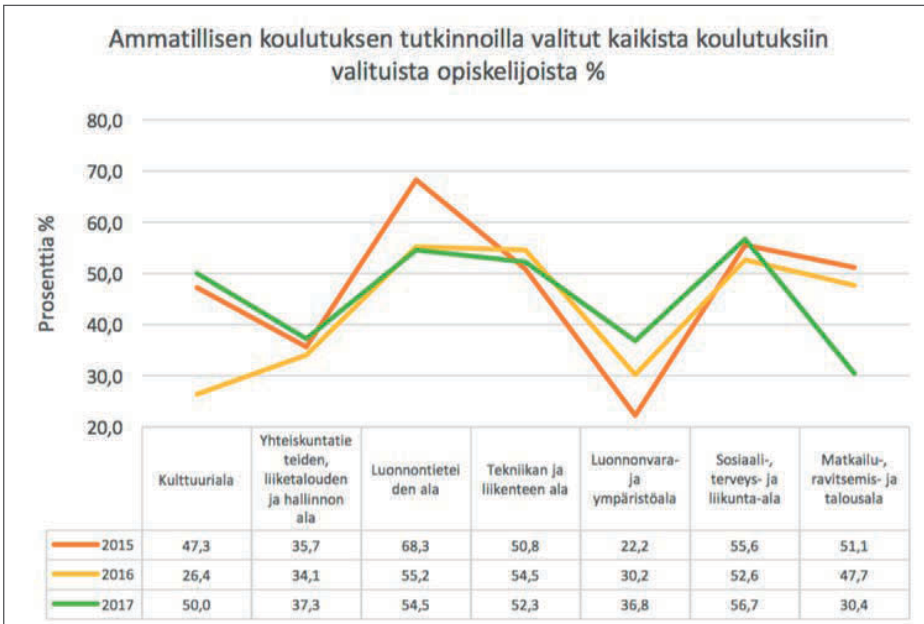
Kuva 3. Ammatillisen koulutuksen tutkintojen osuus prosentteina hakijoiden sekä koulutukseen valittujen tutkinnoista (Vipunen 2018)

Verrattaessa ammatillisella pohjakoulutuksella ja ylioppilastutkinnolla ja/tai lukion päättötodistuksella hyväksytyjen osuuksia tutkinnolla ensisijaisesti hakeneiden määrään, havaittiin, että ylioppilastutkinnolla hakeneita oli hyväksytty Kareliaan 15–20 prosenttia enemmän kuin ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla hakeneita (kuva 4). Ilmiö on myös valtakunnallisesti samansuuntainen, ja esimerkiksi nuorten koulutuksiin vuosina 2011–2013 hyväksyttiin vuosittain opiskelijoiksi 5–8 prosenttia enemmän ylioppilastutkinnolla kuin ammatillisella perustutkinnolla hakeneita (Hintsanen ym. 2016, 23).

Kuva 4. Ammatillisella koulutuksella ja ylioppilastutkinnolla ja/tai lukion päättötodistuksella hyväksytyjen osuus tutkinnolla hakeneista prosentteina (Vipunen 2018)

Kun tarkastellaan ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla valittujen osuutta kaikista koulutuksiin valituista, heidän osuutensa on suurin luonnontieteiden alalla, tekniikan ja liikenteen alalla sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla. Alat ovat linjassa sen kanssa, mille aloille ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla suhteessa eniten haettiin (kuva 1). Luonnonvara- ja ympäristöalalle hyväksytyjen osuus kasvoi samaa tahtia hakijamäärän kasvaessa, toisin kuin yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalle hyväksytyjen, joiden määrä pysyi vuosina 2015–2017 lähes ennallaan. (Kuva 5.) Koulutuksen aloittaneiden eli paikan vastaanottaneiden ja läsnäolevaksi ilmoittautuneiden prosenttiosuudet myötäilivät koulutukseen valittujen osuuksia. Hakukohteittain tarkasteltuna taas ammatillisella pohjakoulutuksella hyväksytyjen osuus kaikista koulutukseen hyväksytyistä oli myös suurin sairaanhoitajan, sosionomin ja liiketalouden tradenomien monimuotokoulutuksissa sekä konetekniikan, talotekniikan ja rakennustekniikan insinöörinkoulutuksissa, joissa myös hakijoiden osuus oli suurin.

Kuva 5. Ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla valitut kaikista koulutuksiin valituista opiskelijoista prosentteina (Vipunen 2018)

HUOMIOITA TILASTOJEN VALOSSA

Ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla hakeneiden, valittujen ja koulutuksen aloittaneiden opiskelijoiden osuudet olivat Karelia-ammattikorkeakoulussa samansuuntaisia kuin valtakunnallisesti. Suosituimpien koulutusalojen joukkoon kuuluvat myös muualla Suomessa tekniikan ja liikenteen ala sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala (Hintsanen ym. 2016, 22). Myös valtakunnallisesti toteutetun Amisbarometri-kyselyn mukaan ammattikorkeakouluun

jatko-opintoihin aikovista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista noin 75 prosenttia valitsi sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan (Otus & SAKKI ry 2018).

Amisbarometri-kyselyn mukaan vuosina 2015 sekä 2017 ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 45 prosenttia aikoi jatkaa opiskelua tämän hetkisten opintojen jälkeen. Heistä 28 prosenttia suunnitteli opintojen jatkamista heti tai enintään vuoden kuluttua valmistumisen jälkeen ja 17 prosenttia myöhemmin, aikaisintaan yli vuoden kuluttua valmistumisestaan. Kyselyn mukaan Itä-Suomen alueella vastaavat prosentit olivat hieman matalammat, 23 sekä 16 prosenttia. (Otus & SAKKI ry 2018.)

Tässä artikkelissa esitetyt hakijatilastot osoittivat kuitenkin, että Kareliassa jatko-opintoja lähdetään suorittamaan useimmiten muutaman vuoden kuluttua valmistumisesta. Esimerkiksi vuonna 2017 ammatillisen koulutuksen tutkinnolla hakeneista kaksi kolmasosaa (67 %) oli suorittanut toisen asteen tutkinnon kolme vuotta sitten tai aiemmin. Heti tai enintään vuoden kuluttua valmistumisestaan ammatillisella tutkinnolla hakeneita oli vastaavasti vain alle viidennes (18 %) hakijoista.

Tilastojen valossa voidaan todeta, että kiinnostus hakeutua ammatillisen koulutuksen jälkeen jatko-opintoihin on kasvamassa. Tilastot osoittivat, että noin puolet Karelian opiskelijoista on suorittanut ammatillisen koulutuksen tutkinnon ennen ammattikorkeakouluopintojaan (taulukko 1). Tilastoista nähtiin kuitenkin myös, että ylioppilaspohjaisilla opiskelijoilla on paremmat mahdollisuudet saavuttaa opiskelupaikka ammattikorkeakoulusta, sillä ammatillisella pohjakoulutuksella hakeuduttiin useammin opiskelemaan kuin tultiin valituksi (kuva 4). Tästä syystä voidaan nähdä, että tässä artikkelissa esitetyt tilastot vahvistavat tarvetta ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen nivelvaiheen kehittämiseksi.

Tässä artikkelissa kuvattiin tilastoja, jotka liittyvät ammatillisella pohjakoulutuksella Karelia-ammattikorkeakouluun hakeneisiin, valittuihin, paikan vastaanottaneisiin sekä läsnäoleviksi ilmoittautuneisiin. Ammatillisella pohjakoulutuksella ja ammatillisen koulutuksen tutkinnoilla tarkoitettiin ammatillista perustutkintoa, kaksoistutkintoa ja ammatti- tai erikoisammattitutkintoa. Artikkelissa käytetyt tilastot perustuvat Tilastokeskuksen, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen keräämiin tietoihin ja rekistereihin, jotka on julkaistu tilastopalvelu Vipusessa. Prosenttiosuudet on laskettu tilastojen antaman määrällisen tiedon perusteella, ja raportissa käytetyt prosentit kuvaavat ammatillisen pohjakoulutuksen osuutta kyseisessä joukossa (kuten hakijat, valitut, paikan vastaanottaneet tai läsnäoleviksi ilmoittautuneet).

LÄHTEET

Hintsanen, V., Juntunen, K., Kukkonen, A., Lamppu, V., Lempinen, P., Niinistö-Sivuranta, S., Nordlund-Spiby, R., Paloniemi, J., Rode, J., Goman, J., Hietala, R., Pirinen, T. & Seppälä, H. 2016. Liikettä niveliin. Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Julkaisut 2:2016. Tampere: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Opiskelun ja Koulutuksen Tutkimussäätiö (Otus) & Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto (SAKKI ry). 2018. Amisbarometri. Www-sivu. Saatavissa: <http://www.amisbarometri.fi> [viitattu 1.2.2018].

Raudasoja, A. 2017. Ammattikorkeakouluopiskelijat NOPSAlla opintopolulla. HAMK Unlimited Journal 21.11.2017. Www-sivu. Saatavissa: <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/nopsa-opintopolku> [viitattu 12.2.2018].

Vipunen – opetushallinnon tilastopalvelu. 2018. Ammattikorkeakoulutuksen hakeneet, valitut ja paikan vastaanottaneet. Opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto. Www-sivu. Saatavissa: https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Haku-%20ja%20valintatiedot%20-%20korkeakoulu%20-%20amk%20-%20analyysi.xlsb [viitattu 1.2.2018].

PEDAGOGISIA RATKAISUJA

”Suositteaisin jatkoväyläopintoja sellaisille opiskelijoille jotka ovat kiinnostuneita ammattikorkeatutkinnoista tai haluavat vain kokeilla millaista ammattikorkeakoulussa opiskelu olisi, sekä jatkoväyläopinnot antavat todella hyvän näkökulman, että millainen taso amk-opinnoissa on ja se voi auttaa päättämään, että aikooko tulevaisuudessa hakea ammattikorkeakouluun vai ei.”

jatkoväyläopiskelija

SUJUVASTI VERKKO-OPINTOJEN AVULLA KOHTI AMMATTIKORKEAKOULUA

Tuula Hohenthal & Terhi Petäjä & Ritva Saviluoto & Anne Kaartinen

Artikkelissa kuvaamme Jatkoväylä-hankkeen Pohjanmaan kokeilua, jossa sujuvia siirtymiä ammattikorkeakouluopintoihin on toteutettu erityisesti kehittämällä ja tarjoamalla ammattikorkeakoulun verkko-opintoja toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille. Verkko-opinnot eivät vaadi tietyssä paikassa tiettyyn aikaan olemista ja tarjoavat siten joustavia mahdollisuuksia opintojen suorittamiseen. Toisaalta verkko-opinnot vaativat myös itsenäisen ja itseohjautuvan opiskelun taitoja. Artikkelissa tuomme esiin verkko-opiskelun haasteita väyläopiskelijoiden näkökulmasta ja ehdotamme niihin joitakin ratkaisuja.

AMMATTIKORKEAKOULUJEN VERKKO-OPINTO-TARJONTA MAHDOLLISTAA OPISKELUN MISTÄ PÄIN SUOMEA TAHANSA

Ammattikorkeakoulut ovat jo pitkään tehneet yhteistyötä tarjoamalla omia opintojaan verkko-opintoina muissa ammattikorkeakouluissa päätoimisesti opiskeleville. Yhteistyötä on tehty erityisesti toteuttamalla kesäopintoja (virtuaaliammattikorkeakoulu ja kesäopinnotoporaali) ja nyt meneillään olevan eAMK-hankkeen aikana opintotarjonta laajennetaan ympärivuotiseksi (Ammattikorkeakoulujen yhteinen ympärivuotinen verkko-opintotarjonta, www.campusonline.fi).

Ammatillisen koulutuksen uudistus ja tuleva lukio uudistus edellyttävät yksilöllisten opinnotopolkujen mahdollistamista opiskelijalle sekä korkeakouluopintoihin tutustumisen jo toisen asteen opintojen aikana. Oppilaitosten yhteistyönä onkin kehitetty malleja, joiden mukaan ammattikorkeakouluopintoihin tutustuminen onnistuu toisen asteen opintojen aikana. Monissa malleissa lähiopetus on keskeistä ja verkko-opintojen tarjoamia mahdollisuuksia on hyödynnetty vähemmän. Keväällä 2017 tehdyn selvityksen mukaan yhdeksän ammattikorkeakoulua seitsemästätoista kyselyyn vastanneesta ammattikorkeakoulusta oli hyödyntänyt verkko-opintoja siirtymävaihetta toisen asteen opinnoista korkeakouluopintoihin tukevana ratkaisuna. (Tamlander & Hohenthal 2017, 33.)

Verkko-opintoina tarjottavat avoimen ammattikorkeakoulun opinnot mahdollistavat kaikille opinnoista kiinnostuneille, myös toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille, ammattikorkeakouluopintoihin osallistumisen. Avoimen ammattikorkeakoulun opinnoista

voidaan periä maksua 10–15 euroa/opintopiste. Ammattikorkeakoulut ovat kuitenkin voineet sopia alueensa toisen asteen oppilaitosten kanssa ammattikorkeakouluopintojen maksuttomuudesta toisen asteen opiskelijalle ja oppilaitokselle (Tamlander & Hohenthal 2017, 34). Elokuussa 2018 tehdyn ammattikorkeakoulujen verkkosivuston tarkastelun perusteella Centria-ammattikorkeakoulu ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu tarjoavat toistaiseksi kaikille Suomen toisen asteen oppilaitoksissa tutkintotavoitteisesti opiskeleville verkossa toteutettavia avoimen ammattikorkeakoulun opintoja maksutta.

VERKKO-OPINTOJA VÄYLÄOPINTOINA, CASE POHJANMAA

Centria-ammattikorkeakoulu tarjoaa väyläopintoina verkko-opintoja, jotka samalla ovat avoimia ammattikorkeakouluopintoja. Nämä opinnot hyväksytään osaksi opiskelijan toisen asteen tutkintoa, kun opiskelija ennen opintoihin ilmoittautumista sopii asiasta oman oppilaitoksensa opettajan tai opinto-ohjaajan kanssa. Avoimen ammattikorkeakoulun opinnot hyväksytään myös osaksi opiskelijan ammattikorkeakouluopintoja, jos opiskelija jatkaa opintojaan Centria-ammattikorkeakoulussa. Opiskelija saa opinnoistaan todistuksen, jolla hän voi hakea opintojen tunnistamista ja tunnustamista (AHOT) osaksi korkeakouluopintojaan, mikäli opiskelija jatkaa opintojaan jossakin muussa korkeakoulussa kuin Centria-ammattikorkeakoulussa.

Centria-ammattikorkeakoulun verkko-opintotarjonta löytyy koulutuskalenterista Averkko-aputoiminimen alta. Koulutuskalenterin kautta pääsee myös sähköisesti ilmoittautumaan opintoihin. Väyläopiskelijoiden tulee ilmoittautumisen yhteydessä mainita olevansa väyläopiskelija sekä ilmoittaa yhteyshenkilöksi oman oppilaitoksensa opettaja tai opinto-ohjaaja eli henkilö, jonka kanssa hän on sopinut opinnoistaan. Tiedot kertovat Centrian avoimelle ammattikorkeakoululle, että opinnoista ei lähetetä laskua. Opintojen päätyttyä Centria lähettää ilmoittautumisen yhteydessä mainitulle toisen asteen yhteyshenkilölle opiskelijan todistuksen, jonka perusteella opintosuoritus voidaan kirjata toisen asteen opintohallintajärjestelmään.

Verkko-opintoja väyläopintoina -toimintamallia on kehitetty erityisesti Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän ja Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän oppilaitosten kanssa. Pääosa Centrian väyläopiskelijoista tulee näistä oppilaitoksista. Vuonna 2017 väyläopiskelijat suorittivat verkko-opintoina yhteensä 224 Centria-ammattikorkeakoulun avoimen ammattikorkeakoulun opintopistettä.

Jatkoväylä-hankkeen aikana Keski-Pohjanmaan ammattiopiston luonnonvara-alalla on tehty yhteistyötä myös Oulun ammattikorkeakoulun kanssa suunnittelemalla ja toteuttamalla verkon kautta väyläopintoina maatalousalan matematiikkaa ja englantia. Myös luonnonvara-alan ammatillisia opintoja on suunnitteilla.

AMMATTIOPISTON JATKO-OPINTOVALMIUKSIA TUKEVAT OPINNOT

Keski-Pohjanmaan ammattiopiston Wilman kautta voi myös ilmoittautua ammattiopiston opettajien pitämiin jatko-opintovalmiuksia tukeviin opintoihin: Viestintä 2 osp, Matematiikka 3 osp, Fysiikka 3 osp ja Tietotekniikka 2 osp. Nämä opinnot ovat avoimena kaikille myös valtakunnallisesti. Muiden koulutuksenjärjestäjien opiskelijoiden osalta oppilaitokselta peritään kurssimaksu. Media-alan opettaja tekee syksyn 2018 aikana yhteistyössä Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa media-alan verkkokurssin, joka laitetaan edellä kuvattuun tapaan myös avoimeksi Wilmaan ja siten tarjolle kaikille.

VERKKO-OPINTOJEN TOTEUTUS: HAASTEITA JA ONNISTUMISIA

Centria-ammattikorkeakoulun verkko-opinnot toteutetaan opettajan ohjauksessa. Opinnot alkavat ennalta ilmoitettuna päivänä ja päättyvät määrättyinä päivinä, ja opintojaksolla edetään opettajan ohjeiden mukaan. Opettaja on läsnä verkossa: hän määrittää tehtävien tekemisen aikataulua, antaa palautetta opiskelijan tehtävistä ja ohjaa opintojen tekemistä. Opettajalta voi kysyä neuvoa ja ohjeita oppimisympäristön vuorovaikutustyökalujen avulla – opettaja on verkko-opintojaksolla opiskelijoita varten samaan tapaan kuin lähiopetuksessa, mutta erilaisin vuorovaikutuksen välinein.

Kokemustemme mukaan verkko-opintoihin saattaa olla hankala tarttua. Averkosta tulee kirjalliset ohjeet siihen, miten opiskelija löytää verkko-oppimisympäristön ja kuinka hän kirjautuu opintoihin mukaan. Myös opintojakson opettaja lähettää yleensä opiskelijoille tekstipohjaisen aloituskirjeen opintojakson alkaessa. Aloituskirjeessä opettaja esittäytyy, kertoo toimintatavoistaan opintojaksolla, opintojakson aikataulusta ja siitä, kuinka opiskelija pääsee alkuun opinnoissaan. Onko kuitenkin niin, että kirjallisesta materiaalista on hankala hahmottaa ohjeet ja/tai eikö niihin luoteta samaan tapaan kuin opettajan luokan edessä puhumaan asiaan?

Ensimmäisissä verkko-opinnoissaan toisen asteen opiskelija saattaa myös arkailla yhteydenottoa ammattikorkeakoulun opettajaan, vaikka apua tarvitsisikin. Opiskelijalla myös saattaa olla verkko-opinnoista ennako-oletus, että ne vaativat vähemmän panostusta kuin lähiopetus tai että ne voi suorittaa omaan tahtiin, milloin haluaa. Kuitenkin pääosa Centria-ammattikorkeakoulun verkko-opinnoista on suunniteltu siten, että niissä opettajan ohjauksella ja palautteella on merkittävä osuus oppimisen edistäjänä. Lisäksi opettajaresurssi on varattu opintoihin tietylle ajanjaksolle, jolloin ohjausta on saatavissa ja opinnot tulee suorittaa. Verkko-opinnot ovat vaativuudeltaan normaalia ammattikorkeakouluopetuksen tasoa, joten opintoihin tulee myös panostaa ja varata aikaa.

Averkon verkko-opintojaksoilla on mukana toisen asteen opiskelijoiden ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden lisäksi myös koulumaailman ulkopuolisia osallistujia. Osalla opiskelijoista voi olla aiempaa aihealueen tietämystä ja kokemusta. Opettajan kertoman mukaan tämä on nostanut väyläopiskelijan kynnystä osallistua esimerkiksi verkkokeskusteluun, mikä saattaa johtaa opintojakson keskeyttämiseen, jos opiskelija kokee taitonsa ja tietonsa riittämättömiksi muihin opiskelijoihin verrattuna. Verkko-opinnoissa onkin tärkeää luoda ilmapiiri, jossa opiskelijoita rohkaistaan osallistumaan ja käymään keskustelua muiden opiskelijoiden kanssa: oppimaan toinen toisiltaan ja rikastumaan erilaisista kokemuksista. Verkkoväyläopintojen keskeyttämisen syitä väyläopiskelijoille suunnatun kyselyn perusteella ovat olleet myös opintojen vaativuus, tehtävien laajuus ja vaikeus sekä oma ajankäyttö ja panostus verkko-opintoihin. Verkko-opintoihin ilmoittautuneista väyläopiskelijoista noin puolet saa suoritettua valitsemansa opintojakson loppuun saakka. Verkko-opintojen suoritusprosentti on suunnilleen sama myös muiden kuin väyläopiskelijoiden osalta, joten väyläopiskelijat pärjäävät opinnoissa siinä missä muutkin. Tärkeää on aloittaa opinnot reippaasti heti niiden alkaessa ja varata aikaa verkko-opintojen tekemiseen.

Väyläopiskelijoiden opintoihin ohjaamisessa on hyvä huomioida se, että opiskelija valitsee ensin vain 1–2 verkko-opintojaksoa ja saatuaan tuntumaa verkko-opintoihin ja niiden vaatimaan panostukseen, mieltii jatkossa, kuinka monta ja minkä laajuisia verkko-opintoja hän yhtä aikaa muiden opintojen ja muun elämän ohella pystyy tekemään. Väyläopiskelija sopii opinnoista oman oppilaitoksensa omon tai opettajan kanssa, jolloin tämä keskustelu on hyvä käydä. Lisäksi voisi olla hyvä, jos ammattikorkeakoulun verkko-opettajan lisäksi oman oppilaitoksen opinto-ohjaaja tai opettaja kyselisi verkko-opintojen sujumisesta ja tarvittaessa auttaisi eteenpäin. Väyläopiskelija voi kokea haastavaksi ammattikorkeakoulun opettajaan yhteyden ottamisen, vaikka opettaja onkin opintojaksolla sitä varten.

Muille ammattikorkeakouluille keväällä 2017 tehdyssä kyselyssä (Tamlander & Hohenthal 2017, 37) verkko-opintojen tarjoamisesta väyläopintoina tuli myös esille lisäohjauksen tarpeellisuus. Vastauksissa esitettiin, että verkko-opintoja opettavalle ammattikorkeakoulun opettajalle tulisi antaa opetukseen lisäresursseja, jos opintoihin tulee mukaan väyläopiskelijoita. Samoin joko ammattikorkeakoulun tai toisen asteen oppilaitoksen on tarjottava opiskelijalle tarvittavaa ohjausta väyläopintojen valintaan ja lisäohjausta opintojen suorittamiseen. Verkko-opinnot tarjoavat ajan ja paikan suhteen joustavan tavan suorittaa ja saada tuntumaa ammattikorkeakouluopintoihin. Yksittäiselle opintojaksolle osallistuminen voi herättää kiinnostuksen väyläopintoihin ja sitä kautta innostaa jatkamaan opiskelua. Verkko-opiskelu mahdollistaa opintojen edistämisen myös kesäaikaan.

Verkko-opinnot loppuun suorittaneet väyläopiskelijat ovat kiitelleet verkko-opintojen joustavuutta. Opintoja voi suorittaa siihen vuorokaudenaikaan kuin itselle sopii, ja esimerkiksi työssäoppimisen suorittaminen ja verkko-opinnot onnistuvat samaan aikaan. Verkko-opinnot vaativat itsenäisen opiskelun taitoja. Toiset pitävät siitä, että opintojaksoilla on valmiiksi

suunniteltu aikataulu, jonka mukaan edessä opinnot saa suoritettua – toiset taas haluivat enemmän joustoa oppimistehtävien palautusaikatauluun. Monelle väyläopiskelijalle verkko-opinnot ovat osoittaneet, että ammattikorkeakouluopinnoista selviää paneutumalla opintoihin ja opettajilta saa oppimista tukevaa palautetta, mikä innostaa opiskelijaa valitsemaan lisää verkossa suoritettavia väyläopintoja.

POHDINTA

Verkko-opintoina toteutetut väyläopinnot sopivat maantieteellisen ja ajallisen joustavuutensa vuoksi hyvin ammattikorkeakouluopintoihin tutustumiseksi. Tärkeää kuitenkin on huolehtia väyläopiskelijan riittävästä ohjauksesta: ensin soveltuviin ja sopivan laajuisten verkko-opintojen valintaan, sitten ohjeiden mukaisesti opinnoissa alkuun pääsemiseen, ja opintojen kuluessa opiskelija voi tarvita kannustusta opintojen suorittamiseen. Samoin opiskelija voi tarvita rohkaisua omien pohdintojen esiin tuomiseen verkkokeskusteluissa tai viestimisessä verkko-opettajan kanssa. Verkko-opintojen ja ohjeistusten osalta voisi myös toteuttaa muunlaisia ratkaisuja kuin kirjalliset ohjeet.

Parhaimmillaan verkko-opintojen ”imuun” päässeet väyläopiskelijat suorittavat useita avoimen ammattikorkeakoulun verkko-opintojaksoja, ja näin heillä on jo mukava opintopistekertymä jatkaessaan opintojaan korkeakoulussa.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen yhteinen ympärivuotinen verkko-opintotarjonta eAMK. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.eamk.fi/fi/etusivu/> [viitattu 10.8.2018].

Tamlander, T. & Hohenthal, T. 2017. Ammatillisesta koulutuksesta sujuvasti ammattikorkeakouluun. Tilannekarttoitus ammatillisen toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun välisen siirtymävaiheen opintojen ja ohjauksen toteuttamisesta. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125287/URNIS-BN9789523440128x.pdf?sequence=3&isAllowed=y> [viitattu 27.8.2018].

OPISKELIJA JA OPETTAJA YHDESSÄ OPINTOJAKSOA SUUNNITTELEMASSA

Tarja Pesonen-Sivonen & Roosa Ikonen

Tässä artikkelissa käymme dialogia ja kerromme siitä, millaisiin kokemuksiin pohjautuen väyläopintoina toteutettavaa opintojaksoa on kehitetty. Artikkelin etenee niin, että ensin kuvataan opettajan näkökulmasta kehittämistyön lähtökohdat. Tämän jälkeen opiskelijanäkökulmasta kuvataan kokemuksia aiemmin suoritetuista väyläopinnoista ja havaintoja siitä, miten opintoja yleensä voitaisiin kehittää. Lopuksi kerromme, miten kehitimme opiskelijan kokemusten pohjalta verkko-opintoina toteutettavaa opintojaksoa Kuntoutus ja kuntouttava toiminta.

OPETTAJAN KOKEMUKSET JA LÄHTÖKOHDAT OPINTOJAKSON KEHITTÄMISTYÖHÖN

Karelia-ammattikorkeakoulu ja Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria ovat Pohjois-Karjalassa vahvoja koulutuksen tuottajia. Karelia-ammattikorkeakoulun ja Riverian keskittyessä yhteisen arvon tuottamiseen mahdollistuu se, että pystymme huomioimaan yhteiskunnan ja alueelliset tarpeet ja haasteet sekä vastaamaan niihin. Itä-Suomen alueella tarve ikääntyvien kanssa työskentelevistä ammattilaisista on kasvamassa edelleen alueen väestön ikääntymisen myötä. Vahvoja ammattilaisia tarvitaan, ja parhaimmillaan sosiaali- ja terveysalan väyläopinnot lyhentävät opiskeluaikaa ammattikorkeakoulussa jopa puoli vuotta. Opiskelija voi opiskella joko puolen vuoden opinnot tai sitten vain yksittäisiä opintoja. Karelia-ammattikorkeakoululla on ollut tahtotila jo useita vuosia sitten lähteä integroimaan ammattikoulun ja ammattikorkeakoulun opintoja. Oppilaitokset sijaitsevat toisiaan lähellä, ja historiassa lähihoitajakoulutus on ollut jopa samoissa tiloissa korkeakoulun kanssa.

Fysioterapiakoulutuksessa päätettiin tarjota korkeakouluopintoja ammatillisessa koulutuksessa oleville opiskelijoille. Opiskelijat tulivat mukaan yhdelle opintojaksolle olemassa oleviin tutkinto-opiskelijoiden ryhmiin. Opinnot toteutettiin monimuoto-opintoina. Opintojaksolle ilmoittautui opiskelijoita, ja oletusarvo oli, että he opiskelevat sujuvasti ryhmässä sekä verkossa ja lähiopetuksessa. Lukukauden lopussa tilanne näytti aivan toiselta. Yksikään osallistujista ei ollut saanut opintojaksoa suoritettua. Tässä tilanteessa piti lähteä pohtimaan tarkkaan, mikä tilanteen oli saanut aikaiseksi.

Opintojakson suorittaminen korkeakoulussa vaatii opiskelutaitoja sekä opintojen alussa vahvaa ohjaamista opiskelutekniikoihin ja opiskeltavaan materiaaliin. Vertaistuki omasta ryhmästä sekä vanhemmilta opiskelijoilta on tärkeää opittavan aineiston kokonaisuuden hahmottamisessa ja tiedon muuttamisessa käytännön osaamiseksi. Lähdimme pohtimaan, mikä oppimisprosessissa oli haasteena. Yhteinen tavoite oli kehittää toimintaamme niin, että ammatillisen koulutuksen opiskelijat pystyvät suorittamaan opintojaan. Lampinen ym. (2003) ovat tuoneet esille ajatuksen siitä, että ammattikorkeakouluun hakeutuvalla opiskelijalla on käytännönläheinen orientaatio. Hakija haluaa käytännönläheisen ammatin, jossa työtehtävät kehittävät käytännön toimintaa. Näin ollen ammatillisen koulutuksen opiskelijat ovat meille ja työelämälle tärkeitä, koska heidän käytännön orientaationsa mahdollistaa teoreettisen tiedon lisäämisen kautta vahvaa työelämäosaamista ja -kehittämistä.

Näistä lähtökohdista pohdimme, miten tukisimme ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden osallistumista opintoihimme jo ammattikoulun aikana. Tutustuimme ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmiin ja opintojaksojen verkkotehtäviin. Näiden kautta huomasimme, että ammattikorkeakoulussa tehtävänannot ja toimintamallit osaamisen saavuttamiseksi ovat hyvin erilaiset. Kaikilla ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla oppimistekniikat eivät ole vielä niin vahvoja, että heillä olisi valmiuksia suorittaa itsenäisesti ammattikorkeakouluopintoihin kuuluvia opintojaksoja. Opinnoissa vaadittava teoreettinen pohja voi olla niin erilainen, että ilman ohjausta ja vertaistukea opintoja voi olla melkein pä mahdotonta suorittaa. Niinpä päädyin konsultaatioapuun ja pyysin lähihoitajakoulutuksen aikana väyläopintoja suorittanutta korkeakouluopiskelijaa mukaani kehittämään Kuntoutus ja kuntouttava toiminta -opintojaksoa fysioterapian väyläopintoihin.

OPISKELIJAN KOKEMUKSET AIEMMIN SUORITTAMISTAAN VÄYLÄOPINNOISTA OSANA LÄHIHOITAJAN TUTKINTOA

Olin innostunut, kun opettaja pyysi minua mukaan luomaan väyläopintoihin sellaista Moodle-ympäristöä, joka mahdollistaisi opiskelijoiden suoriutumisen kurssista. Olen nyt opiskellessani korkeakoulussa huomannut, minkälaisista hyötyä olen saanut ammattikorkeakouluopintoihin lähihoitajaopiskelijana käydyistä väyläopinnoista. Haluan, että muutkin opiskelijat hyötyvät tästä mahdollisuudesta, mikäli aikovat tulevaisuudessa hakeutua ammattikorkeakouluun opiskelemaan.

Toivon, että kokemukseni nostattaa esille ammatillisen koulutuksen opiskelijoille sellaisia ajattelu- ja työtapoja, jotka auttavat opintojen suunnittelussa. Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun opiskelutekniikoitten välillä on mielestäni paljon eroja. Aiemmissa opinnoissani tehtävät ja niiden tehtävänannot olivat yksinkertaisia. Tehtäviin oli helppo etsiä tietoa, koska ammattikoulussa ei oltu rajoitettu niin paljon hyväksytyjä tiedonlähteitä kuin ammattikorkeakoulussa. Ammatillista koulutusta käydessäni huomasin, ettei opinnoista tarvinnut vielä pitää täysin itse huolta ja ottaa niin suurta vastuuta kuin ammattikorkea-

koulussa. Opettajat muistuttivat usein tehtävistä ja niiden palautuspäivistä, ja apua sai melkein heti epäselviin asioihin.

Kun aloitin väyläopinnot, vei paljon aikaa päästä jyvälle ammattikorkeakoulun opiskelutavoista. Olimme itse vastuussa omista töistämme ja niiden ajallaan palauttamisesta. Tiedonhankinta oli vaikeaa, koska enää eivät käyneet samat verkkosivut ja kirjat, joista ammattikoulun aikana tietoa oltiin hankittu. Väyläopinnoissa huomasin myös, miten eri tavalla opiskeluun pitää varata aikaa. Ammattikoulussa verkossa oleva työympäristö oli yksinkertainen, selkeä ja helppo. Siellä oli helppo löytää tehtävät, tehtävänannot ja päivämäärät. Ammattikorkeakoulun verkko-oppimisympäristö Moodle oli äkkiseltään järkytys, koska tuntui ettei sieltä löydä mitään. Tehtävät ja niiden materiaalit saattoivat olla epäselkeästi aseteltu, ja niiden etsimisessä meni oma aikansa. Väyläopintojen aikana huomasin, että itsellä pitää olla kiinnostusta etsiä ja sisäistää uusia menetelmiä päästäkseen opinnoissaan eteenpäin. Mielestäni Moodle oli liian epäselvä väyläopintoja aloittaville ammatillisen toisen asteen opiskelijoille, ja oppimisympäristössä oli sekaisin tehtäviä, niissä käytettäviä lähteitä, tehtävänantoja ja muita asioita.

OPISKELIJA JA OPETTAJA - OPINTOJAKSON SUUNNITTELUA YHDESSÄ

Aloitimme yhdessä opiskelijan kanssa pala palalta kokoamaan uutta verkkokurssia. Opettajana tein pohjatyön, ja opiskelija arvioi ja ohjasi rakennetta sekä tehtävänantoja. Opiskelijan rooli oli merkittävä, ja lopputuloksessa syntyi korkeakoulukriteereiden mukainen opintojakso. Opiskelija työskenteli ohjaajan ja arvioijan roolissa.

Ehdotin opiskelijana, että esimerkiksi tehtävänannon, palautuspäivämäärän, lähteiden ja ohjeiden olisi hyvä olla yhdessä paketissa oman otsikkonsa alla. Myös tehtävien ohjeet olisi hyvä kirjoittaa mahdollisimman selkeiksi tai vaihtoehtoisesti asiat aukaistaan hyvin, koska osa asioista ja opiskeluympäristöistä on yleensä ammatillisen koulutuksen opiskelijoille täysin uusia. Päädyimme myös opettajan kanssa siihen, että opintoihin sisältyvä osaamisen näyttö käydään läpi tutuissa ammattikoulun tiloissa.

Väyläopintojen suunnittelu on tehtävä huolella niin, että ne vastaavat korkeakouluopintojen vaatimustasoa. Tehtävänantojen on oltava selkeitä ja yksinkertaisia. Yksinkertaisuus merkitsee esimerkiksi sitä, että tehtävässä määritetään sanamäärä ja tehtävänanto voi muodostua pelkistä kysymyksiin vastaamisesta ja että lähdemateriaalit laitetaan selkeästi jokaiseen tehtävään erikseen. On myös tärkeää, että opintojakso muodostuu yksittäisistä tehtävistä ja tiettyjen tehtävien jälkeen on aina jonkintasoinen opettajan ohjaus tai neuvonta tukemassa etenemistä. Tehtävien tekemisen kontrollointi kesken opintojakson on myös merkittävä osa opintojen ohjaamisessa. Sanavalinnat kannattaa pitää yksinkertaisina, koska lauseiden monimuotoisuus ja monitahoisuus sekoittaa helposti nuoren ymmärrysprosessin. Myös opintojakson rakenteen on oltava yksinkertainen (kuva 1).

Kuntoutus ja kuntouttava toiminta: VÄYLÄopinnot

SISÄLTÖ

JOHDANTO
Eteneminen 0/3

1. KUNTOUTUKSEN KESKEISET KÄSITTEET JA LUOKITUKSET
Eteneminen 0/5

2. KUNTOUTUSTA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA RAHOITUS
Eteneminen 0/5

3. ARVIOINTIKESKUSTELU SOTE-G-TALOSSA
Eteneminen 0/2

4. KYSYMYKSIÄ JA OHJAUSTA TEHTÄVIEN TEKEMISEEN SEKÄ
NÄYTTÖTILAISUUTEEN
Eteneminen 0/1

Kuva 1. Yhdessä suunnitellun opintojakson rakenne

Yhdessä suunnitellen loimme verkkokurssin sisällön. Huomioimme sekä opiskelijan että opettajan pedagogiset tavoitteet tehtävien rakenteessa, tehtävänannoissa ja vastauksissa. Opintojaksoa arvioitiin useasti ennen lopullista versiota. Opintojakso on nyt valmis, ja sitä tarjotaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoille.

Opettajana minulle yhteistyö väyläopinnot suorittaneen korkeakouluopiskelijan kanssa loi uutta uskoa ja näytti sen, että toimintamalli tuo uusia näkökulmia ja mahdollistaa näin opintojen etenemisen. Niin kuin opiskelija analysoi oppimisen muutosta korkeakouluopintojen vaatimusten mukaan, niin opiskelu tarvitsee tukea ja ohjausta. Opintojen aikana oppimisen tukeminen ja tehtävien tekemisen ohjaaminen ovat avainasemassa opintojen etenemisessä. Silloin, kun oppiminen onnistuu, se tukee itsetuntoa, ja näin saamme opiskelijan urapolun etenemään ammattikoulusta ammattikorkeakouluun.

LÄHTEET:

Lampinen, O., Laukkanen, E., Poropudas, O., Ravantti, H., Rinne, R. & Volanen, V-M. 2003. Kohti asiantuntijayhteiskunnan koulutuspolitiikkaa. Helsinki: Oma kirja.

YHTEISOPETTAJUUS – HERKKU VAI MYRKKY?

Ajatuksia ja kokemuksia yhteisopettajuudesta matkailukoulutuksessa ammatillisen toisen asteen opiskelijoiden ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden parissa

Tuula Höglund & Niina Liukkonen

Yhteisopettajuus on mahdollisuus vastata matkailu- ja ravintola-alan tarpeeseen saada ammattitaitoista työvoimaa, monipuolistaa opetusta ja samalla rikastuttaa opettajien arjen työtä. Esiin nousevat kysymykset resurssista, aikatauluista, toimintatavoista ja ennen kaikkea uskalluksesta, luottamuksesta sekä tahdosta kehittää toimintaa asiakaslähtöisesti nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Suunnittelussa tulee tarkastella kokonaisuuk-sien rakentamista hyödyntäen toisen vahvuuksia ja sietäen ”toisen totuutta”. Mitä tämä vaatii ja onko siitä hyötyä? Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun lehtori Tuula Höglund ja Etelä-Savon ammattiopiston opettaja Niina Liukkonen kertovat tässä kirjoituksessa ajatuksiaan aiheesta ja henkilökohtaisia kokemuksiaan matkailukoulutuksen yhteistyöstä eri asteen oppilaitosten välillä.

MATKAILU ON KASVUALA

Matkailu on kasvanut yhdeksi maailman suurimmaksi ja nopeimmin kasvavaksi toimialaksi. Suomessa vieraili vuonna 2017 yhteensä 8,3 miljoonaa ulkomaista matkailijaa, jotka toivat Suomeen 4,4 miljardia euroa. Matkailuala on kasvava vientiala ja merkittävä työllistäjä. Suomella ja Etelä-Savolla on vetovoimatekijöidensä, kuten luonnon ja turvallisuuden, vuoksi hyvät edellytykset houkutellessa nykyistä enemmän matkailijoita. (Matkailu on kasvuala 2018.)

Suomen matkailustrategiassa 2020 on keskeisenä tavoitteena matkailualan koulutuksen kehittäminen ja osaamisen parantaminen. Matkailuala on ennen kaikkea suuri nuorten työllistäjä. Toimialan töiden automatisoinnin mahdollisuudet ovat rajalliset. Matkailualan yritykset tarvitsevat moniosaajia, joilla on hyvät ammatilliset valmiudet. (Suomen matkailustrategia 2020 2018.)

Matkailuala tuo työtä ja hyvinvointia koko Suomeen. Matkailun osuus Suomen bruttokansantuotteesta on 2,5 prosenttia, ja matkailutoimiala työllistää 140 000 työntekijää. Toimialan vaikutukset ulottuvat hyvin laajalle.

Yhteistyö Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Xamkin ja Etelä-Savon ammattiopiston Esedun matkailukoulutuksessa alkoi vuonna 2014. Toimintaympäristössä tapahtui tuolloin muutos, sillä ammattikorkeakoulussa matkailun koulutus siirtyi Savonlinnasta Mikkeliin. Samaan aikaan Etelä-Savon ammattiopistossa aloitettiin matkailualan koulutus myös nuorten koulutuksena. Ammattiopiston matkailuopintojen vuosittainen opiskelijamäärä pidettiin pienenä, ja matkailukoulutuksen opetus ja organisointi oli yhden opettajan vastuulla. Yhteistyön tarve oli ilmeinen. Alun yhteistyötä helpotti jo valmiiksi hyvät suhteet oppilaitosten välillä sekä fyysinen oppilaitosten läheisyys.

Matkailualalla tarvitaan ammattitaitoista työvoimaa ja monipuolista osaamista. Monen opiskelijan polku etenee käytännön suorittavasta työskentelystä esimiestyöhön. Vuoden 2018 alusta voimaan tullessa ammatillisen koulutuksen reformissa uudistetaan ammatillisen koulutuksen ohjausta ja rahoitusta sekä koulutuksen järjestämistä ja tutkintoja. Reformi on yksi hallituksen kärkihankkeista. Keskeistä on kehittää ammatillisen koulutuksen osaa- misperusteisuutta ja asiakaslähtöisyyttä sekä lisätä yksilöllisiä opintopolkuja ja työpaikalla tapahtuvaa oppimista. (Ammatillisen koulutuksen reformi 2018.) Valmistautuminen reformin tulon vaikutti toisen asteen koulutusten suunnitteluun jo vuosia aiemmin. Matkailun koulutuksen osalta reformi aloitettiin jo syksyllä 2014.

ARJEN YHTEISTYÖ

Yhdessä tekeminen on opettavaista. Peruslähtökohta yhteistyölle on toisen työn ymmärtäminen ja kunnioittaminen. Koska tavoitteena on opiskelijan mahdollisimman mielekäs opintopolku, molempien oppilaitosten opetussuunnitelmien sisältöjen tunteminen on erittäin tärkeää. Niina kirjoitti osin matkailualan perustutkinnon tutkinnon osien toteutussuunnitelmia peilaten niitä ammattikorkeakoulututkinnon opintojaksojen sisältöihin. Näin mahdollistetaan hyväksiluvut jatko-opinnoissa ja opiskelijalle mahdollisuus ammattikorkeakouluopintoihin ammatillisten opintojen aikana. Matkailualan perustutkinnon pakollisiin tutkinnon osiin liitettiin aluksi vain kahden opintopisteen laajuisia opintokokonaisuuksia, ja ne toteutettiin päiväopintoina, jolloin opiskelijat saivat tuntumaa ammattikorkeakouluopintoihin, tiloihin sekä opiskelijoihin. Valinnaisten tutkinnon osien osalta ammattikorkeakouluopintoja voitiin jo heti yhdistää mielekkäiksi viiden opintopisteen opintokokonaisuuksiksi. Aikuisopiskelijoiden osalta ohjaus oli melko vaivatonta, mutta nuorten osalta ohjaus ja opintojen saaminen näkyväksi osaksi eri tutkinnon osia vaati ohjaavalta opettajalta enemmän.

ESEDUN TOTEUTUSSUUNNITELMATYÖ/ OPASTUSPALVELUT

Taulukko 1. Esimerkki Esedun toteutussuunnitelmatyö/Opastuspalvelut

Opastuspalvelujen suunnittelu	<p>Selvittää ennakkotiedot opastettavasta kohteesta ja asiakasryhmästä eri tiedonhankintamenetelmiä hyödyntäen</p> <p>Perehtyy opastettavan kohteen tietoihin ja/tai alueen paikallistietouteen</p> <p>Tekee opastussuunnitelman</p> <p>Perehtyy erilaisiin opastustekniikoihin</p> <p>Suunnittelee aikataulun ja resurssit</p>	<p>Oppilaitos</p> <p>Työelämä</p> <p>Käytännön toteutukset oppilaitoksen tapahtumissa ja vierailussa</p> <p>Xamk:n jatkoväyläopinnot: Tarina ja elämys matkailuopastuksessa 5 op</p>	<p>Verkko-opastusmateriaali</p> <p>Alan kirjallisuus</p>
Opastuspalvelujen toteuttaminen	<p>Viestii asiakkaille</p> <p>Huomioi koko ryhmän opastuksen aikana</p> <p>Hoitaa opastuspalveluja</p> <p>Kysyy asiakaspalautetta opastuksesta</p>	<p>Oppilaitos</p> <p>Työelämä</p> <p>Käytännön toteutukset oppilaitoksen tapahtumissa ja vierailuissa</p> <p>Xamk:n jatkoväyläopinnot: Tarina ja elämys matkailuopastuksessa 5 op</p>	<p>Verkko-opetusmateriaali</p> <p>Alan kirjallisuus</p> <p>Paremmen palvelun osaaja -koulutuksen materiaali</p>
Liiketoiminnan englantia Tunnistetaan pakollinen englanti, oman alan sovellukset 2 osp (lähialojen tarjonta)	<p>Palvelee asiakkaita englannin kielellä</p>	<p>Oppilaitos</p> <p>Verkko-opetusmateriaali</p> <p>Oppilaitoksen oppimisympäristöt työelämä</p>	<p>Opettajan laatima materiaali</p> <p>Alan verkkosivut</p> <p>Alaan liittyvät videot ja tekstit</p>
Liiketoiminnan ruotsi Tunnistetaan pakollinen ruotsi 1 osp (lähialojen tarjonta)	<p>Palvelee asiakkaita ruotsin kielellä</p>	<p>Oppilaitos</p> <p>Verkko-opetusmateriaali</p> <p>Oppilaitoksen oppimisympäristöt</p> <p>Työelämä</p>	<p>Opettajan laatima materiaali</p> <p>Alan verkkosivut</p> <p>Alaan liittyvät videot ja tekstit</p>
Turvallisuus opastuspalveluissa	<p>Tekee turvallisuus-suunnitelman ja riskikartoituksen</p> <p>Huolehtii opastuksen asiakasturvallisuudesta</p>		<p>Matupa (matkailualan turvallisuuspassi) -koulutuksen materiaali</p> <p>Verkkomateriaali</p>

Yllä oleva toteutussuunnitelma (matkailualan perustutkinnon valinnaisen tutkinnon osan opastuspalvelut) kuvaa hyvin sitä, miten ammattikorkeakouluopinnot on liitetty osaksi ammatillisia opintoja. Käytännössä opetus tapahtuu yhteisopettajuutena, mukana opinnoissa on Xamkin ja Esedun opiskelijoita kuin ulkopuolisia avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Lisäksi opintojaksoa ovat toteuttamassa Mikkelin oppaat ja Suomen opasliitto. Opintojakson suorittaneet voivat halutessaan tehdä Suomen opasliiton auktorisointikokeen.

Hyvän yhteistyön ja kokemusten pohjalta uusien ammatillisten tutkinnon perusteiden mukaista opetussuunnitelmatyötä aloitettiin tekemään jo alusta lähtien huomioiden ammattikorkeakoulun opintotarjonta, opintojen sisältö ja tavoitteet. Yksilöllisen opintopolun rakentaminen lähtee opiskelijan aiempien opintojen, työkokemusten sekä elämäntilanteen nivomisella yhteen opiskelijalle mahdollisimman mielekkäällä tavalla. Tavoitteeseen pyritään tunnistamalla ja tunnustamalla aiempi osaaminen sekä ottamalla huomioon työelämän monimuotoiset tarpeet. Oppilaitosten näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että opiskelija-ohjaukseen on panostettava.

ESIMERKINÄ YHTEINEN OPISKELIJA

Marika on perheellinen, työssäkäyvä opiskelija. Hän valmistui Etelä-Savon ammattiopistosta matkailuvirkailijaksi. Opintojen aikana Marika opiskeli Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun avoimessa ammattikorkeakoulussa ja suoritti siellä restonomitutkintoon kuuluvia opintojaksoja. Hän koki hyvänä sen, että oppimisympäristöt olivat tuttuja, samoin osa opettajista ja toimintaympäristöistä.

Kuva 1. Matkailuvirkailijasta matkailu- ja palvelutoiminnan restonomiksi, esimerkki opiskelijan polusta

Marika on hankkinut tarvitsemaansa osaamista hyvin monella tavalla (kuva 1). Marikan aloittaessa restonomiopinnnot syksyllä 2017 hänellä oli aikaisempaa tutkintoon hyväksiluettavaa osaamista 65 opintopisteen verran. Näin ollen hänen restonomitutkintonsa suoritusajan on mahdollista lyhentyä noin vuodella.

AJATUKSIA

Tulevaisuudessa eri koulutusasteiden opinnot tulevat nivoutumaan yhteen entistä voimakkaammin. Synergiaetuja yhteisistä opinnoista on saatavilla monilla eri aloilla ja koulutusasteilla. Opiskelijan näkökulmasta ammatillisten opintojen ja ammattikorkeakouluopintojen nivominen mielekkäiksi opintokokonaisuuksiksi antaa erittäin hyvät mahdollisuudet kehittää omaa osaamistaan ja jatko-opintovalmiuksia.

Yhteisopettajuus ei ole enää mikään uusi asia, ja sen taitavat halutessaan kaikki opettajat. Yhteistyön on oltava mielekästä, kumpaakin osapuolta palkitsevaa ja työn sisältöä rikastuttavaa herkkua. Mikäli yhteinen tahtotila ja näkemys puuttuvat, voi yhteisopettajuus ja yhteistyö muuttua myrkyksi.

LÄHTEET

Ammatillisen koulutuksen reformi. 2018. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/kehittamishankkeet/ammattillisen_koulutuksen_reformi [viitattu 3.9.2018].

Matkailu on kasvuala. 2018. Mara. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://mara.fi/matkailu-ja-ravintola-ala-lyhyesti/matkailu-on-kasvuala> [viitattu 3.9.2018].

Suomen matkailustrategia 2020. 2018. 4 hyvää syytä edistää matkailutoimialojen kehitystä. Visit Finland. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/04/Matkailustrategia_020610.pdf [viitattu 3.9.2018].

MATEMATIIKAN OPETTAJAN NÄKÖKULMA JATKOVÄYLÄ- OPINTOIHIN

Pia Valtonen

Syksyllä 2017 toteutettiin Jatkoväylä-hankkeen puitteissa kokeilu, jossa kymmenen Etelä-Savon ammattiopiston opiskelijaa osallistui Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun tekniikan alan opintoihin kuuluvalle matematiikan valmentavalle opintojaksolle Matemaattis-luonnontieteelliset perusteet. Etelä-Savon ammattiopiston opiskelijat olivat 1.–3. vuoden talotekniikan ja talonrakennusalojen opiskelijoita, ja he osallistuivat opetukseen omien opintojensa ohessa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun talotekniikan ensimmäisen vuoden ryhmään sijoitettuina. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun ryhmän opiskelijoista noin 80 prosenttia oli ammattiopistotaustaisia ja loput lukion käyneitä.

Matematiikan valmentavalla kurssilla on tarkoituksena muistuttaa mieleen matematiikan perusasioita, jotka monilla opintojaan aloittavilla on unohduksissa matematiikan vähäisestä käytöstä johtuen. Lisäksi opintojakson aikana opiskellaan asioita, joita yläkoulussa ei välttämättä ole käsitelty, lukiolaisille kyseiset aiheet ovat kuitenkin yleensä tuttuja. Opintojaksolla opiskeltavat asiat kattavat perustietoja ja -taitoja insinööriin opintoja varten, ja siksi jakson opinnoista suoriutuminen onkin erityisen tärkeää. Opintojakso luokitellaan kuitenkin valmentaviin opintoihin, ja opintorakenteessa se sijoittuu vapaasti valittaviin opintoihin. Näin ollen, jos kurssin sisältö on hyvin hallinnassa, ei opintojaksoa tarvitse välttämättä suorittaa. Toisaalta kyseinen kurssi tasoittaisi ryhmän matemaattisia valmiuksia, olipa kyse sitten uinuvasta osaamisesta tai todellisista tietoaukoista.

Syksyn kokeilussa opintojakson lähiopetus toteutettiin kaksi kertaa viikossa, kahden tunnin jaksoissa. Lisäksi tarjottiin tarvittaessa myös tukiopetustunteja. Kokeilun aikana kurssilla oli poikkeuksellisesti kaksi opettajaa, joista toinen toimi pääasiallisena ja toinen avustavana opettajana. Opetusmenetelmänä oli ensin havainnollistaa lyhyesti esimerkkien avulla käsiteltävän aiheen teoria ja sen jälkeen ohjata itsenäistä tehtävien tekemistä. Erityisen tärkeää oli, että ”vierihoitoapu” oli heti saatavissa, jos tehtävässä ilmennyt ongelma ei tuntunut omin voimin ratkeavan.

Osa Jatkoväylän kautta opintojaksolle osallistuneista opiskelijoista sulautui muuhun ryhmään sekä osaamistasonsa että opiskeluvalmiuksiensa puolesta. Joillain taas sekä opiskeluvalmiudet että kypsyys ammattikorkeakouluopiskelun vaatimukseen olivat vielä kehitysvaiheessa. Korkeakouluopiskelun vaatima suurehko itsenäisen työn osuus kotitehtävineen

koettiin jokseenkin ”kulttuurisokkina”. Toisaalta tämä koski alussa myös varsinaisia tutkinto-opiskelijoita. Alkukankeudesta huolimatta opiskelijoiden päästyä vauhtiin matematiikan opiskelu luonnistui moitteitta, vähintäänkin samalla tasolla muun ryhmän kanssa. Loppujen lopuksi kymmenestä opinnot aloittaneesta viisi sai matematiikasta hyväksytyyn suorituksen, muutama vielä erityisen hyvin tuloksin.

Jatkossa tällaisessa toiminnassa on tärkeää huolehtia siitä, että ammattikorkeakouluryhmään sijoitettavalla opiskelijalla on ennalta käsin riittävästi tietoa korkeakouluopiskelun vaatimuksista ja korkeakoulussa käytettävistä opiskelumenetelmistä, jotta hän pystyy realistisesti tekemään päätöksen korkeakouluopintojen aloittamisesta, vaikka kokeilumielessäkin. Näin toimien vältytään puolin ja toisin hämmentäviltä tilanteilta ja turhauttavalta toiminnalta. Toisaalta opiskelu tutkinto-opiskelijaryhmässä, aidossa ympäristössä, auttaa kuitenkin hahmottamaan omaa kiinnostusta korkeakouluopintoja kohtaan ja punnitsemaan, riittääkö oma motivaatio opintojen suorittamiseen.

Sijoitettaessa ammattiopiston opiskelijoita ammattikorkeakouluryhmään haasteena on myös se, miten opiskelijan saisi tuntemaan itsensä yhdeksi ryhmän jäsenistä, jotta esimerkiksi kysymysten esittäminen tai avun pyytäminen ja sen vastaanottaminen olisi helpompaa. Varsinainen matematiikan opiskelu on kuitenkin kaikille samanlaista raakaa työntekoa, olipa kyse sitten tutkinto-opiskelijasta tai ammattiopiston opiskelijasta. Tärkeintä opiskelussa joka tapauksessa on, että asenne ja motivaatio ovat kohdallaan.

PROSESSITEKNIikka TUTUKSI JA VÄYLÄOPINNOT ALULLE

Ritva Käyhkö

Nuoret tutustuivat prosessitekniikan insinööriin ammattikorkeakouluopintoihin jo ammattiopintojen aikana Jatkoväylä-hankkeessa Savonlinnassa. Tutustumismahdollisuuden tarkoituksena oli madaltaa kynnystä hakeutua suoraan ammattitutkinnon jälkeen jatko-opintoihin ja samalla lyhentää kokonaisopiskelu-aikaa. Alueen teknologiateollisuuden yrityspinnasta oli esitetty toiveita insinööriopintopolun rakentamisesta ammattiopistosta valmistuville. Toisaalta Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin (aiemmin Mamkin) Savonlinnan yksikössä oli käynnistynyt prosessi- ja biotuotetekniikan insinöörien kouluttaminen, mikä mahdollisti opintopolun järjestämisen kokonaan Savonlinnassa.

Tekniikan ammattiopisto-opinnoista ei perinteisesti useinkaan jatketa suoraan jatko-opintoihin. Sama pätee myös Savonlinnassa Samiedussa tekniikan ammattiopisto-opinnoista valmistuvien keskuudessa. Syitä tähän on monia, mutta muutamia oppilaitoksissa tiedostettuja syitä ovat seuraavat: opiskelijat eivät koe, että jatko-opiskelu voisi olla heidän juttunsa, opiskelijat eivät edes tiedä jatko-opintomahdollisuuksista, opiskelijat pelkäävät, että se on heille liian vaikeaa tai he eivät halua muuttaa opintojen takia toiselle paikkakunnalle. Savonlinnan teollisuuden parissa taas nähdään, että tarvetta olisi myös insinööriosaamiselle ja haasteena on osaajien rekrytoiminen Savonlinnan seudulle. Yrityksien kannalta jo alueelle sitoutuneet ja vahvassa yhteistoiminnassa heidän kanssaan koulutetut osaajat helpottaisivat oikeanlaisen osaamisen löytämistä ja saamista yrityksiin. Merkittävä muutos Savonlinnan koulutuspiirissä onkin ollut, että Xamkin Savonlinnan kampuksella (jo Mamkin aikana) on käynnistetty prosessi- ja biotekniikan insinöörikoulutukset. Uusien koulutusohjelmien käynnistyminen on mahdollistanut myös kokonaan Savonlinnassa tarjottavan Ammattiopistosta amk-insinööriksi -opintopolun rakentamisen.

Samiedun laatu- ja hankepäällikkö Jonna Kokkonen kertoo, että toive insinööriopintopolun rakentamisesta on tullut työnantajien taholta, ja tähän toiveeseen molemmat oppilaitokset haluavat tällä tavalla vastata. ”Haluamme myös luoda opiskelijoille parempia mahdollisuuksia opiskella entistä pidemmälle Savonlinnassa ja jäädä myös mahdollisesti asumaan Savonlinnan seudulle”, Kokkonen korostaa.

Alun perin Xamkin ja Samiedun tavoitteena oli pilotoida väyläopintoina käytettäviä rinnakkaisia työssäoppimis- ja työelämäläheisiä oppimisympäristöjä Savonlinnan tekniikan alojen Jatkoväylä-hankkeen aluekokeilussa. Alueen yritysten kanssa neuvoteltiin ja yhteistä tahtotilaa

löytyi. Neuvotteluihin osallistuivat Andritz/Savonlinna Works, Saimatec, UPM Savonlinnan vaneritehdas, Norelco ja MetsäWood sekä Samiedun koulutusohjelmista kone- ja tuotantotekniikka, sähkö- ja automaatiotekniikka sekä metsäala ja Xamkin puolelta prosessi- ja biotuotetekniikan koulutusohjelma. Yrityksillä on selkeästi kiinnostusta ja halua olla mukana kehittämässä tekniikan alan koulutuksia ja mahdollistamassa työelämäjakso- ja oppimisympäristökokeiluopintoja, joissa insinööriopiskelijat ja ammattiopiston opiskelijat opiskelisivat yhdessä, saatu syntymään. Haasteena oli sekä oppilaitosten tekniikan koulutusohjelmien synkronointi että yritysten tarpeiden ja tunnustettujen työelämäjaksoympäristöjen soveltumattomuus sellaiseen toimintaan, jossa insinööriopiskelijat ohjaisivat ammattiopisto-opiskelijoita. Monenlaisia työympäristöön liittyviä mahdollisuuksia ja tarpeita tuli esiin, mutta niihin vastaavat jo olemassa olevat kummankin opintoasteen erilaiset projekti- ja työharjoitteluopinnot.

Hankkeen puitteissa haluttiin kuitenkin käynnistää tekniikan jatkoväyläopinnot, koska niille oli selkeästi tarvetta, ja näin päädyttiin pilotoimaan jo olemassa olevia opintoja väylänä ammattikorkeakouluopintoihin. Syksyllä laitettiin tarjolle alaan tutustuttava opintojakso sekä yleishyödyllisiä ja insinööriopintojen alkuvaiheen opintoja. Näitä olivat seuraavat opintojaksot: Biotuote- ja kemianteollisuus, Yrityspeli, Tekniikan alan matematiikan ja fysiikan tehovalmennukset sekä Insinöörin matematiikka ja fysiikka. Näistä opintojaksoista eivät Samiedun opiskelijat kuitenkaan kiinnostuneet. Vuoden 2017 lopussa heräsi ajatus, että tarjottavien väyläopintojen tulisi olla alaan käytännönläheisemmin tutustuttavia opintojaksoja. Siten kevään opintotarjottimelle päädyttiin edellisten kurssien lisäksi tarjoamaan opintojaksoa Prosessiteollisuuden koneet ja laitteet (PTKL).

PTKL-kurssin aikana opiskelijat tekevät käytännössä laiterasteja Xamkin eri opiskelija- ja tutkimuslaboratorioissa, joita ovat Savonlinnan Kuitulaboratorio sekä Mikkelin LVI-tekniikan ja talotekniikan laboratoriot. Ideana on tutustua laitteisiin sekä teoriassa että käytännössä. Kurssin käytännön laiterastien ja hyvin konkreettisen koneisiin ja laitteisiin tutustumisen ajateltiin soveltuvan myös Samiedun opiskelijoille niin sanottuna sisäänheittokurssina. Lisäksi molemmilla oppilaitoksilla on oppimisympäristönä Moodle, missä opintojakson teoriamateriaali, itseopiskeluaineisto ja tehtävät olisivat opiskelijoiden ja Samiedun avustavien opettajien saatavilla.

Samiedun sähkö- ja automaatiotekniikan sekä ICT-puolen opettaja Jukka Ahosen mukaan Samiedun tekniikan opiskelijoille järjestettiin tammikuun lopulla tilaisuus, jossa kerrottiin tästä opiskelumahdollisuudesta. Kiinnostuksen määrä yllätti Ahosen. ”Tilaisuuteen tuli kuulemaan hankkeesta 64 opiskelijaamme, joista viisi opiskelijaa lähti kokeiluun mukaan”, Ahonen kertoo.

Yksi noista viidestä kokeiluun mukaan hyväksytyistä oli Rantasalmen Parkunmäessä asuva, 17-vuotias Mikko Niiranen. Hän on opiskellut syksystä 2016 lähtien sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkintoa Samiedussa. Hänen tavoitteenaan ovat opinnot ammattikorkeakoulussa.

Toinen viidestä mukana kokeilussa olevista on savonlinnalainen aikuisopiskelija Hanna Kautonen. Hän aloitti kaksivuotiset kone- ja tuotantotekniikan perustutkinto-opinnot viime syksynä. Hän sanoo päättävänsä tämän vuoden aikana lopullisesti, aikooko hän opiskella itselleen myös ammattikorkeakoulututkinnon.

Työpaikalla tapahtuvaa koulutusta on lisätty Samiedun koulutuksissa. Muun muassa Mikko on ollut työelämäjaksolla Norellolla. Hänellä oli Norellolla nimetty henkilö, joka toimi ohjaajana. Lisäksi opettaja eli tässä tapauksessa Jukka Ahonen, kantoi vastuuta Niirasen työelämäjakson onnistumisesta.

Prosessiteollisuuden koneet ja laitteet on prosessitekniikan opiskelijoiden pakollinen viiden opintopisteen opintojakso, jonka aikana tutustutaan prosessitekniikan laitteisiin Xamkin opiskelija- ja tutkimuslaboratorioympäristöissä. Käytännönläheisillä laiterasteilla opiskelijoiden tehtävänä on löytää ja tunnistaa laitteet sekä prosessi- ja ohjaukskaavioista että prosessiympäristöstä. Lisäksi opiskelijat selvittävät laitteiden toimintaperiaatteet hakemalla tietoa sekä paperi- ja selluteollisuuden oppimisympäristön tietokannasta että laitetoimittajien www-sivustoilta. Tällaista osaamista tarvitsee jokainen työntekijä toimiessaan erilaisissa teollisuusympäristöissä. Ennen laiterasteja opintojakson oppitunneilla käydään etukäteen läpi prosessiteollisuuden koneita, laitteita ja mittauksia. Kurssin suoritusastapana on Moodlella annettujen tehtävien suorittaminen hyväksytysti ja ryhmässä suoritettujen laiterastehtävien raportointi. Lisäksi lopuksi on Moodle-tentti, jossa kaikki materiaali on käytettävissä.

Kuva 1. Opiskelijat ovat suorittamassa laiterastiosuusia Xamkin Savonlinnan kuitulaboratoriolla.

Prosessiteollisuuden koneet ja laitteet (PTKL) -opintojakson toteutukseen väyläopintoina keväällä liittyi paljon normaalia poikkeavia haasteita. PTKL on lähtökohtaisesti suunnattu toisen ja kolmannen vuosikurssin ammattikorkeakouluopiskelijoille, joten kurssin toteutus ja sisältö ovat nuorille ja suoraan peruskoulusta tuleville opiskelijoille hyvinkin haasteellinen vastaanotettava, jos aiempaa kokemusta teollisuusympäristöstä ei ole lainkaan. Lisäksi kevään 2018 opintojakso oli poikkeuksellisesti sovittu toteutettavaksi verkkokurssina Xamkin Mikkelin prosessitekniikan opiskelijoille, koska he siirtyisivät vasta seuraavana syksynä Savonlinnaan opiskelemaan. Prosessitekniikan opetusta on vuodesta 2014 järjestetty siten, että opiskelijat opiskelevat kaksi ensimmäistä vuotta Mikkelissä ja ammatilliset opinnot suoritetaan Savonlinnassa kahtena viimeisenä vuonna. Uusi biotuotetekniikan insinöörin tutkintoon tähtäävä koulutus alkoi syksyllä 2017 ja opetukset järjestetään Savonlinnassa koko tutkinnon osalta. Tämä tulee mahdollistamaan jatkoväyläopintojen järjestämisen yhdessä Samiedun kanssa entistä jouhevammin.

Lisähaasteena kokeiluun lähteneille Samiedun opiskelijoille oli, että keväälle sijoittui monia omiin ammattiopintoihin liittyviä pakollisia menoja, kuten lukion lähitunnit, työelämäjakso ja kansainvälisiä reissuja. Näin ollen Samiedun opiskelijoista suurin osa ei päässyt lähitunneille Savonlinnan keskustaan eikä Kuitulaboratorion laiterasteille. Lisäksi kurssin poikkeuksellinen verkkototeutus vaati opiskelijoilta tavallista enemmän itsenäistä opiskelua. Onneksi Samiedun henkilöstö antoi tähän henkilökohtaista lisäohjausta, koska ilman sitä opiskelujen suorittaminen olisi varmasti jäänyt kesken.

Kaikki edellä mainittu sekä eri laboratorioden ja oppilasryhmien kanssa tehdyt sovittamiset aiheuttivat lisäksi sen, että toteutusta jouduttiin säätämään paljon toiminnan aikana. Muitakin muutoksia tuli erityisesti Samiedun opiskelijoiden kohdalle.

PTKL-väylätoteutusta voi kuitenkin pitää onnistumisena monestakin syystä. Erityisen tärkeää oli, että oppilaitosten välisessä rajapinnassa sekä opetus- että opintoasioita hoitavat henkilöt tulivat toisilleen tutuiksi ja molemminpuolinen tahtotila väyläopintojen ja muunkin jatkoyhteistyön edistämiseksi tuli selväksi. Kaikista haasteista ja muutoksista huolimatta kaksi Samiedun opiskelijaa on saanut kurssin suoritettua. Kokeilua halutaan jatkaa, joten PTKL-kurssi ja muutkin jatkoväylätarjottimen opinnot tarjotaan hankkeen puitteissa myös syksyllä 2018.

Syksyn toteutuksen haasteita etenkin PTKL-opintojen suhteen pienentää se, että opintojakso tarjotaan lähiopetuksena ja tunnit voidaan järjestää vuoden 2018 alussa käyttönotetuissa, täysin uusissa Xamkin KUITU 3 -opetustiloissa, jotka sijaitsevat vain kilometrin päässä Samiedulta. Näin pystytään tarjoamaan enemmän lähiohjausta Samiedun opiskelijoille Xamkin puolelta. Lähiopetuksen puitteissa voidaan tutustuttaa Xamkin ja Samiedun opiskelijoita keskenään ja näinkin madaltaa kynnystä ammattikorkeakouluopintoihin siirtymisessä. Lisäksi teollisuuden prosessiympäristöjä lähentelevä Kuitulaboratorio sijaitsee aivan opetustilojen viereisessä rakennuksessa.

Väyläopintojen suorittamisesta saatava hyöty on ammattiopiston opiskelijalle varsin suuri. Opiskelija saa mahdollisuuden matalan kynnyksen tutustumiseen tekniikan ammattikorkeakouluopintoihin, ja väyläopinnot ovat suoraan sisällytettävissä tekniikan opintoihin Xamkilla. Lisäksi Matematiikan tehovalmennus, Fysiikan tehovalmennus ja insinööriopinnot auttavat menestymään tekniikan yhteishaun pääsykokeissa. Tällä hetkellä jatkoväylää voi Savonlinnassa hyödyntää insinööriksi tähtäävä Samiedun opiskelija.

KYMENLAAKSON ALUE- Kokeilusta potkua tekniikan Yhteisopettajuuteen

Vesa Kankkunen

Jatkoväylä-hankkeen Kymenlaakson aluekokeilun energiatekniikan pilotit toteutettiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) ja Kouvolan Seudun ammattiopiston (Ksao) yhteistyönä. Pilotteina olivat yhteisopettajuus tekniikan alalla ja yhteiset oppimisympäristöt automaation opetuksessa sekä opiskelijan harjoittelu bioenergia-tutkimuksen parissa.

Kymenlaakson aluekokeilu toteutettiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun energiatekniikan koulutusohjelmassa yhteistyössä Kouvolan seudun ammattiopiston kanssa. Aluekokeilun pilottien tavoitteena oli hyödyntää yhteisiä oppimisympäristöjä sekä siirrettäviä opetuslaitteita ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteisesti toteutetussa opintojaksossa. Pilotteja oli kaksi, toinen automaation ja toinen bioenergian opetuksessa.

Insinööri tarvitsee energia-alalla laajan osaamis pohjan urapolun alulle. Opintojen jälkeen saavutetaan monipuoliset perustiedot sähkön ja lämmön tuotannosta, sähkö- ja lämpöverkoista sekä näihin liittyvistä automaatio-, materiaali-, kone-, ja suunnittelutekniikoista. Oman lisänsä ovat tuoneet vielä energiatehokkuus, energian pientuotanto sekä ympäristötietoisuus. Energia-alan monipuolisuuden vuoksi insinööriopintoihin on luonteva ja helppo jatkaa useammalta koulutus alalta ammatillisista toisen asteen opinnoista, kuten esimerkiksi automaatio, sähkö-, kone- tai talotekniikasta.

AUTOMAATIOTEKNIIKKAA YHTEISOPETUKSENA

Automaation pilotti toteutettiin keväällä 2017 yhteisopettajuutena Kouvolan seudun ammattiopiston ammatillisen opettajan ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun tekniikan alan lehtorin yhteisvoimin (kuva 1). Ammattiopiston opiskelijoille avoimen ammattikorkeakoulun opintojen laajuus oli kolme opintopistettä, jotka liitettiin osaksi ammattiopiston laajempaa kymmenen osaamispisteen kokonaisuutta. Opintojaksoon osallistui kaikkiaan kymmenen ammattiopiston opiskelijaa.

Kuva 1. Automaatiotekniikan yhteisopettajat Saku Tiainen (Ksao) ja Vesa Kankkunen (Xamk) Kouvolan seudun ammattiopiston opetustiloissa

Opintojakson teoriaopetus toteutettiin ammattiopistovetoisesti ja käytännön harjoitukset toteutettiin yhteisopettajuutena Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun automaatiolaboratoriossa. Opintojakson käytännön harjoituksissa hyödynnettiin siirrettäviä laboratoriolaitteita. Opintojaksoon osallistui myös kuusi ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijaa, ja heille teoriaosuus toteutettiin erilaisin verkkotehtävin ja raportein. Käytännön harjoituksiin osallistuivat ammattiopiston opiskelijat sekä ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijat.

KOKEMUKSIA JA AJATUKSIA AUTOMAATIOTEKNIIKAN KOKEILUSTA

Automaation yhteisopettajuuden kokeiluun osallistuivat kaikki opiskelijat ammattiopiston ryhmästä. Kaikki opiskelijat olivat valinneet kymmenen osaamispisteen automaation kokonaisuuden. He kaikki saivat myös hyväksytyt suorituksen avoimen ammattikorkeakoulun kolmen opintopisteen mittaus-, säätö- ja automaatiotekniikan perusteet -kurssiin. Palauttekeskustelussa opiskelijat olivat tyytyväisiä opintojaksoon. Käytännön asioista ruokailun hinta ammattikorkeakoulussa herätti opiskelijoissa kysymyksiä.

Muutamalle ammattiopiston opiskelijalle heräsi kokeilun ansiosta kiinnostus ammattikorkeakoulututkinto-opintoihin. Lisäksi kiinnostuttiin muista avoimen ammattikorkeakoulun opintojaksoista. Koska opintojakson toteutus oli liitetty osaksi ammattiopiston kokonaisuutta, se toimi myös lähiopetuksen lisänä toisen asteen reformissa.

Yhteisopettajuus oli kokeilun ehdoton mahdollistaja: ilman sitä ei opintojakson sisällön suunnittelu ja työjärjestysten sovittaminen olisi onnistunut. Yhteisopettajuus oli myös tiedon, osaamisen ja kokemusten jakamista opettajien kesken. Opiskelijoiden kulkeminen Kouvola–Kotka-välillä oli ammattiopiston opettajan ansiota. Käytännön asioiden on toimitava, etteivät ne ole esteenä tai nostamassa kynnystä osallistumiselle. Mikäli ammattiopiston opiskelija kokee haastavaksi jatkoväyläopintoihin osallistumisen, niin käytännön toimimattomuus voi helposti olla ratkaisevana tekijänä opinnoista poisjäännille tai keskeyttämiselle. Myös ruokailun olisi toimittava yhtä hyvin kuin omassa oppilaitoksessa.

Käytännönläheinen jatkoväyläopintojen toteutustapa on helppo ammattiopiston opiskelijoille. Ammattiopiston opiskelijoilla on käytännön näkemystä ja kokemusta. Helppoille, käytäntöön painottuville opintojaksoille on ammattikorkeakoulussa tarvetta, koska osa ammattikorkeakouluun tulevista opiskelijoista tulee suoraan lukiosta. Heille opintojen alun tasokokeet kielissä ja luonnontieteissä ovat helppoja, ja he usein saavat vapautuksen valmentavista kurseista. Heille jää työjärjestykseen tilaa tekniikan alan käytännön osaamista vahvistaville valmentaville opinnoille. Nämä opinnot toimivat ammattiopistolaisille jatkoväyläopinnoina. Jatkoväyläopinnot voivat toimia ammattiopiston opiskelijoille ammattikorkeakouluympäristöön tutustuttajina, kiinnostuksen herättäjinä jatko-opintoja kohtaan sekä myös ammattikorkeakoulun opiskelumahdollisuuksien markkinointina.

Ammattikorkeakoulussa usealla tekniikan opiskelualalla on puute opintoihin hakeutuvista opiskelijoista. Sen vuoksi myös tekniikan alalla työelämässä on kova pula insinööreistä. Valtakunnallisesti on tärkeää, että tekniikan alan jatko-opinnot kiinnostavat myös ammattiopistoista valmistuvia. Yhteisopettajuudella eli yhteisellä opetuksen sisällön- ja toteutuksen suunnittelulla jatkoväyläopinnot onnistuvat luontevasti ja samalla ne markkinoivat insinööriopintoja.

OPINTOPOLKUJA

"Ammattikorkeakoulussa opiskelu ei eroa ammattikoulussa käymisestä paljoa, sillä samanlailla käydään tunneilla, mutta läksyjen osuus ammattikorkeakoulussa on suurempi ja yleensäkin omatoimisuutta vaatii jonkin verran."

jatkoväyläopiskelija

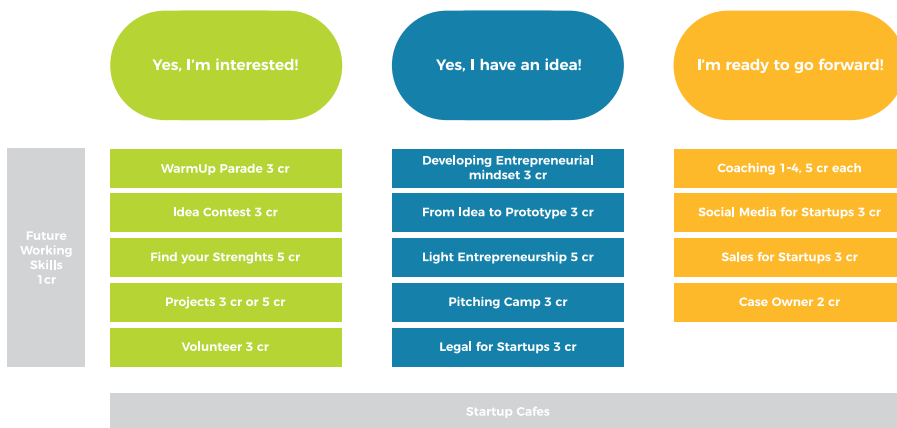
KEUDAN KOSMETOLOGI- OPISKELIJOIDEN YRITTÄJYYDEN VÄYLÄOPINNOT HAAGA-HELIAN STARTUP SCHOOLISSA

Outi Kari & Tiina Myrsky & Tiina Rytkölä

Yrittäjyysopinnoilla on keskeinen osuus kauneudenhoitoalan perustutkinnon perusteissa. Kauneudenhoitoalan perustutkintoon sisältyy tutkinnonosa nimeltä Kauneudenhoitoalan yrittäjyys ja yritystoiminta, jonka laajuus on 20 osaamispistettä. Lisäksi kaikille yhteiseen tutkinnon osaan sisältyy yhden osaamispisteen laajuinen Yrittäjyys ja yritystoiminta. Opiskelija voi lisäksi suorittaa 15 osaamispisteen laajuisen valinnaisen tutkinnon osan nimeltä Yrityksessä toimiminen. (Kauneudenhoitoalan perustutkinto 2014.)

Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda tarjoaa kauneudenhoitoalan perustutkintoa Tuusulan Kirkkotien yksikössä. Koulutusala on vetovoimainen ja suosittu, ja vuosittain koulutusosalalle on valittu noin 40 opiskelijaa. Keudassa kauneudenhoitoalan perustutkinnon läpäisyaste on keskimäärin 73 prosenttia. Kerätyn tilastotiedon puutteista huolimatta on arvioitu, että valmistuvista noin puolet aloittaa työelämään siirtyessään yrittäjänä. (Läpäisyn seuranta Keudassa vuosina 2012–2017; Opiskelijoille tehdyt lomakekyselyt valmistumisen jälkeen vuosilta 2012–2017.)

Keudan Tuusulan Kirkkotien yksikössä toteutettiin syksyn 2017 ja kevään 2018 välisenä aikana kokeilu, jossa kaksi kosmetologiopiskelijaa suoritti väyläopintoja ammattikorkeakoulu Haaga-Helian StartUp Schoolissa. StartUp School on Haaga-Helian koulutusohjelma, joka tukee sekä yrittäjyydestä kiinnostuneita että yrittäjänä jo toimivia opiskelijoita. Opiskelu StartUp Schoolissa tähtää oman yrityksen perustamiseen tai olemassa olevan yritystoiminnan kehittämiseen (Haaga-Helia 2018). StartUp Schoolin opintotarjonnan (kuva 1) voidaan katsoa tukevan myös erityisesti niitä ammatillisen koulutuksen opiskelijoita, jotka haluavat syventää omaa yrittäjyysosaamistaan. Kokeilun yksi tavoite oli tarjota opiskelijoille mahdollisuus tutustua sellaiseen yrittäjyyteen liittyvään oppimisympäristöön ja opintotarjontaan, joita ammatillinen koulutus ei pysty tarjoamaan. Tavoitteena oli myös mallintaa yrittäjyyspolkua ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun (Jatkoväylä-hankkeen toimintasuunnitelma 2016).

Kuva 1. Haaga-Helium StartUp Schoolin opintotarjonta ja laajuus

Kokeilun toteutus liittyi myös Jatkoväylä-hankkeelle asetettuun tavoitteeseen tukea opiskelijaa ohjatusti yrittäjyysosaajaksi. Laajempaan tavoitteeseen oli yhdenmukaistaa ja juurruttaa jatko-opintojen ja siirtymävaiheen ohjausta. (Jatkoväylä-hankkeen toimintasuunnitelma 2016.) Toteutuksessa haluttiin selvittää ja mallintaa, millaisia ohjauksellisia elementtejä kokeiluun liittyy. Tässä kuvauksessa keskitymme nimenomaan tähän liittyvän tavoitteen esittelyyn ja arviointiin. Kuvausta varten haastateltiin kumpaakin kokeiluun osallistunutta opiskelijaa. Haastattelut tehtiin huhtikuussa 2018 (opiskelija numero 1) ja toukokuussa 2018 (opiskelija numero 2). Lisäksi kuvauksessa on käytetty yrittäjyyden lehtorin haastattelua (Myrsky 2018) sekä Haaga-Helium StartUp Schoolin ja Keudan yhteyshenkilöiden kanssa toukokuussa 2018 käytyä arviointikeskustelua (Myrsky, Williams & Rytkölä 2018).

VÄYLÄOPINTO-OPISKELIJAT JA OPINTOSUORITUKSET

Opiskelija numero 1 oli aikaisemmalta koulutukseltaan erikoissairaanhoidtaja ja hallintotieteiden maisteri, ja hänellä oli pitkä työkokemus sairaanhoitajan työstä. Hän hakeutui kosmetologikoulutukseen, koska oli haaveillut hoitotyön ja kauneudenhoidon yhdistämisestä yrityksen muodossa. Opiskelija oli opiskellut yrittäjyyttä jo aikaisemmin opiskellessaan hallintotieteiden maisteriksi. Kosmetologikoulutuksesta hän tavoitteli sisällöllistä osaamista kosmetologina toimimiseen yrityksessään. Hän suoritti Haaga-Helium StartUp Schoolissa seuraavat 16 opintopisteen opinnot: WarmUp Parade, Developing Entrepreneurial Mindset, Coaching ja Pitching Camp.

Opiskelija numero 2 oli parturi-kampaaja, joka halusi laajentaa osaamistaan kauneudenhoitoalalle. Hän oli aiemmin toiminut yrittäjänä jonkin aikaa. Hänen tavoitteenaan oli palaaminen yrittäjäksi. Opiskelija koki tietävänsä yrittäjyydestä varsin paljon jo ennen väyläopintoja, mutta hän halusi uutta näkökulmaa ja lisää rohkeutta. Kosmetologiopintojensa

aikana opiskelija oli kokeillut myös estenomi-väyläopintoja ammattikorkeakoulu Laureaan. Hän teki Haaga-Helian StartUp Schoolissa seuraavat kuuden opintopisteen opinnot: WarmUp Parade, Developing Entrepreneurial Mindset ja Coaching.

StartUp Schoolissa suoritettujen yrittäjyysopinnot pohjalta tehtiin osaamisen tunnustaminen kauneudenhoitoalan Yrittäjyys ja yritystoiminta -kokonaisuuteen.

Taulukko 1. Kauneudenhoitoalan perustutkinnon ammatilliset tutkinnon osat ja väyläopinnot

KAUNEUDENHOITOALAN PERUSTUTKINTO 180 osp Keudassa	VÄYLÄOPINNOT Haaga-Helian StartUp Schoolissa
Ammatilliset tutkinnon osat 135 osp Ihon hoito 45 osp Ihohoidon ohjaus 15 osp Ehostus 10 osp	
Kauneudenhoitoalan yrittäjyys ja yritystoiminta 20 osp	WarmUp Parade 3 op: osallistumiset väh. kahteen WarmUp -tapahtumaan, itsenäiset tehtävät ja kirjallisuus. Developing Entrepreneurial Mindset 5 op: oman liikeidean kehittäminen, tapaamiset ja kurssimateriaalit. Coaching 5 op: viisi tapaamista oman ohjaajan kanssa ja ohjaajan kanssa sovitut itsenäiset tehtävät liikeidean kehittämiseksi. Pitching Camp 3 op: Pitsaus-leiri, jonka aikana pidetään ns. hissipuheita omasta liikeideasta ja kehitetään omaa hissipuhetta palautteen perusteella.
Täydentävät ihon hoidot 30 osp	
Valinnaiset tutkinnon osat, Yritystoiminnan suunnittelu 15 osp	WarmUp Parade 3 op: osallistumiset väh. Kahteen WarmUp -tapahtumaan, itsenäiset tehtävät ja kirjallisuus. Developing Entrepreneurial Mindset 5 op: oman liikeidean kehittäminen, tapaamiset ja kurssimateriaalit.

OHJAUS SIIRTYMÄVAIHEESSA JA VÄYLÄOPINNOISSA

Opiskelijat saivat tietää väyläopinnoista Keudan yrittäjyyden opettajaltaan viimeisen opiskeluvuotensa alussa. Tuo ajankohta oli heidän mielestään sopiva ajankohta väyläopintojen aloittamiseen, sillä kosmetologiopinnot olivat silloin jo hyvässä vaiheessa. Kehittämishdoituksena tuli toive, että Keudassa käytäisiin läpi, mitä väyläopiskelu on ja mitä se edellyttää.

Englannin kielen hallinnan vaatimuksesta pitäisi kertoa heti. Olisi toivottavaa, että opettaja olisi opiskellut samantapaisia opintoja itse, jotta hän voisi paremmin kertoa väyläopintojen sisällöistä ja vaativuudesta. Toisaalta on tärkeää korostaa, että väyläopinnot ovat hyvää mahdollisuus ammattikorkeakouluun hakeutuville opiskelijoille. Olisi myös tärkeää tuoda selkeästi esille, miten väyläopintoja voidaan tunnustaa osaksi toisen asteen opintoja.

Opiskelijat kävivät tutustumassa StartUp Schooliin yhdessä opettajansa kanssa ja kokivat saaneensa siellä hyvän vastaanoton. Ammattikorkeakouluopintojen suunnitteluun kannattaisi varata enemmän aikaa, sillä oman lukujärjestyksen laatiminen koettiin varsin haastavaksi asiaksi. Opiskelijoilla ei ollut tarkkaa tietoa kurssien sisällöistä. Kurssien sisällöistä tiedottamista voitaisiin parantaa. Haaga-Heliassa nimettiin opiskelijoille henkilökohtainen ohjaaja, jonka opiskelijat tapasivat muutaman kerran. Tapaamiset ohjaajan kanssa olivat tärkeitä ja veivät liiketoimintasuunnitelmaa eteenpäin. Molemmat opiskelijat pitivät face to face -ohjausta tärkeänä väyläopintojen onnistumisen kannalta. Ohjaaja paneutui opiskelijoiden asioihin henkilökohtaisesti ja osasi esittää hyviä kysymyksiä.

Keudan yrittäjyyden lehtori olisi toivonut selkeää yhteyshenkilöä StartUp Schoolista. Näiden vastuupettajien välillä tulisi olla suora ja toimiva yhteys väyläopintojen suunnittelussa, opintojen etenemisen seurannassa ja opintosuorituksiin liittyvissä asioissa. Keudan yrittäjyyden lehtorin mukaan toisen vuoden loppupuoli voisi olla hyvä aika aloittaa väyläopinnot. Opiskelijan valmiudet väyläopintoihin olisivat parhaat kolmantena vuotena, mutta silloin opiskelijalla on usein paljon työpaikalla järjestettävää koulutusta, joka saattaa haitata väyläopintoja. Jos väyläopinnot liitetään osaksi toisen asteen tutkintoa, opintojen suorittaminen kolmantena vuotena saattaa olla riski toiselta asteelta valmistumiselle, jos väyläopinnot eivät sujukaan. Siitäkin syystä niiden aloittaminen valmistumista edeltävänä vuotena olisi suositeltavaa.

Keudan yrittäjyyden lehtori ei nähnyt ammattikorkeakoulun ja toisen asteen koulutuksen yrittäjyysopintojen vaatimustasossa suurta eroa. Se, että opiskelu tapahtuu englannin kielellä, voi tuntua joistakin opiskelijoista suurelta esteeltä. Opiskelijoille pitäisi luoda uskoa omiin kykyihinsä ja luottamusta siihen, että he voivat suoriutua myös ammattikorkeakouluopinnoista. Opiskelijat tarvitsevat tukea ja ohjausta väyläopinnoissa sekä toisen asteen oppilaitoksen että ammattikorkeakoulun taholta. Siksi olisi tärkeää, että myös toisen asteen oppilaitoksessa resursoitaisiin opettajalle tunteja väyläopintojen ohjaamiseen.

VÄYLÄOPINTOJEN ANTAMAT VALMIUDET YRITTÄJYYSOSAAMISEEN

Opiskelija numero 1 koki oppineensa StartUp Schoolissa yrittäjyydestä todella paljon. Hän teki opintojensa aikana liiketoimintasuunnitelman, jota hän ei ole sellaisenaan vielä toteuttanut. Hän on kuitenkin mukana kosmetologien osuuskunnassa, jonka tiloissa hän ottaa asiakkaita vastaan muutamana päivänä viikossa. Lisäksi hän tekee sairaanhoitajan töitä.

Opiskelija numero 2 koki oppineensa paljon yrittäjyydestä väyläopinnoissa mutta haluaa pitää jatkosuunnitelmansa vielä auki. Hän haluaa vielä kehittyä ammatillisesti ja hankkia lisää koulutusta ennen yrittäjäksi ryhtymistä.

Yrittäjyysopinnot antoivat tärkeää tietoa yrittäjyydestä ja käytännön ohjeita yrityksen perustamiseen. Kumpikin opiskelija piti henkilökohtaista ohjausta liiketoimintasuunnitelman laatimiseen hyvin tärkeänä asiana. Toisen opiskelijan tavoitteena oli rohkeuden saaminen yrityksen perustamiseen. Väyläopintojen suorittamisen jälkeen hän ei vielä kokenut ajan olevan oikea yrityksen perustamiselle, vaikka hän olikin saanut valmiuksia siihen. Yrittäjyys on laaja ja kokonaisvaltainen asia, jossa tulee huomioida koko elämäntilanne, myös perhe- ja rahatilanne. Toinen opiskelija oli aloitellut yrittäjyyttä pikkuhiljaa jo kosmetologiopintojen loppuvaiheessa, vaikka väyläopinnoissa tehty liiketoimintasuunnitelma ei sellaisenaan toteutunutkaan.

VÄYLÄOPINTOJEN ANTAMAT VALMIUDET AMMATTIKORKEAKOULUOPINTOIHIN HAKEUTUMISEEN

Väyläopinnoissa opiskelijat näkivät ja kokivat ammattikorkeakouluopintojen vaatimustason. He saivat valmiuksia itsenäiseen opiskeluun, asioista selvää ottamiseen ja ymmärrystä siihen, että jokaisen on aikataulutettava opinnot itse ja kannettava vastuu aikataulustaan. Verkko-opiskelun ja englanninkielisen materiaalin opiskelun taidot kehittyivät. Toinen opiskelijoista pohti, että olisi hyvä, jos ammattikorkeakoulussa olisi opiskeluvaihtoehtoja tukevaa opiskelua. Tällöin opinnoissa pääsisi paremmin alkuun. Tämäntapaisia opintoja tarjotaan monissa ammattikorkeakouluissa tutkinto-opiskelijoille. Niistä olisi varmasti hyötyä myös väyläopiskelijoille.

JOHTOPÄÄTÖKSET: TOIMINTAMALLIEHDOTUS SIIRTYMÄVAIHEEN OHJAUKSEKSI

Väyläopinto-pilotin pohjalta voidaan esittää seuraava ihannemalli opintojen etenemiseen yrittäjyydestä haaveilevalle (kosmetologi)opiskelijalle:

1. Toisen asteen oppilaitoksessa tuodaan opintojen alussa esille yrittäjäksi ryhtymisen merkitys alalla. Kannustetaan liikeidean miettimiseen alusta alkaen, mitä tukee esimerkiksi 24 h -leiri opintojen alkupuolella.
2. Toisen asteen opinnoissa korostetaan heti alusta alkaen verkostoitumisen merkitystä yrittäjäksi ryhtymisessä. Esimerkiksi messuille ja yrityskäynneille osallistuminen on hyvin tärkeää.
3. Toisen asteen oppilaitoksessa annetaan tietoa, miten väyläopintoja voidaan hyödyntää osana toisen asteen tutkintoa. Annetaan totuudenmukaista tietoa ammattikorkeakouluopintojen vaativuudesta ja niiden tarjoamista mahdollisuuksista.
4. Aloitetaan väyläopinnot viimeistä edellisen opiskeluvuoden keväällä tai viimeisen opiskeluvuoden syksyllä.

5. Ammattikorkeakoulussa ohjataan valintojen tekemisessä väyläopintojen alussa (kursien sisällöt, aikataulutus, kirjallisten töiden laatiminen). Annetaan väyläopintoja opiskelevalle mahdollisuus opiskeluvalmiuksia tukevien opintojensuorittamiseen.
6. Ammattikorkeakoulussa annetaan henkilökohtaista ohjausta väyläopintojen aikana.
7. Ammattikorkeakoulun ja toisen asteen oppilaitoksen edustajat tekevät yhteistyötäopintasuorituksiin liittyvissä asioissa, jotta ammattikorkeakoulussa suoritettavat opintosuoritukset siirtyvät osaksi toisen asteen opintoja.

LÄHTEET

Haaga-Helia 2018. Saatavissa: <http://www.haaga-helia.fi/fi/palvelut/startup-school> www.haaga-helia.fi [viitattu 14.5.2018].

Jatkoväylä-hankkeen toimintasuunnitelma 2016. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Kauneudenhoitoalan perustutkinto 2014. Kosmetologin osaamisala, kosmetologi. Opetushallitus 28.10.2014. Määräys 47/011/2014.

Läpäisyn seuranta Keudassa vuosina 2012–2017.

Myrsky T. 2018. Haastattelu. 22.5.2018. Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä.

Myrsky T., Williams P. & Rytkölä T. 2018. Arviointikeskustelu. 30.5.2018. Haaga-Helian ammattikorkeakoulu.

Opiskelija nro 1. Vapaamuotoinen arviointihaastattelu. 25.4.2018. Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä.

Opiskelija nro 2. Vapaamuotoinen arviointihaastattelu. 8.5.2018. Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä.

Opiskelijoille tehty lomakekyselyt valmistumisen jälkeen vuosilta 2012–2017.

KOKEMUKSIA MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALAN VÄYLÄOPINNOISTA KARELIASSA JA RIVERIASSA

Mikko Lahti

Kolme ammattiopisto Riverian matkailuvirkailijaopiskelijaa aloitti restonomiväyläopinnot Karelia-ammattikorkeakoulun matkailu- ja palveluliiketoiminnan koulutuksessa syksyllä 2017. Kahdella opiskelijoista oli taustallaan ylioppilastutkinto. Ennen väyläopintojen alkua heillä oli ammatillisen perustutkinnon ensimmäisen vuoden opinnot jo suoritettuna. Yhdellä opiskelijoista oli taustallaan ammatillinen perustutkinto toiselta alalta, runsaasti kokemusta työelämästä sekä puolen vuoden matkailuvirkailijaopinnot. Opiskelijoiden tavoitteena oli suorittaa ammatillinen perustutkinto kahdessa vuodessa.

TARVE VÄYLÄOPINNOILLE

Väyläopinnot tuovat korkeakouluopiskelua lähemmäs ammatillista perustutkintoa opiskelevia nuoria ja aikuisia. Todistusten perusteella tapahtuvan opiskelijavalinnan yleistymisen myötä ylioppilastodistuksen merkitys on entistä suurempi korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Väyläopintojen avulla luodaan lisää koulutusmahdollisuuksia ja vaihtoehtoinen reitti korkeakouluopintoihin, esimerkiksi jos opiskelupaikkaa ei ole avautunut pääsykokeiden kautta tai lukio-opinnot ovat syystä tai toisesta menneet ”alakanettiin”. Väyläopinnot antavat motivoituneille opiskelijoille mahdollisuuden edetä joustavasti ammatillisesta perustutkinnosta korkeakouluun.

Väyläopintojen suunnittelu ja toteutus ovat osa niitä toimenpiteitä, joilla alueelliset matkailu-, ravitsemis- ja talousalan (marata) koulutuksen järjestäjät, Karelia-ammattikorkeakoulu ja ammattiopisto Riveria, vastaavat yrityksiltä saatuihin näkemyksiin matkailu- ja ravitsemisalan nykyisistä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Tavoitteena on varmistaa osaavan työvoiman saatavuus sekä vahvistaa toimialan elinvoimaa ja kilpailukykyä. Väyläopinnot mahdollistavat hyvän ammatillisen perusosaamisen ja antavat valmiuksia esimies- ja asiantuntijatehtäviin. Matkailu- ja palveluliiketoiminnan koulutusosalalla väyläopintoja on kehitetty Jatkoväylä-hankkeen ja Restonomien koulutuksen ja elinkeinon yhteiskehittäminen (ReKey) -hankkeen puitteissa.

Opiskelu restonomiväylässä voi lyhentää koulutusaikaa merkittävästi, koska resurssien käyttö ja koulutusprosessit tehostuvat. Väyläopiskelijat suorittivat perustutkinto-opintojen

ohella restonomiopintoja, jotka sulautuivat osaksi ammatillista perustutkintoa. Kaikki kolme syksyllä 2017 aloittanutta väyläopiskelijaa aloittivat jatko-opinnot päätoimisina opiskelijoina Karelia-ammattikorkeakoulussa matkailu- ja palveluliiketoiminnan koulutuksessa tavoitteenaan restonomin tutkinto. Opinnot alkoivat syksyllä 2018 toisen vuoden opinnoilla. Noin 4–4,5 vuodessa opiskelijat suorittavat sekä ammatillisen perustutkinnon (matkailuvirkailija) sekä ammattikorkeakoulututkinnon (restonomi).

”Matkailualalta aloitti kolme opiskelijaa väyläopintoja syksyllä 2017. Heidän opiskeluvuottaan oli mukava seurata ryhmänvalmentajan roolissa. Opiskelijat olivat motivoituneita ja onnellisia AMK-opintojen ja matkailun perustutkinnon suorittamismahdollisuudesta samanaikaisesti. He suorittivat 60 opintopistettä AMK:hon samalla kun suorittivat matkailualan työssäoppimisia viimeisenä ammattiopiston opiskeluvuonnaan. Työssäoppimisten ja AMK:n lähiopetuksen lomittaminen vaati kaikilta osapuolilta joustavuutta ja osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Opiskelijan tuli olla itseohjautuva ja huolehtia opinnoistaan. Yrityksissä osoitettiin joustavuutta työvuorojen suhteen, sillä väyläläisillä oli ”pakollisia” osallistumisia lähiopetukseen. Opettajana ja ryhmänvalmentajana minun piti huolehtia opiskelijan ammatillisen osaamisen kertymisestä ja yhteistyöstä eri osapuoliin niin oppilaitoksemme sisällä kuin yrityksiin ja AMK:hon päin. Tehtäväni oli mielenkiintoinen ja palkitseva. Toukokuussa 2018 kaikki kolme saivat molemmat opintonsa kasaan. Kun ammattiopiston valmistujaisjuhlassa toukokuun lopulla kaikkien nimet luettiin, tiesin olleeni osallisena merkittävässä projektissa. Huippu juttu!” (Nykyri 2018).

Ammatillisella toisella asteella on käytössä jatkuva haku. Koulutukseen voidaan hakeutua silloin, kun koulutukseen on tarvetta. Väyläopinnot vastaavat osaltaan myös jatkuvan haun ideaan. Opiskelijan opintopolkua voidaan rakentaa entistä yksilöllisemmin, myös korkeakouluopintoihin tähdäten. Esimerkiksi jatkuvan haun kautta tulevilla aiemman tutkinnon ja/tai työkokemusta omaavilla opiskelijoilla on heti mahdollisuus korkeakouluopintoihin (Kaltiola 2018). Työssä vaadittu osaaminen muuttuu aiempaa nopeammin, ja osaamista olisi kyettävä päivittämään joustavasti. Asiaan on ottanut kantaa muun muassa ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäistukiaika lyheni 1.8.2017 alkaen. Väyläopinnot tarjoavat myös paremmat taloudelliset mahdollisuudet toisen ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen, mikäli opiskelijalla on jo suoritettuna aiempi tutkinto tai osa siitä. (Arene ry. 2018; Lätti & Paldan 2018; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a).

OPINTOJEN SUUNNITTELU

Marata-alan väyläopinnoista oli keskusteltu jo pidemmän aikaa, mutta keväällä 2017 suunnitelmat alkoivat edetä. Päätettiin hyväksyä uuden luomiseen liittyvä keskeneräisyys ja epävarmuus: opintojen rakenne muotoutuu saatujen kokemusten myötä, ja opiskelijan omat lähtökohdat määrittelevät niiden rakentumista.

Opintojen suunnittelu alkoi opetussuunnitelmien sisältöjen ja laajuuksien tarkastelulla. Työryhmään kuului molempien oppilaitosten opettajia, koulutusalojen opinto-ohjaajat sekä Jatkoväylä-hankkeen henkilöstöä. Työryhmä vertaili ja analysoi ammattikorkeakoulun opintojaksojen ja ammattiopiston tutkinnon osien osaamistavoitteita, keskeisiä sisältöjä sekä opintojen rakennetta. Työskentely oli antoisaa myös työryhmän jäsenille. Vaikka yhteistyötä on tehty aiemminkin esimerkiksi opiskelijaprojektien ja infotilaisuuksien muodossa, opimme tämän ”OPS-työn” puitteissa paljon opintojen toteutuksesta eri koulutusasteilla. Oppilaitosten erilaiset käytänteet ja sisällöt termien takana tulivat tutummiksi.

Opetussuunnitelmien ja osaamistavoitteiden pohjalta rakennettiin restonomiväylän opintopolku. Luotiin malli siitä, miten ammattikorkeakouluopinnot sijoittuvat ammatilliseen perustutkintoon. Päätettiin AMK+-näyttöjen suoritustavoista ja suoritusten dokumentoinnista. AMK+ on ammattikorkeakoulututkinnon kriteerit täyttävä näyttö, jolla opiskelija osoittaa osaamistaan. Näyttö voidaan toteuttaa esimerkiksi portfolio työskentelynä tai kirjallisena näyttötehtävänä. Muita ratkaistavia asioita olivat opiskelijahallintoon liittyvät asiat, kuten opiskelija-status, haku väyläopintoihin sekä opiskelua koskevat käytännön järjestelyt, esimerkiksi ruokailut ja läsnäolovaatimukset kontaktiopetuksessa.

OHJAUS JA TIEDOTUS

Riveria-ammattiopiston opiskelijoille väyläopintoja esittelivät oppilaitosten opettajat ja opinto-ohjaajat. Tätä ennen Karelia-ammattikorkeakoulun tutor-opiskelijat olivat esitelleet restonomiopintoja perustutkinto-opiskelijoille. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet tutor-opiskelijat kertoivat omista koulutuspoluistaan ja kokemuksistaan. Riverian opiskelijoilla oli tuolloin mahdollisuus kysellä opiskelusta ammattikorkeakoulussa. Aiemmat kokemukset opiskelijoiden järjestämisestä infotilaisuuksista ovat olleet hyviä, ja positiivista palautetta on tullut molemmin puolin. Opintojen sisällöt ja muut korkeakouluopiskelun käytänteet välittyvät kiinnostavalla ja ymmärrettävällä tavalla opiskelijoiden kertomana.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden pitämässä infotilaisuudessa ja heidän vetämässään pienryhmäkeskusteluissa tieto välittyy opiskelijalta toiselle tavalla, jolla oppilaitosten henkilöstö ei ehkä pysty sitä välittämään. Ammattikorkeakouluopiskelijat, joilla on taustallaan ammatillinen tutkinto, ovat ensiarvoisen tärkeitä esittelytehtävissä. Restonomiväylän jatkon kannalta olisi tarpeellista, että restonomiopiskelijat ja ammatilliset opiskelijat tapaisivat toisiaan enemmän, kenties jo ensimmäisestä opiskeluvuodesta alkaen. Väyläopiskelijoiden tarinoita ja kokemuksia hyödynnetään ammatillista tutkintoa suorittavien opiskelijoiden ohjauksessa ja jatkossa myös yläkoulujen ja lukion opinto-ohjauksessa. (Kaltiola 2018a).

Tiedotustilaisuuksien jälkeen keskusteltiin väyläopinnoista kiinnostuneiden opiskelijoiden kanssa. Opintojen sisältöjä esiteltiin yksityiskohtaisemmin. Opiskelijoille kerrottiin opintojen käytännön järjestelyistä, aikatauluista sekä tunnustamisen (AMK+) käytännöistä. Heillä

oli myös mahdollisuus tutustua ammattikorkeakoulun tiloihin ja henkilöstöön. Riverian opinto- ohjaaja ja ryhmänohjaaja kävivät henkilökohtaiset ohjauskeskustelut opiskelijoiden kanssa ennen väyläopintoihin hakeutumista. Opintojen alkaessa henkilökohtainen opintosuunnitelma käytiin vielä läpi yhdessä Karelian opinto-ohjaajan kanssa. Väyläopintojen etenemistä seurattiin molemmissa oppilaitoksissa säännöllisesti. Opiskelijoilla oli tarvittaessa mahdollisuus myös henkilökohtaiseen ohjaukseen.

Riverian opinto-ohjaaja Kaisa Kaltiolan (2018b) mukaan ”ryhmävalmentajan kanssa käytyjen keskustelujen lisäksi opiskelijoilla oli myös mahdollisuus pohtia opintojaan opon kanssa. Esimerkiksi yhden opiskelijan kanssa kävimme keskustelua väyläopintojen aloittamisesta: lähteäkö mukaan vai ei. Puntaroituaan asiaa hän päätti aloittaa opinnot ja suoriutuikin niistä hienosti. Väylä-opiskelija tarvitsee riittävästi ohjausaikaa. Varsinkin alussa moni asia voi askarruttaa: Jaksanko tehdä haastavia opintoja? Mitä hyödyn tästä? Tärkeintä on oman ryhmävalmentajan tuki sekä yhteyshenkilön tuki ammattikorkeakoulun päässä. Opinto-ohjaajana näkisin, että väyläohjaus on korkeakouluohjausta parhaimmillaan: ollaan jo kiinni jatko-opinnoissa. Koen, että väyläohjauksessa opon roolini on tiedottamisen lisäksi myös puolueeton kuuntelija ja keskustelija, erilaisten näkökulmien tarjoaja.”

Taulukko 1. Vaikuttavuusketju: Marata-alan väyläopinnot Riveria – Karelia AMK

Panos	Tuotos	Tulos	Vaikuttavuus
<p>Väyläopintojen suunnittelu</p> <p>Marata-alan kouluttajat yhteistyössä hankehenkilöstön kanssa</p> <p>Opintojen mallintaminen</p> <p>AMK-opintojen sijoittuminen ammatilliseen perustutkintoon</p> <p>AMK+-näyttöjen suoritustavat ja suoritusten dokumentointi</p> <p>Tiedotus</p> <p>Opiskelijarekrytointi</p> <p>Haastattelut</p> <p>Opintojen ohjaus ja seuranta</p>	<p>Vaihtoehtoinen reitti korkeakouluopintoihin</p> <p>Ammatillista perustutkintoa suorittavilla marata-alan opiskelijoilla mahdollisuus suorittaa restonomi AMK-opintoja.</p> <p>Yksilölliset opintopolut</p> <p>Opintojen tavoitteellisuus ja haasteellisuus</p> <p>Opiskelumotivaation vahvistuminen</p> <p>Mahdollisuus tutustua korkeakouluopintoihin ilman pelkoa ensikertalaiskiintiöedun menettämisestä</p>	<p>Jatko-opiskelupaikan varmistaminen</p> <p>Jatko-opiskelun aikaistuminen</p> <p>Laaja-alainen ammatillinen osaaminen</p> <p>Monipuolinen opiskelu</p> <p>Hyvät lähtökohdat työllistymiselle</p> <p>Ammatillinen tutkinto sekä valmiudet esimies- ja asiantuntijatehtäviin</p> <p>Marata-alan kouluttajien välisen yhteistyön kehittyminen</p> <p>Eri koulutusasteiden opintojen sisällön, opetuksen toteuttamisen ja toimintatapojen tuntemus</p>	<p>Opiskeluajkojen lyheneminen</p> <p>Paremmat taloudelliset mahdollisuudet toisen AMK-tutkinnon suorittamiseen</p> <p>Opiskelijalla suoritettuna aiempi tutkinto tai osa siitä</p> <p>Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen</p> <p>Esim. alueella paljon kysyntää hyvät ammatilliset valmiudet omaavista Marata-alan esimiehistä</p>

Opiskelijoille väylävuosi oli haasteellinen. Ammatillisen perustutkinnon opinnot suoritetaan suurelta osin yksilöllisen opintosuunnitelman mukaisesti työelämässä. Ammattikorkeakouluopinnoissa korostuvat itsenäinen tiedonhankinta ja -käyttö. Opiskelijoiden on myös hallittava kirjallinen raportointi. Vaikka ammattikorkeakoulussa itsenäisen työskentelyn osuus on suuri, paljon opiskellaan myös oman vuosikurssin mukana suurissa ryhmissä sekä pienryhmissä opintojakso- tai tehtäväkohtaisesti. Itsenäistä työskentelyä tukevat kontaktitunnit ovat luonnollisesti päiväsaikaan. Aikataulujen yhteensovittaminen on vaatinut joustavuutta kaikilta osapuolilta. Opiskelijapalaute restonomiväylästä oli pääosin positiivista. Päänvaivaa aiheuttivat lähinnä opintojen toteuttamiseen liittyvät käytännön järjestelyt. Jatkossa toteutus on jo varmasti sujuvampi. Väyläopintoihin hakeutui tavoitteellisia opiskelijoita, joille opintojen haasteellisuus ja vaihtelevat sisällöt tuntuivat toimivan lähinnä opiskelumotivaatiota lisäävänä tekijänä.

Väyläopinnot tarjoavat hyvät puitteet koulutuksen kehittämiseksi. Jatkossa voitaneen luoda uusia, koulutuksen tarjoajien väliselle yhteistyölle perustuvia toimintamalleja ja pedagogisia ratkaisuja. Karelia-ammattikorkeakoulussa opiskelijat voivat esimerkiksi jossain määrin opiskella avoimessa yliopistossa osana ammattikorkeakoulututkinnon täydentäviä opintoja. Opintosuoritukset sisällytetään ammattikorkeakoulututkintoon. Periaatteessa väyläopinnot mahdollistaisivat siis vaikka yliopisto-opinnot suoraan osaksi ammatillista perustutkintoa. Perustutkinnossa korkeakouluopinnot voidaan sisällyttää vapaasti valittavaan tutkinnon osaan. Tarpeettomien välivuosien vähentäminen ja opintojen alkamisen aikaistaminen on yksi opetus- ja kulttuuriministeriön keskeisistä tavoitteista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b).

Koulutuksen saatavuutta rajoittavien esteiden poistaminen ja koulutusjärjestelmän tehokas hyödyntäminen palvelisivat myös tätä tavoitetta. Toivottavasti väyläopinnot jäävät pysyväksi osaksi koulutusjärjestelmää. Tarvetta yksilöllisille, opiskelijan erilaiset lähtökohdat, tavoitteet ja elämäntilanteet huomioiville opintopoluille varmasti on. Tietoa väyläopinnoista ja niihin liittyvistä mahdollisuuksista olisikin jaettava laajasti yläkoulujen ja lukioiden opinto-ohjaajille sekä esimerkiksi Ohjaamoiden uraohjaajille ja muille uraohjausta antaville tahoille.

LÄHTEET:

Arene ry. 2018. UNIFI, Arene ja Sivistystyönantajat esittävät kolmen keinon työkalupakkia jatkuvan oppimisen edistämiseksi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.arene.fi/ajankohtaista/unifi-arene-ja-sivistystyonantajat-esittavat-kolmen-keinon-tyokalupakkia-jatkuvan-oppimisen-edistamiseksi-tyollisyysrahaston-varoja-voitaisiin-kayttaa-myos-tyos-olevien-kouluttam/> [viitattu 27.8.2018].

Kaltiola, K. 2018a. Opinto-ohjaaja. Keskustelu 8.6.2018. Riveria-ammattiopisto.

Kaltiola, K. 2018b. Opinto-ohjaaja. Sähköpostiviesti 21.8.2018. Riveria-ammattiopisto.

Lätti, M. & Paldan, E. 2018. Väyläopintojen ohjaus Pohjois-Karjalassa. Jatkoväylä – sujuvasti ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun.

Nykyri, K. 2018. Päätoiminen tuntiopettaja. Sähköpostiviesti 20.8.2018. Riveria-ammattiopisto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017a. Korkeakoulututkintojen enimmäistukiaika lyhenee. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/korkeakoulututkintojen-enimmaistukiaika-lyhenee [viitattu 31.8.2018].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017b. Korkeakoulujen opiskelijavalinnat uudistetaan. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/korkeakoulujen-opiskelijavalinnat-uudistetaan [viitattu 31.8.2018].

Studentum.fi. 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.studentum.fi/tietoa-hakijalle/jatkuva-haku-13180> [viitattu 28.8.2018].

MATKA LIIKETALouden AMMATTILAISEKSI VÄYLÄOPINNOILLA

Pilvi Purmonen & Daniel Bågeberg

Karelia-ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutuksen ja Pohjois-Karjalan koulutus kuntayhtymä Riverian ammatillisen koulutuksen kaupan ja hallinnon alan yhteistyö käynnistyi talvella 2014. Yhteistyön taustalla toimi Sujuva väylä -hanke molemmissa oppilaitoksissa. Hankkeen päättymisen jälkeen yhteistyötä on jatkettu Jatkoväylä-hankkeen puitteissa vahvistaen ja kehittämällä edelleen merkonomiopiskelijan mahdollisuuksia joustavaan opintopolkuun tradenomiopinnoissa.

Tiivis yhteistyö on tuottanut tulosta, ja yhteistyö on vahvistunut vuosien aikana. Olemme yhdessä sopineet, että pidämme säännöllisesti infoja Karelia-ammattikorkeakoulun väyläopinnoista Riverian opiskelijoille. Infoissa kerrotaan sekä väyläopinnoista että käydään läpi muutenkin liiketalouden opiskelua ammattikorkeakoulussa. Opiskelijat pääsevät näkemään väyläopintojen tarjonnan sekä lukemaan tarkemmin opintojaksojen sisällöistä myös itsenäisesti verkkosivujen www.vaylaopinnot.fi kautta. Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajat ja opettajat informoivat aktiivisesti niitä opiskelijoita, joille väyläopinnot soveltuvat hyvin ammatillisen tutkinnon opintojen osaksi. Opintojen tarjontaa käydään läpi muun muassa henkilökohtaisissa keskusteluissa opiskelijoiden kanssa ja heitä rohkaistaan kokeilemaan väyläopintoja osana ammatillista tutkintoa. Väyläopinnoissa mukana ollut opiskelija kuvaa toimintaa seuraavasti: *”Ammattiopiston opettajat kannustivat väyläopintoihin, ja sain olla poissa ammattiopiston tunneilta, jos minulla oli luentoja ammattikorkeakoulussa.”*

Siinä vaiheessa, kun väyläopintoja aiemmin opiskellut opiskelija aloittaa varsinaiset opinnot Karelia-ammattikorkeakoulussa, huomioidaan hänen opinnoissaan aiemmin tekemänsä väyläopinnot. Opintojen alkuvaiheessa käydään Karelia-ammattikorkeakoulun opinto-ohjaajan kanssa henkilökohtainen keskustelu, jossa käydään läpi opiskelijan aiemmat väyläopinnot sekä sijoitetaan ne hyväksilukuina liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon. Tavoitteena on, että väyläopinnot lyhentävät opiskelijan opiskeluaikaa ammattikorkeakoulussa, ja opiskelija voi siirtyä opiskelemaan esimerkiksi jo toisen vuoden opintoja. Tämänhetkisen kokemuksen mukaan väyläopinnoilla voi lyhentää opintoja keskimäärin puolen vuoden verran.

Tällä hetkellä liiketalouden tutkinto-opiskelijaksi on siirtynyt merkonomi-opinnoissaan väyläopintoja tehnyt opiskelija, ja hän siirtyi lähes suoraan toisen vuoden opintoihin. Muutama opiskelija on jatkanut liiketalouden opintoja väyläopintojen jälkeen avoimen ammattikor-

keakoulun polkuopiskelijoina, ja he tähtäävät erillisvalinnan kautta tutkinto-opiskelijoiksi. Heidänkin kohdallaan aiemmat väyläopinnot huomioidaan ja opiskelijan opiskeluaika Karelia-ammattikorkeakoulussa lyhenee.

Tulevaisuuden tavoitteena on kehittää väyläopintojen polkua vielä niin, että ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutuksen ensimmäisen vuoden opinnot tunnustetaan merkonomi-tutkinnon opintoihin, ja opiskelija voi väyläopinnoillaan edistää hyvin molempien tutkintojen opintoja. Tämän kehitystyön pohjalla on ammatillisen koulutuksen opettajien aktiivinen työ opetussuunnitelmien ja osaamistavoitteiden tunnistamisessa. Tavoitteena on saada pilttiopiskelijoita tähän vuoden mittaiseen liiketalouden väylään lukuvuodeksi 2019–2020.

MONIPUOLINEN KATTAUS LIIKETALouden OPINTOJA

Jatkoväylä-hankkeen tiiviin yhteistyön tuloksena Karelia-ammattikorkeakoulun liiketalouden väyläopintojen opintotarjonta on laajentunut vuosien kuluessa, ja Riverian opiskelijoilla on useita vaihtoehtoja opiskella väyläopintoja osana ammatillista tutkintoaan. Tarjolla on opintoja niin liiketalouden tutkinnon ydinosaamisen opinnoista kuin täydentävän osaamisen opinnoista. Täydentävän osaamisen opinnoista tarjolla on sekä taloushallintoon että markkinointiin ja myyntiin suuntaavia opintokokonaisuuksia. Näiden lisäksi tarjolla on myös kieliopintoja, joista esimerkiksi ruotsin ja englannin kielen kertauskurssit ovat olleet suosittuja.

Karelia-ammattikorkeakoulun liiketalouden ensimmäisen vuoden opinnoista on väyläopintoihin koottu tarjolle Yhteistyöprojekti, joka on laajuudeltaan 20 opintopistettä. Yhteistyöprojekti sisältää liiketalouden ydinosaamisen opinnoista seuraavat opintojaksot: Liiketoiminta ja yrittäjyys, Markkinoinnin perusteet, Projektityöskentely, Raportointi ja kirjoitusviestintä sekä Tietojenkäsittelyn työvälineet. Karelia-ammattikorkeakoulun opettaja kuvaa syksyllä 2017 Yhteistyöprojektissa mukana olleita väyläopiskelijoita aktiivisiksi opiskelijoiksi, jotka pärjäsivät opinnoissa hyvin sekä sopeutuivat hyvin Karelia-ammattikorkeakoulun tapaan ja rytmiiin opiskella. Opettaja kertoi myös, että väyläopiskelijoiden kanssa käytiin säännöllisiä keskusteluja opintojen etenemisestä sekä siitä, miten he olivat viihtyneet opinnoissaan. Tukea ja ohjausta pyrittiin tarjoamaan heille tarvittaessa. Ammattikorkeakoulun omat opiskelijat kokivat väyläopiskelijoiden kanssa opiskelun antoisaksi ja mukavaksi lisäksi oman ryhmän kanssa opiskeluun.

Väyläopinnoissa on ollut tarjolla myös liiketalouden täydentävän osaamisen opintoja sekä talouden että markkinoinnin ja myynnin opintokokonaisuuksista. Seuraavassa on kuvattu tarkemmin tarjolla olleita täydentävän osaamisen opintojen kokonaisuuksia:

1. Kauppa- ja yrittäjyysopinnot 15 opintopistettä, jotka sisältävät opintojaksot Kaupan toimintaympäristö ja kilpailukeinot, Osaston henkilöstön ja myynnin johtaminen sekä Tunnusluvut ja johtaminen. Nämä opinnot ovat olleet tarjolla kokonaan vir-

tuaaliopintoina, joten niiden opiskelu on joustavaa myös ammatillisen koulutuksen omien opintojen rinnalla tai työssäoppimisjakson aikana.

2. Käytännön taloushallinto 15 opintopistettä, joka sisältää opintojaksot Verotus, Henkilöstö ja palkkahallinto sekä FAS-kirjanpito ja tilinpäätös. Nämä opinnot ovat olleet tarjolla kevätlukukaudella, ja väyläopiskelija voi valita itselleen sopivimman opintojen toteutustavan joko päiväryhmän tai monimuotoryhmän opinnoista.
3. Asiakaslähtöinen markkinointi 15 opintopistettä, joka sisältää opintojaksot Asiakkuudenhallinta, Kuluttajakäyttäytyminen sekä Myyntitaidot. Nämä opinnot ovat olleet tarjolla kevätlukukaudella päiväopintoina.

Väyläopinnoissa opiskelun lisäksi ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla on ollut mahdollisuus suorittaa ammattikorkeakoulun opintoja AMK+-näyttöinä. Tällöin opiskelijan osaamisen tulee vastata opintojaksojen sisältöä ja tavoitteita. Näyttöjen osalta on keskeistä yhteistyö oppilaitosten välillä, jotta molemmin puolin tiedetään, millaista osaamista AMK+-näytössä odotetaan opiskelijalta.

Nämä näyttöinä suoritettavat opinnot sisällytetään ammatilliseen tutkintoon ammatillisen opettajan kanssa yhdessä sovittuihin opintoihin. AMK+-näyttöinä suoritettavat opinnot ovat myös suoraan sisällytettävissä Karelia-ammattikorkeakoulun liiketalouden tutkintoon, mikäli opiskelija hakeutuu jatkamaan opintojaan ammattikorkeakoulussa.

Sekä väyläopiskelijoita opettaneet opettajat että AMK+-näyttöjä vastaanottaneet opettajat kuvaavat opiskelijoita erittäin motivoituneiksi ja kertovat, että heidän kanssaan on mukava tehdä töitä. Opiskelijat ovat olleet hyvin valmistautuneita opintoihin sekä olleet aktiivisia etsimään tietoa ja hakemaan ohjausta tarvittaessa. Väyläopintoihin vuoden 2017 aikana osallistunut opiskelija kuvaa opintojensa sujumista ammattikorkeakoulun puolella seuraavasti: *”Amk:n puolelta ei mitään negatiivista sanottavaa. Jos tarvitsin apua, sain vastaukset nopeasti ja kattavasti. Kurseille mennessä jännitti, että tietääkö opettajat, että mukana on myös ”erilainen opiskelija”, mutta kaikki tuntuivat olevan tietoisia väyläopiskelijoista kursilla. Päällimmäisenä ajatuksena on se, että olen todella tyytyväinen tähän mahdollisuuteen. Sain käytyä väyläopintojen kautta melko suuren osan ensimmäisen vuoden syksyn opinnoista ja valitsin lisäksi kurseja avoimen amk:n puolelta.”*

YHTEISTYÖSSÄ ON VOIMAA

Jatkoväylä-hankkeen kautta molempien oppilaitosten edustajat, opettajat ja opinto-ohjaajat, ovat vahvistaneet yhteistyötään sekä tutustuneet vielä syvällisemmin molempien oppilaitosten opintojen sisältöihin. Opintojen sisältöjen ja osaamistavoitteiden syvällisempi tunteminen on vahvistanut merkonomiksi opiskelevan opiskelijan mahdollisuuksia joustavaan

opintopolkuun tradenomiopinnoissa.

Yhteistyön tärkeä kulmakivi on ollut hankkeen kautta mahdollistuneet säännölliset tapaamiset, joiden avulla molempien oppilaitosten edustajat ovat luoneet vahvan yhteistyön pohjan, jota on helppo jatkaa hankkeen päättymisen jälkeenkin. Keskeistä on ollut löytää molemmista oppilaitoksista oikeat henkilöt työskentelemään yhdessä ja jakamaan tietoa opintojen sisällöistä, osaamistavoitteista sekä rakenteista.

Jatkoväylä-hankkeen toiminnassa aktiivisesti ollut Karelia-ammattikorkeakoulun opettaja kuvaa yhteistyötä seuraavasti: *”Väyläopintojen osalta yhteistyö Karelian ja Riverian opettajien kesken oli intensiivistä ja antoisaa. Säännöllinen yhteydenpito väyläopintojen vastuuopettajien välillä ja kehityspalaverit takasivat väyläpolussa mukana oleville opiskelijoille parhaat mahdolliset edellytykset edetä amk-opinnoissaan.”*

Useamman vuoden aikana rakennettu yhteistyö ja yhteiset toimintamallit ovat jäsentyneet ja toiminta on vakiintunut. Tavoitteena on jatkaa väyläyhteistyön kehittämistä ja opiskelijan sujuvaa polkua ammatillisen toisen asteen opinnoista korkea-asteelle tästä eteenpäin. Yhteistyöllä eteenpäin.

AMMATILISESTA KOULUTUKSESTA BIOTUOTE- TEKNIIKAN INSINÖÖRIKSI

Jarkko Männynsalu

BIOTUOTETEKNIikka PILOTTINA SAVONLINNAN JATKOVÄYLÄNÄ KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun biotuotetekniikan koulutus sai alkunsa, kun Mikkelin ammattikorkeakoulussa, jossa materiaalitekniikan koulutusta oli järjestetty Mikkelin kampuksella vuodesta 2007 alkaen, päätettiin aloittaa prosessi- ja materiaalitekniikan koulutus vuonna 2014. Ensimmäinen opiskelijaryhmä aloitti opiskelunsa syksyllä 2014. Koulutuksesta valmistui sekä prosessi-insinöörejä että materiaalitekniikan insinöörejä. Prosessi-insinööriopiskelijat opiskelivat Mikkelissä kaksi ensimmäistä lukuvuotta ja sen jälkeen siirtyivät Savonlinnaan, jossa tutkimustoimintaan perustettu Kuitulaboratorio sijaitsee. Materiaalitekniikan opiskelijat sen sijaan suorittivat koulutuksen kokonaan Mikkelissä.

Tammikuussa 2015 aloitettiin ensimmäinen prosessitekniikan monimuotoryhmä, joka aloitti opiskelunsa suoraan Savonlinnassa. Päiväryhmien siirto toiseen kaupunkiin kesken opiskelujen aiheutti erilaisia hankaluuksia muun muassa ammattiopintojen kokeellisen toiminnan aloituksessa. Jotkut opiskelijat eivät olleet halukkaita kahden Mikkelissä vietetyn vuoden jälkeen vaihtamaan paikkakuntaa. Muun muassa näistä syistä myös päiväryhmien aloitus päätettiin siirtää Savonlinnaan syksystä 2017 alkaen, ja samalla koulutuksen nimeksi muutettiin biotuotetekniikka. Vuoden 2017 alusta myös ammattikorkeakoulun nimi muutettiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakouluksi (Xamk) Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Kymenlaakson ammattikorkeakoulun yhdistyttyä.

Prosessitekniikan ja biotuotetekniikan käynnistäminen Savonlinnassa pohjautuu vahvaan metsäteollisuuteen liittyvään yritystoimintaan, jota myös Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Oy:n omistama Kuitulaboratoriokin palvelee (kuva 1). Prosessitekniikan ja biotuotetekniikan koulutus painottuuakin perinteiseen sellu- ja paperiteollisuuden uusia tuotteita ja tuotantoketjuja unohtamatta. Prosessitekniikkaa käsitellään laajasti koulutuksessa ja tutkimustoiminnassa, jolloin valmistuva insinööri voi työllistyä metsäteollisuuden lisäksi erilaisiin kemian prosessiteollisuuden tuotantolaitoksiin sekä niitä palveleviin yrityksiin, kuten laitevalmistajien palvelukseen. Juuri valmistunut laajennus (KUITU3) antaa mahdollisuuksia lisätä tutkimuslaitteistoja ja rakentaa prosessitekniikan oppimisympäristöä.

Kuitulaboratorion biotuoteteknologian hankkeissa prosessitekniikan opiskelijoiden on mahdollista tehdä projekti- ja lopputöitä tutkimukseen liittyen.

Kuva 1. Kuitulaboratorion laajennus KUITU3

Jo ennen Jatkoväylä-hankkeen kehittelyä Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Savonlinnan ammattiopiston kesken käytiin keskusteluja ja alustavasti suunniteltiin Jatkoväylän kaltaista toimintamallia. Tavoitteena oli parantaa Itä-Savon koulutusyhtymä SamiEdun jatko-opintoihin siirtyvien opiskelijoiden osuutta sekä markkinoida ja turvata Mikkelin ammattikorkeakoulun opiskelijahankintaa. Tätä artikkelia kirjoitettaessa jatkoväyläpolun käyneitä opiskelijoita biotuotetekniikassa ei vielä ole, mutta ammatilliselta toiselta asteelta prosessitekniikan insinööriopintoihin tulleita opiskelijoita on muutama ja jo pari valmistunuttakin. Tässä artikkelissa kuvataan kokemuksia prosessitekniikan insinööriopinnoista, kun pohjana on toisen asteen ammatillinen koulutus.

OPISKELIJAKOKEMUKSIA PROSESSITEKNIIKAN INSINÖÖRIOPINNOISTA

Niko Huupponen aloitti prosessitekniikan opinnot Mikkelin ammattikorkeakoulussa vuonna 2014. Pohjana Nikolla oli Samiedun kone- ja metallialan perustutkinto ja erikoistuminen koneistajaksi vuonna 2011. Prosessitekniikan ammattikorkeakouluinsinööriksi Niko valmistui keväällä 2017 ja työllistyi Ecolab Company, Nalco Water -nimiseen yritykseen ja toimii siellä service-insinöörinä.

Toisen asteen opintojen jälkeen Niko sai töitä telakalta ja laivalta. Motivaationa insinööriopintoihin Nikolla oli halu saada tasokkaampaa työtä. Kynnys insinööriopintoihin ei tuntunut suurelta, ja koulutukseksi valikoitui prosessitekniikka. Työurasta oli hieman hyötyäkin ennakkoharjoittelun muodossa. Sen lisäksi Nikolla oli toisen asteen tutkintoon kuulumattomia yrittäjyysopintoja, jotka myös voitiin tunnustaa ammattikorkeakouluopintoihin. Matemaattiset aineet osoittautuivat opintojen alettua haasteellisiksi, mutta kovalla työllä ja tukiopetuksella nekin hoituvat. Kielet sen sijaan eivät tuottaneet ongelmia. Englannin kielen taidosta nykyisessä työssä amerikkalaisessa yhtiössä on Nikon mukaan hyötyä, koska viestintä tapahtuu englanniksi.

Insinööriopintoja harkitsevalle toisen asteen opiskelijalle Niko suosittelee englannin kieleen ja matematiikkaan panostamista. Tähän tarpeeseen vastaavat Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa tarjottavat jatkoväyläopinnot. Lisäksi Niko kehottaa harjoittelemaan mahdollisimman monessa paikassa, jotta oppii tuntemaan esimerkiksi erilaisia prosesseja ja tuotantolaitoksia. Myös tekniikan alan kursseista, kuten tekninen piirustus, on hyötyä insinööriopinnoissa.

Mielenkiintoisimpana Niko näki insinööriopinnoissa käytännön tekemisen ja vierailut tehtailla. Varsinkin opinnäytetyössä sai tehdä paljon käytännön työtä. Tehtaissa taas näki, kuinka opintojaksoilla opittu teoria toimi käytännössä. Koulussa opituista asioista, kuten kuinka tehdas toimii, on hyötyä nykyisessä työssä. Tehtaalla löytää prosessin kohteet, joihin oma työ liittyy. Työelämäyhteyksiä kertyi muun muassa harjoittelujaksoista Metsä Woodin tehtailla, Andritzille tehdystä täydentävän harjoittelun projektista ja opinnäytetyön tekemisestä kuidun jauhatuksesta Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Kuitulaboratoriolle, joissa pääsi käytännön työn tekemiseen.

Niko epäilee, että olisi tarttunut jatkoväyläopintoihin, mikäli niitä olisi ollut hänen opiskeluaikanaan tarjolla ammattiopistossa. Kuitenkin hän kokee hyödylliseksi, mikäli konepuolella olisi prosessitekniikan opintoja, joissa saisi ymmärrystä prosessien toiminnasta sekä prosessilaitteiden huollosta. Suppea perehdytys sellu- ja paperitekniikan alaan olisi myös paikallaan. Lisäksi hiukan sähkö- ja automaatio-osaamista hän olisi kaivannut. Talousasioista, kuten hankinnoista, tarjouspyynnöistä ja kilpailutuksesta, olisi apua myös nykyisissä työtehtävissä. Jatkoväylä tarjoaa nyt toisen asteen opiskelijalle biotuote-, kemianteollisuus- ja prosessiteollisuuden mittaukset, koneet ja laitteet sekä yritysopintojaksot, joten Nikon toiveisiin vastataan nykyisessä koulutuksessa.

Miika Läpikivi aloitti prosessitekniikan opinnot keväällä 2015. Pohjalla oli kemiantekniikan perustutkimus prosessinhoitajaksi toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta. Tällä hetkellä Miika tekee opinnäytetyötä Kuitulaboratoriolle hemiselluloosan erotuksesta. Miika oli jo ammattikoulussa hyvin motivoitunut opintoihinsa. Kynnys ammattikorkeakoulun insinööriopintoihin hakeutumiseen ei tuntunut suurelta, vaikka muutama vuosi meni koneenkäyt-

täjänä ammattikoulun jälkeen. Jatkaminen ammattikorkeakoulussa tuntui luontevalta. Ensimmäinen koulutus – ympäristöteknologia – ei kuitenkaan tuntunut omimmalta, joten Miika päätti hakeutua prosessitekniikan opintoihin vuoden jälkeen.

Varsinaisia hankaluuksia insinööriopinnoissa Miika ei kokenut, mutta matematiikan lähtötasotesti ei näyttänyt kovin lupaavalta. Utteralla opiskelulla Miika opiskeli matematiikan opintojaksot, vaikka kiinni otettavaa oli paljon. Muutenkin opiskelu ammattikorkeakoulussa on erilaista verrattuna ammattikouluun. Raporttien teko oli uutta, ja tekstin tuottamiseen olisi tarvinnut enemmän apua. Mielenkiintoisinta insinööriopinnoissa oli oppia, kuinka laitteet toimivat, ja mikä on teoria niiden taustalla. Mielenkiintoista oli myös oppia asioista laajemmin, lähtien raaka-aineista aina ympäristöasioihin.

Miika ei usko, että olisi opiskellut jatkoväyläopintoja, mikäli niitä olisi ollut tarjolla hänen opiskeluaikanaan. Kiinnostus ammattikorkeakouluopintoihin heräsi vasta myöhemmin. Toisen asteen opiskelijalle Miika pitää tärkeänä matematiikan opintoja, mikäli aikoo jatkaa ammattikorkeakouluun. Ammattikoulusta kannattaa hankkia laitteiden käyttökokemusta tehtaissa. Tästä on hyötyä muun muassa esimiestehtävissä myöhemmin.

Miika olisi kaivannut enemmän tukea ammattikorkeakouluopinnoissa viestinnässä ja raportoinnissa. Miikan mielestä ammattiaineissa voisi olla raportoinnin ohjausta enemmän ja raporteista tulisi saada enemmän palautetta. Koulutusta tulisi myös sitoa enemmän oikeaan tekemiseen. Harjoittelujen ja projektien toimivuus yritys yhteistyössä on paljon kiinni yritysten asenteesta. Miikalla opintojen aikana oli harjoitteluja Kuitulaboratoriossa, jossa töitä tehtiin eri yritysten tarpeisiin. Yrityksien henkilöstöä osallistui myös opetukseen muun muassa tehdassuunnittelussa ja säätö- ja automaatiotekniikassa. Parhaina esimerkkeinä toimivista yritys yhteistyöhankkeista Miika mainitsee säätö- ja automaatiotekniikassa hankkeen, jossa opiskelijat suunnittelivat Andritzin asiantuntijoiden kanssa säätöohjelmaa sellukeittimelle (kuva 2), ja tehdassuunnittelussa hankkeen, jossa opiskelijaryhmä pääsi todellisen suunnitteluprojektin kimppuun, niin ikään Andritzin suunnittelijoiden opastamana.

Kuva 2. Sellukeittimen säätöohjelman suunnittelua

Miikan on tarkoitus valmistumisen jälkeen jatkaa diplomi-insinööriopintoihin ja ehkä suuntautua vesiteknologiaan. Ammattikorkeakoulututkinto ei siis välttämättä ole päätepiste opinnoille, vaan portti jatko-opintoihin.

OPISKELIJAN KOKEMUKSIA TEKNIIKAN JATKOVÄYLÄ- OPINNOISTA XAMKISSA

Hannele Kojo

Sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkintoa suorittava Mikko Niiranen (kuva 1) oli yksi ensimmäisistä Savonlinnan ammattiopisto Samiedun opiskelijoista, joka sisällytti opintoihinsa ammattikorkeakouluopintoja. Kun Mikko aloitti toisen vuoden opinnot Samiedussa, hänen ryhmänohjaajansa kertoi uudesta mahdollisuudesta, jossa ammatillisen peruskoulutuksen opintoihin pystyi liittämään ammattikorkeakouluopintoja. Aiheesta järjestettiin vielä erillinen infotilaisuus, jossa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) lehtori kertoi tarkemmin ammattikorkeakouluopinnoista.

Kuva 1. Samiedun jatkoväyläopiskelija Mikko

Päätös lähteä mukaan ammattikorkeakouluopintoihin oli helppo. Jo ensimmäisenä opiskeluvuonna Mikko oli päättänyt, että ammattiopiston jälkeen hän jatkaa opiskelemaan ammattikorkeakouluun. Nyt hän pystyi kokeilemaan, miltä ammattikorkeakouluopinnot tuntuvat sekä suorittamaan kursseja etukäteen ja siten lyhentämään tulevia ammattikorkeakouluopintojaan. Tarjolla oli opintojakso Prosessiteollisuuden koneet ja laitteet (5 op),

jonka Mikko päätti suorittaa. Opintojakson ajankohta oli Mikon toisen opiskeluvuoden keväällä, jolloin hänellä oli myös työelämäjakso Norelcolla.

Koska opinnot ammattikorkeakoulussa veivät työaika Norelcolta, piti ensin sopia työnantajan kanssa lähiopintoihin osallistumisesta. Vajaa kolme kuukautta kestävä kurssi toteutettiin pääasiassa verkkokurssina, joten lähitunteja ei ollut paljon. Lähiopinnot pidettiin pääasiassa Savonlinnassa Kuitulaboratoriossa, mutta joitakin tunteja pidettiin Mikkelin kampuksella. Kun koulutukseen osallistumisesta oli keskusteltu työnjohtajan kanssa Norelcolla, asia oli selvä.

Norelcon työnjohtaja Jarkko Paappanen kertoi (kuva 2), että lähitunneille osallistuminen pystyttiin hyvin järjestämään: ”Saimme kuulla, että muutama meillä työelämäjaksolla oleva opiskelija on kiinnostunut amk-opinnoista ja että niitä suoritettaisiin opiskelijan työelämäjakson aikana. Lähitunnit tarkoittivat, että heille tulisi poissaoloja töistä. Tämä kuitenkin onnistui, kun lähipäivät tiedettiin hyvissä ajoin.”

Kuva 2. Norelcon työnjohtaja Jarkko ja jatkoväyläopiskelija Mikko

Mikko osallistui muiden Xamkin insinööriopiskelijoiden kanssa lähiopetukseen ja opintojakson lopussa oli verkkopohjainen tentti. Kaiken kaikkiaan opintojakso oli hänen mielestään sopivan haastava: ”Kurssin aineistona meillä oli verkkokirjamateriaaleja, joita piti lukea. Kurssi ei ollut liian vaikea, mutta ei ollut liian helppokään.” Mikko saa sähkö- ja automaatioalan perustutkinnon suoritetuksi jouluna 2018, noin puoli vuotta etuajassa. Seuraavaksi hän suuntaa opiskelemaan Xamkiin sähköinsinööriksi.

TEKNIIKAN JATKOVÄYLÄÄ TESTAAMASSA

Petteri Järvelä

Etelä-Savon Mikkelin aluekokeiluun osallistuivat Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu) sekä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk). Lisäksi saimme mukaan muutamia yrityksiä. Ajatuksena oli saada ammatillisen toisen asteen opiskelijoita mukaan ammattikorkeakouluopetukseen sekä siten lyhentää kokonaisopiskeluaikaa asiantuntijatehtäviin tähtäävässä koulutuksessa. Kirjoituksessa käsitellään talotekniikan insinöörikoulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden kokeiluja jatkoväyläopinnoista, niiden järjestelyjä, henkilökunnan ajatuksia ja kipupisteitä.

Hankeen alussa kokoonnuimme koulutusaloittain jakamaan ajatuksia ja olemassa olevia hyviä käytäntöjä. Tapaamisissa todettiin, että hyviä käytäntöjä ja kokeiluja on ollut lähes kaikissa koulutusorganisaatioissa. Ne olivat kuitenkin vuosien saatossa hiipuneet tai loppuneet henkilökunnan vaihtuessa tai rahoituksen ehtyessä.

SUUNNITELMA JATKOVÄYLÄKOKEILUSTA

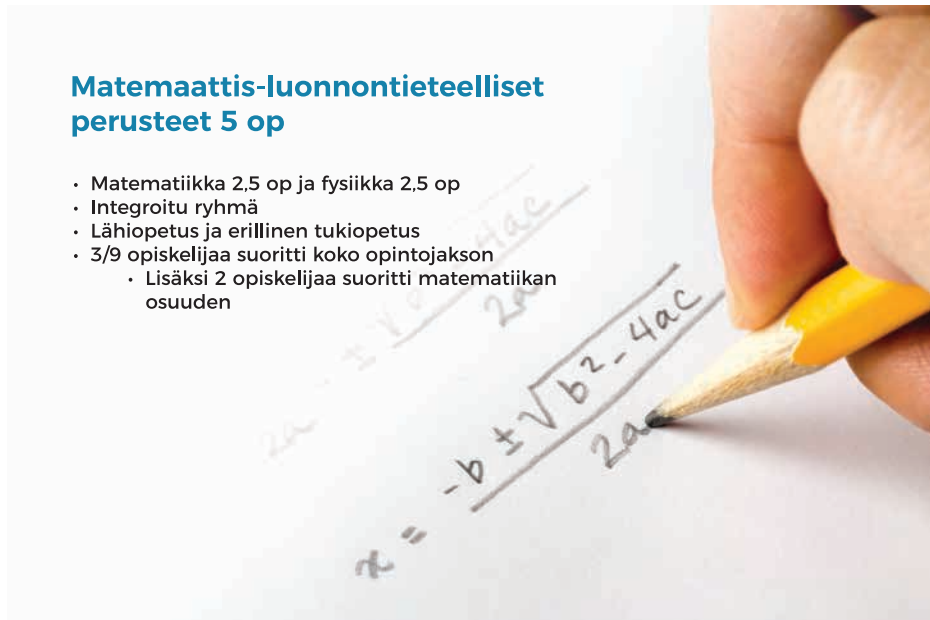
Suunnitelma Mikkelin aluekokeilusta jalostui lukuisissa tapaamisissa hankesuunnitelmaan ja kollegoihin tutustuen. Tapaamisissa muodostui runko mahdollisille jatkoväyläopinnoille. Suunnittelutapaamisiin osallistui myös yritysten edustajia. Suunnittelimme opinnot yritys yhteistyönä. Yritysten mukaan saaminen ei alkuvaiheessa ollut kovin vaikeaa, koska talotekniikan alalla on sekä ammatillisessa koulutuksessa että ammattikorkeakoulussa erittäin paljon päivittäistä yritys yhteistyötä.

TARJOTUT JATKOVÄYLÄOPINNOT

Ajatuksena oli, ettei jatkoväyläopinnoista muodostuisi liian suurta kokonaisuutta. Lisäksi opintojen tulisi olla mielekäs kokonaisuus opiskelijalle ja niiden tulisi olla hyväksiluettavissa mahdollisen tutkinto-opiskelijaksi siirtymisen jälkeen.

Jatkoväyläopinnot talotekniikassa:

- Matemaattis-luonnontieteelliset perusteet (5 op)
 - Matematiikan tehovalmennus (2,5 op)
- Fysiikan tehovalmennus (2,5 op)
- Johdanto insinööriopintoihin (5 op)
 - Tietojenkäsittely organisaatiossa (3 op)
 - Opiskelukirjoittaminen (1 op)
 - Insinööriarjostus (1 op)

Kuva 1. Matemaattis-luonnontieteelliset perusteet

Matematiikan ja fysiikan opintojaksot (tehovalmennukset) valikoituivat mukaan, koska ne ovat tekniikan opinnoissa erittäin tärkeitä. Tehovalmennukset ovat osoittautuneet hyviksi aloitusopinnoiksi ensimmäisen vuosikurssin ammatillisen koulutuksen väylän kautta ammattikorkeakouluopintoihin hakeutuneille insinööriopiskelijoille. Opetus tapahtui siten, että opiskelijat integroitiin aiemmin syksyllä ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijoina aloittaneen ryhmän mukaan.

Johdanto insinööriopintoihin -opintokokonaisuus räätälöitiin jatkoväyläopiskelijoille omaksi kokonaisuudeksi, joten se toteutettiin erillään muista opiskelijoista. Sisältö muodostettiin sellaiseksi, josta opiskelijat hyötyisivät mahdollisimman paljon ajatellen heidän mahdollisia tulevia ammattikorkeakouluopintojaan.

Johdanto insinööriopintoihin 5 op

- Tietojenkäsittely organisaatiossa 3 op, opiskelukirjoittaminen 1 op ja insinööri-varjostus 1 op
- Erillistoteutus
- Lähiopetus
- 2/5 opiskelijaa suoritti koko opintojakson
 - 5/5 opiskelijaa suoritti tietojenkäsittelyn osion

Kuva 2. Johdanto insinööriopintoihin -opintokokonaisuuden rakenne

Tietojenkäsittelyosuus oli mielestämme välttämätön, koska nykyajan työelämässä erilaiset tietojärjestelmät ovat mukana päivittäin ja niitä hyödynnetään lähes kaikessa tekemisessä. Opiskelukirjoittamisen (1 op) osuus puolestaan valikoitui mukaan, koska erilaisten raporttien ja lausuntojen kirjoittaminen kuuluu insinöörin työtehtäviin.

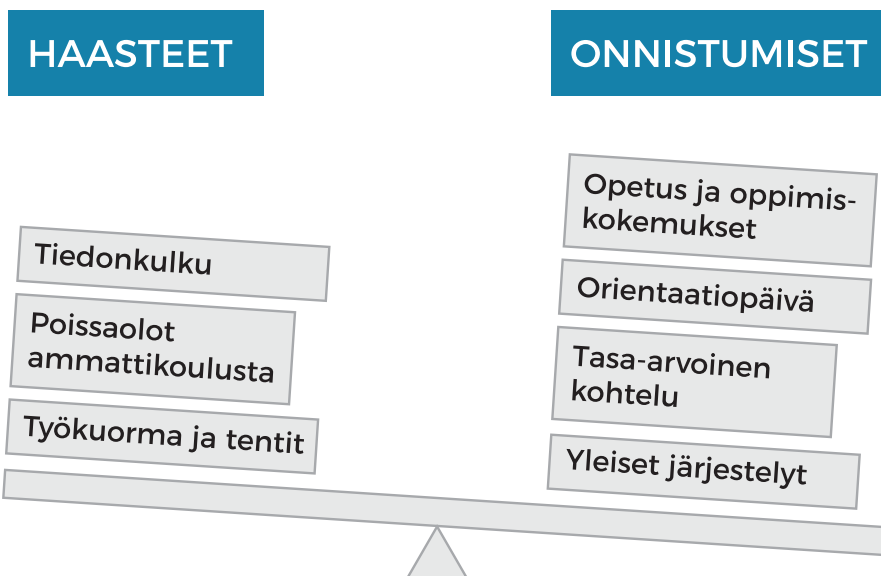
Johdanto insinööriopintoihin -osiossa oli mukana myös yritysysteistyötä insinöörivarjostuksen nimellä. Ajatuksena oli alun perin perehdyttää opiskelijoita insinöörin erilaisiin työtehtäviin sekä toimenkuviin. Mukaan saimme alkuvaiheessa muutamia yrityksiä, ja hyödynsimme tekniikan koulutusten viireä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yritysysteistyötä. Tapaamisissa mietimme myös muita toteutusvaihtoehtoja, mutta tällainen varjostuskokeilu oli mielestämme ainoa, jossa opiskelija pääsee edes jotenkin tutustumaan insinöörin työtehtäviin. Varsinaisia insinööritason työtehtäviä ei kuitenkaan voi opiskelijoille osoittaa, koska takana ei ole vielä edes asiantuntijakoulutuksen perusopintoja.

TOTEUTUS JA KÄYTÄNNÖN JÄRJESTELYT

Tarjottavien opintojen määrä ja rakenne päätettiin keväällä 2017, ja samalla päätimme järjestää orientaatiopäivän mahdollisille tuleville opiskelijoille. Opiskelijoita osallistui orientaatiopäivään kymmenkunta, ja he olivat talo- ja rakennustekniikan toisen vuoden opiskelijoita Etelä-Savon ammattopistosta (Esedu). Suurin osa opiskelijoista oli kiinnostuneita jatkoväyläopinnoista, ja varsinkin oppitunnin seuraaminen oli heistä mielekästä.

Päivän päätteeksi opiskelijat saivat päättää haluavatko he mukaan opintoihin, joita heille oli suunniteltu. Mukaan saatiin yhdeksän opiskelijaa, jotka jäivät saman tien ensimmäiselle matematiikan tunnille. Alun perin mukaan lähti yhdeksän opiskelijaa, ja heistä loppuun saakka jatkoi viisi. Heistä kolme sai suoritettua kaikki tarjotut opinnot ja muut keräsivät suorituksia eri osista opintoja.

Opiskelijoiden palaute

Kuva 3. Palautetta kokeilusta

Kokeilu oli kokonaisuutena positiivinen ja antoi paljon tietoa ja kehitysideoita. Opiskelijat olivat pääosin tyytyväisiä ja osallistuivat heille järjestettyyn opetukseen. Kuvasta 3 voidaan todeta, että onnistumisia on enemmän ja haasteet ovat sellaisia, joihin voidaan onneksi pääosin vaikuttaa. Palautteen kerääminen on myös yksi kehitettävä asia, johon tulevaisuudessa tulee kiinnittää huomiota. Yleisesti ottaen opiskelijat olivat tyytyväisiä, kun pääsivät osallistumaan kokeiluun, ja moni aikoo jatkaa opintojaan ammattikorkeakoulussa asioidensa järjestettyä.

Työskentelytapojen erilaisuus ja viestintä ovat asioita, jotka vaativat parempaa suunnittelua opettajilta. Jo se, että koulujen alkamisajankohdat syksyllä ovat erilaiset, aiheuttaa sekaannusta. Myös ammatillisella toisella asteella toteutettu läsnäoloseuranta vaatii keskustelua jatkoväyläyhteistyöhön liittyen. Kuten aikaisemmin on todettu, ohjauksen tarve on toisella asteella suurempi, joten suosittelemme ohjausresurssin varaamista tulevaisuudessa molem-

piin oppilaitoksiin. Opiskelijoille olisi erittäin tärkeää, että molemmissa oppilaitoksissa olisi joku henkilö, jonka puoleen kääntyä tarvittaessa ja joka ohjaa ja on tukena varsinkin alkumetreillä. Kuitenkin opiskelijan omalla osallistumisella ja motivaatiolla on myös merkitystä (kuva 4).

Opiskelijoiden palaute

Kuva 4. Opiskelijoiden palautetta kokeilusta

OPPIMISYMPÄRISTÖJÄ JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖTÄ

*"Kokemuksena minä yllätyin siitä,
että opiskelu voi olla joskus
yllättävän kivaakin 😊."*

jatkoväyläopiskelija

PROJEKTITOIMISTOSTA IKKUNA AMMATTIKORKEAKOULU-OPINTOIHIN

Taru Potinkara

Tekemällä oppimista, työelämäyhteistyötä, tiimityöskentelyä, kokeilua, erehtymistä ja oivaltamista – näitä nykypäivän koulunkäynniltä odotetaan. Tähän tarpeeseen vastauksena lähdettiin vuonna 2014 kehittämään silloisen Mikkelin ammattikorkeakoulun talotekniikan koulutukseen projektityöskentelyn toimintamallia, joka sittemmin ristittiin Talotekniikan projektitoimistoksi. Jatkoväylä-hankkeen aikana nousi esille ajatus tämän opiskelumallin tarjoamisesta myös ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille.

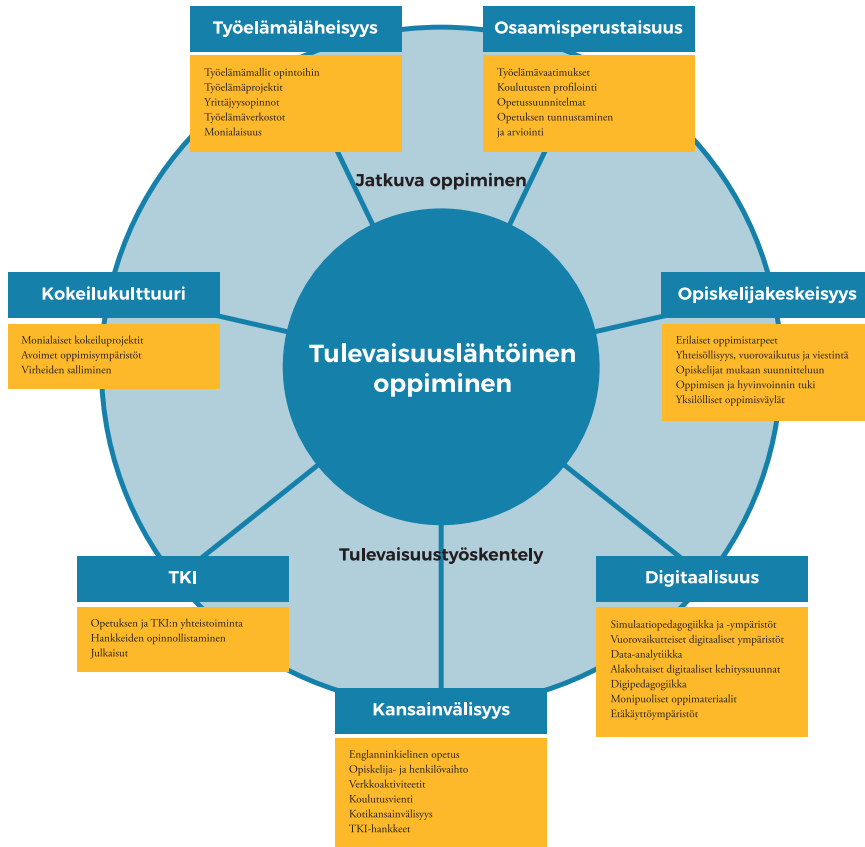

Talotekniikan projektitoimiston toiminnalle asetettiin tavoitteeksi tuottaa hyötyä alueen yrityksille, tuottaa opiskelijoille ainutlaatuista osaamista ja toimivia työelämäverkostoja, kehittää tiimiopettajuutta ja tuottaa tki-opintopisteitä. Suunnittelussa oli mukana kaksi talotekniikan lehtoria sekä matematiikan lehtori. Suunnittelun lähtökohtana oli luoda toimintamalli, joka on mahdollisimman lähellä oikeaa työelämää.

TOTEUTETAAN XAMKIN PEDAGOGIIKAN LINJAUKSIA

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin pedagogisen kehittämisohjelman 2018–2022 mukaan oppiminen Xamkissa on tulevaisuuslähtöistä. Kuvassa 1 on esitetty tämän tulevaisuuslähtöisen oppimisen osa-alueita, joista yksi on työelämäläheisyys. (Pedagoginen kehittämisohjelma 2018–2022.)

Pedagogisen kehittämisohjelman mukaan opiskelijoita valmennetaan kehittämään työelämäosaamistaan sekä luomaan jo opintojen aikana työelämäverkostoja. Työelämästä tulevat, aidot projektit ovat merkittävä työelämätaitojen kehittämisen väline. Ne työelämän edustajat, jotka antavat aikaansa opiskelijoiden kanssa tehtävään työhön, saavat mutkattoman yhteyden ammattikorkeakoulun toimintaan. He pääsevät luontevasti vaikuttamaan oppisäältäöihin, työskentelytapoihin ja kehittämistoimintaan. Verkostojen luominen opiskelijoihin, tulevaisuuden ammattilaisiin, luo työorganisaatioille erinomaisten mahdollisuuden niiden tarvitsemiin rekrytointeihin. (Pedagoginen kehittämisohjelma 2018–2022.)

Kuva 1. Xamkin oppimiskäsitys pedagogisen kehittämisohjelman mukaan (Pedagoginen kehittämisohjelma 2018–2022)

Talotekniikan projektitoimistoon sisältyy asiakasprojektien toteuttamisen lisäksi opintoja Työorganisaatioiden toiminnasta ja johtamisesta sekä Ammattitieteistä. Tähän kokonaisuuteen istuu helposti mukaan niin kansainvälisyyttä, yrittäjyyttä, hanketoimintaa, digitaalisuutta kuin monenlaista opiskelijoiden välistä yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen opettelua. Yrittäjyysopinnot sisällyttäminen luontevaksi osaksi insinööriopintoja onnistuu erinomaisesti talotekniikan projektitoimistomaisessa työskentelyssä.

ASIAKASPROJEKTEJA RYHMISSÄ

Talotekniikan projektitoimiston toiminnassa on vuosittain ollut mukana 33–46 aluksi kolmannen vuoden ja myöhemmin toisen vuoden opiskelijaa. Osallistujat ovat tähän mennessä olleet talotekniikan insinööriopiskelijoita, mutta jatkossa mukana voisi olla myös ammattiopiston opiskelijoita.

Lukukauden alussa opiskelijoista muodostetaan kol-

men hengen projektiryhmiä. Yritysten edustajat käyvät esittelemässä projektiansa aiheet, ja jokainen opiskelija hakee häntä eniten kiinnostavaan projektiin joko projektipäällikön tai projektiasiantuntijan tehtävään. Hakijat haastatellaan, ja haastatteluiden pohjalta muodostetaan projektiryhmät.

Ryhmät saavat asiakkaansa yhteyshenkilön tiedot ja alustavan tavoitteen projektilleen. Työn alkuvaiheessa opiskelijoilta vaaditaan uskallusta ja osaamista ottaa yhteyttä asiakkaaseensa ja saada neuvoteltua annetusta aiheesta toteuttamiskelpoisesti rajattu projekti.

Projekti aloitetaan kirjallisuusselvityksen tekemisellä. Tämän jälkeen ryhmät tekevät projektisuunnitelman, jonka pohjalta ne lähtevät toteuttamaan projektiaan. Projektiryhmät työskentelevät projekteissaan koko lukukauden ajan tekemänsä suunnitelman mukaisesti. Projektin tulokset ja johtopäätökset kasataan projektiraporttiin. Lisäksi tulokset esitellään suullisesti loppuseminaarissa, johon toimeksiantajatkin kutsutaan osallistumaan.

Talotekniikan projektitoimistossa on ollut mukana useita alalla toimivia, lähinnä eteläsvolaisia yrityksiä ja julkishallinnon toimijoita. Mukana on ollut urakoitsijoita, isännöitsijätoimistoja, laitevalmistajia ja kuntien kiinteistöistä vastaavia tahoja. Projektien aiheet ovat liittyneet muun muassa sisäilmasto-olosuhteiden selvittämiseen taloyhtiöissä sekä julkisissa rakennuksissa, energiatehokkaiden LVI-ratkaisujen kartoittamiseen, laboratori-oympäristöjen kehittämiseen, tuotteiden takaisinmaksuaikojen laskemiseen sekä erilaisiin markkinaselvityksiin.

Taulukko 1. Talotekniikan projektitoimiston asiakkaat vuosina 2014–2018

Asiakkaat	2014	2015	2016	2017	2018	Yhteensä
Mikkelin kaupunki	2	0	4	6	1	13
Mamk/Xamk	4	2	3	3	0	12
Suomen talotekniikka Oy	2	1	1	1	2	7
Taloasema Mikkelä	2	2	2	0	0	6
Järvi-Saimaan palvelut Oy	0	3	1	0	0	4
Reim Group Mikkelä	0	2	0	0	0	2
Ensavetec Oy	0	1	1	0	0	2
Ovenia Oy	0	0	0	1	1	2
Sentakia Oy	0	0	0	0	2	2
Saimaa Stadiumi	0	0	0	0	2	2
Juva Bison	1	0	0	0	0	1
Jeven Oy	1	0	0	0	0	1
Pipe Modul Oy	1	0	0	0	0	1
Lahti Energia Oy	0	0	1	0	0	1
Mikalo	0	0	1	0	0	1
Eksote	0	0	0	1	0	1
ESKK	0	0	0	1	0	1
Mamk/Keilahalli	1	0	0	0	0	1
Lindab Oy	0	0	0	0	1	1
Kelvitec Oy	0	0	0	0	1	1
Yksityishenkilö, Porvoo	0	0	0	0	1	1
As Oy Laajakelo	0	0	0	0	1	1
Helluntaiseurakunta	0	0	0	0	1	1
Yhteensä	14	11	14	13	13	65

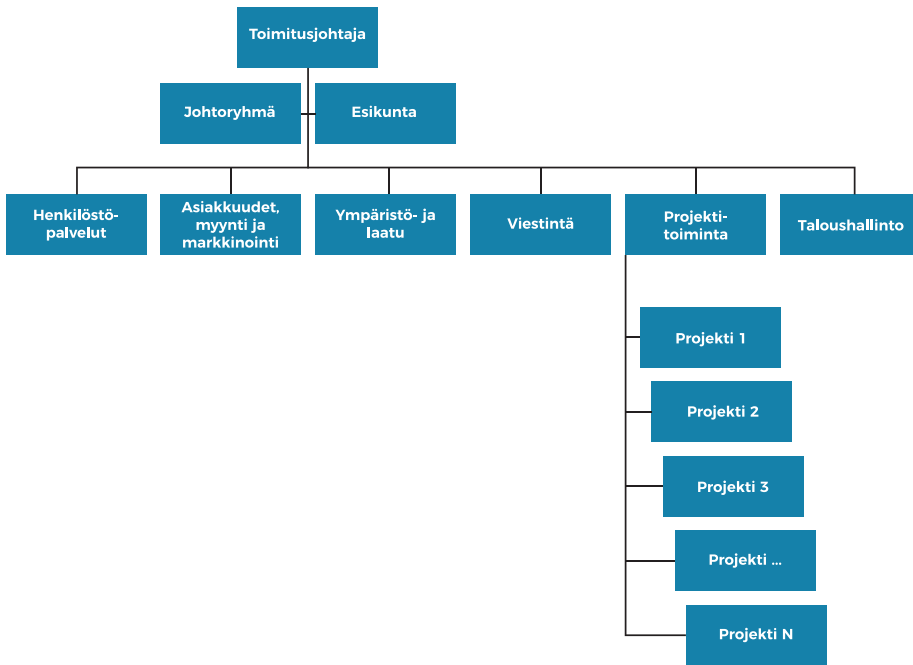
TYÖORGANISAATIOIDEN TOIMINNAN OPETTELUA

Asiakasprojektien lisäksi opiskelijat saavat talotekniikan projektitoimistossa tuntumaa työorganisaatioissa vastaan tuleviin hallinnollisiin asioihin. Lukukauden aluksi projektitoimistolle tehdään yhdessä liiketoimintasuunnitelma, josta opiskelijat saavat käsityksen siitä, mitä asioita yritys joutuu tarkastelemaan toiminnan alussa tai isoissa muutosvaiheissa.

Hallintotehtävien suunnittelu ja toteutus osoittavat työorganisaatioiden toiminnan monipuolisuuden. Se, että ei ole mahdollisuutta keskittyä rauhassa vain yhteen asiaan, on tosiasia nykymaailman työssä. Monilla teknisissä asiantuntijatehtävissä toimivilla on hoidettavanaan myös esimiestehtäviä. Lisäksi organisaatiosta riippuen insinöörit ovat mukana monenlaisissa kehittämistöissä, talouden seurannassa ja muissa vastaavissa tehtävissä.

Kuvassa 2 näkyy projektitoimiston organisaation rakenne. Toimitusjohtaja on yksi opettajista, ja hänen tukena toimivat johtoryhmä sekä esikunta. Näiden lisäksi organisaatiosta löytyvät yritysten normaalit osa-alueet asiakastyöstä taloushallintoon.

Kuva 2. Talotekniikan projektitoimiston organisaatiomalli

AMMATTIETIIKAN NÄKÖKULMIA

Ammattieettisten kysymysten käsittely tuntuu insinööriopiskelijoista ensi alkuun todella kaukaiselta eikä mitenkään käytännön työelämään liittyvältä. Tämän vuoksi eettisten kysymysten esille nostaminen käytännön toiminnassa onkin todella tärkeää. Talotekniikan projektitoimistossa opiskellaan yhden opintopisteen edestä ammattietiikkaa. Esille tulevat asiat liittyvät yritysten arvoihin, työryhmien pelisääntöihin ja kestäväen kehityksen näkökulmiin. Teoria muuttuu käytännön teoiksi. Vuonna 2018 projektitoimiston työtä ohjasivat kuvassa 3 näkyvät, yhdessä muokatut arvot.

<p>Asiakaslähtöisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuuntelemme asiakasta • Otetaan asiakkaan tarpeet huomioon 	<p>Vastuullisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meihin voi luottaa • Tehdään työt niin kuin on sovittu • Kannetaan vastuu työn jäljestä • Jos tehtävä osoittautuu mahdotto- maksi, ilmoitetaan asiakkaalle mahdollisimman pian
<p>Yhteistyö</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaveria ei jätetä • Toimimme yhteistyössä • Jaamme osaamista 	
<p>Laatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se mikä tehdään, tehdään hyvin • Tehdään työ parhaamme mukaan 	

Kuva 3. Talotekniikan projektitoimiston arvot keväällä 2018

Yhteisten arvojen pohjalta jokainen projektiryhmä kuvasi omia pelisääntöjään omalla persoonallisella tavallaan. Kuvassa 4 on pari esimerkkiä tällaisesta.

Kuva 4. Projektiryhmien omia pelisääntöjä

JATKUVAA KEHITTÄMISTÄ

Toiminnasta saatu palaute on kannustanut jatkamaan ja kehittämään projektitoimiston toimintaa edelleen. Opiskelijat ovat kuvanneet tällaisia opintoja mielekkäiksi, koska he pääsevät tekemään asioita käytännössä ja osittain oman aikataulunsa mukaisesti. Erityisen motivaksi koetaan se, että projektit tulevat suoraan työelämästä ja niiden tuloksista on oikeasti yrityksille hyötyä. Mukana olevat yritykset taas kokevat, että opiskelijoiden tekemä työ on tärkeää ja yritykset ovat saaneet käyttökelpoisia ideoita osaksi omaa toimintaansa. Sekä opiskelijoille että yrityksille on tärkeää luoda kontakteja puolin ja toisin. Projektitoimistossa työskennellessään opiskelijat voivat vakuuttaa toimeksiantajayrityksen osaamisestaan. Tätä kautta on auennut harjoittelupaikkoja ja mahdollisuuksia opinnäytetöiden tekoon. Yritykset kokevat tärkeäksi sen, että ne ovat mukana oppilaitoksen toiminnassa ja siten pääsevät jo opintojen aikana työskentelemään tulevien alan ammattilaisten kanssa.

Opettajan näkökulmasta toiminta on erittäin antoisaa. Projektien aiheet liittyvät kulloinkin ajankohtaisiin aiheisiin, jolloin osaaminen kasvaa kaikilla osapuolilla.

POHDINTA

Mikä muuttuisi, jos näihin ammattikorkeakoulun projektio-pintoihin tulisi mukaan ammatillisen toisen asteen opiskelijoita? Sitä voi etukäteen vain arvioida, ja vasta kokeilun jälkeen sen voi tietää.

Ammattiopiston opiskelijoille tällaiset opinnot tuottaisivat varmasti monenlaista uutta osaamista. Projektityöskentelyssä tulisi harjoiteltua lukemista, kirjoittamista, keskustelua, neuvotteluja ja esiintymistä. Projektiasiantuntijan roolissa voisi kasvattaa omaa ammatillista itsetuntoa ja saada pärjäämisen kokemuksia. Kontaktit työelämään kehittäisivät ammatillisia verkostoja. Kurkistus ammattikorke-

kouluopintoihin antaisi käsitystä siitä, onko itsellä halua jatko-opintoihin tulevaisuudessa.

Insinööriopiskelijoille yhteistyö ammattiopiston opiskelijoiden kanssa antaisi tilaisuuden harjoitella työskentelyä erilaisten toimijoiden kanssa. Työnjohtajan rooli on monen insinöörin tulevaa työtä, jossa vaaditaan yhteistyökykyä ja pärjäämistä vaihtelevissa kokoonpanoissa. Ammattiopiston opettajat voisivat päästä opiskelijoidensa työtä seurattessaan – ja ohjattessaan – kurkistamaan ammattikorkeakoulumaailmaan. Kenties tätä kautta he saisivat uusia pedagogisia oivalluksia tai ainakin konkreettisen käsityksen siitä, millaisia opintoja heidän omille opiskelijoilleen voisi markkinoida. Ammattikorkeakoulun opettajat laajentaisivat tällaisen yhteistyön kautta omia verkostojaan ammatillisen koulutuksen suuntaan. Tutustuminen puolin ja toisin helpottaisi yhteistyön tekemistä mahdollisissa tulevaisuuden hankkeissa. Työelämän edustajat saisivat näkökulman aiempaa laajempaan potentiaalisten työntekijöiden joukkoon ja tiivistäisivät kontakteja yhä useampaan alan opettajaan. Projektien tekijäjoukon laajentaminen voisi tulevaisuudessa antaa mahdollisuuden yhä laajempien toimeksiantojen tekemiseen. Kenties asiakkaat olisivat jatkossa jopa halukkaita maksamaan saamastaan palvelusta.

LÄHTEET

Pedagoginen kehittämisohjelma 2018–2022. 2018. Saatavissa https://staff.xamk.fi/ajankohtaista/sisaiset-uu-tiset/Documents/Pedagoginen_kehittamisohjelma_2020_Xamk.pdf#search=pedagoginen [viitattu 25.5.2018].

JATKOVÄYLÄOPISKELIJAN HARJOITTELU BIOSAMMOSSA

Vesa Kankkunen

Biosampo on Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Bio- ja kiertotalouden tutkimuskeskus, joka sijaitsee Kouvolan Anjalassa melkein Kouvolan ja Kotkan puolella välissä. Tutkimustyön lisäksi Biosammon tiloissa järjestetään myös laboratorioharjoituksia, työharjoittelua ja opinnäytetöitä ammattikorkeakoulun oppilaille, unohtamatta yhteistyötä ammattiopiston opiskelijoiden kanssa. (Biosampo 2018.)

Opiskelija Jonne Huikko sai hyvää osaamista ja kokemusta työharjoittelussa, jossa hän osallistui uusiutuvien energialähteiden tutkimiseen ja kehittämiseen Biosammossa. Harjoittelusta tuli Jonnelle samalla osa bioenergia-alan ammattitutkintoa ja energia-alan ammattikorkeakoulututkintoa.

Työharjoittelu kesti kuusi viikkoa. Opiskelija osallistui tutkimusbioreaktorin suunnitteluun ja toteuttamiseen, tutkimuslaitteiden huoltamiseen, eri tutkimusprosessien ajamiseen sekä tulosten analysointiin. Analysointi sisälsi muun muassa erilaisia pitoisuuksien määrittämissä ja arvojen laskentaa.

Harjoittelu oli monipuolista ja myös käytännön läheistä, kuten bioreaktorin rakentamisesta. Lisäksi siihen liittyi prosessin lämpötilamittausten suunnittelua ja toteuttamista. Jonne-opiskelija osallistui myös ghanalaisten vaihto-opiskelijoiden perehdyttämiseen prosessien toimintaan ja opasti vieraita käyttämään tutkimusprosesseja.

Kuva 1. Opiskelija Jonne esittelee poltinta ja kattilaa, jossa voidaan polttaa biokaasua ja bioöljyä.

YRITTÄJYYSLEIRI YHTEISENÄ OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

Tiina Rytkölä & Anne Miettinen & Marja Brandtberg

Jatkoväylä-hankkeessa Uudenmaan aluekokeilu ”Ohjatusti yrittäjyys-osaajaksi” keskittyi yrittäjyysväylän mallintamiseen. Kokeilusta vastasivat ammatillisen koulutuksen järjestäjistä Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda ja Hyria koulutus Oy, joiden yksi keskeinen hanketavoite on yrittäjyyden edistäminen. Yrittäjyys on tärkeä teema myös Haaga-Helia ammattikorkeakoulun strategiassa. Ammatillinen opettajakorkeakoulu osallistui kokeilussa erityisesti yhteistyökumppaninsa Haaga-Helian StartUp Schoolin (SUS) kanssa tehtävän yhteistyön tukemiseen.

Yrittäjyyden leirejä järjestetään vuosittain Keudan Kirkkotien toimipisteessä, ja leiritoimintaa on ollut myös Sipoon toimipisteen liiketalouden opiskelijoille. Yrittäjyyden opintotarjontaa pyritään Keudassa koko ajan kehittämään ja laajentamaan (Keuda 2018). Tavoitteena on rakentaa oppilaitokseen yhteinen kaikille toimialoille sopiva yrittäjyyden polku, jossa tarjotaan toimialasta riippumattomia kaikille opiskelijoille tarkoitettuja yrittäjyyden opintoja. Ideana on innostaa opiskelijoita kokeilemaan yrittäjyyttä eritasoisilla ja toiminnallisilla kursseilla.

Hyrian yrittäjyyspolun rungon muodostaa ensimmäisen opiskeluvuoden yrittäjyyteen innostamisen 24h-leiri (NY Nuori Yrittäjyys), toisen opiskeluvuoden tiimiytymiseen johtava vuosi yrittäjänä (NY) -toiminta ja kolmannen opiskeluvuoden henkilökohtaisten valintojen mukaisesti mahdollinen osuuskunta-yrittäjyys (Hykerrys 2018). Yrittäjyyspolun perusrungon ympärillä on useita eri yrittäjyyttä tukevia pedagogisia ja työelämäläheisiä ja -lähtöisiä ratkaisuja, jotka ovat tarjolla kaikille Hyrian perustutkinto-opiskelijoille.

StartUp School on Haaga-Helian ohjelma, joka tukee sekä yrittäjyydestä kiinnostuneita että yrittäjänä jo toimivia opiskelijoita kaikissa koulutusohjelmissa. ”Opiskelu StartUp Schoolissa on käytännönläheistä ja tähtää oman yrityksen perustamiseen tai olemassa olevan yritystoiminnan kehittämiseen, samalla opintopisteitä kerryttäen.” (Haaga-Helia 2018a.) Myös opettajaopiskelijoiden kehitysohjelman ammattitaitovaatimuksissa yrittäjyys on keskeinen teema. ”Ammatillinen opettaja ohjaa opiskelijoita valmistumaan ja työllistymään sekä tukee heidän valmiuksiaan yrittäjyyteen.” (Haaga-Helia 2018b, 9.)

Jatkoväylä-hankkeen aikana ammatilliset oppilaitokset edistivät ja pilotoivat omia mallejaan: Hyria yhteistyössä Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään kampuksen kanssa ja Keuda yhteistyössä Haaga-Helia ammattikorkeakoulun StartUp Schoolin kanssa. Näiden lisäksi

haluttiin kehittää ja pilotoida kaikille hanketoimijoille yhteistä mallia. Yrittäjyysleiri ideoitiiin kokeiluksi yhteisestä oppimisympäristöstä, jota lähdettiin yhteistyössä rakentamaan.

LEIRIN TAVOITTEET

Yrittäjyysleirejä toteutetaan ammatillisissa oppilaitoksissa monilla tavoilla, joista tunnetuin ja käytetyin lienee Nuori Yrittäjyys ry:n valmis 24h-leiri (katso Nuori Yrittäjyys 2018). Lisäksi ammatilliset oppilaitokset soveltavat 24h-leirejä omiin tarpeisiinsa tai toteuttavat täysin omia leirejä. Tavoitteet – yrittäjyyteen tutustuminen ja innostaminen, yhteinen innovointi ja tiimityöskentely – ovat yleensä erilaisia yrittäjyysleirejä yhdistäviä tekijöitä. Hyrian, Keudan, Haaga-Helian StartUp Schoolin ja ammatillisen opettajakorkeakoulun yhteistä yrittäjyysleiriä lähdettiin rakentamaan pitkälti samoista edellä mainituista tavoitteista. Tärkeä ja uusi lisä oli ammattikorkeakoulun mukaantulo:

- haluttiin tarjota opiskelijoille näköala yrittäjyyden polkuun ja opintojen jatkuvuuteen ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun
- haluttiin kokeilla, miten leiri voi toimia yhteisenä oppimisympäristönä ammatillisen ja ammattikorkeakoulun opiskelijoille
- haluttiin tarjota ammatillisen opettajakorkeakoulun opettajaksi opiskeleville autenttinen ympäristö tehdä opetusharjoittelua, tutustua ammatilliseen koulutukseen ja ohjata yrittäjyyden opinnoissa eri alan opiskelijoita.

LEIRIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Yrittäjyysleirin suunnittelu käynnistettiin syksyllä 2017, jolloin mukaan tulivat edustajat kaikista oppilaitoksista. Tiimin kokoonpano vaihteli suunnittelun edetessä, ja mukaan kutsuttiin eri vaiheissa myös uusia henkilöitä. Hanketoimijoiden ydinporukka pysyi koko ajan samana ja osallistui myös leirillä toteutukseen. Leirin suunnittelua ja toteutusta lähdettiin viemään eteenpäin kokeilukulttuurin ja yrittäjämäisten periaatteiden avulla, joissa sallittiin myös se, ettei kaikkia suunnitelmia voi hioa loppuun asti ja toteutukseen asti jää joitain kysymyksiä avoimiksi. Suunnittelua ja toteutusta leimasivat sellaiset yrittäjyyteenkin liittyvät asenteet tai valmiudet kuten epävarmuuden sietäminen, virheistä oppiminen ja hallittu riskinotto. Uskalsimme myös innostua uutta kehitellessämme. Innostus, uteliaisuus ja riskinotto ovat tunnusomaisia piirteitä yrittäjyydelle ja myös innostuksen ja riskinoton pedagogiikalle (Potinkara 2017).

Kaikille yhteiseksi leirihaasteeksi muodostui liikeidean työstäminen ja sen esittäminen leirin loppuun. Business Model Canvas otettiin avuksi, ja tarkoitus oli Haaga-Helian opettajaopiskelijoiden ja SUS-opiskelijoiden ohjauksessa työstää liikeidea eteenpäin: osa leiriläisistä aloitti

tyhjästä, ja osalla oli jotain jo valmiina. Leirin alkuun sijoitetun yritysneuvojan puheenvuoron toivottiin antavan ideoita liikeidean eri vaiheisiin. Ohjelmaan haluttiin mukaan myös ”maistiais” ammattikorkeakoulun opintotarjonnasta, toiselta asteelta ammattikorkeakouluun siirtyneen opiskelijan tarina sekä opiskelijoiden ajatuksia ja kokemuksia yrittäjyysopinnoista ammatillisessa koulutuksessa. Tärkeää oli saada mukaan StartUp Schoolin opintotarjontaa, joka konkretisoisi ammatillisen koulutuksen opiskelijoille yrittäjyyden opintoja ammattikorkeakoulussa. Sovittiin, että StartUp School järjestää omille opiskelijoille Pitching Camp -opintojakson, johon ammatillisen koulutuksen opiskelijat saisivat osallistua vertaisarvioijina ja josta he saisivat valmiuksia omaan leirin päätteeksi pidettävään esitykseensä.

Leiriin haluttiin lisäksi pieni kilpailullinen elementti ja päätettiin, että tiimit kisaavat toisiaan vastaan parhaalla liikeidealla ja eniten leirin aikana edistyneellä ja kehittyneimmällä tiimitoiminnalla (niin sanottu tsempparitiimi). Päätettiin, että liikeideoiden ja tiimien arviointi jaetaan kahteen ryhmään, liikeideassaan jo ennen leiriä edistyneimpien ja vasta-alkajien kategorioihin. Kummastakin ryhmästä päätettiin palkita paras liikeidea ja niin sanottu tsempparitiimi.

Leiri järjestettiin 12.–13.4.2018 Keudan Tuusulan Kirkkotien toimipisteessä. Yhteinen aloitus oli torstaina kello 12.30, ja leiri päättyi seuraavana päivänä kello 11.00 yhteiseen lopetukseen. Leirin jälkeen Hyrian opiskelijat kuljetettiin vielä omaan oppilaitokseensa ruokailemaan. Keudan opiskelijat päättivät leirin ruokailuun Kirkkotiellä.

Etukäteen tiedettiin, että leirille tulevat opiskelijat ovat eri vaiheissa yrittäjyyden opinnoissa ja heidän opintojensa edistymistä palvelisi se, että ohjaavat opettajat muodostavat tiimit jo etukäteen. Näin tehtiin. Samasta syystä linjattiin, että Hyrian ja Keudan opiskelijoita ei sekoiteta samoihin tiimeihin. Lähdettiin liikkeelle oletuksesta, että opiskelijat tutustuvat toisiinsa leirillä järjestettävän muun yhteisen tekemisen kautta. Tiimien määrä oli viimeisimmässä suunnitelmassa 16, aloitettaessa tiimejä oli 14, ja tilanne eli vielä toiminnan aikana.

Hyriasta leirille osallistui 14 liiketalouden ensimmäisen vuoden opiskelijaa ja Keudasta noin 50 opiskelijaa eri toimialoilta, kolmesta eri toimipisteestä. Keudan opiskelijoista mukana oli hius- ja kauneusalan toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoita, toisen ja kolmannen vuoden liiketalouden opiskelijoita sekä toisen vuoden ravintola-alan opiskelijoita. Mukana oli seitsemän opettajaa (Hyriasta yksi ja Keudasta kuusi) ja kaksi ammattiohjaajaa (Hyriasta ja Keudasta kummastakin yksi) sekä Jatkoväylä-hankkeessa työskentelevät projektipäälliköt.

Haaga-Helia StartUp Schoolista oli mukana projektipäällikkö, joka ohjasi Pitching Camp -sessiota ja osallistui myös liikeideoiden arviointiin. Keudan ja Hyrian opiskelijat kävivät seuraamassa ja antamassa palautetta liikeideansa esittäneille opiskelijoille. Pitching Camp -opintojakson suoritti yksi ammattikorkeakouluopiskelija ja yksi Keudan opiskelija, joka oli ollut syksystä 2017 asti mukana kokeilemassa ja suorittamassa SUS-opintoja. Kolme

ammattikorkeakouluopiskelijaa sai opintopisteitä (Project, 3 opintopistettä) opiskelijatiimien liikeideoiden kehittelyn sparrauksesta, arvioinnista ja raportoinnista.

Hyrian ja Keudan tiimejä sparrasivat myös Haaga-Helian ammatillisen opettajakorkeakoulun kahden ohjaajan yhteensä seitsemän opettajaopiskelijaa, joista neljä yrittäjää ja kolme yrityksen edustajaa/yrittäjätaustaista. Yksi opettajaopiskelijoista veti osallistujille Löydä oma menestystarinasi -session. Tämä oli ajateltu erityisesti opiskelijoille, joilla ei liikeideaa vielä ollut, mutta koettiin, että muutkin saattoivat siitä hyötyä. Opettajaopiskelijat hyödynsivät leirille osallistumisensa ammatillisen opettajan kehittymisohjelman opintojaksossa Oma opetus ja ohjaus oppilaitoksissa ja yrityksissä.

ONNISTUMISET JA OPIT

Hyrian ja Keudan opiskelijoilta ja opettajilta kerättiin palautetta leirin jälkeen. Hyrian palautekyselyyn vastasivat kaikki 14 leirille osallistunutta Hyrian opiskelijaa. Palautteen perusteella leiri koettiin pääosin onnistuneeksi. Yritysideointi ja liikeidean täsmentäminen oli ”hauskaa”. Tiimissä työskentelyä pidettiin mielenkiintoisena. Leirin toisen päivän aamuesitykset jakoivat mielipiteitä: osa koki nämä innostiviksi ja osa haastaviksi. Leirin ilmapiiri sai kiitosta: ”hyvä rento fiilis.” Kokemukset siitä, miten sparraus tuki liikeidean kehittelyä vaihteli: ”ei tukenut”, ”se auttoi aika hyvin – todella hyvin.” Kehittelyn tukena mainittiin: ”sparraajat antoi ideoita”, ”selventävät kysymykset, omien kokemusten kertominen, vinkkien antaminen.” Pitching Campin esityksistä osa koki, ettei oppinut ”oikein mitään uutta”, ja englanninkielinen nopea puhe koettiin vaikeana ymmärtää. Muutama kertoi oppineensa esityksen kokonaisuutta sekä yleisesti sellaisen pitämistä ja piti esityksiä hienoina ja mukavina kuunnella. Eräs opiskelija ei kokenut oppineensa, mutta piti esityksiä mielenkiintoisina.

Keudan opiskelijoille suunnatun valmiin kyselylomakkeen palautti 24 opiskelijaa. Leirin onnistumista kokonaisuudessaan arvioitiin keskiarvolla 3,85 (asteikko 1–5). Myös muut määrälliset kysymykset arvioitiin negatiivista tai neutraalia positiivisemmiksi. Opiskelijoiden avoimissa vastauksissa näkyy se, että leirin toiminnallisuutta ja tekemällä oppimista arvostettiin. Lisäksi arvostettiin opiskelijoille annettua vapautta ja vastuuta sekä yhteistä tekemistä. Oppilaitoksen muuttuminen ”perinteistä luokkaopetusta” laajemmalle sai opiskelijoilta kiitosta. Se, että yhteiset tilat olivat myös heidän käytössään vapaasti (esimerkiksi kotitalousluokka opiskelijoiden kahvinkeittoon), koettiin virkistäväksi ja erilaiseksi.

Opiskelijoiden vastausten perusteella voidaan arvioida leirille asetettujen tavoitteiden täyttyneen ainakin osittain. Opiskelijoiden innostaminen ja kannustaminen yrittäjyyteen voidaan arvioida toteutuneen ainakin joiltain osin. Tiimityöskentelyn merkitys ja tarkoitus ymmärrettiin ja myös innovoinnin merkitys liikeidean työstämisessä. Leirin tehtävät ja sisällöt mahdollistivat yrittäjyyspolkuun tutustumisen.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoilta ei kysytty suoraa palautetta tai arvioita oppilaitosten yhteisestä oppimisympäristöstä tai opettajaopiskelijoiden roolista ja osallistumisesta. Hyrian ja Keudan opettajat sitä vastoin arvioivat myös tätä heille suunnatuissa vapaamuotoisissa arviointihaastattelussa. Kukaan opettajista ei nostanut esiin, että yhteinen oppimisympäristö olisi ollut rajoittava tai se olisi epäonnistunut. Eri oppilaitosten yhteisen oppimisympäristön nähdään tuovan useita myönteisiä vaikutuksia sekä opiskelijoiden että opettajien suuntaan: se luo yhteisöllisyyttä ja uskallusta ja harjoittaa yhdessä toimintaan uudessa ympäristössä. Jo itsessään muutos uuteen oppimisympäristöön kehittää vuorovaikutustaitoja. Opettajat nostivat kyllä esiin sen, että leirin tavoitteita, vastuita ja tekemisen tapoja olisi voinut kirkastaa ja jäntevöittää. Leiri sujui kuitenkin kaikkien mielestä kokonaisuutena hyvin, ja esimerkiksi ammatillisten oppilaitosten nuoret ja heidän hyvä käytöksensä illan ja yön aikana saivat kiitosta.

Opiskelijoiden vastausten perusteella voidaan myös pohtia yrittäjyysleirin onnistumista asetettuja tavoitteita laajemmin. Leiritoiminnalla voidaan opettaa yrittäjyyden sisältöjä laajemmin esimerkiksi oppilaitoksen yhteisistä arvoista ja toimintatavoista sekä rakentaa yhteistä luottamusta ja toimintakulttuuria.

Haaga-Helian ammatillisen opettajakorkeakoulun opettajaopiskelijoilta pyydettiin sähköpostitse avointa palautetta leiristä. Opettajaopiskelijat pitivät leiriä hyvänä ja mielenkiintoisena kokemuksena, vaikka alkuun oli hämmennystä siitä, missä pitäisi olla. *”Jälleen olen yhtä kokemusta rikkaampi ja sain taas kerran huomata oman vahvuuteni ryhmien vetäjänä hyvinkin pienin ohjeistuksin, luovasti ja hetkessä ideoiden.”* Opettajaopiskelijat kokivat, että oli mukavaa nähdä ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita tällaisessa oppimisympäristössä. Leiri antoi lisää arvokasta ohjauskokemusta ja myös lisää pohdinnan paikkoja arviointiin ja nuorten huomioimiseen. Etukäteis-briefaukseen (tavoitteet, kohderyhmä, mikä on mahdollista aikataulullisesti) on kiinnitettävä jatkossa enemmän huomiota. Liikeidean miettiminen olisi hyvä käynnistää heti päivän alussa ja miettiä tarkemmin ohjelman aika-aulutus siirtymisineen.

Haaga-Helia StartUp Schoolin projektipäällikön mukaan (Järvinen 2018) Yrittäjyysleirille osallistumisen konteksti lähti StartUp Schoolin startup-hankkeesta, yrittäjyydestä kiinnostuneen yhteisön rakentamisesta, mikä voisi innoittaa opiskelijoita lähtemään mukaan. StartUp Schoolin ja ammattikorkeakoulun opiskelijoiden rekrytointi Yrittäjyysleirille osoittautui kuitenkin hyvin haasteelliseksi. Leirin mainostaminen StartUp Schoolin Facebook-sivustolla ei tuottanut tulosta, ja syitä tähän voi olla monia: Oltiin ehkä liian myöhään liikkeellä rekrytoinnissa. Lähteminen oman oppilaitoksen ulkopuolelle saatettiin kokea hankalaksi, vaikka kuljetus olikin järjestetty. Tämän leirin kokemus muistutti, että rekrytoinnissa toiselta asteelta ammattikorkeakouluun siirtyneet ovat tärkeä resurssi. Kun paikka on tuttu, on helpompi itse lähteä mukaan ja saada muitakin osallistumaan. Leirillä positiivisen kokemuksen saanut ammattikorkeakouluopiskelija on jatkossa myös potentiaalinen apu

rekrytoinnissa. *”Tulevaisuudessa olen innokkaampi osallistumaan opettajan rooliin tällaisille leireille ja mainostamaan tapahtumia omasta tahdostani, jos koen itse tapahtuman tärkeäksi.”*

Ajatus kolmen opintopisteen Pitching Campistä oli hyvä yleisölajina, matalan kynnyksen tapana tulla mukaan seuraamaan ammattikorkeakouluopetusta. Sinänsä toimiva. Vaikka mukana oli vain pari opiskelijaa, voitiin kuitenkin saada kokemus siitä, miten tällainen tapahtuma voidaan toteuttaa. Tämä voisi olla ammattikorkeakouluopintojakso, jolle myös toisen asteen opiskelijoita voisi osallistua, ja myös opettajaopiskelijat voisivat olla ohjaamassa. StartUp Schoolin kolmen opintopisteen Project-opintojakso on hyvin räätälöitävissä ja toimi hyvin neljän ammattikorkeakouluopiskelijan kohdalla. He sparrasivat liikeideatiimejä, ja osa myös arvioi liikeideoita. Projekti voisi muodostua myös osallistumisesta yrittäjyysleirin tai tapahtuman järjestelyyn sekä markkinointiin ja rekrytointiin. Yrittäjyysleiri on hyvä mahdollisuus myös räätälöintiin ja henkilökohtaistamiseen. Ammattikorkeakouluopintoihin tutustumisessa voisi jatkossa kokeilla myös leirin sijaan avoimia ovia, kutsuja Haaga-Helia StartUp Schoolin Pitching Camp -tapahtumiin. (Järvinen 2018.)

Muutamalta StartUp Schoolin ammattikorkeakoulu-opiskelijalta saatiin käyttöön projektiraportti, joka sisältää myös arviointitietoa. Ammattikorkeakouluopiskelija-sparraajan mukaan: *”Ryhmätoiminta ja rento asenne auttavat nuoria pääsemään helpommin kiinni asiaan. Olisin jakanut osallistujat satunnaisiin ryhmiin. Näin he olisivat päässeet tutustumaan uusiin ihmisiin, mikä olisi saattanut tuottaa hyvää keskustelua ja uusia näkökulmia eri ehdotuksista ja mielipiteistä. Sparraajien ja opettajien kanssa oli helppo tulla toimeen ja heidän kanssaan oli mukavaa keskustella.”* Toinen opiskelija totesi, että *”vaikka sparraajan tehtävä oli monella tapaa haastava, oli se myös antoisa ja avartava kokemus”.*

POHDINTA

Leirin tavoitteita oli muun muassa yrittäjyyteen ja ammattikorkeakouluyrittäjyysväylälle innostaminen, toisen asteen ja ammattikorkeakouluyhteistyömahdollisuuksien rakentaminen ja kehittäminen, erilaisten toimintatapojen kartoittaminen ja kokeilu sekä uraohjauksen liittäminen leiriin. Tavoitteet täsmentyivät prosessin edetessä. Kuten aikaisemmin on todettu, Yrittäjyysleiri-kokeilussamme oli yrittäjämäisen toiminta- ja kokeilukulttuurin piirteitä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ottanut nämä käsitteet mukaan uusissa koulutuksen yrittäjyyslinjauksissa 2017. (Potinkara 2017, OKM 2017 viitaten). Toiminnallisuus ja oppiminen ovat siis tapoja oppia ja kehittää. Yrittäjyysleirille osallistuneet opiskelijat ovat myös arvostaneet toiminnallisuutta ja tekemällä oppimista, ja he toivoivat sitä myös lisää.

Tärkeä tulos Jatkoväylä-hankkeen näkökulmasta oli, että saimme toteutettua Hyrian, Keudan, Haaga-Helia StartUp Schoolin ja ammatillisen opettajakorkeakoulun kanssa ensimmäisen yhteisen oppimisympäristökokeilun, Yrittäjyysleirin 12.–13.4.2018, ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Leirin tunnelmia saatiin talteen,

kun Haaga-Helian viestintä laati leiristä jutun verkkouutisiin (Haaga-Helia 2018c), ja Jatkoväylä-hankkeen projektityöntekijä Seija Huttunen vieraili leirillä ja kirjoitti jutun Jatkoväylä-hankkeen blogiin (Huttunen 2018).

Leirin onnistumista Jatkoväylä-hankkeen tavoitteiden osalta voidaan pohtia ammatillisten oppilaitosten osalta vielä seuraavasti. Erityisesti Keudan ja Hyrian kanssa löydettiin hyviä yhteistyön tapoja laajemminkin yrittäjyyden opinnoissa ja leiritoiminnassa. Samalla tavoitteet tutustua ja perehtyä toisen ammatillisen oppilaitoksen toimintaan täyttyivät. Yhteisen suunnittelun ja toteutuksen kautta arvioitiin, että kyettiin oppimaan toinen toisilta, ja yhteinen ymmärrys kasvoi. Oman oppilaitoksen opintoja voitiin edistää ja samalla tarjota opiskelijoille mahdollisuus kurkistaa ammattikorkeakoulun tapaan toteuttaa yrittäjyyden opintoja.

Opettajaopiskelijoille Yrittäjyysleiri on erinomainen paikka opetusharjoitteluun/oman opetuksen ja ohjauksen sekä myös havainnoinnin toteutukseen. Yrittäjinä ja yrityksissä toimivat sekä yrittäjätaustaiset opettajaopiskelijat ovat hyvinkin kiinnostuneita ja valmiita ”hyppäämään” mukaan lyhyelläkin varoitusajalla, joten siihenkin on hyvä olla mahdollisuus. Silti on tärkeää informoida opettajaopiskelijoita jo opettajankoulutusryhmien aloitusvaiheessa toukokuussa, viimeistään elo/syyskuussa. Opettajaopiskelijat ovat arvokas ja osaava resurssi. Olisi tärkeää saada heidät mukaan myös ohjelman suunnitteluun yhdessä opettajien kanssa sekä tutustumaan ennakkoon leirille tuleviin opiskelijoihin ja näiden yrittäjyysopintoihin/oppimisprosesseihin. Yrittäjinä/yrityksissä toimiville opettajaopiskelijoille Yrittäjyysleiri on myös mahdollisuus verkostoitumiseen, kontaktien saamiseen oppilaitoksiin ja myös potentiaaliin työpaikalla oppijoiden tavoittamiseen.

StartUp Schoolin projektipäällikön mukaan (Järvinen 2018) on tärkeää miettiä yhteisiä hyötyjä. *”Mikä on osapuolten ajatus siitä, mikä saa opiskelijat liikkeelle innostumaan ja mikä on hyöty? --- minkälaisista asioista meidän opiskelijat ovat kiinnostuneita ja herättänyt paljon pohdintaa siitä, mitä amk:n rooli on suhteessa toisen asteen toimintaan ja mikä yrittäjyys on relevanttia eri vaiheissa uraa. Ammattikorkeakoululle opiskelijarekrytointi on tietysti tärkeää --- millainen brändi AMK:lla/SUSilla on toisen asteen opiskelijoiden mielessä. Yhteiskunnallisesti voi tietysti miettiä sujuvuutta, opintojen vauhdittamista. Pysyvämpikin puoli on rakennettavissa, ja jos haluaa saada pysyväksi, ei tämä saisi olla kiinni projektirahasta, aloitus tosin vaatii enemmän.”*

Kokeilu on auttanut näkemään yhteistyön ja yhteisen Yrittäjyysleirin tarjoamat mahdollisuudet sekä myös haasteet ja kehittämisen tarpeet. Myös ajatuksia uusiksi kokeiluiksi on löytynyt. Tämän tekstin jättämisen jälkeen syksyllä 2018 on tarkoitus vielä kokoontua hanketoimijoiden sekä yhteistyökumppaneiden kanssa keskustelemaan Ohjatusti yrittäjyysosaajaksi -kokeilun tuloksista ja mahdollisuuksista kehittää yhteistyötä.

LÄHTEET

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 2018a. StartUp School. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://www.haaga-helia.fi/fi/palvelut/startup-school?userLang=fi> [viitattu 2.9.2018].

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 2018b. Ammatillisen opettajan kehittämissohjelma. Opas 2018–2019. WWW-dokumentti. Saatavilla: https://www.haaga-helia.fi/sites/default/files/Kuvat-ja-liitteet/Koulutus/AOKK/60op/hh_ope_kehittamisopas_18-19.pdf?userLang=fi [viitattu 2.9.2018].

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 2018c. Haaga-Helia ja StartUp School mukana Yrittäjyysleirillä Tuusulassa. WWW-dokumentti. Saatavilla: <http://www.haaga-helia.fi/fi/uutiset/haaga-helia-ja-startup-school-mukana-yrittajyysleirilla-tuusulassa#.W4jHqCB9g2w> [viitattu 2.9.2018].

Hykerrys. 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://hykerrys.fi/> [viitattu 3.9.2018].

Huttunen, S. 2018. Löydä oma menestystarinasi. Blogi. Päivitetty 18.4.2018. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-blogi/loyda-oma-menestystarinasi/> [viitattu 2.9.2018].

Keuda. 2018. Yrittäjyys opinnoissa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.keuda.fi/opiskelijalle/opiskelijalle/opinnot/yrittajyys-opinnoissa/> [viitattu 2.9.2018].

Nuori Yrittäjyys ry. 2018. 24h-leiri. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuoriyrittajyys.fi/ohjelmat/24h-leiri/> [viitattu 12.6.2018].

OKM. 2017. Yrittäjyyslinjaukset. WWW-dokumentti. Saatavilla: <https://minedu.fi/yrittajyyslinjaukset> [viitattu 2.9.2018].

Potinkara, H. 2017. Uskalla Innostua. Opettajan opas yrittäjyysosaamiseen. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/sy_opettajan_opas_yrittajyysosaamiseen.pdf [viitattu 2.9.2018].

MUUT LÄHTEET

Järvinen, M. 2018. Projektipäällikkö. Haastattelu 8.8.2018. Haaga-Helia StartUp School.

Sisäisiä aineistoja.

Yrittäjäyhteisön arviointikokouksen muistio 16.5.2018 ja palauteaineisto.

Aokk Opettajaopiskelijat (7). Vapaamuotoinen sähköpostipalaute. Huhtikuu 2018.

Ammattikorkeakouluopiskelijat (2). Leirisuorituksiin liittyvät raportoinnit. Huhti-toukokuu 2018.

OSA II

JATKOVÄYLÄOPISKELIJOIDEN OHJAUS

Jatkoväylä-hankkeessa ohjauksen toimintatapoja on kehitetty jatkoväyläopiskelijoiden sekä laajemmin opiskelijoiden ohjauksen tarpeita vastaaviksi. Ohjauksen kehittämistyötä toteutettiin pääosin Uudellamaalla ja Pohjanmaalla. Ohjauksen kehittämistyötä on tehty ammatillisen koulutuksen reformin kiihdyttämänä myös muissa koulutusorganisaatioissa hankkeen aikana.

Tavoitteena on lisätä kaikkien ammatillisen toisen asteen (ja muiden) opiskelijoiden ja huoltajien tietoisuutta jatko-opintomahdollisuuksista, ohjata ammattikorkeakouluopinnoista kiinnostuneet opiskelijat jatkoväyläopintoihin sekä ohjata ja tukea opiskelijoita jatkoväyläopintojen ajan ja sen jälkeen. Opiskelijat tarvitsevat laadukasta uraohjausta ja sen merkitys korostuu koko opiskelijan koulutuspolulla. Ohjauksellisuus tulisi mieltää osaksi jokaisen opiskelijan kanssa työskentelevän työnkuvaa.

Kirjan toisessa osassa *Jatkoväyläopiskelijoiden ohjaus* käsitellään jatkoväyläopiskelijan ohjauksen näkökulmia. Juutilainen & Mäkelä kuvaavat artikkelissaan ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun hakeutuneiden opiskelijoiden kokemuksia saamastaan ohjauksesta. Lisäksi kirjan toisessa osassa kuvataan jatkoväyläopiskelijoiden ohjaustyötä eri koulutusorganisaatioiden näkökulmista (mm. Paldan & Lätti, Putkuri ja Hämäläinen). Lopuksi kuvataan Jatkoväylä-hankkeen osahanketoimijoiden kokemuksia jatkoväyläopiskelijan ohjauksesta ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun näkökulmista (Ikonen).

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA

*"Minusta oli toteutettu hyvin se,
miten me jotka kävimme jatkoväyläopintoja
sulaututtiin muiden amk-opintoja
käyvien seuraan, ja miten meitä
osattiin auttaa tarvittaessa."*

jatkoväyläopiskelija

”MÄ OON VAAN HALUNNU OLLA SIINÄ KAMPAAJAKUPLASSA”

Opintopolku amiksesta korkeakouluun
– opiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta ja opinnoista

Päivi-Katriina Juutilainen & Nina Mäkelä

Artikkelissa tarkastelemme ammatillisen toisen asteen kautta ammattikorkeakouluun edenneiden opiskelijoiden kokemuksia saamastaan ohjauksesta sekä heidän jatko-opintoihin hakeutumisprosessistaan. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluin Jatkoväylä-hankkeen aikana tammi-huhtikuussa 2018 hankkeessa mukana olleissa ammattikorkeakouluissa eri puolilla Suomea. Artikkelin tavoitteena on tuottaa ohjaushenkilöstölle opiskelijalähtöistä tietoa, jota voidaan hyödyntää sekä ammatillisen toisen asteen että korkea-asteen opiskelijoiden ohjauspalveluiden suunnittelussa ja laadullisessa kehittämisessä. Merkittävä innoittaja tutkimuksen toteuttamiselle on ollut käynnissä oleva ammatillisen koulutuksen uudistus, joka muuttaa merkittävästi sekä opinto-ohjaajien että opettajien työnkuvaa ja tulee väistämättä vaikuttamaan opiskelijoiden ohjauksen laatuun.

Vuoden 2018 alusta ammatillista koulutusta ohjannut lainsäädäntö on tuonut merkittäviä muutoksia opiskelijoiden ohjausprosessiin. Valtioneuvoston asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta (673/2017) on kuvattu asiat, jotka kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen kehittymissuunnitelmaan (HOKS) heti opintojen alkuvaiheessa. Asetuksen mukaan opiskelijan HOKS:iin sisällytetään myös uraohjaussuunnitelma, jonka laatiminen aloitetaan opintojen alkuvaiheessa. Uraohjauksen tulee kulkea luonnollisena ja oleellisena osana HOKS-prosessia koko opintojen ajan.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen uudistaminen on tuonut muutoksia myös yhteisiin tutkinnon osiin, jotka muodostuvat kolmesta tutkinnon osasta ja niiden osa-alueista. Yhteiskunta- ja työelämäosaamisen tutkinnon osaan (9 osp) sisältyy yhden osaamispiirteen laajuinen Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet, jonka tavoitteena on osaltaan tukea opiskelijoiden uranhallintataitoja, urasuunnittelua ja mahdollisia jatko-opintoja.

Uraohjauksen merkitys on noussut esille myös muissa yhteyksissä kuin toisen asteen ammatillisen koulutuksen ohjaustoiminnassa. Urasuunnittelutaitojen ohjaus on ollut jo vuodesta 2010 lähtien yksi painoalue kansallisessa elinikäisen ohjauksen strategiassamme (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011). Lisäksi se on nostettu esiin myös lukuisissa eurooppalaisissa ohjelmapapereissa (Vuorinen 2017, 5), joissa niin ikään korostetaan elinikäisen ohjauksen merkitystä ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia opintojen jatkamiseen korkeakoulutuksessa. Seuraavaksi jäsenämme uran ja uraohjauksen käsitteitä myöhäismodernien urateorioiden valossa.

URAOHJAUS - OPISKELIJAN TOIMIJUUDEN TUKEMISTA ELÄMÄNKULUSSA

Opinto-ohjauksen perinteinen jaottelu kolmeen osa-alueeseen, oppimisen ja opiskelun ohjaukseen, kasvatukselliseen ohjaukseen sekä ammatinvalinnan ohjaukseen (esim. Merimaa 2018, 18), on osoittautunut liian kapeaksi monimuotoistuvien koulutus- ja urapolkujen maailmassa. Kritiikkiä on suunnattu erityisesti ammatinvalinnan käsitteeseen, joka heijastelee menneen maailman lineaarisesti muotoutuneita koulutus- ja uramalleja (esim. Peavy 2006, 23; Vanhalakka-Ruoho 2015, 40; Vuorinen & Virolainen 2017) ja johon sisältyi ajatus selkeästä, kertaluontoisesta valintatilanteesta.

Ammatinvalinta on kuitenkin yhä harvemmin kertaluontoinen tapahtuma tietyssä elämänvaiheessa. Ammattia ei enää valita, vaan uraa rakennetaan (Vuorinen & Virolainen 2017, 6) ja muotoillaan (Savickas 2015) elämäntieteen aikana tapahtuvien siirtymien ja valintojen ketjussa. Englanninkielinen käsite ”career” viittaa laaja-alaisempaan ilmiöön kuin suomen kielen sana ura, joka on usein ymmärretty nousujohteisena ammattistatuk-sissa etenemisenä. Sen sijaan elämänuralla viitataan elämäntieteen ja elinikäiseen prosessiin, jossa ihminen ottaa suuntaa tekemällä erilaisia valintoja enemmän tai vähemmän muuttuvissa ja sattumien saattamissa olosuhteissa. (Ks. Vanhalakka-Ruoho 2015, 40.)

Oppilaitoksissa toteutettava opinto-ohjaus on siis saanut uusia, elämäntieteen kannalta laajempia merkityksiä. Olisikin osuvampaa puhua uraohjauksesta yläkäsitteenä, ei yhtenä opinto-ohjauksen osa-alueena, kuten se usein jaetaan ja ymmärretään. (Ks. myös Vuorinen & Virolainen 2017.) Kun tarkastellaan ohjausta vuorovai-kutuksen prosessiluonteen mukaan, käytetään yleensä jaottelua tiedon jakamiseen, neuvontaan ja ohjaukseen (esim. Elo-opas 2014, 7). Varsinkin rajankäyntiä neuvonnan ja ohjauksen välillä käydään oppilaitoskontekstissa tapahtuvan ohjaustoiminnan osalta jatkuvasti. Tähän liittyy opettajien ja ohjaajien usein kysymä kysymys: miksi opiskeli- ja ei toteuta hyviä suunnitelmia, joista on yhdessä sovittu, ja vieläpä moneen kertaan?

Kanadalainen ohjausteoreetikko Vance Peavy (1999, 127) väittää, että monet hyvät suunnitelmat eivät toteudu siksi, että ne ovat ohjaajan, eivät opiskelijan suunnitelmia. Peavyn mielestä suunnitelmat jäävät toteutumatta myös siksi, että ne eivät opiskelijan mielestä tunnu hyviltä tai ne ovat jollakin tavalla ristiriidassa opiskelijan ajatusten ja arvojen kanssa. Yksipuolisesti neuvoja tai informaatiota tarjoavan lähestymistavan sijaan pitäisi ohjauksessa siis pysähtyä pohtimaan, mitä opiskelijan erilaiset suoritustavat, toteutusmuodot, yksittäiset valinnat tai valitsematta jättämiset merkitsevät hänelle ja hänen elämäntieteen suhteilleen. Voimme siis puhua ohjauksesta vasta silloin, kun liikumme opiskelijan kokemusten ja henkilökohtaisten merkitysten alueella.

Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijan toimijuutta. Tämä merkitsee sitä, että ohjaus-suhteessa korostuu opiskelijan subjektiivisuus omaa elämäänsä ja tulevaisuuttaan koskevissa

ratkaisuisissa. Uusien urateorioiden valossa toimijuus kuitenkin ei jäsenny ainoastaan yksilön autonomisuutta korostavana resurssina, vaan myös kykynä tunnistaa niin yhteiskunnalliskulttuurisia rajoja kuin mahdollisuuksiakin. Ohjausprosessissa toimijuuden tukeminen tapahtuu dialogisessa vuorovaikutussuhteessa opiskelijan elämänkulkuun ja yhteiskunnallisiin suhteisiin kiinnittyvän tiedostavan tarkastelun kautta. (Vanhalakka-Ruoho ym. 2015.)

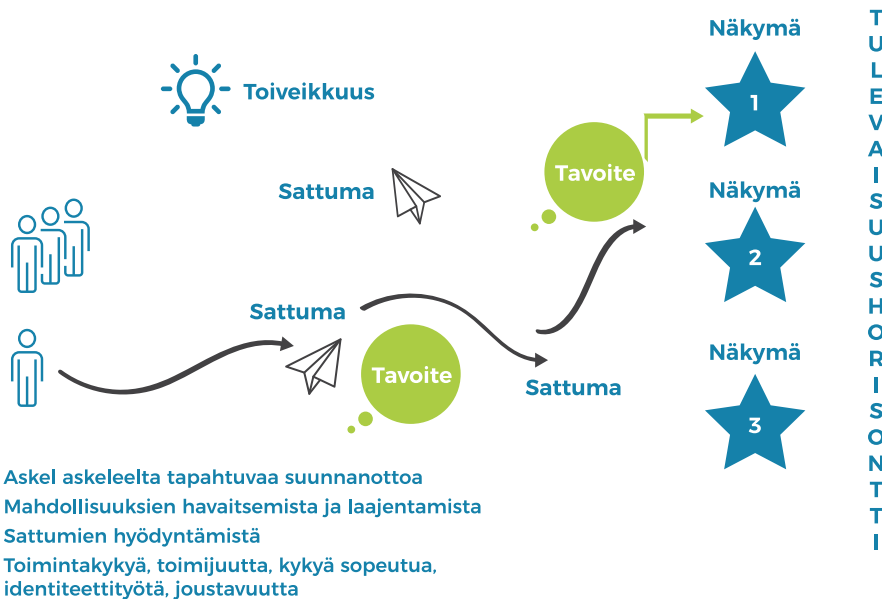
UUDET URATEORIAT – MATSAUKSESTA MOSAIIKKIIN

1960-luvulla John Holland, joka tunnetaan laajalti Suomessakin käytössä olevasta “Hollandin testistä”, luokitteli ihmiset kuuteen persoonallisuustyyppiin: realistiseen (R), tutkivaan (I), taiteelliseen (A), sosiaaliseen (S), yrittävään (E) ja sovinnaiseen (C). Hän myös (tuolle ajalle tyypillisesti) näki, että kyseiset persoonallisuustyytit säilyvät kutakuinkin muuttumattomina läpi elämän. Myös ammatit ja työpaikat jaoteltiin samoin kriteerein, jolloin ohjauksen tehtävänä oli saattaa nämä vastinparit yhteen: oikea ihminen oikeaan ammattiin. (Holland 1966.)

Kuten Marjatta Vanhalakka-Ruoho (2015, 41) toteaa, piirreparadigmaan perustuva ajattelu elää edelleen vahvana lukuisissa opinto-ohjauksen käytänteissä, kuten erilaisissa tehtävissä, oppi- ja harjoituskirjoissa sekä ajattelu- ja puhetavoissa. Tämä on ongelmallista ja erityisen ristiriitaista ohjauksellisen toimijuuskäsityksen näkökulmasta, koska yksilöiden kiinnostukset ja kyvyt ovat pitkälti sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneita, ja koska myös ammatit, työpaikat ja työmarkkinat muuttuvat.

Sen sijaan “uudet urateoriat”, jotka yleensä kytketään konstruktivististen ja/tai postmodernien teorioiden perheeseen, sisältävät moniulotteisemman ihmis- ja oppimiskäsityksen. Ihminen nähdään kykyjen mosaiikkina, ei staattisena kykykokoelmana (ks. Moisio & Martikainen 2006). Teorioita yhdistää lähtökohtaisesti se, että yksilön elämänura nähdään sosiaalisissa suhteissa rakentuvana ja niihin kytköksissä olevana. Vaikka eri suuntauksilla onkin omat painotuksensa, voidaan nähdä, että kontekstuaalisuus, narratiivisuus ja dialogisuus yhdistävät niitä. (Vanhalakka-Ruoho 2015, 46–47.)

Urapolun ei ajatella enää avautuvan yksilölle etukäteen määrittänein vaihein, vaan ihminen rakentaa ja muotouttaa uransa aktiivisesti (Savickas, 2015, Life-design –suuntaus). Kokonaisvaltaisen suunnittelun sijaan hän ottaa askel askeleelta suuntaa (Vanhalakka-Ruoho 2015, 2017) omissa toimintahorisontissaan (Hodkinson 1997) ja hyödyntää “suunniteltuja sattumia” (Krumboltz 2009). Uranhallinta ja uran muotouttaminen edellyttävät joustavuutta, toimintakykyä (Niles ym. 2012) ja uramuuntuvuutta (Savickas 2015; Vanhalakka-Ruoho 2017). Prosessi on relationaalinen eli siinä ovat mukana myös merkitykselliset ihmiset, jolloin autonomisuus ja riippuvuus eivät sulje toisiaan pois (Schultheiss 2003; Vanhalakka-Ruoho 2007, 10–11). Keskeisenä prosessia kannattelevana voimana on toivon ilmapiiri (Niles ym. 2010).

Kuva 1. Uran rakentumisen ja muotoutumisen elementtejä

AINEISTON HANKINTA JA ANALYYSIN KUVAUS

Aineiston hankinta toteutettiin teemahaastatteluin Jatkoväylä-hankkeen toisen toimintavuoden aikana. Haastattelujen teemat olivat seuraavat: 1) opiskelijoiden kokemukset ammatillisen toisen asteen aikana saamastaan ohjauksesta ja tuesta, 2) opiskelijan kuvaukset jatko-opintoihin hakeutumisprosessistaan, 3) opiskelijoiden kokemukset ammattikorkeakoulussa saamastaan ohjauksesta ja tuesta ja 4) opiskelijoiden kokemukset ammattikorkeakouluopinnoissa menestymisestään.

Artikkelia varten haastateltiin yhteensä 32 ammattikorkeakouluopiskelijaa, joista miehiä oli 23 ja naisia yhdeksän. Haastatteluajankohtana he opiskelivat neljässä ammattikorkeakoulussa eri puolilla Suomea. Haastatellut opiskelijat edustavat seuraavia koulutusaloja: terveys- ja hyvinvointi, kauppa ja hallinto, maa- ja metsätalous, tietojenkäsittely, tieto- ja viestintätekniikka, tekniikka, teollisuus ja rakentaminen, palvelualat ja kasvatustieteet. Haastateltujen opiskelijoiden ikäjakauma oli 18–53 vuotta.

Osa haastateltavista oli siirtynyt ammattikorkeakouluopintoihin normaalin valintakoeopintoprosessin kautta, osa oli suorittanut jatkoväyläopintoja ennen ammattikorkeakouluun hakeutumista. Osa heistä oli työskennellyt omalla alallaan ennen korkeakouluopintoihin hakeutumista. Muutama haastateltava oli suorittanut asevelvollisuuden ennen korkeakouluopintojen aloittamista tai viettänyt välivuoden muista syistä. Kahdella haastateltavalla oli pidempi työhistoria eri toimialoilta ennen ammattikorkeakouluun jatko-opintoihin siirtymistä.

Tutkimuksen kannalta keskeinen tekijä oli se, että kaikki haastateltavat olivat suorittaneet jossain vaiheessa toisen asteen perustutkinnon ennen siirtymistään ammattikorkeakouluopintoihin. Poikkeuksena oli kaksi haastateltua, joista toinen oli suorittanut vanhamuotoisen opistoasteen tutkinnon, ja toinen, joka oli suorittanut toisen asteen tutkintoonsa sisältyneitä jatkoväyläopintoja ja suunnitteli haastatteluajankohtana hakeutuvansa ammattikorkeakouluun syksyllä 2018. Haastateltavista kahdella oli aikaisemmin suoritettu lukiotutkinto, kaksi oli suorittanut kaksoistutkinnon ja yhdellä oli kolmoistutkinto. Haastatteluaineisto litteroitiin kokonaisuudessaan. Analyysi toteutettiin aineistolähtöisesti opiskelijoiden kokemuksiensa teemoitellen, haastatteluteemoja hyödyntäen.

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSET AMMATILLISEN TOISEN ASTEEN AIKANA SAAMASTAAN OHJAUKSESTA JA TUESTA

Haastatteluaineistomme perusteella ohjaus ammatillisen koulutuksen aikana ei näyttänyt erityisen merkittävänä tekijänä opiskelijoiden kokemuksissa tai muistoissa. Parhaiten mieleen palautui oman opettajan antama ohjaus, joka yleensä liittyi työssäoppimisen suunnitteluun ja arviointiin tai aikuiskoulutuksessa tutkinnon suorittamiseen. Kokemus saadusta ohjauksesta liittyi myös pieneen ryhmäkokoon ja läheisiin suhteisiin ryhmän ja ammattiopettajan kesken.

Suurin osa opiskelijoista ei tunnistanut saaneensa ohjausta jatko-opintoihin lainkaan, eivätkä keskustelut opettajien tai opinto-ohjaajien kanssa juurikaan liikkuneet lähitulevaisuutta kauempana. Jatko-opintoihin liittyvää tietoa ei koettu saadun tai tieto oli välittynyt opiskelijoille sattumanvaraisesti. Koettiin, että tiedon hakemisessa täytyi olla itse aloitteellinen eli piti tietää, mitä etsii. Muutama opiskelija, joka kertoi saaneensa ohjausta ja pohtineensa mahdollisia jatko-opintoja ohjaajansa kanssa, oli ollut itse aloitteellinen ja hakeutunut ohjaukseen kuultuaan mahdollisuuksista esimerkiksi opiskelutovereiltaan, armeijakaveriltaan tai sukulaiseltaan.

”Ohjaus oli aika vähäistä. Voisin sanoa kaikkien toisen asteen opiskelijoiden puolesta, että aivan liian vähäistä.” Mies

”Ohjausta oli vähän. Muistini mukaan sitä antoi vain oma opettaja.” Nainen

”Siis kyllä meillä oli silloin niin kun opon kanssa tai kyl mie kävin sen luona silloin sitten, kun mie sain sen päähäni, että mie halusin niin kun ehkä jatkokouluttautua vielä. Niin silloin mie kyllä otin tai silleen otin häneen yhteyttä, et oon kiinnostunut. Ja meillä oli muistaakseni siihen liittyen ehkä joku semmonen tuntikin niinkun että et vähän kerrottiin, että mitä mahdollisuuksia on niin kun jatkokouluttautumisen suhteen. Niin et oli meillä opon kanssa, et olo oli semmonen, joka auttoi siinäkin kyllä.” Nainen

“Se oli ehkä tuo, että armeijan aikana inttikaverit sitten, niin ne oli justinsa aloittanut ammatillisessa koulutuksella ammattikorkean. Ne sitten kannusti siihen tota, et sie et siinä ainakaan mitään häviä. Ku oli vähän semmonen kipinä, et vois ehkä lähteäkin sitten.” Mies

Kuitenkin yleinen käsitys opiskelijoiden keskuudessa vielä ammatillisten opintojenkin aikana oli ollut, että tie korkea-asteen opintoihin käy ainoastaan lukioreitin kautta. Osa haastateltavista kertoi olleensa täysin tietämätön mahdollisuudesta hakeutua korkeakouluopintoihin toisen asteen tutkinnon suorittaneena. Opiskelijoiden tarinoissa ammatillinen koulutus välittyi ensisijaisesti ammattiin kouluttamisen foorumina ja työelämään johtavana väylänä. Näyttääkin siltä, että toisen asteen tutkinnon mahdollistava jatko-opintokelpoisuus on edelleen vieras asia ammatillisen koulutuksen toimijoiden keskuudessa.

”Se oikeastaan selvis vasta sitten varmaan ehkä puolessavälissä X:n opintoja, että hei eiks mun tarvii tosissaan mennä lukioon tai muuta. Joo, se valaistui se ajatus ehkä puolessavälissä, että mä pystyn nyt hakemaan.” Nainen

“Tiesinhän miä, että voi hakea, mutta ei meille mitään infoja pidetty. Ei oikeastaan kerrottu mitään hirveesti.” Mies

Ohjaus jatko-opintoihin toteutui parhaiten niissä oppilaitoksissa, jotka olivat olleet mukana erilaisissa väyläopintoja kehittämissä hankkeissa. Myös ammattialan vaihtamiseen liittyvissä tilanteissa muutama opiskelija koki saaneensa laadukasta ohjausta opinto-ohjaajaltaan. Pääosin jatko-opintoihin liittyvä ohjaus oli kuitenkin neuvontapainotteista, saman alan ammattikorkeakouluopinnoista tiedottavaa.

“Ensimmäisenä vuonna oli yksi opotunti jatko-opinnoista. Muuten ohjaus jatko-opintoihin ei ollut mitenkään selkeä. Asian tutkiminen jäi oman innostuksen varaa. Amiksessa ei kyllä panostettu jatko-opinto-ohjaukseen. Kaikki ajattelivat, että merkonomit hakevat tradenomiksi ja datanomit insinööreiksi. Ja että datanomit menee tietotekniikkaan.” Mies

”Ohjausta siis ei ollut. Sen pitäisi olla monipuolista, ja ohjausta pitäisi olla eri aloille, ei vain sille, mitä opiskellaan.” Nainen

Omaa näköalattomuuttaan pohtiessaan opiskelijat nostivat myös esiin kannustuksen puutteen. Toisaalta, mikäli opiskelija oli kokenut saaneensa opettajaltaan tai opinto-ohjaajaltaan tulevaisuuteen viitoittavaa kannustusta opintojensa aikana, muodostui siitä arvokas resurssi, joka kantoi vielä vuosienkin jälkeen ja vaikutti myönteisesti opiskelijan käsitykseen itsestään oppijana ja kehittyvänä ammattilaisena.

”No mulla oli tosi auki se, mitä mä lähen opiskelemaan vielä silloin kolmantena vuotena siellä ammattikoulussa ja tota, opolla useeseen kertaan ja juttelin opettajien kanssa paljon että kun ei

se vaan, se ompelu ei ollu selkeesti se mun juttu, että vaatetusala/tekstiiliala kiinnostii, mut niin kun tosiaan liian malttamaton olin itse siihen ompelutyöhön, niin opon kaa juttelin, ja hän sit sano et toi niinkun tradenomikoulutus ois enkä ihan hyvä, jos ei ihan tiedä vielä niin kun mitä haluu tehdä, toi on tosi hyvä combo toi tekstiiliala ja liiketalouden puoli, että sillä pystyy jo tekemään aika lailla kaikennäköistä.” Nainen

OPISKELIJOIDEN KUVAUKSET JATKO-OPINTOIHIN HAKEUTUMISPROSESSISTAAN

“Taitava ammattilainen työelämään” -ajattelu näkyi monin tavoin haastateltujen opiskelijoiden kokemuksissa. Suuri osa opiskelijoista kuvasi ainoaksi tavoitteekseen saada tutkinto suoritettua, päästä työelämään ja aloittaa itsenäinen elämä. Näkymä tulevaisuuteen hahmottui hyvän ammattiosaamisen, alalle työllistymisen ja toimeentulon kautta, eivätkä jatko-opinnot tuntuneet itseä koskevalta vaihtoehdolta.

”Et vaikka sitä ois tullu sitä informaatiota, mä oon varmaan niin siinä, että mä vaan oon halunnu olla siinä kampaajakuplassa... Siis mä halusin silloin tehdä muutaman vuoden noita kampaajan töitä. Halusin tietää, että olen hyvä kampaaja ja vahvistaa sitä puolta.” Nainen

Moni haastateltu opiskelija kertoi, ettei kokenut jatko-opintoihin liittyvän tiedon koskettaneen itseään, vaikka sitä olisikin ollut opintojen aikana tarjolla. Toisaalta, mikäli ammatilliseen toisen asteen tutkintoon oli sisältynyt jatkoväyläopintoja, näyttivät ne virittävän opiskelijoiden ajatuksia ammattikorkeakouluopintoihin jo aikaisemmassa vaiheessa. Yksi opiskelija kertoi pettymyksestään, koska sai tietää jatkoväyläopintomahdollisuudesta vasta viimeisenä opiskeluvuotenaan, jolloin oli myöhäistä aloittaa opinnot.

”No kyllähän se tietysti sielläkin mielessä kävi, jollakin aikaa, mutta sitten aattelin tuota, että ehkä minä haluan ensin tehdä kuitenkin töitä, että saa semmoista käytännön näkemystä enemmän.” Mies

Korkea-asteen tutkinnon merkitys koulutusstatuksena ei juurikaan tullut haastatteluissa esille. Vain muutama haastateltu kertoi tienneensä aina, että jossain vaiheessa elämäänsä suorittaa korkea-asteen tutkinnon. Pääosin nämä opiskelijat olivat lukion suorittaneita. Yhdelle opiskelijalle ammattikorkeakouluopinnot olivat kompromissi, koska hän ei ollut päässyt opiskelemaan yliopistoon haluamaansa alaa, psykologiaa. Opiskelijan alavalinta toisella ja korkea-asteella oli tekniikka. Kyseinen opiskelija on konkreettinen esimerkki siitä, etteivät sen enemmän koulutuspolut kuin niihin liittyvät merkityksetkään välttämättä rakennu (enää) lineaarisesti.

”Siis mä olin päättänyt, että haluan johonkin korkeakouluun mennä. Se ala ei ollut vielä ihan niin selvä, mutta olin kokenut, että merkonomikoulu ainakin työkokemuksen perusteella oli tosi,

tosi hyvä ja sitten kummiskin on rahkeita opiskella enemmän ja pystyä parempaan niin sit mä aattelin, että toisaalta niin tätä kautta pystyy niin paljon tutustuu eri aloihin, vaikka meniskin työpaikkaan mikä ei ole just ihan sitä mitä sä täällä opiskelet, niin kyllä se vaan kannattaa jatkaa sitä opiskelua eteenpäin. En koe sitä haastavaks millään tavalla, niin miks ei.” Nainen

“Mietin aina alan vaihtoa ja sitä, haenko viel unelmapaikkaani eli opiskelemaan psykologiaa. Koska minulla ei ole ylioppilastutkintoa, niin joudun menemään pääsykokeiden kautta. Pyrin jo kerran ja omasta mielestäni pääsykokeet onnistuivat, mutta hakijoita oli paljon enkä päässyt sisään. Muistaakseni jäin pisteen päähän.” Mies

Osa haastateltavista oli tehnyt tietoisien valinnan perustutkinnon suorittamisen jälkeen siirtymisestä muutamaksi vuodeksi työelämään kartoittamaan työkokemusta ja vasta sen jälkeen hakeutumisesta jatko-opintoihin korkeakoulun puolelle. Merkille pantavaa opiskelijoiden näkemyksissä oli oman osaamisen kehittäminen ja ymmärrys käytännön työn ja teoriaopintojen yhdistämisen merkityksestä. Toisaalta opiskelijat halusivat myös edetä omalla työurallaan, jonka jatko-opinnot mahdollistaisivat.

”No kyllä siellä amiksessa puhuttiin, ne puhu aika paljon siitä jatko-opiskelusta, mut en mä ainakaan sen perusteella tehny mitään päätöksiä. Sit kun oli ollu pari vuotta töissä, niin sitte.” Mies

”No kyllähän siellä totta kai puhuttiin tästäkin asiasta, että on mahdollisuus sitten ja kannattaakin lähteä totta kai. Mutta ei siellä nyt sinänsä, vähän opot tuli kertoo, ja sitten totta kai opettajatkin vähän puhu siitä, mutta ei siitä nyt hirveesti sen enempää.” Mies

Suurelle osalle haastateltuja opiskelijoita opinnot korkea-asteella eivät kuitenkaan olleet selkeä suunnitelma tai tavoite, vaan vähitellen kehkeytyvä prosessi. Haastatteluissa olimmekin kiinnostuneita siitä, miten opiskelijat kuvasivat kiinnostuksen jatko-opintoihin syntyneen; mitkä olivat ne idut, joista kiinnostus ja motivaatio vähitellen heräsi ja kasvoi.

Suuri osa näistä opiskelijoista kuvasi työelämässä toimimisen ja siihen liittyneiden henkilökohtaisten kokemusten olleen merkittävä sysäys oman ammatillisuuden ja tulevaisuuden pohdinnalle. Työn laatuun liittyvät asiat mainittiin useimmin reflektion ja uudelleensuuntautumisen viritäjinä; näistä esimerkkeinä työn haasteettomuus ja vuorotyö. Jatko-opintoihin suuntautumista selitettiin myös omalla kypsymisellä ja aikuistumisella. Myös pettymys ammatillisen tutkinnon arvostukseen työmarkkinoilla motivoi jatko-opintoihin, joiden koettiin avaavan mahdollisuuksia edetä omalla uralla myös tulevaisuudessa.

”Noo ehkä se, että tietysti töissä oli mukava olla, mutta sitten ehkä ei välttämättä niin kuin eläkkeelle asti haluaisi tehdä sitten niitä haalaritason töitä.” Mies

”Ei vaan töitä saa jos ei oo niinku amk-papereita. Merkonomia ei palkkaa kukaan kirjanpitohommiin.” Mies

”Ammattikoulusta kun valmistuin, niin tein vähän aikaa niitä oman alan hommia, ja sitten ne loppu. Sitten tein muita hommia siinä vähän aikaa ja sit päätin, että lähetään kokeilemaan koulua ja sit pääsin. Vähän tulevaisuutta siinä yritin.” Mies

Vaikka tulevaisuuden uranäkymiään tietoisesti ja systemaattisesti pohtineita opiskelijoita olikin haastateltaviemme joukossa vähemmistö, kertoi osa opiskelijoista olleensa aina tietoisia mahdollisuudesta jatkaa opintojaan ja edetä tätä kautta urallaan.

“...se varmuus, etten mä sulje mitään ovia itseltäni valitsemalla jotain.” Nainen

Sisäisen pohdinnan rinnalla ituja jatko-opinnoille olivat olleet istuttamassa myös monet merkittävät ihmiset opiskelijoiden elämässä. Usein tieto mahdollisuudesta jatkaa opintoja korkea-asteella välittyi jonkun kaverin kautta ja antoi samalla sysäyksen omakohtaiseen pohdintaan. Myös perhe ja muut sukulaiset nousivat haastatteluisissa usein esille. Perheen merkitys korostui sekä alalle suuntautumiseen että koulutusstatukseen liittyen, esimerkiksi kun vanhemmat sisarukset opiskelivat ammattikorkeakoulussa. Eräs miesopiskelija selitti omaa suuntautumistaan sairaanhoitajaksi kutsumuksena ja samassa yhteydessä kertoi, että hänen äitinsä on sairaanhoitaja ja siskonsa fysioterapeutti. Yksi opiskelija halusi pysytellä lähellä omaa perhettään eikä sen vuoksi hakeutunut aikaisemmin korkea-asteen opintoihin, vaikka kiinnostusta olisikin ollut.

”Miun setä oli jossain kuvassa. Hän on tota lukion entinen rehtori ja äidinkielenopettaja niin hän sano jossain vaiheessa, kun olin töissä et jos nyt halluisit nii sinähä voisit lähtee vielä jonnekin kouluun. Ehkä se siitä sitten lähti vähän semmoinen ajatus kytemään et pitäisköhän yrittää vielä.” Mies

Vaikka haastattelemamme opiskelijat harmittelivatkin saamansa ohjauksen vähäisyyttä, mainittiin merkittävänä henkilöinä myös opettajat ja ohjaajat. Kiinnostus jatko-opintoihin hakeutumiseen oli saattanut herätä ensimmäisen työssäoppimisjakson aikana työpaikkaohjaajan innoittamana. Myös menneisyydestä uudelleen aktivoituneilla opettajien kannustuksilla oli rohkaiseva merkitys vielä vuosien jälkeen. Niin ikään opettajien kertomukset omista koulutus- ja urapoluistaan muistettiin ja koettiin elävinä esimerkkeinä siitä, mikä voi olla mahdollista.

”Hetä ensimmäisen lukukauden aikana, ensimmäisen puolen vuoden aikana, kun olin tuolla nuoriso- ja vapaa-ajanohjauspuolella niin ekassa työssäoppimisessa. Siellä se heräs lopullisesti. Ellissä se, että korkeakouluopintoihin haluan vielä jatkaa tältä alalta. Ja sit se työpaikkaohjaaja oli sosionomin monimuotona aloittanut henkilö, jolla oli myös nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan tausta. Niin sieltä mie sit sain kyselyä vähän mimmosta se opiskelu on ja muuta.” Mies

Haastatteluissa nousi esiin opiskelijoiden tarve keskustella omista tulevaisuuden haaveistaan ja urasuunnitelmistaan sekä pohtia ja testata niitä eri yhteyksissä. Tulkitsemme, että esiin noussut ohjauksen vähäisyys korosti tätä tarvetta.

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSET AMMATTIKORKEAKOULUSSA SAAMASTAAN OHJAUksesta JA TUESTA

Haastattelujemme perusteella näyttää siltä, että ammattikorkeakouluissa on vakiintuneet ja toimivat ohjauspalvelut. Varsinkin opintojen alkuvaiheessa tapahtuvasta ohjauksesta saimme pääasiassa kiitosta riippumatta siitä, missä ammattikorkeakoulussa tai millä alalla opiskelijat opiskelivat. Myöskään sillä, opiskeltiinkö päivä- vai monimuotototeutuksessa ei ollut merkitystä. Erityisesti opinto-ohjaajien koettiin olleen tärkeässä roolissa korkea-asteen opintoihin ohjaamisessa ja psykososiaalisen tuen tarjoamisessa.

”Mun mielestä meillä on ollut todella hyvä opo, auttanut kaikissa päättämisen vaikeuksissa ja muutenkin ollut tukena.” Nainen

”Se on kyllä tosi hyvin selväks tehty, että sinne pystyy menemään ihan omalla ajalla juttusille ja pystyy käymään just noita opintoihin liittyviä juttuja tosi tarkkaankin läpi sitten. Tavallaan omanlaisensa opintosuunnitelman tekemään sitten, jos vaikka ottaa sitten tälleen, ei tota, tosi hyvin oon saanut jeesiä.” Mies

”Siis mä olen ihan yllättynyt siitä, miten hyvin X muistaa meidät just nimeltä ja muistaa heti niinku käytävälläkin nähdessä, et hei kun sulla oli toi juttu, mä oon ihan yllättyne et miten muistaa... Mä oon saanu vähän sen käsityksen et vissiin vähän riippuu opinto-ohjaajasta, et jotkut jää vähän enemmän tyhjän päälle, et sit taas must tuntuu et kun on saanu X:n opinto-ohjausta niin menee todella hyvin, et todella huolehtii meistä.” Nainen

Koska opintojen aloittamiseen liittyi paljon epävarmuutta ja jopa pelkoa, nousi henkilökohtainen suhde opettajiin ja opinto-ohjaajiin tärkeäksi. Tietoisuus siitä, että oman ohjaajan luokse voi mennä kysymyksineen ja ongelmineen koettiin tärkeänä voimavarana jatkoon kannalta. Pääsääntöisesti opiskelijat kokivat, että heidän asioihinsa syvennyttiin ja suhtauduttiin vakavasti. Psykkiseen tukeen ja luottamukselliseen suhteeseen kietoutui oleellisesti opinto-ohjaajien tarjoama konkreettinen apu opintojen suunnittelussa ja ongelmien ratkaisemisessa.

”Yks oli semmonen, et espanja multa poistettiin kokonaan, koska X:ssa on pakollinen kolmas kieli, niin opo sitten sanoi kun kävin peruskurssin ja tosiaan tää kielten opiskelu on minulle niin hirvää työmää, et oon istunu koko peruskoulun tukiopetuksessa ja muuta, niin mun oli ihan mahoton päästä siitä, niinku kakkoskurssista läpi, niin opo sit sano, et hyväkslutaan tää, sitten otat siihen tilalle jotain muuta, et se mun valmistuminen ei saa kaatuu siihen että en vaan

voi päästä siitä kurssista läpi ilman että mä istun täällä uusimassa, uusimassa ja uusimassa... ja saatiin sit tämmönen ratkaisu et mä otin tilalle muita kursseja, mitkä taas sit tukee mun omaa... niin kyllä, koska espanjalla se oli vähän niin kuin hukkaan heitettyä koska mä en ois sitä ikinä oppinu niin hyvin niinkun yhen kurssin aikana, et mulle ois siitä koskaan mitään hyötyä ollu ikinä.” Nainen

Koska olimme haastatteluissa kiinnostuneita erityisesti toisen ja korkea-asteen siirtymän ohjauksesta, ei ammattikorkeakoulujen pidemmälle tulevaisuuteen suuntautuva uraohjaus tullut juurikaan esille. Uraohjaus hahmottui haastatteluissamme enimmäkseen harjoitteluun ja kansainvälisyyteen liittyvissä pohdintoissa sekä tietoisuudessa ammattikorkeakoulun erillisistä uraohjauspalveluista.

Eräs 1990-luvulla ammatillisen tutkinnon suorittanut opiskelija nosti esiin havaitsemansa muutoksen opettajien asenteissa. Hän koki, että 1990-luvun koulutuksessa ammatillisuus määriteltiin kapeasti ja jäykästi, ja mikäli opiskelijan ajatukset eivät mahtuneet tuohon muottiin, oli edessä konflikti. Sen sijaan tällä hetkellä toimitaan opiskelijalähtöisesti siten, että pyritään avaamaan yksilöllisesti jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia, ei sulkemaan niitä.

”No mä muistan sellasta kyllä siinä mielessä, että mun käsitys sen aikaisesta, siitä ammatista johon mä valmistun, oli ehkä erilainen kuin siellä koulussa. He katto sitä enemmän konk... niinku käsillä tekemisen konkreettiseksi, ja mä katoin sitä enemmän esimiehen työstä ja siinä oli vähän konflikti siinä välissä. Ja siitä konfliktista muistan keskustelleeni sen aikaisen luokanvalvojan, opinto-ohjaajan ja opettajien kanssa.” Mies

Opinto-ohjaajien ja opettajien tarjoaman ohjauksen lisäksi tärkeään rooliin nostettiin myös korkeakoulujen vertaisohjausjärjestelmä. Vertaisohjausta toivottiin hyödynnettävän paremmin myös siirtymävaiheessa toiselta asteelta korkea-asteelle, jolloin ammatillista väylää edenneiden opiskelijoiden kokemuksia voitaisiin hyödyntää jo varhaisemmassa vaiheessa toisen asteen opintojen aikana. Sen sijaan ammattikorkeakoulujen nykyisin käyttämät opiskelijarekrytoinnin keinot koettiin yksipuoliseksi markkinoinniksi.

“...Mutta siis tulit kouluun, kouluun niin ensimmäinen asia, mitä näkee non nää vertaistutorit, niin onhan se tavallaan hieno juttu.” Mies

“Se oli niin hyvä se propaganda, mitä koulun kautta tulee. Siis se, et miten tärkeä se paperi – no onhan se tärkeä et on joku paperi, mutta siis se, että ei se painakaan niin paljon työmarkkinoilla mitä sitä mainostettiin.” Mies

“Niinku se, että x paikkakunnalla on x oppilaitos, niin totta kai kaikki mainostus oli sen suuntaan.” Mies

”Ohjausta oli vähän, se ei ollut mitenkään säännöllistä. Meillä oli jotain infotilaisuuksia ja vierailuja. Vierailut olivat todella huonoja eikä ne kertoneet mitään todellisuudesta. Se on aika paljon mainostamista ja esillä on pelkkiä mainoslauseita. Ei niitten perusteella voi tehdä päätöksiä. Vierailuilla pitäisi kertoa tulevaisuudennäkymistä, työelämän tarpeista, työllistymisestä. Sinne pitäis saada yrittäjät kertomaan noista asioista. Ei messuilla tarvita tietoa opinnoista, koska meidän on osattava valita päämääriä, ei opintoja.” Mies

Yhtenä Jatkoväylä-hankkeen tavoitteena oli toisen asteen ammatillisten opintojen ja ammattikorkeakouluopintojen kokonaisopintoajan lyhentäminen. Käytännössä opintoaikojen lyhentäminen edellyttää toimivaa AHOT- eli aikaisemman osaamisen tunnistamisen järjestelmää. Suhtautuminen ahotointiin vaihteli haastattelemiemme opiskelijoiden keskuudessa. Suuri osa heistä suhtautui itse ahotointiin kriittisesti, koska halusi syventää omaa osaamistaan entisestään tai varmistua, ettei menetä mitään oleellista. Myös aikaisemmin omaksettuja tietoja haluttiin testata olemalla mukana opiskelemissa ennestään tuttuja teemoja.

”Ei kyllä, no itellä kun on jo niin kauan aikaa tietysti edellisistä opinnoista, niin on ihan hyvää vähän kerrata sinällään. Harjoittelusta tietysti saan puolet työkokemuksella hyväksiluettua, mutta insinööritasoiset harjoittelut tulee sitten tietenkin suorittaa.” Mies

Aineistomme perusteella ahotoinnin merkitys jäi vaatimattomaksi myös silloin, kun opiskelija olisi kokenut sen mielekkääksi. Moni haastateltava pahoitteli sen vähäistä hyötyä, koska lukujärjestykset olivat joustamattomat eivätkä mahdollistaneet henkilökohtaisten aikataulujen kannalta tarkoituksenmukaista opintojen suunnittelua.

”Joo kyllä, et tota AHOT-systeemi on aika jäykkä sanosinko omalla tavallaan, et se ei oo juurikaan nopeuttanut minun opintoja yhtään. Jos ois miettinyt ehkä opintorakennetta toisella tavalla, niin ois voinu suoraan hypätä ens syksynä alkaviin opintoihin, sanotaan näin.” Nainen

”Haasteena oli saada riittävästi opintoja, ja olisin halunnut opiskella eri ryhmien kursseja. Vaikka lukujärjestys oli löysä, en onnistunut saamaan ylempien luokkien opintoja päällekkäisyyksien takia.” Mies

Myös AHOT-menettelyt koettiin pääosin jäykiksi. Turhautumista syntyi toisen asteen ja korkea-asteen opintojen sisällöllisestä päällekkäisyydestä sekä ahotointikäytännöistä, joissa jo opiskeltuja asioita “piti erikseen näyttää”. Aineistostamme välittyi myös suuria ahotointiin liittyviä tulkintaeroja ja käytänteiden kirjoja eri korkeakoulujen, alojen ja opettajien välillä.

”Periaatteessa väyläopinnot menivät, miten mä arvelinkin, että ei tullut sillä lailla mitään yllätyksiä. Mutta toisaalta sitten taas, oliko niistä opintopisteistä sitten hirveesti hyötyä. No oli niistä jonkun verran tietysti siinä vaiheessa, kun aloitti opinnot, että ne sai sitten hyväksiluettua. Mutta mua hämmästytti se, että kun on samasta oppilaitoksesta kuitenkin niin kun on

nää pisteet sitten tai se todistus, minkä sieltä on saanut, niin eikä se sitten riitä... Sitten tietysti niitä opintoja sai hyväksiluettua, kun taas jälleen kerran teki taas hirveen pitkät kirjalliset selvitykset asiasta, mikä oli mun mielestä perin omituista, että kyllähän sen pitäis kyllä tietää, jos on valmistunut niin on ne varmasti suoritettu.” Nainen

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSET AMMATTIKORKEAKOULUOPINNOISSA MENESTYMISESTÄÄN

Ammattikorkeakouluopintojen aloittamiseen liittyi paljon tunteita. Monet haastatelluista opiskelijoista olivat kokeneet opiskeluympäristön ja -kulttuurin muutoksen yllättävänä ja haastavana ammatillisten opintojen jälkeen. Suuri haaste syntyi ammattikorkeakoulupedagogiikan korkeista itseohjautuvuusodotuksista, mikä puolestaan pakotti sekä tutkimaan omia opiskelutaitoja ja -menetelmiä että kehittämään niitä.

“No alkuhan oli aika nihkee, kyllä siinä vähä vaikeuksia tuli, mutta sehän se asenne aika paljon jo ratkaisee. Kyllähän tosta syksystä aika hyvin selvisi. Aikamoinen shokkihan se alussa oli. Ku alkoi noita opintoja tulemaan ja just on siinä muutama lukion käynyt siinä luokalla, niin ne siinä aika paljon avitti siinä, ku just niitä lukion asioita käsiteltiin.” Mies

“Tota, eipä siinä oikeestaan, mutta sitten siinä oli noita verkko-opintoja, et se oli aika lailla itsenäistä opiskelua. Niin tota siinä se meinasi vähän olla hätää kärsimässä niissä välillä. Tavallaan ois tarvinnut sitä apua siinä alussa, mutta kyllä neki sitten niin loppuunsa sitten taittu ne opinnot siinä että.” Mies

Verkossa tapahtuvan itsenäisen opiskelun laajuus tuli monelle täytenä yllätyksenä, jopa shokkina, kuten eräs opiskelija kuvaili kokemustaan. Myös omaan tiedolliseen osaamiseen liittyi epävarmuutta. Matematiikan, vieraiden kielten, akateemisen kirjoittamisen ja tietojärjestelmien käyttäminen mietityttivät ja jopa pelottivat monia ennen opintoja ja opintojen alkuvaiheessa. Tässä suhteessa koettiin, että lukion suorittaneilla opiskelijoilla oli paremmat valmiudet. Toisaalta haastateluissa tuli myös esille se, että ammatillisessa koulutuksessa toisella asteella opettajat olivat luoneet turhiakin paineita korkea-asteen opintoja kohtaan; yksi opiskelija puhui jopa pelottelusta.

“No ainakin yks opettaja pelotteli, että on hirveen vaikeeta, et kovasti joutuu tekemään töitä ammattikorkees.” Mies

Alun hämmennykseen löytyi kuitenkin useita selviytymiskeinoja. Lähtökohtana pidettiin omaa myönteistä asennetta ja luottamusta siihen, että opinnoissa menestyminen on mahdollista. Korkeakouluilla oli tarjolla runsaasti “kertauskursseja”, joihin osallistumalla omaa osaamista pystyi sekä testaamaan että täydentämään. Oma osaamista myös suhteutettiin henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja tehtiin kompromisseja tavoiteltujen arvosanojen osalta.

“Liiketaloutta lähin opiskelemaan, niin se oli ehkä sitten vähän semmoinen, että ei hitsi, enhän mä osaa ollenkaan matematiikkaa... Kyl nää on menny... joo, no, huonommalla menestyksellä täältä koulusta, että kyl mul niinku numerot on ykköstä-kakkosta... Mutta sitten kaikki muut on siellä nelosen vitosen luokkaa... et kyl sen huomaa, et matematiikkaa voi prepaata... niin, mul on ehkä liian kova tahti... mä, sit jos joku ei mee ihan, kaikkes ei voi olla paras... ja emmä tiä, emmä nyt niin heikko, heikolla tasolla oo... matematiikas, et mä en niinku menestyis sitten jatkossa, niin mä oon ehkä jo sivuuttanu tavallaan... mulle riittää tää taso myös jatkossa...” Mies

”No siellä oli mahdollista mennä semmoselle preppauskurssille ammattikorkeakouluun, mut en mä ite menny sinne. Ja sit just halukkaille järjestettiin tutustumisia sun muita, mut mä en niihin osallistunu siellä. Kyl siellä aika paljon, jos oli kiinnostusta, niin neuvottiin ja tälle. Ihan hyvin.” Mies

Erittäin tärkeänä resurssina nostettiin esiin oman opiskelijaryhmän ja vertaistutoreiden tuki. Kaikki haastatellut opiskelijat kokivat, että vertaisryhmä auttoi merkittävästi opintoihin kiinnittymisessä ja alun vaikeuksista selviytymisessä.

”Meidän luokalla on tosi hyvä henki, niin me ollaan niinku filiksissä siitä, et on hyvä luokka ja kavereita ja siten just verkostoidutaan tapahtumissa ja näin niin, on se ammattikorkeakoulu – täälläkin voi tehdä elinikäisiä ystäviä, se on niinkun tärkeä osa sitä opiskelua.” Nainen

Vaikka opiskeluun liittyvä autonomia koettiin alkuvaiheessa stressaavana, ajan myötä ammattikorkeakoulussa käytettyjen pedagogisten menetelmien koettiin tukevan omaa oppimista. Henkilökohtaista kehitysprosessia kuvattiin muun muassa analyttisyyden ja kriittisyyden lisääntymisenä sekä oman ajattelun syvenemisenä. Tämä näkyi konkreettisesti esimerkiksi tieteellistä kirjoittamista edellyttävissä tehtävissä.

”Noita ryhmätöitä on niin paljon, projekteja eri aineissa. Se vaatii, tää koulukin ajaa siihen siihen, et siä ei voi tehdä, ei oo yksilötehtäviä, et on ryhmätöitä. Sitä kautta... ja sit tietysti jatkoa ajatellen, kyllähän se verkostoituminen sit on. Miä ajattelen, et just niin kuin työelämässäkin, et mitä tää koulu tuo tullessaan...” Nainen

Vaikka niin sanotut akateemiset valmiudet ja osaaminen aiheuttivat huolta opintojen alkuvaiheessa, kokivat haastattelemamme opiskelijat ammatillisen toisen asteen opintojen myös tukeneen heitä ammattikorkeakouluopinnoissa. Ammatillinen tausta ja alan työkokemus autoivat ymmärtämään teoriaopintoja kontekstilähtöisesti. Myös yleiset työelämätaidot koettiin vahvuutena. Opiskelijat olivat hyvin tietoisia verkostojen merkityksestä työelämässä ja uralla etenemisessä ja toimivat aktiivisesti oman verkoston luomisessa. Myös työtehtäviin liittyvä raportointi oli opittu ammattiin opiskellessa.”

”Jos opiskelee pitkään eikä käy töissä pitkään aikaan, kylhän se sitten näkyy siinä osaamisessa-kin. Samaan aikaan kun sä oot opiskellu ja käyny töissä, niin sulla on triplasti sitä oppimista. Kun sä oot päässy töihin oppimaan ja sä oot pystynyt toisten oppeja käyttämään kummassakin paikassa. Töissä koulun kautta näitä juttuja ja sitten koulussa taas voi hyödyntää sitä töissä opittua.” Nainen

”Sit oon hommannu verkostoo hyvin, aina on ollut eri luokka ja tutustuu eri ihmisiin, tuntee ihmisiä, mikä ei oo huono sekään.” Mies

”Ylipäättään koko koulussa suurin osa on käyny lukion. Se näkyy vahvana mun mielestä, että mä väitän jopa että toi ammatillinen tausta saattaa olla mulle jonkinlainen etu. Mä osaan tehdä kuitenkin jotain asioita eri tavalla ja mulla on ollu se työelämäkokemus, jonkin verran, mitä suoraan lukiosta tulleella ei välttämättä ole.” Mies

Ennakoasenteet ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita kohtaan välittyvät opiskelijoiden kokemuksista monin tavoin. Vertailu lukion suorittaneisiin opiskelutovereihin näyttäytyi läpi haastattelujen ydinasetelmana, johon epävarmuus ja pelot omasta selviytymisestä peilautuivat. Asenteellisuutta oli koettu niin ammatillisessa koulutuksessa kuin korkeakoulussakin, yhtä hyvin opettajien kuin vertaistenkin taholta. Samalla lukiokeskeistä ajattelumallia kyseenalaistettiin, erityisesti sen jälkeen, kun omien opiskelunvalmiuksien ja opinnoissa menestymisen oli todettu kantavan.

”Moni luulee varmaan vieläkin, että mulla on se ylioppilastausta, mutta sitä saa aina korjata. Pari kertaa on väittäly, kun moni väittää ettei ilman lukioo pärjää jatko-opinnoissa, mä vaan et en mäkään oo käyny missään vaiheessa niinku ylioppilaaks lukenu et ei mulla ainakaan oo ollu mitään ongelmii.” Mies

”Ja sit toi amistausta, niin osissa asioissa koen, että amistaustasta on hyötyä. Itse kun oon tehny töitä 18-vuotiaasta lähtien koko ajan osa-aikaisena, niin siitä on ollu kans enemmän hyötyä kuin että olisin käyny sen lukion, käsitystä siitä työelämästä, omakohtaisia kokemuksia, ne on paljon arvokkaampia ja se että itse sain kaikki työpaikat sillä perusteella, että olen ompelija enkä lukion käynyt. Et sit on ollut jo senkin kannalta, et siin on ollu 20 lukiolaista hakemassa niinkun yhtä amista kohden. Eli jos se amiksessa opiskeltu ala liittyy siihen mitenkään, niin mulla on esimerkiksi tosi hyvä materiaalituntemus, niin kyllä mun on huomattavasti helpompi myydä niitä viiden tonnin verhoja tällä hetkellä kuin jonkin lukiolaisen.” Nainen

TULOSTEN POHDINTAA

Artikkelimme tavoitteena on antaa ääni ammatillista väylää korkea-asteen opintoihin edenneille opiskelijoille. Olimme kiinnostuneita kuulemaan, miten he kuvaavat omia henkilökohtaisia polkujaan jatko-opintoihin sekä miten he ovat kokeneet matkan varrella saamansa ohjauksen ja tuen. Myös toinen artikkelimme tavoite liittyi opiskelijalähtöisyyteen: toivomme, että opiskelijoiden kokemuksia voidaan hyödyntää sekä ammatillisen toisen asteen että ammattikorkeakoulujen ohjauspalveluiden kehittämisessä ja laadun parantamisessa.

Artikkeli perustuu 32 opiskelijan haastatteluihin, jotka toteutettiin neljässä ammattikorkeakoulussa Jatkoväylä-hankkeen aikana. Olemme teemoitelleet haastatteluaineiston väljästi ja käyttäneet kuvailevaa otetta säilyttääksemme aidon yhteyden opiskelijoiden kokemuksiin. Artikkelimme olemme kehystäneet niin sanotuilla myöhäismodernin uraohjauksen ja urateorioiden jäsennyksillä. Haastatteluita oli toteuttamassa viisi eri henkilöä, joilla kaikilla oli käytössään samat haastatteluteemat. Haastatteluaineisto oli kokonaisuutena rikas, vaikka haastattelut fokuoituivatkin osittain eri teemoihin ja olivat kestoltaan vaihtelevia sekä haastattelijoista että haastateltavista johtuvista syistä. Kuvailevassa analyysissämme olemme etsineet sekä yhdistäviä teemoja että erityisyyksiä. 32 haastattelun aineiston perusteella emme pyri tekemään yleisiä tulkintoja; emme myöskään analyysissämme ole käyttäneet täsmällisesti määrällisiä ilmaisuja. Oletamme kuitenkin, että suomalaisessa opiskelukulttuurissa sekä ammatillisella toisella asteella että ammattikorkeakouluissa on myös paljon yhteistä. Tämän vuoksi artikkelin tuloksia voidaan peilata laajemminkin ammatillista väylää edenneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksiin.

Opiskelijoiden ohjauskokemukset toiselta asteelta virittävät monenlaiseen pohdintaan. Laadukkaimpina opiskelijat kokivat saamansa työelämäohjauksen, jonka myös koettiin tukevan erityisesti työllistymisvalmiuksia ja työllistymistä. Helena Kasurinen ja Sini Heiskanen (2017, 31) ovat jaotelleet työllistymisen osa-alueiksi ammatti-identiteetin, yksilöllisen mukautuvuuden, sosiaalisen ja inhimillisen pääoman (esim. verkostoituminen), urasuunnittelutaidot sekä kontekstitekijät (esim. sosiaaliset suhteet). Haastatteluaineistomme perusteella toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olivat näistä vahvistuneet erityisesti ammatti-identiteettiin ja sosiaalisen pääomaan, kuten verkostojen rakentamiseen, liittyvät valmiudet. Sen sijaan yksilöllinen mukautuvuus ja urasuunnittelutaidot näyttäsivät jääneen vähemmälle huomiolle.

Kokemukset jatko-opinto-ohjauksesta ja uraohjauksesta välittyivät ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa tietopainotteisina ja hajanaisina. Jatko-opinto-ohjaus näyttäytyi satunnaisena ja riippuvaisena yksittäisestä opinto-ohjaajasta tai opettajasta. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen tehtäväksi hahmottuukin aineistomme perusteella kertaluontoinen ammattiin ja työelämään valmistaminen, ei niinkään perustan rakentaminen laajemmalle asiantuntijuudelle elämänkulussa. Tuloksemme noudattelevat tässä suhteessa Kansallisen

koulutuksen arviointikeskuksen (2016) havaintoja, joiden pohjalta se suosittelee jatko-opintovalmiuksien nostamista työelämävalmiuksien rinnalle ammatillisen koulutuksen osamistavoitteissa. Haastattelemamme opiskelijat olivat kuitenkin suorittaneet ammatillisen perustutkinnon ennen nykyisen lainsäädännön voimassaoloa, joten heidän kokemuksiaan jatko-opintoihin ohjauksesta ei voi peilata suoraan tämän hetken tilanteeseen.

Koulutuksen järjestäjät kehittävät parhaillaan omia ohjausprosessejaan vastaamaan nykyistä lainsäädäntöä, joka edellyttää jatko-opintoihin ohjauksen systemaattista sisällyttämistä opiskelijan HOKS-prosessiin. Jokaiselle opiskelijalle suunniteltava yksilöllinen opintopolku haastaa ammatillisen toisen asteen koulutuksen järjestäjät luomaan uudenlaisia toimintamalleja myös uraohjauksen toteuttamiseen. Monissa oppilaitoksissa HOKS-ohjausta toteuttavat pääsääntöisesti ammatinopettajat, joten heidän uraohjaustaitojensa kehittäminen on erittäin ajankohtaista. Opinto-ohjaajien uraohjausasiantuntijuutta tulisikin mielestämme entistä enemmän hyödyntää kehittämällä heidän konsultoivaa ja ohjauspalveluja koordinoivaa rooliaan.

Uraohjaus ja urasuunnittelutaitojen kehittymisen tukeminen edellyttävät ohjaajilta ja opettajilta siis laajempaa ymmärrystä nykyaikaisesta ura-ajattelusta. Perinteinen ammatinvalinta- ja tiedonjakamisajattelu ei vastaa tämän päivän vaatimuksia uraohjauksen toteuttamisesta. Uraohjaussuunnitelman laatiminen tulisi hahmottaa vähitellen kehkeytyvänä prosessina, jonka subjekti on opiskelija ja foorumi dialoginen kohtaaminen. Tämä puolestaan edellyttää aikaa, mikä on haaste tilanteessa, jossa lähiopetustunteja vähennetään. Haastatteluaineistossamme opiskelijan ja ohjaajan välinen turvallinen vuorovaikutussuhde ja ohjaajan tarjoama konkreettinen tuki koettiin vertaistuen ohella merkittävimpana opintoja kannattelevana tekijänä.

Jatko-opintoihin ohjaamisen haasteet eivät kuitenkaan paikannu yksinomaan oppilaitosten ohjauksikäytänteisiin. Haastattelemamme opiskelijat kertoivat, että eivät kokeneet olleensa valmiita ammattiopintojen aikana vastaanottamaan tietoa jatko-opintomahdollisuuksista, saatikka pohtimaan niitä henkilökohtaisesti. Heille tärkeämpänä näyttäytyi sen hetkisten opintojen loppuun saattaminen ja työelämään siirtyminen. Oletamme, että tämä heijastelee opiskelijoiden henkilökohtaisten pyrkimysten lisäksi myös ammatillista oppilaitoskulttuuria laajemminkin. Jatkokoulutus suunnitelmat eivät synny rationaalisina ja lineaarisina prosesseina, vaan rakentuvat yksilöllisesti henkilökohtaisten merkitysten saattelemina. Aineistomme perusteella näytti myös siltä, että ammatillista väylää edenneet opiskelijat olivat harkinneet ja puntaroineet hakeutumistaan jatko-opintoihin, vaikka impulssi olikin saattanut syntyä sattumanvaraisesti. (Vrt. Kuurila 2014, 218.)

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden uraohjausta käsittelevässä väitöskirjatutkimuksessaan Erja Kuurila (2014) suuntaa katseen myös toisen asteen ohjaukseen. Toiselta asteelta korkea-asteelle pitkittyneiden siirtymien taustalta löytyy uraohjauksen vähäisyyttä ja ajanta-

saisen tiedon puutetta toisen asteen opintojen aikana. Kuurila kiinnittää huomiota myös ammattikorkeakoulujen markkinointilähtöiseen opiskelijarekrytointiin ja suosittaa opiskelijoille suunnatun tiedottamisen tietoperusteisuuden lisäämistä. Vastaavat markkinoinnin yksipuolisuuden ongelmat nousivat esille omista haastatteluissamme.

Ammattikorkeakoulujen pedagogisen kehittämisen keskeiseksi välineeksi Kuurila (2014, 216) nostaa HOPS-prosessin tehostamisen heti opintojen alkuvaiheessa. Haastatteluaineistomme perusteella laadukas opiskelijaohjaus opintojen alkuvaiheessa vähensi huomattavasti ammatillisen koulutuksen väylää edenneiden opiskelijoiden kokemaa epävarmuutta ja stressiä. Epävarmuus ei kuitenkaan haastattemiemme opiskelijoiden kohdalla liittynyt valittuun alaan, vaan omaan tiedolliseen osaamiseen ja opiskelutaitoihin. Toisaalta ne opiskelijat, jotka olivat jo ammattiopintojensa aikana suorittaneet ammattikorkeakouluopintoja, olivat saaneet tuntumaa ammattikorkeakouluopintojen luonteesta ja vaatimuksista. Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen välinen yhteistyö jatkoväyläopintojen järjestämisessä näkyi niin ikään aineistossamme opiskelijoiden parempana tietoisuutena jatkokoulutusmahdollisuuksistaan.

Haastattemiemme opiskelijoiden ohjaukokemukset ammattikorkeakouluopintojen alkuvaiheessa saivat kiitosta. Sen sijaan aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosesseihin suhtauduttiin kriittisesti. Kriittisyys suuntautui kahtaalle: yhtäältä ahotointi- ja lukujärjestyskäytänteiden jäykkyyteen, jolloin henkilökohtaisten opintopolkujen suunnittelu ei mahdollistunut, toisaalta itse ahotointiin, jota ei haluttu hyödyntää. Haluttomuutta ahotoida aikaisempaa osaamista voidaan haastattelumme perusteella selittää sillä, että opiskelijat halusivat syventää omaa osaamistaan, ja että omaa osaamista haluttiin opintojen alkuvaiheessa testata sekä suhteessa aikaisempiin opintoihin että lukion käyneisiin opiskelutovereihin. Ammatillisen ja lukiokoulutuksen jakautuminen ”käytännölliseen” ja ”tiedolliseen” näkyi monin tavoin haastattemiemme opiskelijoiden kokemuksissa, sekä omista oletamuksista että ympäristöstä välittyvissä viesteissä.

Merkittävimmäksi voimavaraksi aineistomme perusteella opiskelijat kokivat niin toisen asteen ammatillisessa kuin ammattikorkeakouluopinnoissakin opiskeluryhmän ja vertaistuen. Kuten Antti Maunu (2016, 93–94) ammatillisten oppilaitosten yhteisöllisyyttä käsittelevässä tutkimuksessaan suosittaa, voitaisiin yhteisöllisiä menetelmiä hyödyntää huomattavasti enemmän opiskelijoiden ohjauksessa. Yksilöllisten opintopolkujen suunnittelu haastaa väistämättä perinteisen ryhmäopetusmallin; esimerkiksi työpaikalla tapahtuva koulutus ammatillisessa koulutuksessa suunnitellaan jokaisen opiskelijan osaamistarpeiden mukaisesti, eikä sen kesto enää ohjaa lainsäädäntö. Tulevaisuus näyttää, miten yksilölliset opintopolut vaikuttavat ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoiden opintoihin sitoutumiseen, opintojen keskeyttämiseen ja kokonaisuhyvinvointiin. Myös ammattikorkeakoulujen ohjauspalvelujen kehittämistyössä ryhmäilmioiden tehokkaampi hyödyntäminen olisi haastattemiemme opiskelijoiden kokemusten valossa merkittävä voimavara.

LÄHTEET

Asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017. Saatavissa: www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/2017067

ELO-opas – Kohti elinikäistä ohjausta. Näkökulmia ELO-toimintaan. 2014. Jyväskylä: Laituri-projekti. Saatavissa: www.elo-opas.fi [Viitattu 9.9.2018].

Hintsanen, V., Juntunen, K., Kukkonen, A., Lamppu, V.-M., Lempinen, P., Niinistö-Sivuranta, S., Nordlund-Spiby, R., Paloniemi, J., Rode, J.-P., Goman, J., Hietala, R., Pirinen, T. & Seppälä, H. 2016. Liikettä niveliin. Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Tampere: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Hodkinson, P. & Sparkes, A. C. 1997. Careerism. A sociological theory of career decision making. *British Journal of Sociology of Education* 18 (1), 29–44.

Holland, J. L. 1966. Psychology of vocational choice. A theory of personality types and model environments. Waltham, Massachusetts: Blaisdell Publishing Company.

Juutilainen, P.-K. 2018. Luento 4.5.2018. Ohjataan yhdessä. Sukupuoli ohjauksessa ja opetuksessa -seminaari. Pohjois-Pohjanmaan elinikäisen ohjauksen (ELO) verkosto.

Juutilainen, P.-K. 2007. Sosiodynaamisen lähestymistavan juurilla. Teoksessa Väistö, R. (toim.) Työntekijä oman työnsä kehittäjänä. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C. Tiedotteita 27, 21–29.

Kasurinen, H. & Heiskanen, S. 2017. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden urasuunnitelutaidot ja työllistyminen. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 2. Ohjaus ammatillisessa koulutuksessa. Tampere: Okka-säätiö, 20–35.

Kuurila, E. 2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakouluissa. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C osa 384. Turku: Turun yliopisto.

Krumboltz, J. D. 2009. The Happenstance Learning Theory. *Journal of Career Assessment*. PDF-julkaisu luettu 9.9.2018. [HappenstanceLearningTheory2009.pdf](#).

Laki ammatillisesta koulutuksesta, 531 / 2017. Saatavissa: www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531

Maunu, A. 2016. Yhteisöjen aika. Ryhmäilmio-malli ja sosiaalipedagogiikka ammatillisissa oppilaitoksissa. EHYT-katsauksia 1/2016. Verkkajulkaisu luettu 9.9.2018.

Merimaa, E. 2018. OPO 2. Oppilaanohjaus tuli koululaitokseen peruskoulun myötä. Teoksessa Pirttiniemi, J., Kasurinen, H., Kettunen, J., Merimaa, E. & Vuorinen, R. (toim.) Opetus- ja koulutuksen tutkimuslaitoksen Opetus- ja koulutuksen tutkimusraportti 2018:1. Helsinki: Opetushallitus, 8–21.

Moisio, E. & Martikainen, T. 2006. Kykyjen mosaiikki? Suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä moninaisuudesta työelämässä vuonna 2020. Delfoi-paneelin tuloksia. Monikko-projekti 2006. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E25/2006. Helsinki: Väestöliitto.

Niles, S., Hyung, J. Y., Bahn, E. & Amundson, N. E. 2010. Using A Hope-Centered Model of Career Development in Challenging Times. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* 2010, 4 (34), 101–108. Saatavissa: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/200146> [viitattu 9.9.2018].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011. Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:15. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Peavy, V. R. 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Suomentanut Petri Auvinen. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.

Peavy, R. V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Suomentanut Petri Auvinen. Helsinki: Työministeriö.

Savickas, M. L. 2015. *Life-Design Counseling Manual*. Saatavissa: www.vocopher.com/LifeDesign/LifeDesign.pdf [viitattu 9.9.2018].

Schultheiss, D. E. 2003. A relational approach to career counseling: theoretical integration and practical application. *Journal of Counseling & Development*, 81(3), 301–310.

Vanhalakka-Ruoho, M. 2007. Nuorten elämänsuunnittelun relationaalisia aspekteja. Teoksessa Juutilainen, P.-K. (toim.) Suhteita ja suunnanottoa. Näkökulmia nuorten ohjaukseen. Chances-hanke. Joensuu: Joensuun yliopisto, 9–31.

Vanhalakka-Ruoho, M. 2015. Toimijuus ja suunnanotto elämässä. Teoksessa Kauppila, P. A., Silvonen, J. & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.) Toimijuus, ohjaus ja elämänsuunnittelu. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 39–54.

Vanhalakka-Ruoho, M., Silvonen, J. & Kauppila, P. A. 2015. Johdanto: Toimijuus näkökulmana ohjaukseen. Teoksessa Kauppila, P. A., Silvonen, J. & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.) Toimijuus, ohjaus ja elämänsuunnittelu. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, v-vii.

Vuorinen, R. & Virolainen, M. 2017. Opinto- ja HOPS-ohjauksesta urasuunnittelutaitojen vahvistamiseen ja ohjauspalveluiden laadun arviointiin. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 2. Ohjaus ammatillisessa koulutuksessa. Tampere: Okka-säätiö, 4–19.

LÄHIHOITAJAOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA VÄYLÄOPINNOISTA KARELIA-AMMATTIKORKEA- KOULUSSA

Riitta Muhonen & Minna Turunen

Riverian lähihoitajaopiskelijoilla oli jälleen kevätlukukaudella 2018 mahdollisuus suorittaa Karelia-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajakoulutuksen tutkinto-opintoja osana omaa tutkintoaan väyläopintoina. Opintojen avulla halutaan konkreettisesti tukea opiskelijoiden yksilöllisiä opintopolkuja ja myös nopeuttaa sekä sujuvoittaa jatko-opintopolkua. Opinnot oli suunnattu toisen ja kolmannen vuoden lähihoitajaopiskelijoille. Lähihoitajaopiskelijoille on tarjottu keväästä 2015 alkaen ensimmäisen kerran yhtenäinen opintokokonaisuus sairaanhoitajakoulutuksen ensimmäiseltä lukukaudelta. Tarjottavat opinnot olivat myös keväällä 2018 seuraavat: Raportointi- ja kirjoitusviestintä (2 op), Tieto- ja viestintäteknologia (2 op), Asiakaslähtöinen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö (4 op), Ensiapu (2 op), Anatomian ja fysiologian perusteet (3 op), Lääkehoidon perusteet (2 op) ja Lääkelaskenta (0,5 op).

Kevään 2018 väyläopintoihin ilmoittautui 25 opiskelijaa, joista 20 opiskelijaa aloitti opinnot helmikuussa. Opiskelijoista 11 lopulta suoritti koko opintokokonaisuuden. Keskeisin syy opintojen keskeyttämiseen oli se, että väyläopinnot haluttiin vaihtaa työssäoppimispaikkaan tai opinnot koettiin liian vaativiksi.

Väyläopintoja suorittaneilta opiskelijoilta on vuosittain kysytty kirjallista palautetta opinnoista ja niiden suorittamisesta. Saatujen palautteiden pohjalta on toimintaa jatkuvasti kehitetty. Myös keväällä 2018 opintojen lopussa väyläopinnoissa mukana olleilta opiskelijoilta pyydettiin palautetta sähköisen Webropol-kyselyn kautta ohjauksesta, opinnoista, niiden järjestelyistä sekä kehittämistarpeista.

KOKEMUKSIA VÄYLÄOPINTOJEN ALKUINFOSTA JA TIEDOTUKSESTA

Opiskelijat osallistuivat opintoihin saadakseen käsitystä ammattikorkeakouluopinnoista. Osa opiskelijoista halusi oppia hoitotyön asioita syvemmillä tasolla kuin ammatillisessa koulutuksessa. Opiskelijat halusivat haastaa itseään ja oppia lisää uutta tietoa liittyen tulevaisuuden lähihoitajan työhön sekä samalla haastaa itseään oppimaan uutta. Tulevia

ammattikorkeakouluopintoja varten väyläopintojen kautta muodostuva tiedollinen ja taidollinen pohja osoittautui tärkeäksi. Monilla olikin mielessä sairaanhoitaja- ja sosionomiopinnot. *“Halusin osallistua opintoihin, koska ne olivat hyödyllisiä ja tulevat auttamaan minua tulevaisuudessa.”*

Suurin osa opiskelijoista oli saanut opintojen alkuinfossa syksyllä 2017 riittävästi tietoa väyläopinnoista. Vasta väyläopintojen aikana opiskelun “todellinen arki” avautui. Opiskelijat toivoivat, että jo opintojen alkuinfossa Riverian opettajat kertoisivat opiskelijoille tarkemmin, mitä tapahtuu omalle lähihoitajaopiskelupolulle, jos väyläopinnot eivät etene tai eivät toteudu ollenkaan. Myös tehtävien määrästä ja opintojaksojen sisällöistä toivottiin tarkempaa selvitystä. Opiskelijat kuvasivat, että esittelyinfossa olisi hyvä olla mukana opiskelija, joka on jo suorittanut väyläopinnot. Näin opiskelijan näkökulma avautuisi paremmin, kun hän voisi kertoa omia kokemuksiaan opintojaksojen vaatimuksista, tehtävistä ja tenteistä sekä muista yleisistä käytännöistä.

Joidenkin opiskelijoiden mielestä tiedotus Riveriassa on sujunut hyvin. Opiskelijat saivat vastauksia ja ohjausta tarvittaessa. Joidenkin opiskelijoiden mielestä yhteys ja viestiminen ei ole kuitenkaan toiminut kovin hyvin. Koettiin myös, että väyläopinnoista tiedottaminen oli ollut epätasa-arvoista Riverian eri yksiköiden kesken. Riveriassa oli nimetty väyläopettaja, jonka tarkoituksena oli tukea opiskelijoita selviytymään opinnoista. Osa opiskelijoista ei tiennyt tästä väyläopettajasta lainkaan. Osa opiskelijoista koki, että väyläopettajasta ei ollut juurikaan apua. Opiskelijat olisivat toivoneet konkreettista apua lääkelaskuissa, mutta niihin he eivät saaneet riittävästi tukea. Toivottiin, että kaikkien Riverian yksiköiden lähihoitajaopiskelijoille olisi yksi yhteinen info väyläopinnoista. Nyt opiskelijoille oli jäänyt tunne, että väyläopinnoista tiedotettiin vain tietylle osalle opiskelijoita.

Aikataulut on koettu hyväksi ja realistisiksi. Opiskelijat kuvasivat tärkeänä, että opettajien puolesta on ollut mahdollista saada opintoihin joustoa. Loppulukukauteen painottuneet tentit koettiin haastaviksi. *“Aika kiire on tullut. Kuitenkin kaikesta on selvitty.”* Monia asioita pitää tehdä ja opetella samaan aikaan”. Karelia-ammattikorkeakoulun tilajärjestelyt koettiin hyväksi ja riittäviksi. Myös työjärjestysohjelmassa ollut ajantasainen tieto auttoi opiskelijaa jäsentämään tulevaa.

OPISKELIJOIDEN OHJAUS VÄYLÄOPINTOJEN AIKANA

Opiskelijan palautteen mukaan Karelia-ammattikorkeakoulun opettajat ovat auttaneet hyvin erilaisissa kysymyksissä ja antaneet realistista palautetta. Opintojen alussa jotkut opiskelijat kokivat, että opettajilta ei saanut tarkkoja ohjeita tehtäviin. Opettajat myös saattoivat olettaa opiskelijoiden tietävän enemmän ammattikorkeakoulussa opiskelemisesta jo ennakkoon. Ongelmatilanteissa löydettiin yhdessä aina ratkaisu. Keväällä 2018 väyläopiskelijoilla oli oma opettajatutor. Opiskelijat kokivat opettajatutorin tunnit hyödyllisiksi, koska

tunneilla käytiin yhdessä läpi kokemuksia, tiedotettiin asioista ja tsemppattiin eteenpäin. Tunnit olivat luonteeltaan avoimia ja positiivisia. *“Pidän kuitenkin sitä, että opettajatutor on ollut väyläopinnojen alussa, keskivaiheessa ja lopussa.”*

Opiskelijat kokivat, että aina Karelia-ammattikorkeakoulun on saanut ohjausta, jos on sitä kaivannut. Ohjaus on ollut hieman riippuvainen opintojakson opettajista. Opiskelijat toivoivat, että verkko-oppimisympäristön tulisi toimia kaikissa opintojaksoissa Moodlen kalenterin osalta. Tämän avulla opintojaksojen tentit ja tehtävien palautukset todentuisivat selkeästi opiskelijoille.

OPISKELIJOIDEN ODOTUKSET VÄYLÄOPINNOISTA

Opinnot vastasivat hyvin opiskelijoiden odotuksia. Opiskelijat kokivat, että he saivat paremman ja realistisemmän kuvan ammattikorkeakouluopinnoista. Itsenäisen työskentelyn määrä vaati totuttelua, mutta tämä asia helpottui ajan kanssa. Opiskelijat oppivat paljon enemmän, mitä olivat odottaneet. Kokonaisuutena opintojaksoista pidettiin, ja ne olivat hyvin opettavia.

Opintojaksojen työmäärä tuntui suurelta ja vaativalta, mutta ei kuitenkaan ylitsepääsemätömältä toteutaa. Tiimityöt ruuhkautuivat, mikä johtui paljon siitä, että tiimin jäsenet eivät tehneet omaa osuuttaan ajoissa. Osa opiskelijoista on kokenut opinnot rankoiksi, koska kahden koulun ja työn yhteensovittaminen on ollut haastavaa. Opiskelijat kuvasivat, että oppiakseen uusia asioita täytyi tehdä paljon itsenäistä työtä. *“Opintojen jälkeen on kuitenkin hyvä mieli, eivätkä väyläopinnot olleetkaan niin pahat kuin luulin.”* *“Näin viimeisenä koulupäivänä huomaan olevani hengissä.”*

Opiskelijat kokivat, että opintojen eteen piti tehdä suunnitellusti töitä. Osa aikataulutti opintonsa kalenteriin ennakkoon, jotta tehtävien palautus onnistuisi ajallaan. Opiskelijat toivat esille, että selkeät tehtävien palautuspäivät toivat ryhtiä omaan opiskeluun. *“Suurin muutos edellisiin opintoihin oli, että tein oman osuuteni tehtävistä aina ajallaan.”*

Opiskelijoita yllätti kirjallisten tehtävien kieliopillinen tarkkuus, ja myös tekstin sisällöllinen tuottaminen koettiin hankalana. Oman ajankäytön hallinta itsenäisten tehtävien tekemisessä korostui. *“Asioita piti todella paljon harjoitella itsenäisesti, olin kuitenkin varautunut tähän, mutta se tuli hieman yllätyksenä silti.”*

MIKÄ OLI PARASTA VÄYLÄOPINNOISSA?

Kysymykseen, mikä oli parasta opinnoissa, opiskelijat kuvasivat, että opintojaksojen sisällöt olivat mielenkiintoisia ja asiallisia. Lähipäivien opetuksen toteutus koettiin oppimista tukevaksi. Opettajat koettiin asiantuntijoiksi ja joustaviksi, ja he myös tukivat opinnoista

selviytymisessä. Uusien asioiden oppiminen, uudet lähestymistavat asioihin ja uusiin ihmisiin tutustuminen olivat parhaiden asioiden joukossa. *“Tuntuu, etten välttämättä haluaisi palata ammattiopistoon.”* *“Olen innoissani. Uutta asiaa, uusi lähestymistapa ja uusia ihmisiä.”*

POHDINTA

Palautteista oli hienoa huomata, että väyläopinnot olivat antaneet opiskelijoille juuri sen, minkä opiskelijat olivat itse asettaneet tavoitteekseen. He saivat tietoa ja taitoa ja kerryttivät osaamistaan selviytymisestään ammattikorkeakouluopinnoista tulevaisuudessa. Opinnot innostivat ja antoivat näkökulmaa katsomaan laajemmalle kuin aikaisemmin oli tarvinnut. Opiskelun alussa opiskelijoiden olisi kannattanut laatia oma henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Opiskelusuunnitelma sisältää tavoitteet ja osatavoitteet sekä suunnitelman niiden saavuttamisesta. Oleellinen osa suunnitelmaa on opiskeluaikataulun laatiminen. Realistisen opiskelusuunnitelman laatiminen on tärkeää, jotta opiskelija pystyy jakamaan ajankäytön esimerkiksi opiskelun, työn, perheen ja vapaa-ajan kesken. Oma tiimi auttoi opintojen etenemisessä. Tämä tuki muodostui ”kullanarvoiseksi” vertaistueksi. Se, että opiskelijat olivat eri-ikäisiä ja lähtötasoiltaan erilaisia koettiin hyväksi ja elämää avartavaksi.

Oli hienoa huomata, että opintojen alkuvaiheessa koettu epätietoisuus tulevasta ja oman opiskelusuunnitelman epärealistisuus kääntyi loppuvaiheessa melkein päylytykseksi opittua kohtaan. *“Paljon sain elämän eväitä reppuun lisää”* -kommentti kuvastaa opiskelijan kasvua ja kehitystä. Hän on ylpeä itsestään.

Aikaisempien vuosien (2014–2017) opiskelijapalautteet ovat olleet hyvin samansuuntaisia kuin nyt kerätty palaute. Opintojen tiivis aikataulu, itsenäisen opiskelun määrä ja ajankäytön hallinta painottuvat edelleen opiskelijoiden kokemuksissa. Palautteita tarkastellessa huomataan, että Karelia-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajakoulutuksessa väyläopiskelijan ohjausta on kehitetty systemaattisesti. Riverian eri yksiköiden lähihoitajakoulutuksessa väyläopintojen tiedottamisessa on edelleen eri tavalla opiskelijoille väyläopinnoista. Väyläopinnot ovat aina vahvistaneet opiskelijan päätöstä hakea sairaanhoitajakoulutukseen.

Näemme väyläopintojen ohjauksen kehittämisen tärkeänä eri oppilaitosten rajat ylittävänä yhteistyönä. Tämä yhteistyö vahvistaa opiskelusta seuraavalle siirtymisen joustavuutta.

JATKOVÄYLÄOPISKELIJOITA OHJAAMASSA

*"Ensimmäisenä päivänä kun menin
ammattikorkeakoulun ovista sisään
oli jännitys kova ja ei tiennyt mitä odottaa,
mutta kaikki selveni, kun vastuu henkilö löytyi
ja selitti päivän ohjelman."*

jatkoväyläopiskelija

VÄYLÄOPINTOJEN OHJAUS POHJOIS-KARJALASSA

Eine Paldan & Mervi Lätti

Väyläopinnoissa menestyminen edellyttää paitsi opiskelijan sitoutumista ja motivaatiota opintoihin, myös hyvin toimivaa ohjausta sekä ammatilliselta koulutuksen järjestäjältä että ammattikorkeakoululta. Tätä ajatusta tukevat mm. väyläopiskelijoilta saadut palautteet. Palautetta on kerätty vuosittain väyläopintoja suorittaneilta opiskelijoilta. Siksi ohjauksen kehittäminen on kulkenut koko ajan työssä mukana.

Toimiva ohjausjärjestelmä tukee opiskelijoiden sujuvaa siirtymistä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun sekä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun kokonaisopiskeluajan lyhentymistä. Siten siihen käytetty aika hyödyttää molempia koulutusorganisaatioita.

Väyläopintojen ohjaus voidaan jakaa ohjaukseen ennen väyläopintoja, opintojen aikaiseen ohjaukseen sekä opintojen päättymisvaiheen ohjaukseen, jolloin samalla ohjataan jatko-opintoihin hakemisessa.

OHJAUS ENNEN VÄYLÄOPINTOJA

Väyläopinnoista kerrotaan erilaisissa peruskoululaisille ja muille mahdollisille hakijoille järjestettävissä tilaisuuksissa, joissa esitellään ammatillista koulutustarjontaa Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymässä Riveriassa. Tällöin ei mennä vielä tarkempiin alakohtaisiin kuvauksiin, mutta kerrotaan mahdollisuudesta valmentautua ammattikorkeakouluun tai lähteä jo ammatillisen koulutuksen aikana määrätietoisesti etenemään väyläopintojen avulla kohti jatko-opintoja.

Heti ammatillisen koulutuksen alussa Riveriassa esitellään opiskelijoille erilaisia opintopolkuvaihtoehtoja (Riveria 2018). Näistä yksi on väyläopintopolku. Tässä yhteydessä väyläopinnoista kerrotaan yleisellä tasolla: mitä opintoja on tarjolla, miten ja milloin niihin voi ilmoittautua ja mitä polkuvaihtoehtoja merkitsee omassa HOKS:issa (henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma).

Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS) kirjataan jokaiselle ammatillisen koulutuksen opiskelijalle tämän tarpeita vastaava koulutuspolku (Opetushallitus 2018b). HOKS laaditaan yhteistyössä opiskelijan kanssa, ja sitä päivitetään säännöllisesti. Sinne merkitään myös mahdollinen väyläopintoihin ilmoittautuminen ja väyläopintosuunnitelma sekä opintojen edistymiseen liittyvien ohjauskeskustelujen kirjaukset.

Ohjauksen tueksi ja julkiseksi tiedotuskanavaksi ovat Riveria ja Karelia-ammattikorkeakoulu rakentaneet yhteisen väyläopintojen verkkosivuston www.vaylaopinnot.fi. Sivuilla voi tutustua opintotarjontaan, opintojen aikatauluihin ja muihin käytäntöihin. Verkkosivuilla väyläopintotarjontaan voivat tutustua ammatilliseen koulutukseen hakeutuvat huoltajineen, jatko-opintoihin lähettävien oppilaitosten opinto-ohjaajat sekä muut väylätarjonnasta kiinnostuneet. Tiedottamista varten väyläopinnoilla on lisäksi oma Facebook-sivusto. Facebookissa julkaistaan lähinnä tietoa tulevista väyläopintoinfoista ja ilmoittautumisajoista.

Yleisinfoista opintojen alussa vastaavat Riverian opinto-ohjaajat, opettajat ja uraohjaaja eri tapahtumien ja oppituntien yhteydessä. Yleisinfojen jälkeen järjestetään alakohtaisia väyläinfoja sekä info valmentavista opinnoista, joista pääasiassa vastaavat Karelian opinto-ohjaajat tai opettajat. Infojen tarkoista ajankohdista, osallistujista, paikasta sekä etäosallistumis- ja taltiointimahdollisuudesta sovitaan alakohtaisissa palaverissa, joihin osallistuvat väyläopintotoimijat Riveriasta ja Kareliasta. Tämän jälkeen infoajankohdat ohjeistuksineen päivitetään väyläopintojen verkkosivuille ja Facebookiin.

Alakohtaisten infojen yhteydessä ja niiden jälkeen Riverian opiskelijoilla on mahdollisuus ilmoittautua väyläopintovierailuille Kareliaan yhdessä oman opettajansa tai opinto-ohjaajansa kanssa. Vierailuihin osallistuvat ne opiskelijat, jotka ovat väyläopinnoista kiinnostuneita. Vierailuilla opiskelijat tutustuvat Karelian oppimisympäristöihin ja väylän opetussuunnitelmaan aiempaa tarkemmin. He myös tapaavat Karelian tuutoriopiskelijoita ja mahdollisuuksien mukaan myös aiemmin alan väyläopintoja suorittaneita opiskelijoita. Samalla heillä on mahdollisuus esittää täydentäviä kysymyksiä väyläopintojen sisällöstä ja opiskeluun liittyvistä käytännöistä sekä Karelian että Riverian edustajille.

Jos opiskelija on tutustumiskäynnin jälkeen edelleen kiinnostunut väyläopinnoista, hän käy opintojärjestelyistä ohjauskeskustelun opinto-ohjaajansa ja/tai opettajansa kanssa. Ohjauskeskustelussa selvitetään opiskelijan mahdollisuutta sitoutua väyläopintoihin ja hänen motivaatiotaan opintoja kohtaan sekä päivitetään HOKS:ia. HOKS:iin kirjataan, mitä väyläopintoja opiskelija suorittaa, millainen aikataulu opinnoilla on ja miten hän suorittaa ammatillisen koulutuksen näytöineen ja työelämässä tapahtuvine oppimisineen loppuun.

Vuoden ja puolen vuoden alakohtaisille väyläopinnoille on laadittu asianomaisen esimerkin mukaisia suunnittelu- ja ohjauslomakkeita (taulukko 1). Esimerkkilomake on käytössä datanomiopiskelijoilla, jotka suorittavat tietojenkäsittelyn tradenomin (it-tradenomi) väyläopintoja. Lomakkeella kuvataan, miten ammattikorkeakouluopinnot sijoittuvat 1.8.2016 voimaan tulleen opetussuunnitelman mukaan tieto- ja viestintätekniikan perustutkintoon (määräyksen diaarinumero 85/011/2014). Sitä voi käyttää myös ohjauskeskusteluissa merkittävällä siihen opiskelijakohtaisesti sovitut asiat. Opinnot voivat ammatillisessa tutkinnossa sijoittua yhteisten tutkinnon osien valinnaisiin (y-val), ammatillisiin valinnaisiin (tutkinnon osa amk-opinnoista) tai vapaasti valittaviin tutkinnon osiin (vv) opetussuunnitelman

määräysten mukaisesti ja ohjauskeskusteluissa sovitulla tavalla. Osalla Karelian opinnoista hankitaan osaamista myös muihin ammatillisiin tutkinnon osiin kuin Ammattikorkeakouluopinnot-osaan tutkintoa. Tällöin osaamista tunnustetaan lomakkeella esitetyllä tavalla osaksi kyseisiä tutkinnon osia ja tutkinnon osien osaamisvaatimukset näytetään kokonaisuudessaan ammattiosaamisen näytöissä.

Taulukko 1. Datanomi-/it-tradenomiväylän suunnittelu- ja ohjauslomake lukuvuodelle 2018–2019

SYKSY 2018

Opintojakso Karelian opetus suunnitelmassa	Suoritustapa Kareliassa	Ammattiosaamisen näyttö Riveriassa	Sijoittuminen ammatilliseen perustutkintoon
Raportointi ja kirjoitusviestintä 2 op	opinnot	-	Tutkinnon osa amk-opinnoista / y-val/ vv
Logiikka 3 op	opinnot	-	Tutkinnon osa amk-opinnoista
Ohjelmointi II - Käyttöliittymäohjelmointi 5 op	amk+-näyttö	syksy 2018	Ohjelmiston tuotantoversion toteuttaminen 30 osp
Tietokonejärjestelmät 5 op	opinnot	syksy 2018	Tietojärjestelmien hyödyntäminen 15 osp
Ammatillinen kasvu 1 2 op	opinnot	-	Tutkinnon osa amk-opinnoista
Kehitysympäristöt 3 op	opinnot	-	Tutkinnon osa amk-opinnoista
Ohjelmointi I - Johdatus ohjelmointiin 5 op	amk+-näyttö	syksy 2018	Ohjelmiston prototyypin toteuttaminen 30 osp
Johdatus tietojenkäsittelyalaaan 5 op	opinnot	-	Tutkinnon osa amk-opinnoista / y-val / vv

KEVÄT 2019

Opintojakso Karelian opetus suunnitelmassa	Suoritustapa Kareliassa	Ammattiosaamisen näyttö Riveriassa	Sijoittuminen ammatilliseen perustutkintoon
Testausmenetelmät 2 op	opinnot	kevät 2019	Tietokantojen hallinto 15 osp
English Communication Skills 3 op	opinnot	-	Tutkinnon osa amk-opinnoista / y-val / vv
Ihminen ja vuorovaikutteinen teknologia 5 op	opinnot	-	Tutkinnon osa amk-opinnoista / vv
Ohjelmistotuotanto I 5 op	amk+-näyttö	kevät 2019	Ohjelmiston tuotantoversion toteuttaminen 30 osp
ICT -liiketoiminta ja yrittäjyys 5 op	opinnot	-	Tutkinnon osa amk-opinnoista / vv
Tiedonhallinta ja SQL 5 op	amk+-näyttö	kevät 2019	Tietokantojen hallinto 15 osp
Ohjelmointi III - Olio-ohjelmointi 5 op	amk+-näyttö	kevät 2019	Ohjelmiston tuotantoversion toteuttaminen 30 osp

Ohjauskeskustelun päätteeksi opiskelija täyttää väyläopintoihin ilmoittautumislomakkeen, jonka lisäksi sovitaan mahdollisesta jatko-ohjauksesta ja muista tarvittavista käytännön asioista. Jos väyläopintoihin on enemmän hakijoita kuin heille varattuja paikkoja, Riveria järjestää karsinnan (poikkeuksena sosionomiväylä, jossa osallistutaan valintakokeeseen Kareliassa). Kriteereinä ovat hakijoiden opintomenestys ja opintojen eteneminen. Tarvittaessa järjestetään valintakoe. Lopuksi Riverian opinto-ohjaaja lähettää väyläopintoihin valittujen opiskelijoiden ilmoittautumislomakkeet Karelian avoimeen ammattikorkeakouluun ennalta sovitun ilmoittautumisajan puitteissa.

Sosionomiväylän karsinta tapahtuu Karelia-ammattikorkeakoulun järjestämässä soveltuvuuskokeessa. Väyläopintoehdokkaat osallistuvat soveltuvuuskokeisiin yhteishaussa sosionomitutkintoon hakeneiden kanssa. Soveltuvuuskokeen hyväksytyt suorittaneille väyläopiskelijoille on varattuna 2–3 paikkaa sekä syksyllä että keväällä alkavista sosionomien ryhmistä. Jatkoväylä-hankkeen pilotin mukaisesti sosionomiväylässä 30 opintopistettä suorittaneet väyläopiskelijat voivat hakea Karelian erillishaussa tutkinto-opiskelijoiksi sosionomikoulutukseen. Tiedottamis-, neuvonta- ja ohjausprosessi ennen opintoja on kuvattu alla olevassa kuvassa (kuva 1).

Kuva 1. Tiedottamis-, neuvonta- ja ohjausprosessi ennen väyläopintoja

OHJAUS VÄYLÄOPINTOJEN AIKANA

Väyläopiskelijat kirjataan Karelia-ammattikorkeakouluun avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiksi. Kun avoimen ammattikorkeakoulun virkailija on vastaanottanut opiskelijan ilmoittautumislomakkeen, hän tekee väyläopiskelijalle Karelian opiskelijatunnuksen. Tunnuksellaan opiskelija pääsee kirjautumaan verkko-oppimisympäristöön, sähköpostiin ynnä muihin Karelian opiskelijoille tarkoitettuihin sähköisiin palveluihin.

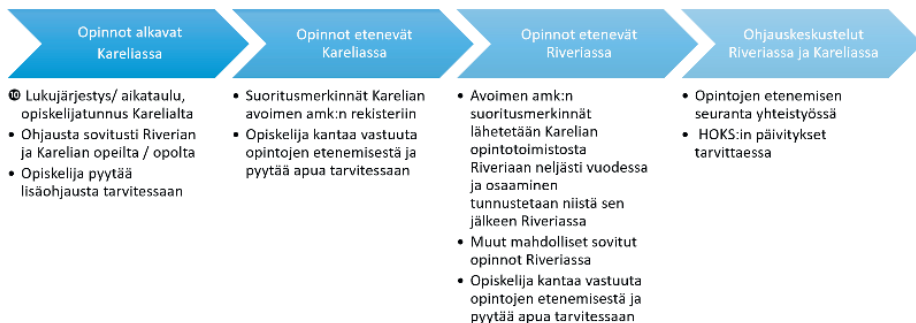
Jos opiskelija aloittaa vuoden tai puolen vuoden väyläopinnot, hän saa sähköpostitse Karelialta kutsun tutkinto-opiskelijoiden opintojen aloitustilaisuuteen. Siten väyläläiset pääsevät heti opintojen alusta lähtien etenemään samaan tapaan kuin kuka tahansa koulutuksessa opintonsa aloittava. He osallistuvat aloitusinfoihin, mahdollisiin ryhmäytymistapahtumiin

ja tutustuvat opiskelukavereihinsa erottumatta tutkinto-opiskelijoista. Tämä helpottaa opintoihin kiinnittymistä ja sitoutumista.

Väyläopiskelijoille on tarjolla ohjausta molemmissa oppilaitoksissa. Kareliassa ohjausta saa tutoropettajilta ja opinto-ohjaajilta, Riveriassa omalta ryhmävalmentajalta, opinto-ohjaajalta ja uraohjaajalta. Opiskelijoille jää kuitenkin vastuu oppimisestaan ja opintojen edistymisestä, ja heidän edellytetään pyytävän ohjausta sitä tarvitessaan normaalin ohjauksen lisäksi. Normaalin ohjausprosessin mukaisesti Riveriassa HOKS-keskusteluja käydään vähintään kaksi kertaa vuodessa, mutta tarvittaessa useammin. Kareliassa opinto-ohjaaja tapaa kaikki aloittavat väyläopiskelijat ohjauskeskustelussa heti opintojen alkupuolella sekä myöhemmin tarpeen mukaan.

Opintojen edetessä Kareliassa väyläopiskelijoiden opintosuoritukset kertyvät avoimen ammattikorkeakoulun rekisteriin. Opiskelijat voivat halutessaan pyytää opintotoimistosta suoritusotteen. Opintotoimisto lähettää suoritusotteet kootusti uraohjaajalle, joka toimittaa ne eteenpäin väyläopiskelijoiden opinto-ohjaajille. Sitä kautta suoritukset viedään ammatilliseen tutkintoon. Kuvassa 2 esitetään ohjausprosessi väyläopintojen aikana.

Väyläopintojen opiskelu

Kuva 2. Ohjausprosessi väyläopintojen aikana

VÄYLÄOPINTOJEN LOPPUVAIHEEN OHJAUS JA HAKEUTUMINEN KORKEAKOULUUN

Opintojen loppuvaiheessa Riveriassa opiskelijoiden väyläsuoritukset huomioidaan ammatillisessa tutkinrossa ennalta suunnitellulla tavalla. Ammattikorkeakouluopinnoissa hankittua osaamista voidaan tunnistaa ja tunnustaa osaksi ammatillisia ja yhteisiä tutkinnon osia. Ennen vuotta 2018 aloittaneille osa suorituksista voidaan lisäksi merkitä vapaasti valittaviin opintoihin; 2018 jälkeen aloittaneilla ei opetussuunnitelmiin kuulu enää vapaasti valittavia opintoja. Opintoja on mahdollista merkitä uusien ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmien määräysten mukaisesti seuraaviin tutkinnon osiin: Korkeakouluopinnot (5–15 osaamispistettä), Lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevat opinnot (1–25 osaamispistettä) sekä Yhteisten tutkinnon osien osa-alueet (Opetushallitus 2018a).

Opintojen loppuvaiheessa tarkastetaan, että kaikki ammatilliseen tutkintoon vaadittavat osaamistavoitteet täyttyvät. On tärkeää, että opiskelija ymmärtää itse, mitä valmistuminen ammattiin edellyttää. Ymmärryksen varmistamiseksi on vielä opintojen loppupuolella hyvä käydä HOKS-keskustelussa nämä asiat läpi. Samassa yhteydessä käydään myös keskustelua siitä, hakeutuuko opiskelija erillishaussa tutkinto-opiskelijaksi, hakeeko hän toiseen korkeakouluun yhteishaun kautta vai lähteekö hän työelämään. Tarvittaessa opiskelija saa lisäohjausta ja neuvontaa.

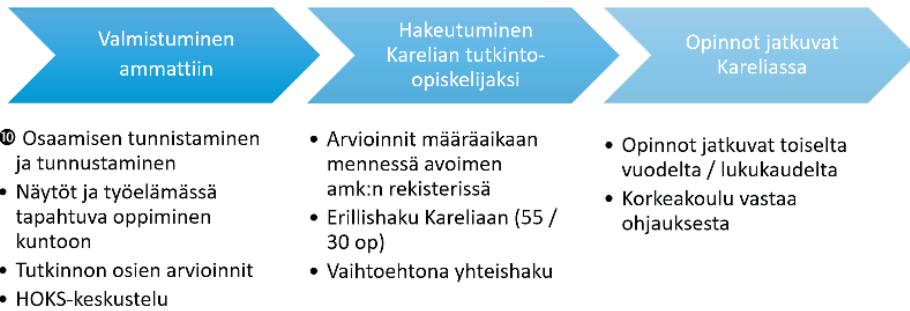
Jos opiskelija on suorittanut väyläopintoina vähintään 55 osaamispistettä (sosionomiväylässä 30 opintopistettä) minimikeskiarvolla 2, hän voi erillishaussa hakeutua Kareliaan tutkinto-opiskelijaksi avoimen ammattikorkeakoulun opinnoilla. Tähän mennessä kaikki tällaiset hakijat on valittu Karelia-ammattikorkeakouluun.

Erillishaku Karelia-ammattikorkeakouluun järjestetään kahdesti vuodessa: keväällä ja vuoden lopussa. Tulokset erillisvalinnasta tulevat kesän tai alkuvuoden aikana, jonka jälkeen hakijan tulee ottaa opiskelupaikka vastaan. Kun opinnot alkavat seuraavan lukukauden alussa Kareliassa, väyläopintoja ammatillisen koulutuksen aikana suorittanut opiskelija voi edetä suoraan toisen lukuvuoden (sosionomiväyläläiset toisen lukukauden) opintoihin. Näin he voivat jatkaa opintojaan Kareliassa saman opiskeluryhmän kanssa, jonka kanssa he ovat jo opiskelleet väyläopintojen aikana. Jos erillisvalinnassa valittu opiskelija haluaa esimerkiksi ase- tai siviilipalveluksen takia siirtää tutkinto-opiskelun aloittamista, se on mahdollista. (Karelia 2018.)

Kaikkiin ammattikorkeakouluihin voi hakea erillishaussa avoimen ammattikorkeakoulun opinnoilla. Korkeakoulut määrittävät itsenäisesti omat erillishaun valintaperusteensa. Siten Kareliassa suoritetuilla opinnoilla ei välttämättä saa hakukelpoisuutta kaikkiin muihin ammattikorkeakouluihin. Lisäksi väyläopintoja suorittaneet voivat hakea normaalisti korkeakoulujen yhteishaussa mihin tahansa koulutukseen ammatillisella perustutkinnolla.

Yhden korkeakoulupaikan säännös koskee myös erillishakua. Siten ottaessaan jonain lukukautena paikan vastaan erillisvalinnassa, opiskelija ei voi ottaa enää paikkaa vastaan yhteisvalinnassa. (Opetushallitus 2018a.) Kuvassa 3 esitetään, miten ohjaus etenee väyläopintojen loppuvaiheessa.

Väyläopintojen loppuvaihe ja ammattiin valmistuminen

Kuva 3. Ohjausprosessi väyläopintojen loppuvaiheessa

VÄYLÄOPINNOT UUSIA MAHDOLLISUUKSIA AVAAMASSA

Väyläopinnot joustavoittavat opintopolkuja monella tavalla. Opiskellessaan väyläopintoja opiskelija suorittaa ammatillista tutkintoa. Siten hän on oikeutettu ammatillisen koulutuksen opiskelijan opintotukeen. Kun hänet on valittu tutkinto-opiskelijaksi korkeakouluun, hän voi hakea opintotukea korkeakouluopintoihin. Myös muut opintososiaaliset etuudet määräytyvät sen mukaan, minkä oppilaitoksen opiskelija on kyseessä.

Ammatilliseen koulutukseen hakeutuu myös opiskelijoita, jotka ovat jo suorittaneet joko osan tai koko ammattikorkeakoulututkinnon aikaisemmin. Heille opintotukikuukausien vähyys tai loppuminen voi olla esteenä toiseen korkeakoulututkintoon hakeutumiselle, vaikka alkuperäinen tutkinto ei tuntuisikaan omalta tai työllistäisi. Siten ammatillinen koulutus antaa mahdollisuuden alan vaihtoon. Jos koulutukseen lisäksi yhdistetään väyläopinnot, voi uuden korkeakoulututkinnon suorittaminen tulla opiskelijalle taloudellisesti mahdolliseksi. Siinä mielessä myös korkeakoulujen uraohjaajien olisi hyvä huomioida väyläopintotarjonta ja tiedottaa siitä opiskelijoilleen.

Väyläopinnot ovat erinomainen tapa tutustua korkeakouluopintoihin silloin, kun opiskelija ei halua menettää korkeakouluun hakeutumiseen liittyvää ensikertalaiskiintiö-etuaan. Ensikertalaiskiintiö-edun menettäessä, jos ottaa vastaan korkeakoulupaikan. Väyläopintoja korkeakoulussa aloittaessaan opiskelija ei kuitenkaan ota vastaan korkeakoulupaikkaa, vaan

suorittaa niitä osana ammatillista tutkintoa. Siten jos ala tuntuu väyläopintokokemuksen jälkeen väärältä, opiskelija voi hakea toista korkeakoulupaikkaa yhteishaussa ensikertalaisena.

Monet tuoreet ylioppilaat voivat olla vielä hyvin epävarmoja omasta uravalinnastaan. Väli vuoden sijasta kannattaisi lukioissa ohjata abiturientteja hakemaan ammatilliseen koulutukseen ja sitä kautta väyläopintoihin. Ylioppilailla on mahdollisuus suorittaa ammatillinen tutkinto eli saada ammatti kahdessa vuodessa, ja sen lisäksi he voisivat aloittaa samaan aikaan korkeakouluopintoja, jos oma ala löytyy. Tämän jälkeen he olisivat entistä varmemmalla pohjalla alan valinnastaan jatko-opinnoissaan ja voisivat lomillaan lisäksi tehdä ammattiaan vastaavia töitä.

Opiskelijoilta saadun palautteen mukaan tiedon kulkuun kaivataan edelleen joiltain osin parannusta. Kehittämiskohteena jatkotoiminnalle Pohjois-Karjalassa voisikin olla oman koulutusohjelmakohtaisen vastuuohjaajan sopiminen sekä Kareliaan että Riveriaan. Tutoropettaja tai -ohjaaja olisi hieno lisä ohjaustoiminnalle. Näin väyläopiskelijalla olisi selkeästi tiedossa, kenen puoleen hän voi kummassakin oppilaitoksessa kääntyä, jos tarvetta ilmenee.

Paras Pohjois-Karjalan väyläopintotarjonnan anti on, että opiskelija voi ammatin hankkimisen ohella suorittaa jopa vuoden väyläopinnot. Toki opiskelija saa samalla enemmän haastetta kuin pelkkää ammatillista tutkintoa suorittaessaan, mutta hän myös hyötyy opinnoista paljon. Väyläopinnot ovat kansantaloudellisesti tehokas tapa saada uusia osaajia maakuntaan. Pohjois-Karjalassa on eläköityvän väestön osuus suuri, ja heidän tilalleen tarvitaan osaavaa työvoimaa. Väyläopinnot voivat houkuttaa entistä useamman jäämään maakuntaan, kun jatko-opiskelupaikkakin olisi mahdollista saada alueelta.

Väyläopintojen kehittäminen edellyttää alueen koulutuksen järjestäjien yhteistyötä ja panostusta opiskelijoiden ohjaukseen. Karelia-ammattikorkeakoulu ja Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria ovat sopineet strategisesta kumppanuudesta vuonna 2011. Siltä pohjalta on ollut hyvä rakentaa yhteistyötä. Myös molempien koulutuksen järjestäjien ylin johto tukee toiminnan kehittämistä.

LÄHTEET

Karelia. 2018. Avoimen amk:n väylä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.karelia.fi/fi/koulutus/hakeminen/avoin-amk> [viitattu 7.6.2018].

Opetushallitus. 2018a. Yhden korkeakoulupaikan säännös. Saatavissa: <https://opintopolku.fi/wp/valintojen-tuki/yhteishaku/korkeakoulujen-yhteishaku/yhden-paikan-saannos/> [viitattu 7.6.2018].

Opetushallitus. 2018b. Reformin tuki. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/reformintuki/koulutuksen_jarjestaminen/henkilokohtaistaminen [viitattu 7.6.2018].

Riveria. 2018. Opiskelijan opas. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://riverialainen.fi/riveria-opettaa/opintopolut/> [viitattu 7.6.2018].

TEKNIIKAN OPETTAJIEN AJATUKSIA JATKOVÄYLÄ-OPISKELIJOIDEN OHJAUKSESTA AMMATTIOPISTO SAMIEDUSSA

Hannele Kojo

”

Opettaja näkee nopeasti, ketkä opiskelijoista olisivat kykeneviä AMK-opintoja tekemään. Massamuotoiset yleisinfot eivät välttämättä tavoita kyvystään epävarmaa opiskelijaa.

Ammattikorkeakouluopinnot vaativia, jolloin opiskelijan on opittava opiskelemaan uudella tavalla.

Opettajan kannustus opintoihin lähtemiseen on tärkeää, vaikka se ei aina tuota toivottua tulosta

Opiskelijan on tiedettävä ja tunnistettava se, kuinka opinnot hyödyttävät häntä. Tehtyjen opintojen tunnistaminen ja tunnistaminen sekä ammattiopistossa että ammattikorkeassa on tärkeää. Opiskelujan lyhentyminen motivoi.

Tukea, sparraamista tarvitaan erityisesti opintojen alussa. Konkreettisesti on yhdessä aloitettava esim. verkkokurssin kanssa: Ammatillinen opettaja kävi opintokokonaisuuden tehtävät läpi yhdessä opiskelijan kanssa. Sen jälkeen opiskelija pystyi suorittamaan ne itsenäisesti. Tässä oliin ehkä lähinnä ”yhteisopettajuutta” Xamkin lehtorin kanssa, vaikka yhdessä ei fyysisesti oltukaan.

Jatkoväyläopiskelijan konkreettinen tukeminen ja ohjaus: etsitään opiskelijaa ja kysytään miksi ei ole ollut lählopinnoissa tai tarkistetaan, miten verkko-opinnot edistyvät.

”

Kaikenlainen epävirallinenkin keskustelu opiskelijoiden kanssa on tärkeää. Opiskelija tuntee helposti olevansa yksin, varsinkin jos oman alan opiskelijoita ei ole vastaavissa opinnoissa. On osoitettava, että ammattiopiston opettaja on kiinnostunut opiskelijasta ja hänen ammattikorkeakouluopinnoistaan. Välttämisen tunne on toivottava olotila!

Hyvällä panostuksella jatkoväyläopintojen alussa luodaan opiskelijan hyvin ja itsenäisesti onnistuvat opinnot ammattikorkeassa.

Työjärjestysten on mahdollistettava joustava osallistuminen ammattikorkeakouluopintoihin. Työelämäjakso on suunniteltava ja sovitettava niin, että jatkoväyläopiskelija pääsee opiskelemaan Xamkiin. Kulkemiset ja siirtymät täytyy toimia. Lounas on taattava opiskelijalle päivittäin. Kokeilussa näihin ei vielä päästy, osa opiskelijoista saattoi kyllästyä käytännön toimimattomuuteen.

Jatkossa on tärkeää, että jatkoväyläopiskelija saa henkilökohtaista tukea sekä ammattiopiston että ammattikorkeakoulun puolelta. Keskeistä on myös hyvä yhteistyö opettajien kesken (SAMedu + Xamk).

Hienoa, että jatkoväylä aukaisee mahdollisuuden Xamkin erillishakuun.

Vanhempien ja perusasteen oppilaiden riittävä informointi jatkoväyläopinnoista on tärkeää. Jatkossa olisi hyvä päästä kertomaan jatkoväyläopinnoista yläkoulun vanhempainiltoihin ja opinto-ohjaajille

OIKEA-AIKAISELLA OHJAUKSELLA KOHTI JATKO-OPINTOJA

Soili Autti & Helinä Moilanen & Virpi Niku

Centria-ammattikorkeakoulun opinto-ohjaaja Helinä Moilanen haastatteli kevään 2018 aikana kahdeksaa ammattikorkeakoulun opiskelijaa, joilla kaikilla oli taustanaan ammatillinen perustutkinto. Opiskelijoiden mielestä ammatillisessa perustutkinnossa ohjausta jatko-opintoihin oli ollut vain vähän tai ei juuri ollenkaan, ja ohjaus suunnattiin vain saman alan jatko-opintoihin. Ohjausta oli antanut opinto-ohjaaja, oma opettaja tai etsivän nuorisotyön ohjaaja. Yhteishaun aikana oli käyty läpi Opintopolun hakutoimintoja. Ainoana ohjauksen muotona saattoi olla vain ammattikorkeakoulun avoimet ovet ja eri alojen opiskelijoiden vierailut oppilaitoksessa. Vierailut koettiin mainostamiseksi, joiden perusteella ei voinut tehdä mitään tulevaisuutta koskevia päätöksiä. Enemmän tietoa kaivattiin muun muassa työelämän tarpeista, työllistymisestä ja opiskelijan soveltuvuudesta eri aloille. Eräs opiskelija oli kokenut, että häntä ei oltu kuunneltu, ja eri vaihtoehtojen tutkiminen jäi oman innostuksen varaan. Ohjauksen toivottiin olevan monipuolisempaa, ja odotettiin tietoa myös aloista, joita ei ollut juuri sillä hetkellä ammatillisella puolella tarjolla.

Ajatus jatko-opintoihin hakeutumisesta oli haastateltavien keskuudessa syntynyt hyvin eri aikoina. Jollekin opiskelijalle oli jo ammatillisten opintojen alkuvaiheessa selvää, että hän tähtää korkeakouluopintoihin. Ajatus jatko-opinnoista oli useimmille syntynyt opintojen loppuvaiheessa tai työelämään siirtymisen jälkeen. Jollekin opiskelijalle alan vaihtaminen tuli ajankohtaiseksi hänen huomattuaan, että oli aikaisemmin valmistunut ammattiin, joka ei ollut hänen ”oma juttunsa”. Eräs opiskelija innostui jatko-opinnoista TE-keskuksen työnhakuvalmennuksessa, jossa esiteltiin erilaisia jatko-opintovaihtoehtoja.

Erään opiskelijan päätökseen hakeutua korkeakouluopintoihin vaikutti halu päästä eteenpäin elämässä ja pelko siitä, että jämähtää paikalleen. Niin sanottujen polkuopintojen aloittaminen TE-tuella mahdollisti yhdelle opiskelijalle siirtymisen myöhemmin tutkinto-opiskelijaksi ja opiskelujen jatkamisen opintotuella.

Ammattikorkeakouluopintojen aloittamiseen on saattanut liittyä ongelmia ja vaikeuksia. Yksittäisistä hankaluutta tuottavista opiskeltavista aineista mainittiin matematiikka ja kemia. Ylipäänsä töitä oli pitänyt alussa tehdä paljon, jotta opinnot olivat päässeet hyvin alkuun. Haasteita oli jollakin ollut myös lukujärjestyksen osalta. Vaikka se oli ollut väljä, ei kurssien päällekkäisyyksien vuoksi ollut voinut valita kaikkea itseä kiinnostavaa. Töitä tehneelle ja liikkumaan tottuneelle paikallaan istuminen oli tuntunut vaikealta. Myös ta-

lous oli pitänyt saada alussa kuntoon. Ammattimainen jääkiekon pelaaminen vaati eräältä opiskelijalta poissaoloja, ja hän oli kokenut ongelmallisena yhteydenotot opettajiin ja poissaolojen korvaamisen. Jollekin pitkä matka opiskelupaikkakunnalle oli tuntunut raskaalta. Muun muassa hyvät sosiaaliset taidot, oma opiskelumotivaatio ja kyky omaksua oppilaitoksen käytänteet olivat merkittäviä asioita, jotka edesauttoivat ammattikorkeakouluopintojen aloittamisen sujuvuutta ja opinnoissa edistymistä. Opiskeluryhmän hyvällä ilmapiirillä oli myös merkitystä, samoin kuin tutuilla, jotka jo opiskelivat ammattikorkeakoulussa. Eräs opiskelija mainitsi, että ”kukaan kaveri ei meinaa ymmärtää, että viihdyn täällä ja tykkään koulusta. Olen nytkin täällä lukemassa tenttiin, vaikka minulla ei ole koulua”. Jollekin merkitystä oli ensivaikutelmalla: heti alussa oli syntynyt mielikuva, että ”koulu on ystävällinen ja rauhallinen ja täällä on helppo olla”. Koulun kansainvälisyyttä myös kiiteltiin: ”Minulla on nykyään enemmän kansainvälisiä opiskelukavereita kuin suomalaisia. Niitäkin silti on.” Konkreettinen asia, joka oli auttanut ammattikorkeakouluopintojen aloittamista ja opinnoissa edistymistä, oli ammattikorkeakoulun opinto-ohjaajan tuki ja opiskelijan kuunteleminen. Opinto-ohjaajan luona käynnin jälkeen ”kaikki tuli selväksi ja helpommaksi”.

AMMATTIKORKEAKOULUN VÄYLÄOPINNOT OSANA AMMATTIIN OPISKELEVAN HOKS-PROSESSIA

Jokaiselle ammatillisen perustutkinnon suorittajalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma HOKS. HOKS ei ole pelkkä asiakirja, vaan opiskelijan opintopolkua kuvaava prosessi. Jatkoväylä-hankkeessa on työstetty kuvausta ohjausprosessista, jossa ammatillista perustutkintoa suorittavalle opiskelijalle kartoitetaan mahdollisuuksia suorittaa ammattikorkeakouluopintoja ammatillisen perustutkinnon suorittamisen ohella. Prosessikuvauksen tarkoituksena on toisaalta selkeyttää ohjauksen eri vaiheita ja vastuualueita, toisaalta luoda opiskelijalle selkeä käsitys opintojaksoista, jotka edesauttavat ammattikorkeakouluopinnoista suoriutumista tai ovat varsinaisia ammattikorkeakouluopintojaksoja eri koulutusaloilta (tekniikka, liiketalous, sosiaali- ja terveysala sekä kulttuuri).

Aluksi tuotettiin ja koottiin ammatillisen koulutuksen reformiin liittyvää materiaalia, joka ottaa huomioon laki- ja asetusmuutoksia. Opinto-ohjauksen tueksi prosessikuvaukseen on liitetty muun muassa opinto-ohjaajan työkalupakki, hyvän ohjauksen kriteerit, erityisen tuen käytänteet ammatillisessa koulutuksessa sekä Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä Jedun omia pedagogisia asiakirjoja. Prosessikuvauksessa on linkki Centrian tarjoamiin ammattikorkeakoulu-väyläopintoihin. HOKS-prosessikuvauksen teknisistä ratkaisuista vastasi ryhmä Oulaisten ja Haapajärven tieto- ja viestintätekniikan opiskelijoita ja heidän opettajansa. Opiskelijat tekivät osana opintojaan HOKS-prosessikuvauksesta [www-version \(https://hoks-prosessi.webnode.fi\)](https://hoks-prosessi.webnode.fi).

POLKUOPINTOJEN KAUTTA AMMATTIKORKEAKOULUOPINTOIHIN

Polkuopinnot ovat Centrian avoimen ammattikorkeakoulun toteuttamia opintokokonaisuuksia, kun taas yllä mainitut ammattikorkeakoulu-väyläopinnot on tässä hankkeessa kehitetty malli ammatillisen perustutkinnon suorittajalle siirtyä ammattikorkeakouluopintoihin. Polkuopinnot ovat valmiiksi suunniteltuja laajoja opintokokonaisuuksia, jotka muodostuvat ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvista opintojaksoista. Opiskelija voi hakea ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijaksi erillishaun kautta, jos avoimen ammattikorkeakoulun opintoja on suoritettu korkeakoulusta ja koulutusalaista riippuen 30–60 opintopistettä, mahdollisuuksien mukaan jo toisen asteen koulutuksen aikana. Haku tapahtuu opintopolku.fi-palvelussa. Haku on käytössä ympäri vuoden (kesän noin kaksi viikkoa kestävää päivitystaustoa lukuun ottamatta), joten opiskelija voi hakea tutkinto-opiskelijaksi heti, kun tarvittavat opintopisteet ovat koossa. Valinta tutkinto-opiskelijaksi voidaan tehdä esimerkiksi haastattelun tai soveltuvuusarvioinnin perusteella. Kunkin koulutuksen käytännöistä päättää koulutusosalapäällikkö.

OIKEA-AIKAISEN TIEDOTTAMISEN JA OHJAUKSEN MERKITYS

Centria-ammattikorkeakoulun opinto-ohjaaja Helinä Moilasen haastattelemat opiskelijat kokivat jatko-opinnoista tiedottamisen olevan vähäistä. Ohjauksen toivottiin olevan monipuolisempaa, ja ammatillista perustutkintoa opiskelevat halusivat myös tietoa useiden alojen jatko-opintomahdollisuuksista ja ammattitaitovaatimuksista. Ohjauksen toivottiin olevan myös säännöllistä koko opintojen ajan eikä ajoittuvan vain muutamaan tuntiin ja yhden lukuvuoden ajalle. Toistuva jatko-opintomahdollisuuksista tiedottaminen onkin tärkeää, sillä kiinnostus näihin saattaa herätä opintojen eri vaiheissa. Näihin ongelma-kohtiin olemme osaltamme pyrkineet vastaamaan luomalla ja jalkauttamalla uutta toimintamallia. Ammattikorkeakouluun tähtäävää ammatillista perustutkintoa opiskelevaa nuorta olisi hyvä jo aikaisessa vaiheessa ohjata portfoliomateriaalin tallentamiseen esimerkiksi Kyvyt.fi-sovellusta hyödyntäen. Portfoliolla voi ammattikorkeakoulussa osoittaa osaamistaan ja hakea siten osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Lisäksi ammattikorkeakoululla ja toisen asteen oppilaitoksella pitää olla selkeä yhteinen vuosikello, jotta kaikki toimijat tietävät, mitä tapahtuu mihinkin aikaan ja milloin tiedottaminen on ajankohtaista. Näin varmistetaan, että tiedotus, ohjaus ja opiskelun tuki on oikea-aikaista ja säännöllistä.

YHDESSÄ OHJATEN – SOSIONOMIOPINTOJA NUORISO- JA VAPAA-AJAN OHJAUKSEN OPISKELIJOILLE

Päivi Putkuri

Yhteistyöni nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnon opinto-ohjaajan kanssa alkoi muutama vuosi sitten, kun kehitimme yhdessä AMK+-näyttöjä sosionomitutkinnosta kiinnostuneille opiskelijoille. Jatkoväylä-hankeen aikana oli ajankohtaista syventää yhteistyötä. Toteutimme hankkeessa pilotin, jossa sosionomiopinnoista kiinnostuneet nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen opiskelijat suorittivat 30 op sosionomiopintoja osana ammatillista perustutkintoa. Pilotissa aloittaneet opiskelijat tekevät ensimmäisen lukukauden opintoja aloittavan tutkinto-opiskelijaryhmän mukana. Käytän tässä artikkelissa nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen tutkinnosta ja opiskelijoista lyhennettä nuva.

Artikkelia varten olen keskustellut pilotissa aloittaneiden opiskelijoiden, ammattikorkeakoulun opiskelija- ja hakijapalveluiden henkilöstön sekä yhteistyöoppilaitoksen opinto-ohjaajan kanssa heidän kokemuksistaan ja kehittämisideoistaan.

PILOTIN TOTEUTTAMINEN

Pilotin aikana olemme kehittäneet toisen asteen opinto-ohjaajan kanssa opiskelijoiden tarpeita vastaavaa tiedottamista ja ohjausta, jotta siirtymä tutkinnosta toiseen olisi mahdollisimman sujuva. Siirtymässä ovat korostuneet ohjauksen perusasiat eli yhteistoiminta ohjattavien ja toisen oppilaitoksen opinto-ohjaajan kesken, siirtymään liittyvien prosessien ohjaaminen ja siirtymän aikana ohjattavien toimijuuden vahvistaminen (Vehviläinen 2014, 12).

Vehviläinen (2014, 12, 14, 21) toteaa, että koulutussiirtymissä ohjauksesta muodostuu prosessi, kun toiminnalla on selkä tavoite. Tässä pilotissa tavoitteena oli tukea ammatillista tutkintoa suorittavien opiskelijoiden koulutuspolun jatkumista ammatillisen perustutkinnon aikana ammattikorkeakoulussa. Ohjauksen merkitys korostuu, kun opiskelija siirtyy korkeakouluopiskelijoiden yhteisöön, missä opiskeluympäristö ja -tavat ovat erilaisia kuin perustutkinnon opinnoissa. Jotta siirtymävaihe sujuisi mahdollisimman hyvin, korostuu ohjauksen ja opinnoista tiedottamisen merkitys jo ennen korkeakouluopinnojen aloittamista. Merkittävin ohjauksen tavoite tutkinnosta toiseen siirtyvän ohjauksessa on perustutkinto-opiskelijan toimijuuden tukeminen ja vahvistaminen. Tavoitteena on, että ohjattava kykenee aktiivisesti ja vastuullisesti edistämään omia tavoitteitaan korkeakouluopiskelijana (Onnismaa 2011, 72–73).

Siirtymä korkeakouluopiskelijaksi edellyttää hyvää yhteistyötä ammatillisen oppilaitoksen ja korkeakoulun opinto-ohjaajien kesken. Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaaja on avainasemassa siinä, miten ja milloin hänen opiskelijoilleen tiedotetaan opiskelumahdollisuudesta korkeakoulussa. Opinto-ohjaajan tekemällä työllä on oleellinen merkitys siinä, että nuva-opiskelija saa riittävästi tietoa hakemisprosessista ja korkeakouluopintojen vaatimuksista. Olemme jo kehittäneet tiedottamista siten, että pilotissa mukana ollut opiskelija kertoo opinnoistaan opiskelijan näkökulmasta. Sosionomi-pilotin opiskelija voi kertoa alkuinfossa esimerkkejä opintojaksojen sisällöistä, tehtävistä ja työskentelytavoista. Alkuinfossa on tarpeen tuoda esille se, että korkeakouluopinnoissa teoriaopinnot ja itsenäinen tiedonhankinta painottuvat aivan eri tavoin kuin ammatillisen perustutkinnon opinnoissa. Ennen sosionomiopintojen aloittamista perustutkinnon opiskelijan on hyvä arvioida valmiuksiaan korkeakouluopintoihin. Tarvittaessa hän voi suorittaa esimerkiksi kieliopintojen kertauskursseja ennen korkeakouluopintoihin siirtymistä tai niiden alkaessa.

Pilottiin osallistumisen edellytyksenä on, että sosionomiopinnoista kiinnostunut opiskelija suorittaa ennen opintojen aloittamista hyväksytysti sosiaali- ja terveystieteiden soveltuvuuskokeen. Valintakokeeseen kutsutaan maksimissaan viisi sosionomiopinnoista kiinnostunutta, ja heistä kolme parhaiten soveltuvuuskokeessa menestynyttä voi aloittaa opinnot. Muut hyväksytyt tulokset saaneet jäävät varasijoille valintakoetuloksen mukaisessa paremmuusjärjestyksessä. Sosionomitutkinnon ensimmäisen lukukauden opinnot (30 op) ovat nuva-opiskelijoilla ammatillisessa perustutkinnossa osa opintojen valinnaista tutkinnon osaa (15 osp) ja osa Ohjaus eri toimintaympäristöissä (35 osp) -opintoja.

Kun korkeakouluopintoihin valitaan opiskelijoita myös muutoin kuin yhteishaun kautta, on tarpeen sopia hakijapalveluiden ja avoimen ammattikorkeakoulun toimijoiden kanssa yhteistyöstä ja valintakoeikänteistä. Sopia täytyy ainakin siitä, kuinka monta opiskelupaikkaa varataan sosionomipilottiin osallistuville opiskelijoille sekä miten heidän kutsumisensa valintakokeeseen ja valintakoetuloksen ilmoittaminen hoidetaan.

Erillishaussa tutkinto-opiskelijaksi siirtyminen edellyttää nuva-opiskelijalta vähintään 30 opintopisteen eli ensimmäisen lukukauden opintojen suorittamista. Suoritettujen opintojen keskiarvon on oltava vähintään 2/5, ja opiskelijalla on oltava suoritettuna hakukelpoisuuden antava toisen asteen ammatillinen perustutkinto. Pilottiin haetaan opiskelijoita kaksi kertaa vuodessa: syyslukukaudella tammikuussa alkaviin monimuoto-opintoihin ja kevätlukukaudella elokuussa alkaviin päiväopintoihin.

Kun ammatillisen tutkinnon opinto-ohjaaja on informoinut omia opiskelijoitaan opiskelumahdollisuudesta, järjestetään opinnoista kiinnostuneille tapaaminen ammattikorkeakoulussa. Tapaamisessa keskustellaan sosionomiopintojen sisällöistä ja käytännöistä sekä tutustutaan oppilaitokseen. Tapaamisessa ovat mukana opiskelijoiden lisäksi perustutkinnon ja sosionomitutkinnon opinto-ohjaajat. Jatkossa oppilaitokseen tutustumiseen olisi hyvä

ottaa mukaan myös sosionomiopiskelijoita, jotka voivat kertoa omista opiskelukokemuksistaan pidemmältä opiskeluajalta kuin sosionomi-pilotissa opiskellut.

Opiskelijalla on monenlaisia ohjauksen tarpeita sekä ennen opintojen aloittamista että opintojen alussa ja lopussa. Ohjaukseen osallistuvat sekä ammatillisen tutkinnon että korkeakoulututkinnon opinto-ohjaajat. Kun opiskelija saa suoritettua tavoitteena olleet korkeakouluopinnot ja hakee ammatillista tutkintoa, on huomioitava ammatillisen koulutuksen valmistuskäytännöt ja aikataulut sekä korkeakoulun erillishaun käytännöt ja aikataulut. Tämän lisäksi on selvitettävä valmistuspäivämäärän vaikutus opiskelijan saamiin opintososiaalisiin etuuksiin.

OPISKELIJAN KOKEMUKSIA PILOTTIIN OSALLISTUMISESTA

Monimuotoryhmän kanssa opintonsa aloittaneen opiskelijan kanssa keskustelimme siitä, miten koko prosessia voisi kehittää: millaisia asioita oman oppilaitoksen infossa olisi tarpeen tulla esille, millä tavoin ammattikorkeakouluopinnoista ja niiden toteutuksesta tulisi kertoa, millaisia ohjaustarpeita opiskelijalla on opintojen aikana ja miten ohjaus on toiminut. Tässä keskustelussa tuli esille hyviä kehittämissuhteita.

Oman oppilaitoksen alkuinfo oli riittävän ajoissa kevätlukukaudella, jolloin opiskelijalla oli kesä aikaa miettiä päätöstään. Opiskelijan mielestä info oli kokonaisuudessaan toimiva. Alkuinfon sisällön kehittämisen toiveet liittyivät valintakoe-prosessin eri vaiheiden tarkempaan kuvaamiseen. Opiskelija jäi kaipaamaan tarkempaa tietoa siitä, kuinka monta paikkaa valintakokeessa on varattu nuva-opiskelijoille, mikä on valintakokeen hyväksytty pistemäärä, miten opiskelija saa tiedon tuloksesta, miten hylättyä tai hyväksyttyä tulosta perustellaan, miten hakijat asetetaan paremmuusjärjestykseen ja mihin heidän soveltuvuutensa arviointi vertautuu.

Hyvä käytäntö on ollut se, että ammatillisen tutkinnon opinto-ohjaaja tapasi henkilökohtaisesti kaikki opinnoista kiinnostuneet. On tärkeää, että alkuinfossa on mukana opiskelija tai opiskelijoita, jotka ovat edenneet korkeakouluopintoihin ja siirtyneet tutkinto-opiskelijaksi ammattikorkeakouluun. Opiskelija piti tärkeänä painottaa tiedottamisessa korkeakouluopintojen luonnetta eli kokonaisvaltaisen ja itsenäisen vastuun ottamista omasta opiskelusta ja opintojen suunnittelusta.

Erityisesti monimuoto-opintoihin tähtääville opiskelijoille on hyvä kertoa, että opiskelu monimuotototeutuksessa vaatii myös etäjaksoilla tiivistä vuorovaikutusta oman pienryhmän eli osaamisyhteisön kanssa. Sosionomitutkinnossa keskeinen työskentelytapa erityisesti ensimmäisen opiskeluvuoden aikana on työskentely osaamisyhteisöissä, jotka koostuvat viidestä tai kuudesta tutkinnossa aloittavasta opiskelijasta. Osaamisyhteisöillä on tärkeä

ohjauksellinen merkitys opintojen alussa. Opiskelijoiden on turvallisempaa ja helpompaa ratkoa esimerkiksi tehtäviin tai opiskelukäytänteisiin liittyviä kysymyksiä pienessä ryhmässä kuin yksin tai suuremmissa ryhmässä. Ryhmässä oppiminen mahdollistaa sekä eri aiheisiin liittyvän sisällöllisen osaamisen että työelämätaitojen kehittämisen. Ryhmässä toimiminen edellyttää jäseniltään aitoa sitoutumista, yhteisten tavoitteiden tiedostamista ja niistä sopimista sekä työskentelyroolien jakamista ja työskentelyn arviointia. (Kokkinen ym. 2008.)

Sosionomiopinnoissa aloittaneen opiskelijan mielestä valintakoevaiheen ja opintojen aloittamisen jälkeen toinen kriittinen kohta opinnoissa on lukukauden loppuvaihe, jolloin kaikki väylä-opintojen suoritukset tulee olla kirjattuina opintosuoritusotteelle ennen erillishaun päättymistä. Tässä vaiheessa tarvitaan erityisen paljon yhteistyötä molempien oppilaitosten ohjaajien kesken. Väylä-opintojen loppuvaiheessa olevan opiskelijan tulee hoitaa monia käytännön asioita. Hänen tulee huolehtia, että opintopisteet ovat kirjautuneet opintosuoritusrekisteriin. Opiskelijan tulee muistuttaa opintojaksojen opettajia omasta aikataulustaan.

Kun ammattikorkeakoulun ensimmäisen lukukauden lopussa on harjoittelu, tulee harjoittelusta ja siihen liittyvien tehtävien tekemisestä ja aikataulusta sopia opiskelijan kanssa etukäteen. Opintososiaalisten etuuksien hoitaminen vaatii opiskelijalta yhteydenottoa Kelalle ja mahdollisesti lausuntoa ammatillisen tutkinnon opinto-ohjaajalta. Opiskelijalle aiheutuu opintojen loppuvaiheessa huolta siitä, tulevatko kaikki oleelliset käytännön asiat hoidettua aikataulussaan. Tässä vaiheessa opinto-ohjaajien yhteistyön tulee olla aktiivista.

KATSE ETEENPÄIN

Syksyllä 2018 ammatillisessa perustutkinnossa otetaan käyttöön uudet opetussuunnitelman perusteet. Tutkinto muuttuu kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnoksi. Tutkinnossa on kaksi osaamisalaa: nuoriso- ja yhteisöohjauksen sekä varhaiskasvatuksen ja kasvatusalan osaamisala. Opetussuunnitelmaudistuksen yhteydessä muuttuu myös se, mitä korkeakouluopintoihin siirtyvän opiskelijan on vielä otettava haltuun omalta osaamisaltaan. Olemme ennakoineet tulevaa siten, että valinnaisen tutkinnon osan (15 osp) lisäksi opiskelijat tekevät näytön ja tehtäviä omalta osaamisaltaan sosionomitutkinnon ensimmäisen lukukauden harjoittelun aikana. Syksyllä 2019 otetaan myös sosionomitutkinnossa käyttöön uusi opetussuunnitelma, joten silloin on taas aika verrata opetussuunnitelmien sisältöjä.

Opinto-ohjaajien merkittävin kokemus pilotista on se, että yhteistyön rakentamisen polku on pitkä. Voimme iloita siitä, että muutamille opiskelijoille on jo mahdollistunut joustava siirtyminen ammatillisesta perustutkinnosta korkeakouluopintoihin. Pilotin onnistumisessa oleellista on se, että kummassakin oppilaitoksessa työskentelevät henkilöt vastaavat omalta osaltaan polun mahdollistamisesta ja kehittämisestä.

Ammattikorkeakouluopintojen aikana koko opiskelijaryhmälle annettu ohjaus ja tulokeskustelu ovat olleet riittävät ohjausmuodot. Opiskelijoille on kuitenkin tarpeen tuoda selkeästi esille, että he voivat tarvittaessa sopia henkilökohtaisesta tapaamisesta jommankumman tutkinnon opinto-ohjaajan kanssa. Toimiva yhteistyö oppilaitosten opinto-ohjaajien kesken mahdollistaa opiskelijalle opintojen sujuvan jatkamisen saman opiskelijaryhmän kanssa toisesta lukukaudesta eteenpäin. Toisen lukukauden aloitus sujuu opiskelijalta jo huomattavasti sujuvammin, koska opiskeluympäristö, opiskelutavat ja opiskelijat ovat tuttuja.

LÄHTEET

Kokkinen, A., Rantanen-Väntsi L. & Tuomola A. 2008. Aikuisen oppijan kirja. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Onnismaa, J. 2011. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Hakapaino Oy.

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Tallinna: Gaudeamus Oy.

OHJAUKSEN YKKÖSKETJU – JATKOVÄYLÄLLÄ AMIKSESTA AMKIIN

Mari Hämäläinen

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen yhteistyön kehittämistä pidetään tärkeänä molemmilla koulutusasteilla. Opetuksen toteutuksen osalta tärkeimpänä pidetään yhteistyötä, joka liittyy ammattikorkeakouluopintojen opiskelun mahdollistamiseen ammatillisen koulutuksen opiskelijoille, aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, oppimisympäristöjen järjestämiseen sekä koulutuksen markkinointiin. Ammatillisen toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen välinen yhteistyö edellyttää moniammatillista osaamista ja kehittävää työtettä. Yhteistyön vahvistaminen edellyttää strategista tahtotilaa. Yhteistyö on aikaisemmin perustunut enemmän henkilösuhteisiin tai yhteistyöhön yksittäisten yritysten kanssa kuin koulutusta järjestävien yhteiseen strategiseen toimintaan alueen työ- ja elinkeinoelämän kehittämissä. Kun opintojen ohjauksen keskeinen merkitys tiedostetaan, pystytään tiivistämään yhteistyötä ja parantamaan toiminnan tuloksellisuutta. (Hintsanen ym. 2016, 5.)

Hallituksen kärkihankkeeksi on nostettu ammatillisen koulutuksen reformi, jonka avulla muutetaan koulutuksen rakenteita, rahoitusmallia ja toimintatapoja. Tavoitteena on työurien pidentäminen nopeuttamalla siirtymistä opinnoista työelämään. Käytännön keinona hankkeessa on se, että toisen asteen ja korkea-asteen koulutusten välistä yhteistyötä lisätään. (Hintsanen ym. 2016, 15.) Yhteistyön muotoja on monia. Ammatillisen toisen asteen opiskelijoille tarjottavat avoimen ammattikorkeakoulun jatkoväyläopinnot edustavat yhteistyötä konkreettisimmillaan. Muuttuva toimintaympäristö asettaa haasteita yhteistyölle, mutta luo samalla mahdollisuuden tarkastella ja kehittää toimintaa jatkuvasti. Toimivan yhteistyön tuloksena kehitettävät joustavat opintopolut toiselta asteelta korkea-asteelle hyödyttävät opiskelijaa, ammatillista toisen asteen oppilaitosta sekä ammattikorkeakoulua. Opiskelijan valinnanvapaus kasvaa ja urasuunnittelu konkretisoituu, koska hän saa tutustua korkeakouluopintoihin jo toisen asteen opintojen aikana. Ammatillisen oppilaitoksen tarjonta laajenee ja jatkokoulutusmahdollisuudet avautuvat opiskelijoille jo opintojen aikana jatkoväyläopintojen myötä. Lisäksi ammattikorkeakoulu saa jatkoväyläopiskelijoista korkeakouluopiskelijoita, jotka ovat jo integroituneet korkeakouluun ja valmistuvat ripeästi. Onnistuakseen jatkoväyläopinnot vaativat hyvin suunniteltua moniammatillista ohjausta opintojen eri vaiheissa: ohjausta tarvitaan sekä ammatillisen toisen asteen oppilaitoksen että ammattikorkeakoulun ohjaushenkilöstöltä.

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN JATKOVÄYLÄOPINTOJEN LÄHTÖKOHDAT KYMENLAAKSOSSA

Sujuvien siirtymien mahdollistamista ammatilliselta toiselta asteelta ammattikorkeakouluun on pidetty tärkeänä myös Kouvolan seudulla. Kouvolan seudun ammattioppilaitos (Ksao) ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk) ovat tarjonneet yhteistyössä tuottamia opintoja toisen asteen opiskelijoille vuodesta 2014. Tässä artikkelissa kuvataan jatkoväyläopintoja sosiaali- ja terveysalalla. Hyviä kokeiluja ja kokemuksia löytyy muiltakin aloilta ja alueen muiden toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Kouvolan kampus (aikaisemmin Kymenlaakson ammattikorkeakoulu) on tarjonnut vuodesta 2014 lähtien toisen asteen opiskelijoille korkeakouluopintoja, joita kutsuttiin aikaisemmin siltaopinnoiksi. Opinnoissa otettiin alusta asti erityisesti huomioon toisen asteen opiskelijoiden osaamisen vahvistamiseen ja urakehitykseen liittyvät tarpeet. Siltaopintotarjonta käynnistyi kielten ja matemaattisten aineiden valmentavilla opinnoilla ja laajentui vähitellen ammatillisiin opintoihin. Suurin osa opinnoista oli jo vuonna 2016 verkko-opintoja. Mikäli opintoihin sisältyi lähiopetusta, ne pyrittiin suunnittelemaan siten, että ne sopivat molempien oppilaitosten työjärjestyksiin. (Aalto 2015.)

Sosiaalialan opintoja tarjottiin lähihoitajaopiskelijoille, ja kokemukset toteutuksista olivat myönteisiä. Opintomenestys osoittautui hyväksi, ja opettajat huomasivat tämän valikoi-tuneen opiskelijaryhmän korkeakouluvalmiuksien olleen hyvällä tasolla. Opiskelijoiden motivaatio oli hyvä ja tiedonjano vahvaa. Heitä myös kiinnosti kokeilla uusia pedago-gisia menetelmiä. Tarjoamalla ammattikorkeakouluopintoja oman alueen ammatillisille opiskelijoille vahvistetaan myös oman maakunnan ammattikorkeakoulun kilpailukykyä. Toimintamallilla on siten myös markkinoinnillista tehoa. (Paakkonen 2017.)

Siltaopinnot loivat pohjan yhteistyön tiivistämiselle ja toimintamallin kehittämiseksi jatkoväyläopinnoiksi. Vuonna 2018 jatkoväyläopintoja tarjotaan Etelä-Kymenlaakson ammat-tiopistolle, Kouvolan seudun ammattiopistolle, Etelä-Savon ammattiopistolle sekä Savonlin-nan ammatti- ja aikuisopistolle. Jatkoväyläopinnot pyritään tarjoamaan verkko-opintoina, jolloin kaikkien yhteistyöoppilaitosten opiskelijat voivat osallistua haluamiinsa opintoihin maantieteellisestä sijainnistaan riippumatta. Sekä korkeakoulukenttä että ammatillinen koulutus ovat muutosten keskellä. Avoimen ja tiiviin yhteistyön avulla toimintamalli saadaan toimivaksi myös muuttuvassa tilanteessa. Kuvassa 1 esitetään Xamkin jatkoväyläopintojen malli.

JATKOVÄYLÄOPINNOT XAMKISSA

A Avoimen amkn jatkoväylä

Jatkoväyläopinnot ovat Xamkin avoimen ammattikorkeakoulun opintoja, joiden kohderyhmänä on 2. asteen oppilaitosten tutkinto-opiskelijat. Jatkoväylällä opiskelija suorittaa samanaikaisesti 2. asteen opintoja ja AMK-opintoja. Jatkoväyläopintojen koulutustarjonta koostuu eri alojen ennalta määritystä opintojaksoista. Tarjontaa vakioidaan useaksi vuodeksi. Opiskelijapaikkamäärät kunkin alan jatkoväyläopintoihin määritellään vuosittain. Jatkoväyläopinnot ovat ilmaisia 2. asteen opiskelijoille.

B Ilmoittautuminen

Avoimen amkn jatkoväyläopintoihin ilmoittaudutaan Xamkin koulutuskalenterissa www.xamk.fi/koulutuskalenteri. Ilmoittautuessa opiskelijalta varmistetaan, että hän on keskustellut 2. asteen opinto-ohjaajan tai opettajan kanssa jatkoväyläopinnoista. Ilmoittautumisen yhteydessä opiskelijalta pyydetään myös suostumus tietojen luovuttamiseen 2. asteen oppilaitokselle. Mikäli opiskelija ei anna suostumusta tietojen luovutukseen, hän on itse vastuussa arvosanatietojen toimittamisesta omaan oppilaitokseensa.

C Erillishakukelpoisuus

Jatkoväyläopinnot suorittanut opiskelija voi saada erillishakukelpoisuuden Xamkiin. Erillishakukelpoisuus edellyttää hakijalta 30 op:n jatkoväyläopintoja osana 2. asteen ammatillisista tutkintoa. Hakukelpoisuuden edellyttämät 30 op:n koostuu vähintään 20 op:n hakuohjeen AMK-opintoja ja enintään 10 op:n kaikille aloille yhteisiä AMK-opintoja. Erillishakukelpoisuus on voimassa niin kauan kuin ko. haku on voimassa.

D Jatkoväylä-haku

Erillishakukelpoisuuden saatuaan opiskelija voi hakea Xamkin tutkinto-opiskelijaksi Jatkoväylä-haussa. Jatkoväylä-haku on auki kaksi kertaa vuodessa samaan aikaan avoimen väylän haun ja siirtohaun kanssa (syksy ja kevät). Opiskelijavalinnoissa noudatetaan samoja koulutuskohtaisia valintakriteereitä kuin avoimen väylän haussa. Koulutusten aloituspaikat määritellään vuosittain. Lisätietoja hakemisesta www.xamk.fi/koulutus/hakeminen.

E Hyväksiluku

Opiskelijan tullessa valituksi tutkinto-opiskelijaksi, suoritettujen jatkoväyläopinnot hyväksiluetaan täysimääräisesti tutkintoon Xamkissa. Jatkoväyläopinnoilla lisätään ammatillisen 2. asteen opiskelijan AMK-opiskeluvalmiuksia ja madalletaan kynnystä hakeutua Xamkiin. Jatkoväylän tavoitteena on myös lyhentää opiskelijan kokonaisopiskelu-aikaa.

Kuva 1. Jatkoväyläopinnot Xamkissa (kuva: Petra Paasonen, Jatkoväylä-hanke)

Jatkoväyläopinnot ovat Xamkin avoimen ammattikorkeakoulun tarjoamia opintoja, joita ammatillisen toisen asteen opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillisen toisen asteen tutkinnon kanssa. Opintotarjonta koostuu ammatillisista opinnoista sekä kaikille aloille yhteisistä opinnoista. Opiskelija keskustele jatkoväyläopinnoista etukäteen oman opinto-ohjaajansa kanssa, minkä jälkeen opiskelija ilmoittautuu haluamiinsa opintoihin. Kun opiskelija on suorittanut jatkoväyläopintoja 30 opintopistettä, hän saa erillishakukelpoisuuden niin sanotun avoimen väylän haussa, joka on avoinna kahdesti lukuvuoden aikana. Jos opiskelija tulee valituksi jatkoväylähaussa, hänen suorittamansa jatkoväyläopinnot luetaan täysimääräisesti hyväksi Xamkin tutkintoon. (Xamk.fi 2018.)

MONIAMMATILLISEN OHJAUKSEN YKKÖSKETJUN MUODOSTAMINEN

Ohjausta ja neuvontaa on perinteisesti tehty sekä yksin että yhdessä. Yksittäinen ohjaaja kohtaa asiakkaita omasta roolistaan ja toimenkuvastaan käsin. Opiskelija tulee ohjaustyössä nähdä enemmän yhteistyökumppanina kuin työn kohteena. (Malinen 2018.) Siten siirrytään yksittäisestä ohjauksesta monialaiseen osallistavaan yhteistyöhön. Moniammatillisuus on perinteisesti ymmärretty eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyöksi. (Happo ym. 2015, 58.) Yhteistyöstä puhuttaessa tärkeänä pidetään usein inhimillisen pääoman käsitettä. Sillä tarkoitetaan yksilön osaamista, sitoutumista ja motivaatiota. Oman alan osaamisen lisäksi moniammatilliselta ohjaustiimiltä tarvitaan vuorovaikutustaitoja, kykyä toimia muiden kanssa sekä kykyä asettua toisen asemaan. (Nummenmaa 2007, 49–50.)

Kaakkois-Suomessa yhteistyötä ammattikorkeakoulun ja toisen asteen ammatillisten opilaitosten välillä tiivistettiin Jatkoväylä-hankkeessa kaikkien alojen yhteisillä tapaamisilla vuonna 2017. Tapaamisissa luotiin yhteinen ymmärrys jatkoväyläopintojen tavoitteesta ja perustettiin alakohtaisia, moniammatillisia työryhmiä, jotka jatkoivat yhteistyötä käytännön tasolla. Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalouden työryhmään valikoitui koulutussuunnittelija avoimesta ammattikorkeakoulusta, kaksi sosiaali- ja terveystalouden lehtoria toiselta asteelta ja ammattikorkeakoulusta sekä opinto-ohjaaja ja koulutuspäällikkö ammatilliselta toiselta asteelta. Työryhmän kokoonpano koetaan toimivaksi, koska sen jäsenten osaaminen täydentää toinen toistaan ja luo moniammatillista asiantuntijuutta. Kuvassa 2 on esitetty työryhmän laajennettu osaaminen.

Kuva 2. Jatkoväyläopintojen työryhmän laajennetun osaamisen muodostuminen

Työryhmän jäsenten osaaminen tuottaa synergiaetua jatkoväyläopintojen ohjausprosessiin. Yhteistyön lähtökohta on yhteinen tahto tuottaa uudenlaisia opintoja, ylittää raja-aitoja ja kokeilla uutta kunnioittaen kuitenkin samalla aikaisemman yhteistyön tuottamaa tietoa ja hyviä käytänteitä.

Johdon rooli on mahdollistaa työryhmän jäsenten työ luottaen ryhmän jäsenten osaamiseen ja ammattitaitoon. Hyvä luottamus aikaansaa tehokasta kommunikaatiota, oppimista ja rakentavaa ristiriitojen ratkaisua, lisää sitoutumista ja mahdollistaa innovatiivisuuden. (Tynjälä ym. 2005, 23.) Ksaon ja Xamkin sosiaali- ja terveysalan jatkoväyläyhteistyö toimii hyvin, koska sen jäsenten osaamiseen luotetaan. Toisen asteen ja korkea-asteen sosiaali- ja terveysalan opettajien substanssiosaaminen on tärkeässä roolissa mietittäessä oikeita opintojaksoja jatkoväyläopintotarjontaan. Opettajat toimivat linkkinä koulutusyksiköihin, jolloin muutkin alan opettajat ovat tietoisia jatkoväyläopinnoista ja opintojaksoista, joita tarjotaan toisen asteen opiskelijoille. Moniammatillisessa työskentelyssä yhteistyöosaaminen, hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot sekä avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri ryhmän jäsenten välillä ovat toiminnan ehdottomia edellytyksiä. Lisäksi tarvitaan yhteisesti jaettavaa tulkintaa toiminnan tavoitteista, yhteistä suunnittelua sekä osaamisen johtamista. (Nummenmaa 2004, 116.)

Positiivinen asenne on edellytys moniammatilliselle yhteistyölle. Eri toimijoiden asiantuntemuksen yhdistäminen jää helposti pinnalliselle tasolle, ellei toimijoilla ole yhteistä kieltä tai elleivät he riittävästi arvosta ja kunnioita toinen toistensa erityisosaamista. Onnistuakseen yhteistyö vaatii eri toiminta-alueiden raja-aitojen ylittämistä ja uudenlaisten toimintatapojen omaksumista.

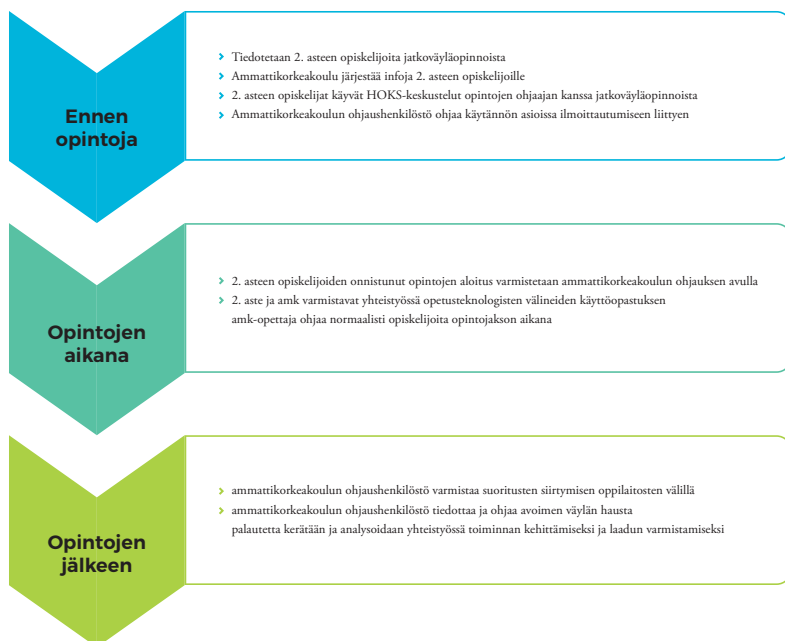
Xamkin ja Ksaon sosiaali- ja terveysalan jatkoväylätyöryhmän positiivinen ja innovatiivinen työote mahdollistaa kattavan opintotarjonnan kokoamisen. Työryhmä on tutkinut, mitkä ovat ammattikorkeakoulun sosionomien ja sairaanhoitajien ensimmäisen vuoden opetussuunnitelmissa sellaisia opintojaksoja, jotka ovat sujuvaa jatkoa lähihoitajien opetussuunnitelmaan. Tavoitteena on, että jatkoväyläopinnoissa tulisi uutta tietoa toisen asteen opiskelijoille, mutta sisältö ja tavoitteet eivät olisi liian haastavia. Pedagogisesta näkökulmasta jatkoväyläopinnoissa on tärkeää, että opinnot valitaan oikein ja että opiskelijat saavuttavat jatkoväyläopintojen kautta uutta osaamista. Opintojen tulee olla ensimmäisen vuoden opetussuunnitelmasta, mieluiten yhden lukukauden opintoja, jotta opiskeluaika korkeakoulussa käytännössä lyhenee.

Opinto-ohjaajalta opiskelijat saavat tietoa jatkoväyläopinnoista, ja hänellä on tuntumaa jatkoväyläopintoihin soveltuvista opiskelijoista. Jatkoväyläopintojen tavoitteena on tukea toisen asteen opiskelijoiden lahjakkuutta ja urakehitystä. Opinto-ohjaaja käy HOKS-keskustelut toisen asteen opiskelijoiden kanssa ennen kuin nämä hakeutuvat jatkoväyläopintoihin. Avoimen ammattikorkeakoulun koulutussuunnittelijan rooli on toimia linkkinä toisen

asteen ja korkea-asteen välissä. Koulutussuunnittelija tietää käytännön toimet opintoihin liittyen ja huolehtii, että tieto on ajantasaista molemmissa oppilaitoksissa. Hän ohjaa opiskelijoita opintojen alkuvaiheessa ja huolehtii, että opiskelijat pääsevät alkuun opinnoissaan. Koulutussuunnittelija varmistaa, että opintojen päättymisen jälkeen suoritustiedot siirtyvät oppilaitosten välillä. Työryhmän jäsenten osaaminen täydentyy ja limittyy keskenään, ja yhteistyön ytimenä on moniammatillinen laaja osaaminen. Monialaisuudessa, moniammatillisuudessa ja verkostoyhteistyössä onkin kyse asiantuntijuuksien välisten rajojen ylittämisestä ja aikaisempien yhteistyökäytänteiden muutoksesta. Asiantuntijuus muuttuu kohti yhteisöllistä, jaettua ja verkottunutta asiantuntijuutta. (D'amour & Oandasan 2005, 113.)

NIVELVAIHEEN OHJAUSTA YHTEISTYÖN AVULLA

Holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin periaatteiden mukaan ohjaus on moniammatillista yhteistyötä, jossa huomioidaan eri osa-alueita. Toimijoista lähimpänä opiskelijaa on ammatillinen opettaja tai ryhmänohjaaja. Hän on opiskelijan kanssa tekemisissä päivittäin. Seuraavalla tasolla opiskelijaa ohjaavat oppilaitoksen sisäiset asiantuntijat, kuten opinto-ohjaaja. Kolmannen tason ohjaajina toimivat muut asiantuntijat, jotka eivät ole mukana opetuksessa. (Watt & Van Esbroeck 1998, 23.) Ohjauksen moniammatillinen asiantuntijuus ja osaaminen voidaan määritellä sellaiseksi työyhteisön yhteisesti jakamaksi työkalutuuriksi, jossa yhteisön jäsenten osaaminen otetaan käyttöön. (Nummenmaa 2004, 117.) Jatkoväyläopintojen onnistumisen edellytys on toimiva moniammatillinen ohjaus opintojen eri vaiheissa. Kuviossa 3 esitetään ohjausprosessi jatkoväyläopinnoissa.

Kuva 3. Moniammatillinen ohjausprosessi jatkoväyläopinnoissa

Ennen jatkoväyläopintojen alkua opiskelijoita tiedotetaan jatkoväyläopinnoista oppilaitoksen sisäisesti. Samassa yhteydessä ammattikorkeakoulun edustaja käy pitämässä infotilaisuuksia ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoille, jotka voivat valita jatkoväyläopintoja osaksi tutkintoaan. Opiskelija kertoo kiinnostuksestaan jatkoväyläopintoja kohtaan HOKS-keskustelussa opinto-ohjaajan kanssa, joka huolehtii opintojen hyväksiluvusta. Opiskelijat ilmoittautuvat opintoihin itse, ja saavat siihen tukea ammattikorkeakoulun ohjaushenkilöstöltä. Opiskelijoille jaettavat esitteet (kuva 4) auttavat jatkoväyläopiskelijaa hahmottamaan jatkoväyläprosessin.

Kuva 4. Avoimen ammattikorkeakoulun Jatkoväylä opiskelijalle -esite helpottaa kokonaisuuden hahmottamista. (Kuva: Petra Paasonen, Jatkoväylä-hanke)

Onnistunut jatkoväyläopintojen aloitus varmistetaan ammattikorkeakoulusta saatavalla ohjauksella. Siellä huolehditaan, että verkkotunnukset toimivat ja että opiskelijat tulevat tutuiksi erilaisten järjestelmien kanssa. Ksaon ja Xamkin sosiaali- ja terveystieteiden jatkoväyläopinnoissa opetusteknologisiin välineisiin perehdytetään varaamalla luokatila sekä

teknistä tukea AC-luentojen ajaksi. Opiskelijoille mahdollistetaan ensimmäisiin virtuaalisiin luentoihin osallistuminen yhdessä muiden jatkoväyläopiskelijoiden kanssa, jolloin kynnys ottaa haltuun uusia opetusteknologisia välineitä madaltuu ja tukea on tarvittaessa saatavilla. Jatkoväyläopiskelijat saavat opintojen aikana ammattikorkeakoulun opettajalta normaalia ohjausta ja tukea opintojakson aikana. Siten varmistetaan, että opinnot etenevät.

Opintojen jälkeen ammattikorkeakoulun ohjaushenkilöstö varmistaa, että suoritukset siirtyvät oppilaitosten välillä. Opiskelijoita tiedotetaan avoimen väylän hausta, johon he saavat hakukelpoisuuden suoritettuaan jatkoväyläopinnot. Jatkoväyläopinnoista kerätään palautetta, jonka avulla toimintaa kehitetään edelleen.

Jotta opiskelijat saavat suoritettua hakukelpoisuuteen vaaditut 30 opintopistettä, tulee heidän saada monipuolista ja moniammatillista ohjausta. Siirryttäessä toiselta asteelta korkea-asteelle monet käytännöt muuttuvat. Tietojärjestelmät ovat erilaisia ja opiskelu ehkä vaativampaa. Ilman oikea-aikaista ohjausta opiskelijat jäävät helposti yksin ja keskeytysten osuus kasvaa.

Koska suurin osa jatkoväyläopinnoista on verkko-opintoja, on luontevaa tarjota myös ohjausta verkon välityksellä. Verkko-ohjaaminen tarkoittaa verkossa järjestettävän koulutuksen ja osallistujien oppimisprosessin ohjaamista. Ohjauksen tulee tapahtua verkon mahdollisuuksia hyödyntäen. Verkossa kouluttajan ja opettajan rooli on erilainen kuin lähiopetuksessa. Verkko-opiskelu ei ole yksin puurtamista, vaan yhteisöllistä toimintaa. Vuorovaikutus on läsnä myös verkossa. Ohjaaja tarvitsee osaamista voidakseen aktivoida osallistujia verkossa. (Rahkonen 2018.)

Xamkissa on kehitetty jatkoväyläopiskelijoiden tarpeita ajatellen opiskelutaitoja kehittävä verkko-opintojakso Minä vastuullisena opiskelijana -opintojakso, jota tarjotaan kaikille jatkoväyläopiskelijoille. Opintojaksolla harjaannutaan korkeakouluopintoihin erilaisten yksilö- ja ryhmätehtävien avulla. Opintojaksolla opiskelijat saavat käytännön ohjausta, oppivat vuorovaikutusta verkon välityksellä ja samalla suorittavat ensimmäiset opintopisteensä ammattikorkeakoulussa.

POHDINTA

Jatkoväyläopintojen suunnittelu edellyttää suunnittelutyöryhmältä ennakkoluulottomuutta, avarakatseisuutta ja halua tehdä uusia kokeiluja. Opiskelijat ovat toisen asteen oppilaitokselle ja ammattikorkeakoululle yhteisiä, joten heidän ohjauksensa tulee kuulua molempien oppilaitosten toimenkuvaan. Uusi toimintamalli vaatii aikaa ja henkilöresursseja. Toimivan yhteistyön avulla lisäresurssien tarve on kuitenkin kohtuullinen. Tämä edellyttää toimivaa ohjausmallia ja yhteistä tahtoa kehittää jatkoväyläopintoja. Kouvolan seudun sosiaali- ja terveysalan jatkoväyläopinnot on kehitetty positiivisessa hengessä, ja tavoitteena on pysyvä toimintamalli pilottivaiheen jälkeen.

Ammattimaisen ohjauksen avulla jatkoväyläopiskelijoiden opinnot etenevät hyvin ja suoritukset saavutetaan. Jatkoväyläopinnot tulee ymmärtää osaksi ohjaushenkilöstön toimenkuvaa. Ilman toimivaa ohjausta jatkoväyläopiskelijat saattavat kokea turhautumista uudessa toimintaympäristössä. Pahimmassa tapauksessa opiskelumotivaatio katoaa heti opintojen alussa. Hyvin suunnitellun ohjausprosessin avulla opiskelijan into ja motivaatio pystytään säilyttämään opintojen aikana, ja lopputuloksena jatkoväyläopiskelijoista tulee ammattikorkeakoululle lahjakkaita ja motivoituneita opiskelijoita, jotka etenevät opinnoissaan sujuvasti ja valmistuvat ripeästi. Hedelmällisen yhteistyön ansiosta tuemme yhdessä opiskelijan motivaatiota, opiskelijana kasvua sekä urakehitystä ja -suunnittelua.

LÄHTEET

Aalto, S. 2016. Hyvä käytäntö: Yhteistyöllä lisää mahdollisuuksia. Kymmen yhteiskuntavastuuraportti 2015. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www2.kyamk.fi/Vastuuraportit/2015/yhteisty.html> [viitattu 9.9.2018].

Xamk. Ammattiopiston ja lukion opiskelija – opinnot avoimessa ammattikorkeakoulussa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/toinenaste/> [viitattu 9.9.2018].

Rahkonen, S. 2018. 5 vinkkiä verkko-ohjaukseen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jamk.fi/fi/koulutus/taydannyskoulutus/opetus-ja-ohjaus/digitaalinen-opettajuus-ja-uudet-oppimisen-tilat/verkko-ohjausvinkit/> [viitattu 9.9.2018].

Nummenmaa, A. R. 2004. Moniammatillisen ohjauskulttuurin kehittäminen. Teoksessa Kasurinen H. (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Opetushallitus.

Tynjälä, P., Nikkanen, P., Volanen, V.M. & Valkonen, S. 2005. Työelämäyhteistyö ammatillisessa koulutuksessa ja työyhteisöjen oppiminen. Taitava Keski-Suomi –tutkimus, osa II, Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.

Hintsanen, V., Juntunen, K., Kukkonen, A., Lamppu, V-M., Lempinen, P., Niinistö-Sivuranta, S., Nordlund-Spiby, R., Paloniemi, J., Rode, J-P., Goman, J., Hietala, R., Pirinen, T. & Seppälä, H. 2016. Liikettä niveliin. Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI. Julkaisut 2:2016. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere.

Paakkonen, T. 2017. Ammattikorkeakouluopetusta toiselle asteelle. Xamkin verkkolehti Next. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://next.xamk.fi/yhteistyossa/ammattikorkeakouluopetusta-toiselle-asteelle/> [viitattu 9.9.2018].

Happo, I., Junkkari, M., Kepanen, P., Koukkari, M. & Nuutila, N. 2015. Teoksessa Hirvonen M. (toim.) Yhdessä toimien ja erilaisuutta arvostaen. Ammatilliset opettajakorkeakoulut erityisopetusta kehittämässä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Malinen, T. 2008. Terapian tekeminen terapeutin hyvinvoinnin lähteenä. Perheterapia 1/2008.

D'amour, D. & Oandasan, I. 2005. Interprofessionality as the field of interprofessional practice and interprofessional education: An emerging concept. Journal of Interprofessional Care 19, Supplement 1.

Watts, A. G. & Van Esbroeck, R. 1998. New skills for new futures. Higher education guidance and counseling services in the European Union. Bryssel: Vubpress.

LÄHIHOITAJAOPISKELIJOIDEN OHJAUUS VÄYLÄOPINTOJEN AIKANA

Riitta Muhonen & Kaisa Sissonen & Minna Turunen & Eine Väyrynen

Karelia-ammattikorkeakoulun ja Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän PKKY:n (nykyinen Riveria) yhteistyönä on toteutettu väyläopintoja kevästä 2014 lähtien. Suunnittelu aloitettiin Karelian ja PKKY:n yhteistyönä Sujuva väylä -hankkeessa 2013. Opiskellessaan ammatillista lähihoitajan perustutkintoa, opiskelija voi samaan aikaan suorittaa ammattikorkeakouluopintoja. Tavoitteena on, että väyläopinnot lyhentävät opiskelijan opiskelu-aikaa ammattikorkeakoulussa, jos hän jatkaa siellä myöhemmin varsinaisena opiskelijana.

Väyläopintoina voi suorittaa ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvia opintoja, joista väyläopiskelija saa Karelia-ammattikorkeakoululta todistuksen opintosuoritusotteena. Samaan aikaan opiskelijalle kertyvät myös ammatillisen koulutuksen osaamispisteet. Väyläopintojen tavoitteena on innostaa ja kannustaa lähihoitajaopiskelijoita hakeutumaan jatko-opintoihin ammattikorkeakouluun sekä helpottaa siirtymistä toiselta asteelta korkea-asteelle.

Tässä artikkelissa keskitytään niihin teemoihin, jotka ovat nykyisin pysyvää toimintaa Karelia-ammattikorkeakoulun järjestämissä väyläopinnoissa. Pääpaino on sairaanhoitajan tutkintoon sisältyvien väyläopintojen ohjauksen prosessissa ja sen kehittämisessä.

OHJAUUS ENNEN VÄYLÄOPINTOJA

Yhteistyö kahden eri organisaation opettajien välillä on lisännyt aitoa innostunutta kehittämistä. Tähän on vaikuttanut osiltaan pitkä yhteistyö sekä hyväksi todetut toimintamallit. Toiminnan alkuvaiheessa opettajat kokivat tärkeänä yhteiset keskustelut opetussuunnitelmista ja niiden sisällöllisistä samankaltaisuuksista. Tämä yhteiskeskustelu on kantanut hedelmää tähän päivään asti.

Väylän toimivuuden kannalta on olennaista tukea aktiivisesti ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden sujuvaa siirtymistä ammattikorkeakoulun opiskelijoiksi. Tiedottaminen ammattikorkeakouluväylästä tulee aloittaa jo toisen asteen koulutuksen rekrytointivaiheessa. Aktiivista ohjausta ja tiedottamista on jatkettava ammatillisen koulutuksen alusta alkaen ja mahdollistettava opiskelijoiden kiinnostuminen ammattikorkeakouluväylälle koko tutkinnon opiskelun ajan.

Väyläopintojen suorittaminen vaati opiskelijoiden palautteiden pohjalta vahvaa sitoutumista opintoihin sekä itsenäisen opiskelun tarkkaa aikatauluttamista, koska ammattikorke-

koulussa itsenäinen vastuu opintojen suorittamisesta korostuu. Väyläopintojen sisällöistä ja opintosuoritusten vaatimuksista tulee tiedottaa erityisen hyvin, että opiskelijat pystyvät realistisesti sitoutumaan opintoihin. On tärkeää, että tiedottaminen ei jää pelkästään opinto-ohjaajien tehtäväksi, vaan että ammattikorkeakoulun ja Riverian opettajat ovat mukana tiedotustilaisuuksissa. Näin tieto on samanlaista kaikilla osapuolilla.

VÄYLÄOPINTOJEN ESITTELYINFO

Syksyllä 2017 suunniteltiin yhteisesti Riverian kanssa väyläopintojen esittelyinfo, jonne kutsuttiin kaikki väyläopinnoista kiinnostuneet opiskelijat, heidän ryhmänohjaajansa sekä opinto-ohjaaja. Infon jälkeen opiskelijoilla oli mahdollisuus keskustella väyläopinnoista oman opinto-ohjaajan kanssa. Väyläopinnot sijoittuivat ajallisesti opiskelijan opintojen toisen ja kolmannen lukuvuoden kevätlukukaudelle.

Opiskelijoiden opintoihin sitoutumisessa on aina ollut liikkuvuutta, ja viime vuosina on Riverialla järjestetty vielä oma erillinen info asiasta. Tässä infossa opiskelijoille jaettiin jatko-opintosuunnitelmalomake, jossa kartoitetaan jatko-opintovalmiuksia, sitoutumista sekä opintomenestystä. Lomakkeiden pohjalta ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaaja tekivät yhdessä opiskelijavalinnat väyläopintoihin. Opiskelijoiden ilmoittautumislomakkeet lähetettiin Karelia-ammattikorkeakoulun väyläopinnoista vastaavalle henkilölle.

Esittelyinfossa ammattikorkeakoulun opettaja kertoo tarkemmin nimenomaan ammattikorkeakoulun näkökulmasta, mitä opiskelu Karelia-ammattikorkeakoulussa vaatii. Väyläopinnot ovat Karelian avoimen ammattikorkeakoulun opintoja ja Riverian opiskelijoille maksuttomia. Opinnot ovat Karelia-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajakoulutukseen kuuluvia opintojaksoja, jolloin hyväksytysti suoritettut opinnot hyväksiluetaan suoraan tutkintoon johtavassa koulutuksessa Karelia-ammattikorkeakoulussa.

Esittelyinfossa painotettiin, että opinnot vaativat sitoutumista opintoihin, vastuullisuutta, oman ajankäytön hallintaa, itsenäistä tiedonhakuja ja oppimistehtävien työstämistä, tiedollista ja taidollista osaamista, tietoteknisiä valmiuksia sekä organisointi- ja koordinoitukykyä. Opiskelu Riveriassa, oma elämänhallinta ja opiskelu väyläopinnoissa ovat kokonaisuus, joka vaatii opiskelijalta kokonaisvaltaista asioiden tiedostamista ja hallintaa. Väyläopintojen arviointi tapahtuu normaalisti Karelian sairaanhoitajakoulutuksen arviointikriteereiden pohjalta. Väyläopintoja ovat: Raportointi- ja kirjoitusviestintä (2 op), Tieto- ja viestintätekniologia (2 op), Asiakaslähtöinen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö (4 op), Ensiapu (2 op), Anatomian ja fysiologian perusteet (3 op), Lääkehoidon perusteet (2 op) sekä Lääkelaskenta I (0,5 op).

Väyläopintokokonaisuus on rakennettu niin, että opinnot hyväksiluetaan suoraan sairaanhoitajakoulutuksen opintoihin. Myöhemmin Karelian tutkinto-opiskelijana ollessaan

opiskelija voi suorittuaan Väyläopinnot (15,5 op) ja lähihoitajan tutkinnon siirtyä suoraan toisen lukukauden opintoihin sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajakoulutuksessa. Tässä nopeatuissa opintopolussa hyödynnetään myös Karelia-ammattikorkeakoulun AHOT-mennettelyä (aikaisemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen) lähihoitajilla ensimmäisen lukukauden hoitotyön opinnoissa. Tästä ”valmiista” väyläopintopaketista on kertynyt positiivista palautetta opiskelijoilta.

Syksyn väyläopintojen esittelyinfossa kerrottiin myös konkreettiset päivämäärät, mihin ajanjaksoon opinnot sijoittuvat Riverian lähihoitajaopiskelijoilla. Opintojen aikataulun avaaminen oli erittäin tärkeää opiskelijan oman ajankäytön suunnittelussa. Väyläopiskelupaikkoja oli 25, mutta jotta ryhmän opetus voitiin aloittaa, tarvittiin 20 sitoutunutta opiskelijaa. Opiskelijoille kerrottiin myös, milloin he saavat käyttöönsä tarkan lukujärjestyksen väyläopintojen etenemisestä. Syksyn 2017 esittelyinfoa pystyi seuraamaan myös verkon kautta esimerkiksi kotoa tai Riverian eri yksiköissä. Infon tallenne ja diamateriaali olivat myös löydettävissä Riverian väyläopintojen verkkosivustolta.

Esittelyinfossa opiskelijoita kehoitettiin pohtimaan omaa opiskelutilannettaan ja aikatauluun realistisesti ja tutustumaan huolella tarjolla oleviin opintoihin. Opiskelijat täyttivät aikaisemmin kuvatun ilmoittautumislomakkeen, jossa he joutuivat selvittämään perustelujaan, motivaatiotaan ja sitoutumistaan tuleviin opintoihinsa. Ilmoittautumislomake tuli palauttaa oman (Riverian) koulun opinto-ohjaajalle marraskuun 2017 loppuun mennessä. Lopullinen opiskelijavalinta tehtiin joulukuun 2017 puolessavälissä. Valintaperusteena opintoihin oli aiempi opintomenestys lähihoitajaopinnoissa. Erityisesti tarkasteltiin matematiikan, anatomian ja fysiologian opintoja. Riverian opinto-ohjaaja haastatteli tarvittaessa ilmoittautuneet opiskelijat.

OHJAUS VÄYLÄOPINTOJEN AIKANA

Kevään 2018 väyläopintoja suorittavista opiskelijoista muodostettiin Karelia-ammattikorkeakoulussa oma opiskelijaryhmä, jolla oli oma opettajatutor. Opettajatutor huolehti ryhmän aloitukseen liittyvistä rutiineista ja opintojen järjestelyistä Kareliassa. Opettajatutorin tuki, positiivinen kannustus ja palautteen antaminen osoittautuivat opiskelijoille erityisen tärkeiksi. Onnistuneen ohjauksen kannalta on ollut hyvä, että sekä Karelian että Riverian puolelta on ollut oma vastuuhenkilö, joka on vastannut opintojen koordinoimisesta, mahdollisista lisäohjauksista sekä myös opiskelijoiden arviointien yhteensovittamisesta ammattiopiston tutkintotodistukseen.

Väyläryhmän opiskelijat tiimiytettiin ensimmäisellä opettajan tapaamisella. Tiimeissä tehtiin opintojakson tiimitettäviä, jotka olivat yksilötehtäviä laajempia kokonaisuuksia. Alussa tiimejä oli viisi, mutta opiskelijoiden keskeytettyä väyläopinnot jäljelle jäi kolme tiimiä, joissa oli 11 opiskelijaa. Opintojen keskeytymisen syiksi opiskelijat ilmoittivat, että väyläopinnot haluttiin vaihtaa työssäoppimispaikkaan tai opinnot koettiin liian vaikeiksi.

Opettajatutorin tapaamisia järjestettiin sopivin väliajoin ryhmän kanssa, kuten myös yksilötapaamisia. Näissä tapaamisissa ensisijaisena on ollut väyläopiskelijoiden opintojen omien tunteiden, hankaluuksien sekä erilaisten kysymysten pohtiminen. Opettajatutor oli pyrkinyt huomioimaan jo ennakoon opiskelijoille haasteellisia asioita ja nostamaan esille keskeisiä kysymyksiä opintojen välillä. Moodle, verkko-oppimisympäristö toimi etäopiskelun pohjana, jonka kautta tapahtui myös opiskelijoiden ja opettajien välinen viestintä.

Riverian opiskelijat saivat konkreettista tietoa opiskelusta ammattikorkeakoulussa, ja väyläopintojen suorittaminen onnistuneesti vahvisti useilla päätöstä jatko-opiskelusta. Opiskelijoille tuli tunne, että he selviytyvät ammattikorkeakouluopinnoista, ja että opinnot eivät olekaan niin vaativia kuin he olivat aiemmin ajatelleet. Väyläopintojen aikana opiskelijoille avattiin tarkemmin polkua Karelia-ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijaksi.

Opintojen aikana pidettiin muutama yhteistyökokous sekä oltiin yhteydessä sähköpostitse oppilaitosten yhteyshenkilöiden kanssa. Nämä kokoukset olivat erittäin tärkeitä yhteisen ymmärryksen muodostumisessa. Kokouksissa suunniteltiin myös paljon tulevaa ja pyrittiin kehittämään kukin omasta näkökulmasta opiskelijoiden ohjausta. Todettiin myös, että Riverian ryhmänohjaajat ovat tietoisia väyläopinnoista, mutta heille voisi jalkauttaa enemmän väyläopintoihin ohjaamista oman opiskeluryhmän osalta.

YHTEISTYÖ JATKUU

Opiskelijan opintoihin sitoutuminen herätti keskustelua molemmissa oppilaitoksissa. Vielä tiiviimpi yhteistyö Karelian ja Riverian välillä nähtiin tarpeelliseksi opiskelijan opintojen aikana. Tietojen vaihto muun muassa opintojen etenemisestä on tärkeää. Yhteydenotto riittävän ajoissa lähihoitajakoulutuksen puolelle toisi mahdollisuuden tarjota opiskelijalle ohjausta myös Riveriassa. Jatkoväylä-hankkeen aikana opiskelijoiden oli mahdollista saada tukea opintoihinsa tukipajassa. Joissakin Riverian yksiköissä opiskelijat saivat tukea erityisopettajalta. On tärkeää, että opiskelijoita aktivoidaan myös itse ottamaan yhteyttä haasteiden ilmaantuessa.

Karelia-ammattikorkeakoulun väyläopintojen suunnitteluvaiheessa esitettiin toive, että väyläopiskelijat olisivat Riverian kolmannen vuosikurssin opiskelijoita. Kareliassa on huomattu, että heillä on paremmat valmiudet selviytyä väyläopinnoista kuin toisen vuoden opiskelijoilla. Parhaiten sitoutuneita ovat olleet kolmannen vuoden opiskelijat ja kahden tutkinnon suorittajat.

Yhteistyö organisaatioiden välillä on syventynyt merkittävästi. Syksystä 2015 alkaen sekä Kareliasta että Riveriasta on ollut nimetyt vastuuhenkilöt, jotka yhteistyössä koordinoivat väyläopintoja kaikilla koulutusaloilla molemmissa organisaatioissa. Into ja halu kehittää sujuvaa siirtymää toiselta asteelta korkea-asteelle ovat mahdollistaneet toiminnan kehittä-

misen. Henkilökunta on oppinut tuntemaan kollegojaan toisesta organisaatiosta ja opetus-suunnitelmien tuntemus on laajentanut ymmärrystä koulutuksen ja yksittäisten opintojen tavoitetasoista molemmissa organisaatioissa. Tämä yhteistyö jatkuu, ja toimintaa kehitetään edelleen palautteita hyödyntäen. Väyläopinnot ovat loistava mahdollisuus yksilöllistää opintopolkuja, laajentaa perustutkintoja ja nopeuttaa jatko-opinnoista valmistumista. Tavoitteena meillä kaikilla onkin ”sujuva ohjaus, joustava polku, tyytyväinen opiskelija”.

POHDINTA

Yhteistyön jatkuessa keskitytään myös kehittämiskohteiden hiomiseen. Opettajien näkökulmasta keskeiseksi kehittämiskohteeksi nousi väyläopintoihin hakeutuvien opiskelijoiden sitouttaminen opintojen suorittamiseen. Riveriassa opinnoista tiedottamiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota, sillä jokaisen opiskelijan tulisi saada rauhassa mieltä omia motiivejaan ja valmiuksiaan opintojen suorittamiseksi. Myös ohjauksellista tukea tarvitaan erityisesti opiskelijan haasteellisten aikataulujen ja omien toisen asteen opintojen yhteensovittamisessa. On kuitenkin mukavaa todeta, että aiempien kokemusten kautta on pystytty kehittämään ohjauspolkua sujuvammaksi.

Suurimmat haasteet ovat olleet opiskelijoiden sitoutumisen puute ammattikorkeakouluopintoihin ja opinnoista pois putoaminen. Matkustamisen ongelmat ovat yksi kehittämisen kohde. Maakunnasta matkustaminen Joensuuhun väyläopintoihin on tuonut omat haasteensa opiskelijoille. Matkustaminen vie paljon aikaa, jolloin päivän pituudeksi tulee jopa 10–12 tuntia. Myös matkakustannukset ovat melko suuret.

Jatkossa väyläopiskelijat opiskelevat yhdessä Karelia-ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijoiden kanssa. Kuhunkin aloittavaan sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaryhmään otetaan mukaan kaksi väyläopiskelijaa. Opiskelijat suorittaisivat kaikki ensimmäisen lukukauden opinnot sairaanhoitajan tutkinnosta eli 30 opintopistettä. Tämä työ vaatii vielä hiomista ammatillisen koulutuksen aikataulujen yhteensovittamisessa ja opiskelijan polun yksilöllistämässä lähihoitajatutkinnon mukaisesti.

On kuitenkin hienoa todeta, että jo kauan sitten alkanut kehittämistyö on kantanut hedelmää tähän päivään. Työ ei ole jäänyt tai seisahtunut paikalleen. Kehittämistarpeet nostavat esille yhteistyön merkityksen ja sen tarpeellisuuden, kuitenkin unohtamatta opiskelijaa. Karelia-ammattikorkeakoulussa olemme saaneet väyläopintojen kautta motivoituneita ja sitoutuneita tutkinto-opiskelijoita. Väyläopinnot madaltavat kynnystä hakeutua ammattikorkeakouluopintoihin, kun korkeakoulussa vaaditut opiskelutavat ovat tulleet tutuiksi.

OHJAUKSEN YHTEISTYÖTÄ KEHITTÄMÄSSÄ

*"Opettajat olivat huippuja, he osasivat auttaa,
jos tuli jotain ongelmia ja selittivät asiat niin
että ne on helppo ymmärtää, eivätkä he laittaneet
kirjoittamaan muistiinpanoja koko oppitunnin ajaksi."*

jatkoväyläopiskelija

”OHJAUKSEN YHTEISTYÖ ON OPIKELIJAN ETU”

Jatkoväyläopiskelijan ohjaaminen amiksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä

Piia-Elina Ikonen

Opetus- ja kulttuuriministeriö painottaa elinikäisen oppimisen kehittämistarpeita selvittävässä raportissaan (2018), että oppilaitosten ja korkeakoulujen on kehitettävä keskinäisessä ja jatkuvassa yhteistyössä sekä yhdessä työelämän kanssa nykyisestä tarjonnastaan työelämää ja elinikäistä oppimista palvelevia opintokokonaisuuksia (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018). Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointikatsaus ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuudesta (3/2018) puolestaan osoittaa, että yhteistyö eri ammatillisten sekä muiden koulutuksen järjestäjien kesken on tiivistynyt vuosien 2016–2017 aikana. Osaamisperusteisuus on muuttanut merkittävästi opetushenkilöstön työtä ja ammattikuvaa (Korpi ym. 2018). Tähän kehittämistyöhön on ollut vaikuttamassa myös Jatkoväylä-hanke toimenpiteineen.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun välisiä siirtymävaiheen opintoja ja ohjausta nimitetään jatkoväyläopinnoiksi- ja ohjaukseksi. Jatkoväyläopiskelijat puolestaan ovat oma koulutuksen kohderyhmänsä, joilla on ohjauksen näkökulmasta omat erityistarpeensa. Tämä artikkeli käsittelee jatkoväyläopiskelijan ohjaamista sekä sen yhteistyötä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun näkökulmista. Artikkelin pyrkimyksenä on nostaa esille jatkoväyläopiskelijan ohjaamistyötä ja sen kehittämistarpeita. Tausta-aineistona artikkelissa on Jatkoväylä-hankkeen väliarviointi, johon ovat vastanneet kaikki osatoteuttajaoppilaitokset ja -korkeakoulut.

TAUSTA-AINEISTONA VÄLIARVIOINTI

Artikkelin aineistona on Jatkoväylä-hankkeen väliarviointi, joka toteutettiin 14.12.2017–2.2.2018 ja jota jatkettiin vastaajien toiveesta 7.2.2018 saakka. Väliarviointi toteutui sähköisenä Webropol-kyselynä, joka toimitettiin hankkeen osatoteuttajien projektipäälliköille. Väliarviointiin vastasivat kaikki osatoteuttajat eli seitsemän ammatillisen koulutuksen hanketoimijat sekä neljän ammattikorkeakoulun hanketoimijat projektipäälliköidensä johdolla.

Jatkoväylä-hankkeen väliarvioinnin tavoitteena oli kerätä osahankkeiden toimijoiden kokemuksia hankkeessa toteutetuista aluekokeiluista, saavutetuista tavoitteista sekä mah-

dollisuuksista niiden juurtumiseen. Väliarvioinnissa arvioitiin hankkeen toimenpiteiden vaikuttavuutta sen tavoitteiden saavuttamisessa. Arvioinnin tarkoituksena oli tuottaa asiantuntijatietoa ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun monitasoisesta yhteistyöstä jatkoväyläopintojen suunnitteluun ja toteutukseen liittyen. Arviointitietoa hyödynnettiin jatkoväyläopintojen ja -ohjauksen järjestämiseen liittyvien valtakunnallisten suositusten laatimisessa (s. 173).

Väliarviointikysely koostui 31 kysymyksestä, joista kolme kysymystä oli monivalintakysymyksiä. Kysely jakaantui yhdeksään teemaan, jotka muodostuivat Opetushallituksen hyvän ohjauksen kriteerejä mukaillen. Hyvän ohjauksen kriteerit auttavat oppilaitoksia, hallintoa sekä päättäjiä tarkastelemaan paikallista ohjausta kriittisesti, ja niiden avulla on mahdollista löytää keskeisiä teemoja, joita kehittämällä ohjauksen laatua on mahdollista parantaa. (Hyvän ohjauksen kriteerit 2014.)

Väliarviointi toteutettiin kehittävän arvioinnin hengessä eli keskustelemalla oman oppilaitoksen hanketoimijoiden kesken toteutuneista tavoitteista, onnistumisista, haasteista sekä kehittämisideoista. Kyselyyn vastattiin osatoteuttajan hanketoimijoiden yhteistyönä. Jokaisen osatoteuttajan projektipäällikkö vastasi väliarvioinnin toteuttamisesta osahankkeessaan. Kehittävän arvioinnin tavoitteisiin kuuluu, että arviointia tehdään prosessiluonteisesti ensisijaisesti kehittämistä varten, ei paremmuusjärjestykseen asettamiseksi. Arvioinnin avulla tunnistetaan epäkohtia, mutta samalla saadaan aineksia niiden korjaamiseen. Kehittävän arvioinnin tausta on kommunikatiivisen eli yhteistyöhön pyrkivän arvioinnin perinteessä. (Niemi 2013.)

Väliarviointiaineiston avoimet kysymykset analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä hyödyntäen. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimusmenetelmän metodi, jonka avulla etsitään aineistosta merkityssuhteita ja -kokonaisuuksia. (Vilkka 2015.) Tuomen & Sarajarven (2002) mukaan sisällönanalyysiä voidaan pitää yksittäisenä metodina, mutta myös väljänä viitekehysenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Tässä artikkelissa hyödynnetään väliarviointiaineiston jatkoväyläopintojen ohjaus ja -opetustyötä sekä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä käsitteleviä osioita.

”AMMATTIOPISTON OPOT TSEMPPAA SUORITTAMAAN JA VARMISTAA ONNISTUMISEN” – JATKOVÄYLÄOPISKELIJOIDEN OHJAUSTYÖ AMMATILISESSA KOULUTUKSESSA

Ammatillisen opiskelijan ohjauksesta jatkoväyläopintoihin vastaavat väliarviointiaineiston perusteella ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajat sekä ammatilliset opettajat yhteistyössä ammattikorkeakoulun kanssa. Jatkoväyläopinnot ovat osa opiskelijan henkilökohtaista osaamisen kehittämisen suunnitelmaa (HOKS). Opiskelijoita tiedotetaan jatkoväyläopiske-

lumahdollisuuksista Opiskelu- ja urasuunnitteluvuodet (1 osp) -opintojaksolla. Lisäksi opiskelijoita tiedotetaan jatkoväyläopinnoista muun muassa oppilaitosten internet-sivustolla, sosiaalisessa mediassa sekä erilaisissa infotilaisuuksissa.

Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajien toteuttama ohjaustyö nähdään vastaajien mukaan tärkeänä koko opiskelijan jatkoväyläopintoprosessin ajan. Muun muassa Paldan & Lähti (2018) sekä Hämäläinen (2018) kuvaavat tarkemmin jatkoväyläopiskelijoiden ohjausprosessin vaiheita tässä kirjassa. Ammatillisen koulutuksen vastuualueena nähdään myös ammatillisen opettajan toteuttama rinnakkaisohjaus opiskelijansa jatkoväyläopintojen aikana. Esimerkiksi jatkoväyläopiskelijan opiskellessa ammattikorkeakoulun verkko-opintoja, ammatillinen opettaja tukee ja lisäohjaa opiskelijaa yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

”Preppausta ja ”yhdessä” tekemistä opettajan ja opiskelijan kanssa. Esim. ensimmäinen AMK-verkkokurssi: ammatinopettaja koko ajan käytettävissä tukeen ja ohjaukseen AMK-opettajan lisäksi.”

Jatkoväylä-hankkeen väliarvioinnin vastaajat nimeävät ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajien vahvuuksina perusymmärryksen kaikista koulutusaloista, opiskelijan aiemman hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytänteiden hallinnan sekä opiskelijan jatko-opintoihin ohjaamisen. Ammatillisten opettajien ohjauksellisia vahvuuksia puolestaan nähdään ymmärrys koulutusalan jatkoo- opinto- sekä työllistymismahdollisuuksista. Ohjauksen näkökulmasta pidetään tärkeänä, että ammatilliset opettajat ja opinto-ohjaajat opivat kunnolla tuntemaan ohjaamansa opiskelijat.

”Opinto-ohjaajat tuntevat jatko-opintoihin liittyvät asiat (mm. hakeminen, valinta...) sekä yleisellä tasolla kaikki alat. Ohjauksen yhteistyö ammatillisten opettajien ja opinto-ohjaajien kesken hyödyttää opiskelijoita parhaiten.”

”Ammatillinen vahvuus vastuuhjaajalla/ammatinopettajalla on käytännön työtehtävien tunteminen, mikä antaa vahvuuksia opiskelijan ohjaukseen. Ammatinopettaja tuntee parhaiten myös alansa jatko-opiskelun tuottaman osaamisen ja työtehtävät.”

Väliarvioinnin vastaajat nostavat esille ammatillisen koulutuksen reformin asettamia muutoksia ammatillisen koulutuksen opettajien työnkuvassa; opiskelijan ohjaustyö on siirtymässä yhä enemmän ammatillisten opettajien vastuulle. Työnkuvan muutos edellyttää ammatillisten opettajien uraohjauksen taitojen ja tietojen vahvistamista. Ammatillisten opettajien ohjaustaitojen vahvistamisen tarvetta korostetaan myös NOPSA -hankkeen selvityksessä, jossa opiskelijat kuvasivat opettajilta saatua opinto-ohjausta ristiriitaisena ja epäohjonmukaisena (Raudaskoski 2018). Myös Juutilainen ja Mäkelä (2018) nostavat omassa artikkelissaan (s. tässä kirjassa) esille, että ammatillista väylää ammattikorkeakouluun edenneiden opiskelijoiden kokemukset toisen asteen ammatillisen koulutuksen jatko-opinto-ohjauksesta ja

uraohjauksesta ovat tietopainotteisia ja hajanaisia. Jatko-opinto-ohjaus näyttäytyi opiskelijoille satunnaisena ja riippuvaisena yksittäisestä opinto-ohjaajasta tai opettajasta.

”Ohjaus on siirtymässä yhä enemmän opettajille ja vastuuohjaajille, eikä heillä välttämättä ole tarpeeksi tietoa väyläopinnoista tai halua ohjata opiskelijoita väyläopintoihin.”

”OPISKELIJAN ON SAATAVA TUNNE, ETTÄ KUULUU MYÖS TÄHÄN AMK-JOUKKOON” – JATKOVÄYLÄOPISKELIJAN OHJAAMINEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Väliarvioinnin mukaan jatkoväyläopiskelijan opiskeleminen ammattikorkeakoulussa edellyttää myös ammattikorkeakoulun opettajalta vahvaa ohjauksellista työtötta. Toisen asteen opiskelija tarvitsee rohkaisua, aitoa kiinnostumista ja kannustusta kenties ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijaa enemmän siirtyessään opiskelemaan jatkoväyläopintoihin. Vastaajien mukaan jatkoväyläopiskelijat tarvitsevat ammattikorkeakoulussa nimetyn opettajan, joka toimii opiskelijan ohjauksellisena tukena vastuuopettajan tavoin.

”Opettajalta vaaditaan pelisilmää tunnistamaan opiskelijoiden yksilölliset tarpeet. Opiskelijat tarvitsevat ohjausta amk-opintoihin, ja ryhmään kuulumisen tunne on tärkeää, jotta opinnot eivät jäisi kesken.”

Jatkoväyläopintojen alkuvaiheen ohjauksen merkitys korostuu, jotta opiskelu käynnistyy hyvin ja opiskelija luottaa pärjäämiseensä ammattikorkeakoulussa. Vastaajien mukaan opiskelijan ohjaamisessa kannattaa hyödyntää ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaushenkilöstön osaamista ja koulutustoimijoiden yhteistyötä. Alkuvaiheen opintojen ohjauksellisena tukena on toteutettu esimerkiksi jatkoväyläopiskelijoille suunnattua orientaatiopäivää ammattikorkeakouluissa, jolloin tutustutaan muihin opiskelijoihin, opiskelukulttuuriin, tiloihin ja yleisesti opiskeltavaan koulutusalaan.

”Opiskelijan oman motivaation tukeminen, hänen rohkaiseminen ja vaikeiden hetkien yli saattaminen niin kauan kunnes hän ”pärjää itseksensä”.

Jatkoväyläopiskelijoiden ohjauksen tukena voisi jatkossa hyödyntää myös ammattikorkeakoulun tutkinto- ja tutor-opiskelijoita. Tämä tukisi jatkoväyläopiskelijoiden ryhmäytymistä ammattikorkeakouluun sekä mahdollistaisi opiskelijoiden toteuttamaa vertaisohjausta. Myös ammatillista väylää ammattikorkeakouluopintoihin hakeutuneet opiskelijat kuvasivat kokemuksiaan vertausohjauksesta merkityksellisinä opiskeluun kiinnittymisen näkökulmasta Juutilaisen ja Mäkelän artikkelissa tässä kirjassa.

”Vertaisia tuutoroimaan ja tuomaan viestiä ja kertomaan opinnoista (jos jo aiemmin on ollut opintoja joku suorittamassa).”

”OHJAUKSELLISUUDEN MIELTÄMINEN OSAKSI OMAA OPETUSTYÖTÄ” - YHTEISTYÖSTÄ YHTEISOHJAAMISEEN

Jatkoväyläopiskelijan ohjaaminen on parhaillaan ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun intensiivistä ja palkitsevaa yhteistyötä. Kuurila (2014) kuvaa Darcy H. Granellon (2019) ajatuksiin pohjaten ohjauksen syvällistä ammattitaitoa niin, että ohjaaja osaa asettaa oikeita kysymyksiä, osaa itse kohdata epävarmuutta ja ohjata opetettavaa kohtaamaan epävarmuutta, kestää ristiriitaisuuksia ja osaa kuunnella ja olla empaattinen. Lisäksi ohjaaja kykenee havaitsemaan oleellisen informaation opiskelijan kertomasta ja on kyvykäs käyttämään joustavia ohjausmenetelmiä ohjattavan opiskelijan näkökulman huomioiden. Kuurila jatkaa, että kunnioitus ja empatia ovat ohjauksellisen vuorovaikutuksen ja ohjaussuhteen lähtökohtia. Empatia-näkökulmassa korostuu eritoten se, että ohjaustilanteessa tulee kunnioittaa ohjattavan erilaisuutta. (Kuurila 2014.)

Väliarvioinnin tulokset kuvaavat, että ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kynnys hakeutua ammattikorkeakouluopintoihin on yhteistyön vahvistumisen ansiosta madaltunut. Tätä toki edesauttavat opetus- ja ohjaushenkilöstön myönteiset asenteet, motivaatio, sitoutuminen, aito opiskelijoista välittäminen sekä innostuneisuus.

Jatkoväyläopintoihin ja -ohjaukseen liittyvinä yhteistyön konkreettisina esimerkkeinä vastaajat kuvasivat muun muassa ammattikorkeakoulussa tarjottavia jatkoväyläverkko-opintoja, jolloin ammattikorkeakoulun opettaja toimii vastuupettajana opintojaksolla ja jatkoväyläopiskelijan oma ammatillinen opettaja verkko-opiskelun tukena ja ohjaajana. Lisäksi kuvattiin koulutusorganisaatioiden yhteistyössä toteuttamia jatkoväyläopiskelijoiden ohjaustuokioita ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajan, HOKS-ohjaajan sekä ammattikorkeakoulun opettajan ja/tai opinto-ohjaajan kesken.

”Pidemmissä väylissä on sovittu yhteinen tsekkausaika, johon myös opiskelija voi osallistua, ja siinä katsotaan, miten opinnot ovat edenneet.”

Väliarviointi korostaa, että ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun opettajien ja ohjaushenkilöstön olisi hyvä tehdä jatkuvaa jatkoväyläopintojen- ja ohjauksen yhteissuunnittelutyötä. Tämä edistäisi koulutusorganisaatioiden yhteisen ymmärryksen lisääntymistä jatkoväyläopiskelijoiden ohjauksen- sekä opettamisen tarpeista sekä kulttuurista. Yhteiseen suunnittelu- ja toteuttamistyöhön liittyy myös aina vertaisoppimisen mahdollisuus – toisilta voidaan oppia paljon.

”Opettajalta vaaditaan substanssin lisäksi pedagogisia taitoja (ohjausosaamista) ja ymmärrystä toisen asteen opiskelijoiden tilanteesta.”

Kuva 1. Jatkoväyläopiskelijan ohjauksen avainsanat

YHTEENVETOA

Tämä artikkeli on käsitellyt jatkoväyläopiskelijan ohjaamista, sen yhteistyötä ja kehittämistarpeita ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun näkökulmista. Esitetyt kokemukset jatkoväyläopiskelijoiden ohjaustyöstä pohjautuvat Jatkoväylä-hankkeen väliarviointiin, joka toteutettiin hankkeen 11 osatoteuttajalle vuosien 2017–2018 vaihteessa. Erityisenä huomiona jatkoväyläopiskelijoiden ohjauksen näkökulmasta nousee esille opettajien *ohjauksellisen työotteen tärkeys* ammatillisella toisella asteella sekä ammattikorkeakoulussa. Kehittämistarpeena korostuu opettajien ohjausosaamisen (eritoten uraohjaus) vahvistaminen. Myös aikaisemmin mainitun Juutilaisen ja Mäkelän artikkelissa kiinnitetään huomiota ohjausosaamisen vahvistamisen tarpeeseen. Jatkoväyläopiskelijan ohjausprosessi ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun edellyttää kaikilta toimijoilta vahvaa ohjauksellista otetta – niin opintojen ohjaamisessa, opetuksessa kuin opiskeluhallinnollisessakin näkökulmassa.

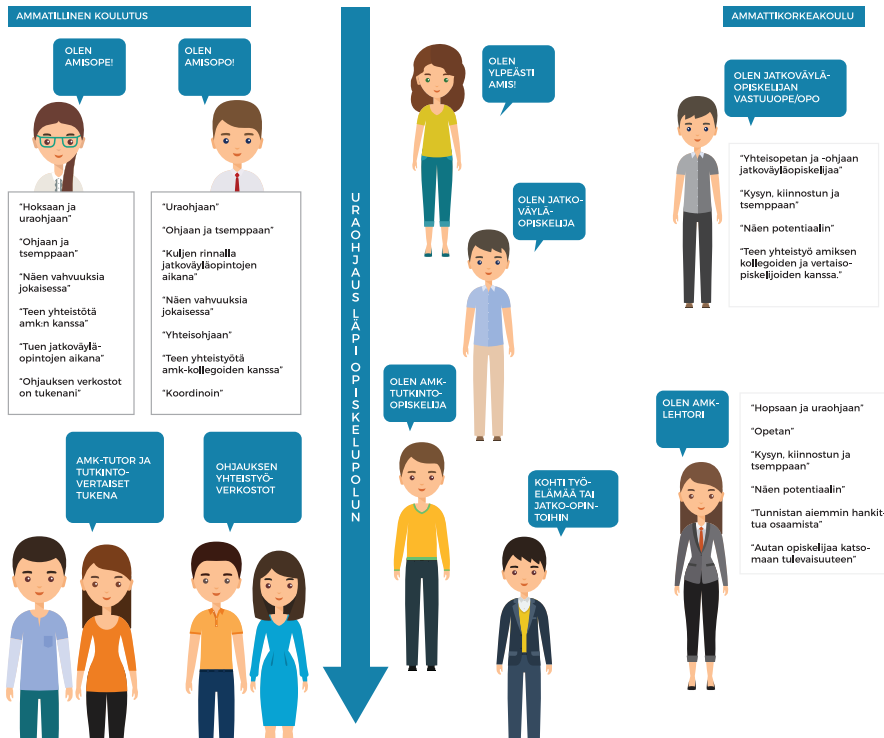
Ammatillisen koulutuksen reformi korostaa opiskelijan uraohjauksen ja -suunnittelun merkitystä ja roolia läpi koulutuspolun. Uraohjauksen kehittämiseen toivotaankin väliarvioinnin perusteella koulutustenjärjestäjien panostusta. Myös Karvin arviointikatsaus korostaa muuttunutta opettajuutta osaamisperusteisuuden vahvistumisen myötä. Muutokset edellyttävät pitkän tähtäimen tavoitteita ja mahdollisuuksia opettajien työn, ammattitaidon sekä pedagogisten käytänteiden kehittämiseen. (Korpi ym. 2018.)

Jatkoväyläopiskelijoiden opetuksessa ja -ohjauksessa kannattaa hyödyntää ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyötä sekä yhteisopettajuutta. Tämä luonnollisesti edellyttää yksittäisen opettajan tai opinto-ohjaajan avointa yhteistyövalmiutta sekä koulutusorganisaatioiden vahvaa tukea, jotta laadukasta (jatkoväylä)opiskelijoiden opetus- ja ohjaustyötä voidaan suunnitella ja toteuttaa (ks. s. 173).

Ohjaus on ihmissuhdetyötä, jota toteuttavat erilaiset opiskelijoiden kanssa työskentelevät ammattiryhmät. Heino (2018) korostaa, että ohjaus kuuluu oleellisesti myös ammattikorkeakoulun opettajan työnkuvaan. Opintojen ohjauksen tärkeys onkin tunnustettu ammattikorkeakoulussa olennaiseksi osaksi opintojen onnistunutta etenemistä. Opiskelija on keskiössä, ja häntä tuetaan tulevaisuuslähtöisesti opetuksen ja ohjauksen keinoin. Tämä on jokaisen opettajan ja ohjaustyötä tekevän ydintehtävää. Heino (2018) haastaa ammattikorkeakouluopettajien työnkuvan moninaisuuden vuoksi pohtimaan opettajien toimenkuvaa ja ohjausresursseja, koska opettajan työn ydin on siirtynyt tiedon jakamisesta opiskelijan opiskelun ohjaamiseen. Dialoginen ohjaustyö edellyttää riittävästi aikaa kohdata opiskelija, ja ammattikorkeakoulun vastuulla on tarjota ohjausta riittävästi (Heino 2018), myös jatkoväyläopiskelijalle.

Kuurilan (2014) korkeakoulujen uraohjausta käsittelevässä väitöstutkimuksessa korostetaan onnistuneen ohjauksen edellytyksinä korkeakoulujen tukea toiminnalle ja riittäviä ohjausresursseja. Korkeakoulun toimintakulttuuri ohjauksesta on yhteyksissä opiskelijan henkilökohtaisen ohjauksen toteuttamiseen. Opiskelijan tyytymättömyyden saamaansa ohjaukseen on nähty olevan yhteydessä kokemukseen siitä, että opettajilla ei ole ollut riittävästi aikaa opiskelijoiden yksilölliseen kohtaamiseen, kohteluun ja ohjaamiseen. Opiskelijat ovat eri tutkimusten mukaan (mm. Markkula 2006, Rautopuro ym. 2001, 2002) toivoneet, että opettajien ohjausvalmiuksia parannetaan ja kiirettä vähennetään ohjaustyön alta. (Kuurila 2014.) Jatkoväylä-hankkeen väliarviointi korostaa, että myös jatkoväyläopiskelijalle tulisi nimetä ammattikorkeakoulusta oma jatkoväyläopettaja tai -ohjaaja, joka toimii vastuupettajana ammattikorkeakoulun opintojakson aikana. Näin varmistetaan opiskelijan opintojen laadukas eteneminen sekä opiskelijaohjauksen toteutuminen myös jatkoväyläopintojen aikana. Jatkossa myös jatkoväyläopiskelijoiden ohjaukseen voisi kehittää vertaisohjauksen malleja yhteistyössä ammattikorkeakoulujen tutor- ja tutkinto-opiskelijoiden kanssa.

Opiskelijan ohjaus on monialaista sekä parhaimmillaan koko koulutusjärjestelmän läpileikkaavaa yhteistyötä. Jatkoväyläopiskelijan ohjaus on ennen kaikkea ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun vankkaa yhteistyötä. Opiskelijan kannustava ja empaattinen, ohjauksellinen tuki läpi jatkoväyläopiskelupolun edesauttaa opintojen suunnitelmallista toteutumista, siirtymää ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijaksi sekä mahdollisesti nopeuttaa opiskelijan valmistumista ammattikorkeakouluopinnoistaan.

Kuva 2. Jatkoväyläopiskelijan ohjauksen yhteistyö

LÄHTEET

Juutilainen & Mäkelä. 2018. ”Mä oon vaan halunnu olla siinä kampaajakuplassa.” Opintopolku amiksesta korkeakouluun – opiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta ja opinnoista. Teoksessa Ikonen, P-E. & Voutila, K. (toim.) *Jatkoväylällä - yhteistyöllä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun*. Xamk kehittää 55. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 103-123.

Korpi, A., Räisänen, A., Goman J., Hietala, R., Kiesi, J. & Rökköläinen, M. 3/2018. Osaamisperusteisuus vie ammatillista koulutusta oikeaan suuntaan. Näkökulmia ajankohdittaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta, Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://karvi.fi/app/uploads/2018/01/Policy-Brief_3_2018_Osaamisperusteisuus-vie-ammattillista-koulutusta-oikeaan-suuntaan.pdf [Viitattu 25.6.2018].

Kuurila, E. 2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa. Väitöskirja. Turun yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, Rauman yksikkö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/98607/AnnalesC384KuurilaVK.pdf?sequence=2&isAllowed=y> [Viitattu 25.8.2018].

Heino, T. 2009. Opettaja ohjaajana – ajankäyttö ja resurssit. Teoksessa Lähti, M. & Putkuri, P. (toim.) *Löytöretki aikuisohjauksen maailmaan – kokemuksia ja käytänteitä ammattikorkeakouluista*. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisu B:18. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 51 - 58.

Hämäläinen, M. 2018. Ohjauksen ykkösketju – jatkoväylällä amiksesta amkiin. Teoksessa Ikonen, P-E. & Voutila, K. (toim.) *Jatkoväylällä - yhteistyöllä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun*. Xamk kehittää 55. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 147-156.

Raudasoja, A. 2017. Ammattikorkeakouluopiskelijat NOPSalla opintopolulla. HAMK Unlimited Journal 21.11.2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/nopsa-opintopolku> [viitattu 20.8.2018].

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu. 2018 (8). Työn murros ja elinikäinen oppiminen. Elinikäisen oppimisen kehittämistarpeita selvittävän työryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriö: Helsinki 2018. Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160556/okm08.pdf> [viitattu 15.8.2018].

Paldan, E. & Lähti, M. 2018. Väyläopintojen ohjaus Pohjois-Karjalassa. Teoksessa Ikonen, P-E. & Voutilainen, K. (toim.) *Jatkoväylällä - yhteistyöllä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun*. Xamk kehittää 55. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 129-137.

Valtakunnalliset suositukset jatkoväyläopintojen ja -ohjauksen järjestämiseen ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä 2018. Teoksessa Ikonen, P-E. & Voutilainen, K. (toim.) *Jatkoväylällä - yhteistyöllä ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun*. Xamk kehittää 55. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 175-180.

OSA III

VALTAKUNNALLISET SUOSITUKSET

Kirjan kolmannessa osassa *valtakunnalliset suositukset* esitellään jatkoväyläopintojen ja -ohjauksen järjestämistä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Suositusten taustavaikuttajina ovat olleet koulutuspoliittinen tahto opintojen nopeuttamisesta ja 1.1.2018 voimaan tullut ammatillisen koulutuksen reformi, joka kannustaa ammatillisen koulutuksen oppilaitoksia yhä vahvempaan yhteistyöhön korkeakoulujen kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa tavoitellaan, että vuoteen 2030 mennessä yli puolella suomalaisista nuorista on korkeakoulututkinto. Tavoitteena on, että esimerkiksi yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet siirtyvät työelämään vuotta nykyistä nopeammin. Suositusten taustavaikuttajana on ollut myös opiskelijavalintauudistus. Korkeakoulut uudistavat valintamenettelyjään tavoitteenaan vähentää tarpeettomia välivuosia ja aikaistaa opiskelijoiden korkeakouluopintojen aloitusta. (OKM 2018.)

Valtakunnalliset suositukset jatkoväyläopintojen ja -ohjauksen järjestämisestä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä pohjautuvat tämän kirjan artikkeleissa kuvattuihin kokemuksiin Jatkoväylä-hankkeen aluekokeiluista. Lisäksi suositukset pohjautuvat tutkimukseen ammatillista väylää pitkin ammattikorkeakouluun hakeutuneiden opiskelijoiden kokemuksista (ks. Juutilaisen & Mäkelän artikkeli) ja Jatkoväylä-hankkeen laajaan väliarviointiin. Valtakunnallisissa suosituksissa on hyödynnetty myös Opetushallituksen hyvän ohjauksen kriteerejä.

*"Yhteenvetona sanoisin,
että jatkoväyläopinnot ovat todella
hyvä mahdollisuus testata kykyjä
ja kokeilla millainen taso
ammattikorkeakoulussa on,
että aikooko hakeutua
ammattikorkeakouluun vai ei."*

jatkoväyläopiskelija

JATKOVÄYLÄOPINNOT JA -OHJAUS

Valtakunnalliset suositukset jatkoväyläopintojen ja -ohjauksen järjestämiseen ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä

1. KÄSITTEET

- Jatkoväyläopinnot – väyläopinnot
 - Siirtymävaihetta tukevilla opinnoilla tarkoitetaan opintoja, jotka sisältyvät ammatillisen toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun tutkintoihin. Suosituksissa opinnoista käytetään yläkäsitteenä jatkoväyläopintoja, mutta käytössä on myös käsite väyläopinnot
- Osaamisen tunnistaminen
 - Opiskelijan aikaisemmin hankkiman osaamisen tunnistaminen ammatillisessa koulutuksessa. Tunnistamisessa käytetään opiskelijan toimittamia asiakirjoja, oman osaamisensa kuvaamista sekä tarvittavia muita selvityksiä
- Osaamisen tunnustaminen
 - Osaamisen tunnistamisen jälkeen tunnustetaan arvioitu osaaminen, joka vastaa opiskelijan tavoitteena olevan tutkinnon ammattitaito- ja osaamisvaatimuksia
- Ahot
 - Opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen (tunnistaminen ja) tunnustaminen ammattikorkeakoulussa
- HOKS
 - Ammatillisen perustutkinto-opiskelijan, ammattitutkinto-opiskelijan ja erikoisammattitutkinto-opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma ammatillisessa koulutuksessa
- HOPS
 - Opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ammattikorkeakoulussa
- osp
 - Ammatillisessa koulutuksessa opintojen laajuudesta käytetään käsitettä osaamispiste
- op
 - Ammattikorkeakoulussa opintojen laajuudesta käytetään käsitettä opintopiste

2. MITÄ JATKOVÄYLÄOPINNOT TARKOITTAVAT?

- Opinnot ovat ammattikorkeakouluopintoja
 - Opinnot sisällytetään ammatilliseen toisen asteen tutkintoon
 - Opinnot ovat maksuttomia ammatillisen toisen asteen opiskelijoille
 - Opinnot ovat avoimen ammattikorkeakoulun opintosuorituksia
 - Opinnot lyhentävät opiskelijan kokonaisopiskeluaikaa 0,5–1 vuodella
 - Jatkoväyläopintotarjonta suunnitellaan siten, että väyläopintojen avulla opiskeluaika aidosti lyhenee (esim. ensimmäisen lukukauden opinnot)
- Kun opiskelija jatkaa opintojaan siinä ammattikorkeakoulussa, jossa hän on suorittanut jatkoväyläopintoja, opinnot hyväksiluetaan täysimääräisinä osaksi sitä ammattikorkeakoulututkintoa, johon jatkoväyläopinnot sisältyvät
- Kun opiskelija jatkaa opintojaan muussa kuin siinä korkeakoulussa, jossa hän on suorittanut jatkoväyläopintoja, osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan (AHOT) osaksi ammattikorkeakoulututkintoa
- Opinnot voivat olla myös yksittäisiä opintojaksoja, jolloin kokonaisopiskeluaika ei lyhene merkittävästi

3. JATKOVÄYLÄOPINTOJEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS KOULUTUSORGANISAATIOIDEN YHTEISTYÖNÄ

- Jatkoväyläopintoja suunnitellaan ammatillisen koulutuksen järjestäjän ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä
 - Jatkoväyläopintojen suunnittelun lähtökohtana on ammattikorkeakoulun ja ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien vertaaminen (opettajien osallisuus)
- Koulutusorganisaatioissa nimetään jatkoväyläopintojen koordinoinnin vastuuhenkilöt
- Suunnitellaan ja sovitaan, miten opiskelijoiden ohjaus ja tuki järjestetään
- Mahdollistetaan opiskelijoiden osallistuminen jatkoväyläopintoihin hyödyntämällä monimuotoisia toteuttamistapoja (esim. verkko-opinnot)
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjä suunnittelee ja sopii, mihin tutkinnon osiin ammattikorkeakoulussa hankittua osaamista tunnustetaan ja tunnustetaan ammatillisessa toisen asteen tutkinnossa

- Mahdollistetaan jatkoväyläopintojen suorittaminen myös muilta kuin siltä koulutuslata, jolla opiskelija opiskelee. Tässä tapauksessa opinnot sisällytetään osaksi ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osia
 - Korkeakouluopinnot (5–15 osp)
 - Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja (1 – 15-25 osp)
- Opiskelija voi suorittaa jatkoväyläopintoja ammattikorkeakoulussa
 - Osallistumalla opetukseen
 - Osoittamalla hankkimaansa osaamista tutkintosäännön edellyttämällä tavalla (esim. osaamisen näytöt)
- Jatkoväyläopinnoista on saatavilla julkisesti tietoa, ja niistä tiedotetaan avoimesti
 - Ilmoittautumiskäytäntöjen / valintaperusteiden ja opiskelupaikkamäärien läpinäkyvyydestä huolehditaan
- Koulutusorganisaatiot takaavat riittävät resurssit jatkoväyläopintojen suunnitteluun, toteutukseen (ohjaus ja opetus) ja koordinointiin
- Käytännön järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan opiskelijanäkökulma (esim. aikataulut, välimatkat, ruokailut)

4. OHJAUKSEN JA TUEN JÄRJESTÄMINEN KOULUTUSORGANISAATIOIDEN YHTEISTYÖNÄ

- Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstöt perehtyvät toistensa tutkintojen perusteisiin (ammatillinen koulutus), opetussuunnitelmiin (amk), toimintakulttuuriin ja pedagogiikkaan
- Jatkoväyläopintoihin liittyviä ohjauskäytänteitä suunnitellaan ja toteutetaan ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Ohjaushenkilöstö on tietoinen menettelytavoista ja sitoutuu niihin
- Ammatillisessa koulutuksessa tarjotaan lisäksi ammattikorkeakouluopintoihin valmistavia opintoja. Opinnot suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä ammattikorkeakoulun kanssa.
- Vahvistetaan ohjaus- ja opetushenkilöstön uraohjaustaitoja
 - Ammatillisen koulutuksen HOKS-ohjaajat sekä opetus- ja ohjaushenkilöstö
 - Ammattikorkeakoulun opetus- ja ohjaushenkilöstö
 - Muut tieto- ja neuvontapalveluja antavat tahot

- Kehitetään vertaisohjausta
 - Ammatillista väylää edenneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden tarjoama vertaisohjaus (esim. tutorointi, mentorointi, klubit)
 - Jatkoväyläopintoja suorittaneiden opiskelijoiden osallistuminen jatkoväyläopinnoista tiedottamiseen

5. JATKOVÄYLÄOPIKELIJAN OHJAUS JA TUKI AMMATILLISELLA TOISELLA ASTEELLA JA AMMATIKORKEAKOULUSSA

- Ohjaus on kannustavaa, ja sen lähtökohtana on opiskelijan elämäntilanne, henkilökohtaiset tavoitteet ja urasuunnitelmat
- Haastavissa opiskelutilanteissa pyritään löytämään opiskelijan opintoja ja kokonaistilannetta tukevia ratkaisuja
- Jatkoväyläopiskelijoiden opintojen etenemistä tuetaan pienryhmäohjauksessa, johon osallistuvat jatkoväyläopiskelijat ja heidän ohjaajansa
 - Pienryhmäohjaus ammatillisessa koulutuksessa
 - Pienryhmäohjaus ammattikorkeakoulussa
 - Ammatillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun yhteiset pienryhmät

6. JATKOVÄYLÄOPIKELIJAN OHJAUS JA TUKI AMMATILLISELLA TOISELLA ASTEELLA

- Jatko-opinnot ja jatkoväyläopintomahdollisuudet huomioidaan opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa (HOKS) ammatillisten opintojen alusta alkaen. Opiskelijan urasuunnitteluprosessi osana HOKSia jatkuu läpi opintojen
- Jatkoväyläopintojen alussa HOKS-keskustelussa opiskelija ja HOKS-ohjaaja sopivat, mihin tutkinnon osiin ammattikorkeakoulussa hankittua osaamista tunnustetaan ja tunnustetaan ammatillisessa toisen asteen tutkinnossa (jopa yhden vuoden amk-opinnot)
- HOKS-ohjausta toteutetaan myös pienryhmäohjauksena
- Ammatillisiin perustutkintoihin sisältyvän Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet (1 osp) -opintojakson osaamistavoitteisiin kuuluu jatkokoulutusmahdollisuuksiin ja koulutustarjontaan tutustuminen. Opintojakson yhteydessä tutustutaan myös jatkoväyläopintoihin
 - Korkeakouluopinnoista tiedottamiseen osallistuu ammatillista väylää edenneitä ammattikorkeakouluopiskelijoita tai jo jatkoväyläopintoja suorittavia ammatillisen toisen asteen koulutuksen opiskelijoita

- Jatkoväyläopinnoista tiedotetaan monikanavaisesti (mm. infot, verkkosivusto, sosiaalinen media, sähköposti, opiskelijahallintajärjestelmät, kotiväenillat, valintakirjeet, opiskelijan tai ryhmänohjaustilanteet)
- Ammatillisen tutkinnon opiskelijoiden yksilölliset valmistumisajankohdat huomioidaan jatkoväyläopintojen ohjauksessa

7. JATKOVÄYLÄOPISKELIJAN OHJAUS JA TUKI AMMATTIKORKEAKOULUSSA

- Jokaisella opiskelijalla on nimetty, henkilökohtainen ohjaaja (tutor-opettaja/ryhmänohjaaja/vastuupettaja/opinto-ohjaaja)
- Ammattikorkeakoulut järjestävät jatkoväyläopiskelijoille opintoihin orientoivia päiviä tai tapahtumia, joissa tutustutaan opiskelu- ja toimintakulttuuriin, vertaisopiskelijoihin ja oppimisympäristöihin
- Kehitetään vertaisohjausta
 - Jatkoväyläopintoja suorittaneet tutkinto-opiskelijat vertaisohjaajina
 - Ammatillista väylää tutkinto-opiskelijaksi edenneet opiskelijat vertaisohjaajina

8. JATKOVÄYLÄOPISKELIJAN HAKEUTUMINEN TUTKINTO-OPISKELIJAKSI AMMATTIKORKEAKOULUUN

- Suositellaan, että vaadittava opintopistemäärä yhtenäistetään valtakunnallisesti 30 opintopisteeksi
- Opiskelija voi hakea ammattikorkeakouluun erillishaussa, kun on suorittanut riittävän opintopistemäärän jatkoväyläopintoja
- Opiskelijavalinta tehdään ammattikorkeakoulun valintaperusteiden mukaisesti

9. TUTKINTO-OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKI AMMATTIKORKEAKOULUOPINTOJEN ALKUVAIHEESSA

- Jokaisella opiskelijalla on nimetty, henkilökohtainen ohjaaja (tutor-opettaja/ryhmänohjaaja/vastuupettaja/opinto-ohjaaja)
- Henkilökohtaisessa opintojen suunnitteluprosessissa (HOPS) kartoitetaan opiskelijan vahvuudet ja tuen tarpeet

- Opiskelijan aikaisempi osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan osaksi ammattikorkeakoulututkintoa
 - Jatkoväyläopinnot hyväksiluetaan täysimääräisesti siihen ammattikorkeakoulututkintoon, johon opiskelijan suorittamat opinnot sisältyvät, ilman hakumenettelyä
- Opiskelijan urasuunnittelun ohjaus käynnistyy

10. TOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI

- Toimintaa kehitetään vastaamaan myös ammatti- ja erikoisammattitutkinto- ja oppisopimusopiskelijoiden tarpeita
- Yhteistyötä tekevät ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen toimijat keräävät määrällistä ja laadullista palaute- ja arviointitietoa toiminnan kehittämisen pohjaksi
- Toimintaa kehitetään ja arvioidaan yhteistyössä työelämän edustajien kanssa

LÄHTEET

Opetushallitus 2018. Hyvän ohjauksen kriteerit. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/158918_hyvan_ohjauksen_kriteerit.pdf [viitattu 5.10.2018].

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Opiskelijavalintauudistukset. <https://minedu.fi/etusivu>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030. <https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>

KIRJOITTAJAT

AUTTI SOILI, FM, opinto-ohjaaja, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä Jedu

BRANDTBERG MARJA, KTM, lehtori, Haaga-Helia ammatillinen opettajakorkeakoulu

BÅGEBERG DANIEL, KTM, lehtori, Karelia-ammattikorkeakoulu

HOHENTHAL TUULA, Ito, KM, tki-asiantuntija, Centria-ammattikorkeakoulu

HÄMÄLÄINEN MARI, MBA, AmO, koulutussuunnittelija, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

HÖGLUND TUULA, KTM, lehtori, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

IKONEN PIIA-ELINA, TtM, YTM opiskelija, projektipäällikkö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

IKONEN ROOSA, lähihoitaja, sairaanhoitaja-opiskelija, Karelia-ammattikorkeakoulu

JUUTILAINEN PÄIVI-KATRIINA, FT, yliopettaja, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

JÄRVELÄ PETTERI, insinööri (yamk), lehtori, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

KAARTINEN ANNE, tradenomi, projektikoordinaattori, projektipäällikkö, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä Jedu

KANKKUNEN VESA, insinööri (yamk), opinto-ohjaaja, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

KARI OUTI, YTM, lehtori, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda

KASKES KATARIINA, KM, Itä-Suomen yliopisto

KOJO HANNELE, KTaO, opinto-ohjaaja, projektipäällikkö, Savonlinnan ammattiopisto Samiedu

KOKKO TEEMU, KTT, rehtori, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

KUOPPALA EEVA, FM, tohtorikoulutettava, opetuksen hallintojohtaja, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

KÄYHKÖ RITVA, TkL, lehtori, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

LAHTI MIKKO, restonomi (yamk), lehtori, Karelia-ammattikorkeakoulu

LAURILA HANNU, HM, kuntayhtymän johtaja, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda

LIUKKONEN NIINA, restonomi (yamk), opettaja, Etelä-Savon ammattiopisto Esedu

LÄTTI MERVI, YTM, KL, erikoissuunnittelija, Karelia-ammattikorkeakoulu

MIETTINEN ANNE, KTM, kehityspalvelupäällikkö, Hyria Koulutus Oy

MOILANEN HELINÄ, DI, opinto-ohjaaja, tuntiopettaja, Centria-ammattikorkeakoulu

MUHONEN RIITTA, TtM, lehtori, Karelia-ammattikorkeakoulu

MYRSKY TIINA, restonomi (amk), lehtori, Keski-Uudenmaan ammattiopisto Keuda

MÄKELÄ NINA, KM, lehtori, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

MÄNNYNSALO JARKKO, DI, lehtori, biotuotetekniikan koulutusvastaava, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

NIKU VIRPI, FM, opettaja, opinto-ohjaaja, Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä Jedu

PALDAN EINE, YTM, opinto-ohjaaja, uraohjaaja, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria

PESONEN-SIVONEN TARJA, TtM, FT, oppilaanohjaaja, lehtori, Karelia-ammattikorkeakoulu

PETÄJÄ TERHI, KM, opinto-ohjaaja, Keski-Pohjanmaan ammattiopisto Kpedu

POTINKARA TARU, DI, lehtori, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

PURMONEN PILVI, KM, lehtori, opinto-ohjaaja, Karelia-ammattikorkeakoulu

PUTKURI PÄIVI, YTM, lehtori, opinto-ohjaaja, Karelia-ammattikorkeakoulu

RYTKÖLÄ TIINA, YTM, projektipäällikkö, Keski-Uudenmaan ammattiopisto Keuda

SAVILUOTO RITVA, DI, lehtori, Centria-ammattikorkeakoulu

SISSONEN KAISA, THM, lehtori, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria

TURUNEN MINNA, TtM, lehtori, opinto-ohjaaja, Karelia-ammattikorkeakoulu

VALTONEN PIA, DI, lehtori, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk

VÄYRYNEN EINE, KM, lehtori, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria

XAMK
KEHITTÄÄ